

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ZHUANGZI (CHUANG TZU)

ZHUANGZI METİNLERİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÇİNCE DEN ÇEVİREN: GİRAY FİDAN
DERLEYEN, AÇIKLAYAN VE NOTLANDIRAN:
CHEN GUYING

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Genel Yayın: 4981

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ZHUANGZI (CHUANG TZU)
ZHUANGZI METİNLERİ

ÖZGÜN ADI
庄子

Authorized translation from the Simplified Chinese edition, entitled
《庄子今注今译》, published by Zhonghua Book Company Copyright
© 2016 Chen Guying.

This book has been supported by Chinese Fund for Humanities and Social
Sciences.

ÇİNCE DEN ÇEVİREN
GİRAY FİDAN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2020
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DERLEYEN, AÇIKLAYAN VE NOTLANDIRAN
CHEN GUYING

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

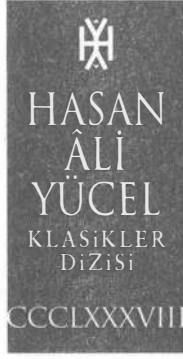
1. BASIM, KASIM 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-157-9 (CİLT Lİ)
ISBN 978-625-405-156-2 (KARTON KAPAK Lİ)

BASKI-ÇİLT
DERYA MÜCELLİT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/80-81 TOPKAPI
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
Tel: (0212) 501 02 72 - (0212) 501 35 91 Faks: (0212) 480 09 14
Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

ZHUANGZI
(CHUANG TZU)
ZHUANGZI METİNLERİ

ÇİNCE DEN ÇEVİREN:
GİRAY FİDAN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Chen Guying'in Önsözü.....	vii
Sunuş	xv

İç Bölümler

1. Bölüm: Amaçsızca Dolaşmak.....	3
2. Bölüm: Şeylerin Aynılığı Üzerine.....	11
3. Bölüm: Sağlığı Korumak için Temel Bilgiler.....	25
4. Bölüm: İnsanların Dünyasının Yolları.....	29
5. Bölüm: Mutlak Doğruluğun İşaretleri.....	41
6. Bölüm: En Saygın Öğretmen.....	51
7. Bölüm: Ehil Hükümdarlar.....	65

Dış Bölümler

8. Bölüm: Perdeli Ayak Parmakları.....	73
9. Bölüm: Atların Toynakları.....	79
10. Bölüm: Kutuları Açmak.....	83
11. Bölüm: Rahat Bırakmak.....	89
12. Bölüm: Gök ve Yer.....	99
13. Bölüm: Göğün Dao'su.....	113
14. Bölüm: Göğün Hareketleri.....	121

15. Bölüm: Gergin Zihin.....	133
16. Bölüm: İnsan Doğasının Onarılması.....	137
17. Bölüm: Sonbahar Taşkınları.....	141
18. Bölüm: Kusursuz Mutluluk.....	153
19. Bölüm: Yaşam Üzerine Kapsamlı Bir Anlayış.....	159
20. Bölüm: Bir Dağ Ağacı.....	169
21. Bölüm: Tian Zifang.....	179
22. Bölüm: Bilginin Kuzeye Seyahati.....	189

Çeşitli Bölümler

23. Bölüm: Geng Sangchu.....	203
24. Bölüm: Xu Wugui.....	215
25. Bölüm: Ze Yang.....	231
26. Bölüm: Dışsal Şeyler.....	243
27. Bölüm: Masallar.....	251
28. Bölüm: Tahttan Feragat.....	257
29. Bölüm: Haydut Zhi.....	271
30. Bölüm: Kılıç Üzerine.....	285
31. Bölüm: Balıkçı.....	291
32. Bölüm: Lie Yukou.....	299
33. Bölüm: Göğün Altı.....	309

Chen Guying'in Önsözü

[1]

Bu kitap ilk kez 1974 yılında Taiwan Commercial Press tarafından basılmış, Beijing Zhonghua Yayınevi tarafından Geleneksel Çince karakterlerle tekrar basımı 1983 yılında yapılmıştır. 1979 yılından itibaren yaşadığım Kaliforniya Üniversitesi Berkeley Kampüsü'nde *Laozi* ve *Zhuangzi* kitaplarımın revizyonlarını yaptım ve Zhonghua Yayınevi ile çalışmaya devam ettim. 1984 yılında Pekin Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde ders vermek için Pekin'e gittim. Pekin Üniversitesi'nde ders verdiğim 12 yıl boyunca metinle ilgili kafamda yepyeni birçok fikir doğdu. Cao Jichu'nun Zhuangzi notlandırmalarını inceledim ve bu notlar çalışmamı daha da renklendirmemi sağladı, Taiwan Commercial Press 1995'te kitabın yeni versiyonunu, 2007'de de Beijing Commercial Press Basitleştirilmiş Çince karakterli versiyonunu yayımladı. Şimdi Zhonghua Yayınevi, Taiwan Commercial Press baskısını esas alarak ve diğer baskıdaki birtakım hataları da tashih ederek yeni ve daha iyi bir edisyon ortaya çıkarmış oldu. Zhonghua Yayınevi'nin yayımladığı bu yeni edisyon beni en çok tatmin eden basım olmuştur.

Kitabın ilk yayınında, yayınevinin planına göre kitabın ismi “Günümüz diline çeviri ve notlandırmalar” olarak belirlenmişti. Notlandırmaları yaparken arkaik metnin temel anlamını ortaya çıkarmaya çalışmama rağmen akademik atmosfer ve kişisel görüş ve fikirlerimin de etkisi oldu. Bu nedenle bu, Zhuangzi’yı benim modern dünyada yaşayan bir insan olarak notlandırıdığım bir çalışmadır.

Nietzsche’nin *Tarihin Yaşam İçin Yararı ve Sakıncası* eserinde ifade ettiği gibi: “Ot yiyerek gelip geçen sürülere bakınca onların ne dünün ne de bugünün ne anlama geldiğini bilmediği görülüyor.” “Onların belleği yoktur, tarihsiz bir şekilde yaşarlar.” İnsan türünün belleği, neşe ve keder dolu uzun bir tarihi vardır. Bir toplum tarihsel bilincin aşırı yüküne maruz kalırsa bu o toplumun yaratıcılığını zayıflatır; diğer taraftan tarihsel bakış açısından yoksun ise de bakış açısı ancak Alp Dağları’nın eteklerindeki kadar olabilir. Gerçekten de tarihsel kültürümüze diyalektik açıdan bakmalıyız, benim durumumda olduğu gibi kendi neslim ve yaşadığım dönemden bağımsız olarak bir şeyler yapmak çok zordur.

Dünyaya geldiğimden ve kendimi bildiğimden beri savaşın korkunç yüzü etrafımı sarmıştır. Memleketim, Fujian Eyaleti’nin batısında bulunur. Japon işgali sırasında en uzaktaki dağlık bölgeler bile bombalanmış, Taiwan da Japon Militaristler tarafından işgal edilmişti. Ne zaman bir siren sesi duyulsa annem telaşa elimden tutar ve beni şehrin dışındaki bölgelere götürürdü. Savaşın şiddeti artınca oradan tamamen taşındık ve bir köyde okula gittim. Çocukluğum kırsal bölgede geçti ve böylece de geleneksel halk kültürünü çok yakından tanıdım. Ailem ve köyde yaşadığımız hayat neticesinde Ruist [Konfüçyüsçü] kültür beni hep derinden etkiledi. Bugün bile kendimden yaşça büyük birini gördüğümde doğal bir şekilde hemen saygı gösterir, kendimden küçüklere de

iyi davranır, sevgi gösteririm. Shang Hanedanı zamanından beri bu saygı ve sevgi kültürünün devam ettiğinden eminim. Ancak Ruizm bu geleneksel kültürü siyasete taşımış ve sözde “iyi evlat olma ve hükümdara sadakat” telkin etmiş, yaratılan kutsal hükümdarlık kavramıyla Ruizm ve otoriterlik kaçınılmaz olarak bir araya gelmiştir. Song ve Ming Hanedanı dönemlerinde Ruizmin kurgusal aşırı bilinci, otoriter sistemi ve dogmatizmi daha sağlam hale getirmiştir. Bunu benim kabul etmem mümkün değildir.

Gençliğimde “Beyaz Terör”¹ yıllarını yaşadım. Chiang Kai-shek (Çan Kay Şek, Jiang Jieshi) rejimi sıkıyönetim bakanesiyle “ayaklanma cezasına ilişkin düzenlemeler”i yürürlüğe koydu, bu yasanın 7. maddesi şöyleydi: “Kitapları, yazıları ve konuşmaları hainler lehine propaganda olarak kullananlar yedi yıldan az olmamak üzere sabit süreli hapis cezasına çarptırılacaklardır.” Bu düzenleme sonucunda sayısız vatanseverin, yazarın, aydının ve sevgili öğretmenimin tutuklanmasına, somut ve soyut siyasi baskıya maruz kalmasına şahit oldum. Ancak bu sırada ABD başta olmak üzere Batı basını bizlerin “özgürlük” ve “demokrasi” ortamında yaşadığımızı söylüyordu. Tarihte “Beyaz Terör” olarak bilinen bu despotizm, topyekûn bir temizlik operasyonu gerçekleştirdi ve adanın muhaliflerini kavanozdaki kaplumbağalar haline getirdi. Bu durum benim için unutulmaz olmuştur. Bu şartlar altında Nietzsche ve Zhuangzi ile ilgilenmeye başladım, onlar özgürlüğün zayıf sesini temsil ediyorlardı.

Nietzsche şöyle demişti: “Bütün eserler arasında tek sevdiklerim yazarın kendi kanıyla yazdıklarıdır, bunu eserde hissedersiniz, kan ruh’tur.” Hem Nietzsche’nin hem de Zhuangzi’nin eserlerinde bu derinlik hissedilir. Zhuangzi’nin eserinin ilk bölümü “Amaçsızca Dolaşmak”ın son cümlesi şöyledir: “Bir işe yaramıyorsa neden sana keder ve acı ver-

1 White Terror, Taiwan’da 1949-1987 yılları arasındaki sıkıyönetim dönemine verilen isim. (ç.n.)

sin?” Buradan aslında onun “Amaçsızca Dolaşmak” dediğinin hayatında dipten gelen bir öfkenin dışavurumu olduğunu hissedebiliriz. Sonuç olarak bu “olağanüstü dönem”de Nietzsche ve Zhuangzi’nin özgürlüğünün sesini iliklerimde hissediyordum.

[3]

1972 yazında büyük bir zihinsel dönüşüm yaşadım. Büyük zorluklarla ABD’de bulunan ailemi ziyaret etmeyi başarmıştım. Bu sırada ABD üniversitelerindeki Çinli vatansever öğrenci etkinlikleri beni çok etkilemişti. Bir keresinde, Kaliforniya Üniversitesi’nin San Diego’daki kampüsünde yabancı öğrencilerin yayınladığı belgeselleri izledim. Nanjing’deki Japon katliamının görüntülerini izledim ve bu savaş sahneleri çocukluk anılarımda vardı. Böylece Çin’in modern tarihinin yaprakları zihnimde tek tek canlanmıştı. Afyon Savaşı’ndan sonra birden fazla ülkenin işgaline uğramış, zorbalıklarına maruz kalmıştık. Bu tarihî yara, özgürlük ve demokrasi fikirlerimle millî bilincim arasında önemli bir bağlantı oluşturmuştu. O sırada Zhuangzi’nin bahsettiği “Kendi ülkesi [beyliği] ya da memleketini gören kişi sevinir” sözü yepyeni bir anlam kazanmıştı benim için.

Aynı yılın sonbaharında Ulusal Taiwan Üniversitesi’ne ders vermek için döndüğümde, yabancı öğrencilerin antiemperyalist düşünceleri yayılıyordu ve bu da üniversite kampüsünde Taiwan’ın bağımsızlığını savunanlar ile Çin’le birleşmesini savunanlar arasındaki tartışmaları alevlendirmişti. Aynı yılın sonunda gerçekleştirilen “Milliyetçilik Forumu”nda benim ve Wang Xiaobo’nun² yaptığımız konuşmalar Taiwan yetkililerini rahatsız etmişti. Kampüste Diao Yu [Senkaku] adalarını koruma gösterilerine ve antiemperyalist gösterilere katılanları tutukladılar. 1973 yılındaki bu olay on üç genç

2 1943 doğumlu, Taiwan Üniversitesi Felsefe Bölümü profesörü. (ç.n.)

akademisyenin görevden alındığı “Taiwan Üniversitesi Felsefe Bölümü” olayı olarak tarihe geçti. Yin Haiguang³ hoca öldükten sonra ben “güvenlik” birimlerinin baş hedefi haline gelmiştim ve Taiwan’daki herhangi bir üniversitede ders vermem veya konuşma yapmam yasaklanmıştı. O sırada Zhuangzi’nin söyledikleri aklıma gelmişti: “Zaman onlar için elverişsiz olduğunda ve kendilerini derin bir bataklık içinde bulduklarında, mükemmel bir sükûnet içinde bekliyorlardı. Bu kendini korumanın yoludur.” O yıllarda evde araştırmalar yaptım ve *Antik Dönemin Sesleri* adlı küçük bir kitap yazdım, bu kitapta antik dönem filozoflarının kendi zamanlarını nasıl anlattıklarını yorumladım.

Sonra işler tersine döndü. 1979’da ailemin ABD’ye gitmesine izin verildi (Taiwan yetkilileri o tarihten itibaren 14 yıl boyunca ailemi ve akrabalarımı ziyaret etmemi yasakladı). 1984 yılında bana Pekin Üniversitesi’nde ders verme imkânı verildi; 1997 yılında da Taiwan Üniversitesi rektörü ve temsilcileri birçok toplantı düzenlediler ve sonunda beni üniversitedeki görevime iade ettiler. 1984’ten sonra akademik camiaya dönüş yaptım ve *Nietzsche Üzerine Yeni Teoriler*, *Laozi ve Zhuangzi Üzerine Yeni Teoriler*, *Yi Zhuan ve Daoizm*, *Daoizm ve Yi’yi Öğrenimin İnşası* gibi çeşitli kitaplar yayımladım. İki yeni eserim *Daoizm ve Hümanizm Ruhu* ve *Daoizm ve Teorisi*’ni tamamladım. Bu eserler Çin Felsefesi üzerine düşüncelerimden oluşmaktadır. Örneğin iki bin yıllık *I Ching* (Yi Jing) geleneğinin Ruizmin temeli olduğunu düşünüyorum, aslında *I Ching* Laozi ve Konfüçyüs doğmadan yüzlerce yıl önce ortaya çıkmıştı ve Qin Hanedanı öncesi geleneğin ortak mirasıydı. Laozi ve Konfüçyüs öldükten bir iki yüzyıl sonra ortaya çıkan *Yi Zhuan* Antik Çin Felsefesi’nin bütün düşüncelerinin ortak bir ürünüydü. *Yi Zhuan*’ın doğaya bakışı, evren anlayışı ve diyalaktığı Daoizme aittir; *Yi Zhuan*’ın felsefesi aslında Laozi ve

3 1919-1969 yılları arasında yaşamış Taiwanlı felsefeci. (ç.n.)

Zhuangzi'nın felsefesinin devamı niteliğindedir. Profesyonel felsefe açısından bakıldığında, kültürün Konfüçyüs'ü ve felsefenin Laozi'sı; Ruizm ve Daoizmin bin yıllardır devam eden gelişiminin önemli başlangıç noktası olmuştur: Erken dönem Ruistleri en çok kültüre önem verirken erken dönem Daoistleri öze önem vermiştir ve bu öz de felsefi sorunlardır. Çin felsefesinin tarihine baktığımızda geçmiş dönem hanedanlarının önemli felsefi konularının, düşünce yöntemlerinin, teorik yapılarının, kategorilerinin ve önermelerinin çoğunun Daoizm tarafından yaratılmış olduğunu görürüz. İleri sürdüğüm bu argümanlar hem Kıta Çin'inde hem de boğazın diğer tarafında Taiwan'da akademik çevrelerde birçok tartışmaya yol açtı.

1989'dan 2001 yılına kadar geçen sürede, yazdıklarım Savaşan Beylikler döneminin *I Ching* çalışmalarının Daoistleşmesi ve Daoizmin felsefe tarihindeki yeri ve sorunları üzerine yoğunlaştı. 11 Eylül 2011'de yaşananlardan sonra Kültürel ve Felsefi Daoizm'in geçmiş kültürde birbirlerini nasıl tamamladıkları sorusundan Doğu ve Batı arasında kültürel diyalog meselesine kadar uzanan bazı yeni düşünce açıları geliştirdim.

[4]

11 Eylül saldırısından sonra ABD yeni bir Haçlı Seferi başlattı. Bunun sonucu olarak da küresel ekonomik durgunluk, ekolojik dengenin bozulması gibi birçok ağır kriz ortaya çıktı. Geçen yüzyılın tarihine baktığımızda, iki dünya savaşının da Batı'dan kaynaklandığını görebiliyoruz. Bu durum Batı dünyasının siyasi, askerî ve diğer etkenlerden bağımsız olarak daha derin kültürel köklerinde sorun yaşadığını gösteriyor.

Aslında, on sekizinci yüzyılın ikinci yarısı gibi erken bir tarihte Nietzsche Batı kültürünün krizinin tam olarak farkındaydı. Onun “değerlerin yeniden değerlendirilmesi” teorisi Batı merkezliliğin yeniden gözden geçirilmesini içeriyor-

du. O, öfke ve intikamın Hristiyan ahlakının oluşumunun psikolojik kökleri olduğuna işaret ediyordu; modern zamanımızda da hegemonik askerî operasyonların ardında yatan öfke ve intikam psikolojisini görmek hiç de zor değil.

Nietzsche'den sonra Russell Batı kültürünün krizi sorununu farklı bir açıdan incelemişti. Russell, Amerikan kültürünün temelde Avrupa'dakiyle aynı olduğuna; Avrupa ve Amerikan kültürünün oluşumunun üç ana etkeni olduğuna inanıyordu: İlk olarak Antik Yunan Felsefesi, ikinci olarak Yahudi din görüşü ve ahlakı, üçüncü olarak da bilimsel düşünce ve sanayi. Russell, bunlardan Batı din ve ahlakının fanatizmine sert bir eleştiri getirmiştir. Russell ve Nietzsche birbirlerinden tamamen farklıydı ama buna rağmen en şiddetle eleştirdikleri aslî günah [peccatum originis] kavramı olmuştur. *Değişen Bir Dünya İçin Yeni Umut (New Hopes for a Changing World)* adlı eserinde Russell insanlar arasında üç çatışma olduğunu vurgular: İnsanla doğa arasında; insanla insan arasında ve insanla kalbi arasındaki çatışma. Russell'a göre Batı kültüründe insan türü her zaman, durmayan bir çatışmanın yarattığı çelişki içindedir ve bu nedenle o uyumu aramaktadır. Jin Yueling,⁴ Batı kültüründeki insan merkezcilik [anthropocentrism] ve doğaya karşı fethetme yaklaşımı bu dar bakışın sonunda "seller, dağların denizlere karışması" ile doğanın karşı saldırısıyla karşılaşacağını öngörüyor. Jin Yueling'e göre Batı kültüründe ideal insan kahramandır. Sürekli başkalarına üstün gelmek anlamına gelen bu kahramanlığın da sonunda modern hegemonya ve askerî harekâtlara eğilimli olmak anlamına geldiğini görmek zor değildir.

Bugün, küreselleşme ile birlikte çatışma yerine karşılıklı diyalogun ve farklı bölgeler arasındaki anlaşmazlıkları gidermenin nasıl sağlanabileceği dikkat etmemiz gereken en önemli konudur.

4 Jin Yueling (1895-1984): Çinli filozof. Mantık, metafizik ve epistemoloji üzerine eserleri ve Bertrand Russell yorumlarıyla ünlüdür. (ç.n.)

İki farklı kültüre sahip olan Çin ve Batı arasındaki diyalogu sağlamak için *Zhuangzi*'dan daha iyisi düşünülemez. Sokrates'in diyalogu ya da Konfüçyüs'ün *Konuşmalar* eserindeki ya da *Meng Zi*'daki diyaloglar kendi içlerinde birbirlerine benzer; insan'ın felsefesindeki diyalogun sadece *Zhuangzi*'da sürekli hareket halinde ve farklı diyaloglarda olduğunu görebiliriz.

Çin ve farklı kültürler arasındaki etkileşim tarihi boyunca *Zhuangzi* her zaman bu olumlu rolü oynamıştır. Budhizmin Çin'e girmesi ve Daoizmin *Zhuangzi* düşüncesi ve Zen ile sentezi sonucunda Sui ve Tang hanedanları dönemlerinde çok parlak kültürel başarılar elde edilmesini sağlamıştır; Kuzey Song Hanedanı döneminde Ruizm çok açık şekilde Budhizm ve Laozi'yı reddetmiş ama gizlice teorisinin ve ruhsal dünyanın inşasında *Zhuangzi*'dan alıntılar yapmış ve bunun büyük katkısı olmuştur. Bugün ise Budhizmden ve Ruizmden çok daha fazla renk ve farklılıklar barındıran Batı kültürü ile karşı karşıyayız, bu nedenle Çin'le Batı arasındaki etkileşimde Ruizm, Budhizm ve Daoizmin bu çabayı paylaşması gerekiyor. Bu ortak çabada *Zhuangzi*'nın düşüncesi en büyük öneme sahip olandır çünkü açık bir zihin ve yüksek bir estetik anlayışı bugün dünyada eksikliğini en fazla duyduğumuz şeylerdir; onun evrene bakışı ve kozmik vizyonu küreselmeye en uygun düşüncedir. Özgür ruhu ve her şeyin birliği ve eşitliği düşüncesi aslında son derece modern anlamları olan düşüncelerdir.

Elbette Çin ve Batı kültürleri arasındaki etkileşimi anlatmak için ayrı bir makale yazmak gerekir. Burada, *Zhuangzi*'nin günümüz çevirisine bu önsözü yazma fırsatını kullanarak Doğu-Batı kültürel etkileşiminin geleceğine olan umudumu da ifade etmek istiyorum.

Chen Guying

Ulusal Taiwan Üniversitesi İnsan Bilimleri ve Toplum

Araştırmaları Yüksek Enstitüsü

10 Aralık 2008

Sunuş

Zhuangzi,¹ [Zhuang Zhou adıyla da bilinir] MÖ 369-MÖ 286 yılları arasında Meng adlı yerde yaşamıştır ve Daoizmin [Taoizm] en önemli filozoflarından. Zhuangzi metinlerinin, Daoizmi *Dao De Jing*'den (*Tao Te Ching*) çok daha kapsamlı şekilde açıkladığı düşünülür. Zhuangzi'nin öğretileri Çin Buddhizmi üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır.

Daoizmin iki kurucu figürü olan Laozi² ve Zhuangzi arasındaki ilişki gizemini hâlâ korumaktadır. Çin geleneğine göre Zhuangzi Daoizmi Laozi'dan miras almıştır. Zhuangzi hakkında bu kitap dışında çok az bilgi günümüze ulaşmıştır. Metinden ve son dönemdeki arkeolojik kazıların ortaya çıkardıklarından Daoizmin aslında Zhuangzi ile başladığı iddia edilmektedir.³ Zhuangzi'nin hayatı ile ilgili çok az bilgi bulunmaktadır. Si Maqian'in *Tarihçinin Kayıtları* adlı eserine göre kısa bir süre için bahçe işlerinde alt düzeyde bir memur olarak görev yapmış ve Chu Beyliği'ni yönetmesi için

-
- 1 Wade-Giles sisteminde Chuang Tzu şeklinde yazılır. Kitap boyunca Pinyin sistemine göre Zhuangzi şeklinde yazılmıştır.
 - 2 Wade-Giles sisteminde Lao Tzu şeklinde yazılır. Kitap boyunca Pinyin sistemine göre Laozi şeklinde yazılmıştır.
 - 3 Antonio S. Cua, *Encyclopedia of Chinese Philosophy* (Routledge, 2013), 911.

gelen teklifi reddetmiştir. Ömrü boyunca sade ve yoksul bir hayat sürdüğü bilinmektedir.⁴

Si Maqian'in *Tarihçi'nin Kayıtları* Eserinde Zhuangzi

Han Hanedanı döneminde yaşamış olan Çinli tarihçi Si Maqian tarafından yazılmış olan *Tarihçinin Kayıtları* adlı eserde Zhuangzi ile ilgili kısa bir bölüm yer almaktadır:

Tarihçinin Kayıtları (Shi Ji) Bölüm 63

Zhuangzi, Meng denen yerdendir ve adı Zhou'dur. Zhuang Zhou bir süre Meng Qi Bahçesi'nde memurluk yapmıştır, Wei Beyi Hui ve Qi Beyi Xuan ile aynı dönemde yaşamıştır. Kendine ait birçok fikri vardır ancak aslında düşüncelerinin temeli Laozi'nın düşünceleridir. Büyük bölümü hikâyelerden oluşan yüz binden fazla [Çince] karakterden oluşan bir eseri vardır. Yazdığı “Balıkçı”, “Haydut Zhi”, “Kutuları Açmak” bölümleriyle Konfüçyüs'ün yolundan gidenleri yermiş, Laozi'nın düşüncelerini açıklamıştır. “Geng Sangchu” bölümü genel ifadeler içerir ve burada hakikatin esasları bulunmaz.⁵ Ancak hakikati aktaran çok iyi bir üsluba sahiptir; şeylerin doğasını çok iyi açıklar, Ruistlerle Moistlere saldırır ve zamanın en önemli bilgeleri bu saldırılara cevap verememişlerdir. Onun dili sınırsız, özgür ve kendine hastır. Bu nedenle hiçbir yönetici onun düşüncelerini uygulayamamıştır.

Chu Beyi Wei, Zhuangzi'nın çok erdemli ve yetenekli bir bilge olduğunu duydu, elçilerini ona gönderdi ve onu beyliğin en üst düzey yöneticisi olması için davet etti. Zhuangzi gelen elçilere gülerek şöyle dedi: “Bin altın büyük bir gelirdir; en üst yöneticilik önemli bir makamdır. Kurban edilme-

4 郭尚兴, 汉英中国哲学辞典: 修订版 (上海外语教育出版社, 2010), 332–33.

5 Si Maqian, sadece eserdeki “Geng Sangchu” bölümünü kastetmektedir.

ye götürülen boğayı gördünüz mü daha önce? Yıllarca iyi beslenir, üzerine ipekli kumaşlar konur ve sonra ata tapınağına götürülür. İşte o anda yalnız bir domuza dönüşmek istese bile bu mümkün müdür? Buradan gidin ve beni bir daha rahatsız etmeyin. Gücü elinde tutanların tutsağı olmaktansa bu kirli sulara mutlu mutlu oynamayı tercih ederim. Asla bir memuriyet ya da yöneticilik düşünmüyorum ve kendi başıma mutlu kalmak istiyorum.”

Çeviri Üzerine

Zhuangzi metinlerinin Türkçeye çevirisi için 1912’de kurulmuş ve Çin Klasikleri üzerine uzmanlaşmış olan Çin’in en köklü yayınevlerinden Zhonghua Yayınevi tarafından basılan, Chen Guying’in arkaik Çince ana metinden modern Çinceye yapmış olduğu çeviri esas alınmıştır. Çeviri sürecinde modern metinler arkaik metinle de karşılaştırılmıştır. Chen Guying, Daoist felsefe metinleri ve özellikle de Zhuangzi metinlerinde dünyanın en önemli uzmanıdır ve yapmış olduğu çeviri ve notlandırmalar da genel kabul görmüştür.

Telaffuz Üzerine

Kitabın çevirisinde hem Çin’de hem de bütün dünyada standart kabul edilen Çin yazısının Latin harfleri ile transliterasyonu için kullanılan Pinyin sistemi esas alınmıştır. Pinyin sistemi fonetik olarak Türkçe harflerin okunmasına oldukça yakın bir temele dayanmaktadır. Çincenin kendine has sesleri ise bunun istisnası sayılabilir. Aşağıda okurların kitapta geçen Çince isimleri daha kolay telaffuz edebilmesi için bazı örnekler ve en yakın Türkçe karşılıkları verilmiştir. Aşağıdaki örnekler sadece okurun telaffuzları aslına daha yakın halinde okuyabilmesi konusunda bir fikir vermesi için verilmiştir.

Pinyin

Q
Qin Shi
J
Jian Wu
X
Xia
C
Meng Suncai
W
Wang
Chang
Cao
Chi
Zhi
Zh
Zhong
Shi
Si
Zi
Ci
Ri

Türkçe Okunuş

Ç
Çin Şır
C
Cien Vu
Ş
Şia
Ts
Ming Sun Tsai
V
Vang
Çang
Tsao
Çır
Cır
C
Cung
Şır
Sı
Zı
Tsı
Rı

Bazı örnekler:

Pinyin

Zhuangzi
Laozi
Chen Guying
Nie Que
Chang Wuzi
Yan Hui
Cong
Zhili Shu
Chang Ji

Türkçe Okunuş

Cuang Zı
Lao Zı
Çın Guying
Nie Çüe
Çang Vu Zı
Yen Hui
Tsong
Cır Li Şu
Çang Ci

İÇ BÖLÜMLER

1. Bölüm

Amaçsızca Dolaşmak

[1]

Kuzey Denizi'nde bir balık vardır ve bu balığın adı Kun'dur.¹ Kun o kadar devasadır ki kaç bin li² büyüklüğünde olduğunu bilmiyorum. O, değişime uğrar ve Peng adında bir kuşa dönüşür.³ Peng'ın sırtının genişliği kaç bin li'dir bilmiyorum. Yükselip uçtuğunda kanatları gökyüzündeki bulutlara benzer. Bu kuş deniz hareketlenip rüzgârlar esmeye başlayınca Güney Denizi'ne doğru gider. Güney Denizi doğal ve büyük bir göldür.

*Evrensel Uyum*⁴ çeşitli harikaların kaydedildiği bir kitaptır ve orada şu ifade geçer: “Peng Güney Denizi'ne doğru

1 Kun balık yumurtası anlamına gelir. Zhuangzi bir paradoksla başlamakta-
dır. Hayal edilebilecek en küçük balık aynı zamanda hayal edilebilecek en
büyük balıktır.

2 1 li yaklaşık 500 metredir.

3 Dönüşmek kelimesi *Shi Jing*, *Yi Jing* ve Konfüçyüs'ün *Konuşmalar* eser-
lerinde neredeyse hiç kullanılmamıştır. Buna karşılık *Laozi* ve *Zhuangzi*
eserlerinde yetmişten fazla yerde geçmektedir. Evrenin kendisinin ve içer-
diklerinin dönüşümü olarak *Zhuangzi*'de sıklıkla kullanılmaktadır.

4 Bir kişinin ya da kitabın adı olduğu sanılmaktadır. Muhtemelen Zhuangzi
diğer okulların filozoflarıyla dalga geçmek için bu antik metinlere gönder-
me yapmaktadır.

yola koyulduğunda [bir vuruşuyla] sular üç bin li yüksekliğe çıkmıştı. Kasırgayla doksan bin li yükselmiş, altıncı aydaki şiddetli rüzgârlarla uçup gitmişti.” Vahşi atlar gibi hareket eden bulutlar, yükselen tozlar, rüzgârın önüne kattığı canlılar ve masmavi gökyüzü. Gerçek rengi bu mudur yoksa çok uzaklarda ve bir sonu olmadığı için mi böyledir? Peng [kuş] aşağı baktığında tek gördüğü şey mavidir.

Su yeterince derin değilse bir tekneyi taşıyacak güce sahip olmayacaktır. Zeminde bir oyuğa bir bardak su dökün [göreceksiniz ki] çöp parçaları suyun üzerinde tekneler gibi yüzecektir. Ama bardağı oyuktaki suyun üzerine koyarsanız, su bu tekne için çok sığ olduğundan bardak öylece yerde duracaktır. Rüzgâr yeteri kadar güçlü değilse büyük kanatları doldurup uçuracak güce sahip olamaz. Bu nedenle Peng doksan bin li yüksekliğe çıkmak isterse böyle bir rüzgârı bulmalıdır. Ancak o zaman rüzgârı arkasına alabilir, mavi gökyüzünü omuzlar ve onu engelleyecek hiçbir şey kalmaz. Ancak o zaman gözünü Güney Denizi’ne dikebilir.

Ağustosböceği ve küçük güvercin buna güler, “Çabala-yıp da bütün gücümüzle uçtuğumuzda karaağaç ve sandal ağaçlarının olduğu yerde dururuz. Fakat bazen de daha oraya varamadan yere düşeriz. Doksan bin li yol kat edip Güney Denizi’ne niye gidilsin ki?”

Yakındaki ormana gidince üç öğün yiyebilir ve dolu bir mideyle dönersin. Yüz li uzaklıkta bir mesafeye gidilecekse bir günlük yiyeceğin hazır olması gerekir, bin li uzaklıkta bir mesafeye gidilecekse de üç aylık yiyeceğin hazır edilmesi gerekir. Bu iki canlı bunu nereden bilmektedir?

Küçük bilgi büyük bilgiyle karşılaştırılamaz; kısa ömürlüler de uzun ömürlülerle karşılaştırılamaz. Bunun böyle olduğunu nasıl bilebilirim? Sabah mantarı⁵ alacakaranlık ve şafak hakkında hiçbir şey bilmez; ağustosböceği ilkbahar ve sonbahar hakkında hiçbir şey bilmez. Onlar kısa ömürlüdür.

5 *Huai Nanzi* adlı eserde geçmektedir. Sabah doğup akşam ölen veya sadece bir ay kadar yaşayan bir tür böcek olabileceği de düşünülmektedir.

Chu Beyliği'nin güneyinde beş yüz yılı ilkbahar ve beş yüz yılı sonbahar olarak yaşayan bir kaplumbağa vardır. Çok uzun zaman önce yaşamış bir okalıptüs ağacı da sekiz bin yılı ilkbahar sekiz bin yılı da sonbahar olarak yaşardı. Onlar uzun ömürlüdür. Peng Zu⁶ çok uzun süre yaşamış olmakla ünlüdür ve herkes ona özenmektedir. Bu acınası bir şey değil midir?

Tang, Ji'ye⁷ şöyle sordu: "Yukarı ve aşağı ve dört yönün bir sınırı var mıdır?"

Ji şöyle cevap verdi: "Sonsuzluğun ötesinde bir sonsuzluk daha vardır! Kuzeyin çorak topraklarında sınırları belli olmayan bir deniz vardır. Orada bin li genişliğinde ve uzunluğunu da kimsenin bilmediği bir balık vardır. Onun adı Kun'dur. Orada Peng adında bir kuş vardır, sırtı Tai Dağı'na, kanatları gökyüzünü dolduran bulutlara benzer. Kasırgayla doksan bin li yüksekliğe çıkmış, bulutların arasından geçip mavi gökyüzünü omuzlamış ve sonra güneye uçmuştur.

Göletteki küçük serçe Peng'e gülerek şöyle demiş: 'Nereye gittiğini sanıyor? Sıçradım ve yükseldim ama birkaç zhang'dan⁸ yükseğe çıkamadan düştüm ve otların arasında bir oraya bir buraya uçup durdum. Bu benim yapabildiğimin en iyisidir! Nereye gittiğini sanıyor?'"

İşte büyük ve küçük arasındaki fark budur.

Bir yöneticiliğe gelip o makamı dolduracak kadar bilgelığe sahip bir adam, yaptığı iyi işlerle halkı memnun eden ve erdemli olup hükümdarın takdirini kazanan veya bir beylikte yeteneği sebebiyle göreve getirilen bir adam da tıpkı küçük serçe gibi gururludur. Song Rongzi,⁹ böyle bir adama ke-

6 Peng Zu, efsanelerde yedi yüz ya da sekiz yüz yıl yaşadığı anlatılan bir kahraman.

7 Tang'ın dönemin bilgisi Ji'ye sorduğu soru. *Lie Zi* adlı eserde bulunan bir bölümdür.

8 1 zhang yaklaşık 3,5 metredir.

9 Song Jian adıyla da bilinir. MÖ 400-MÖ 320 yılları arasında yaşadığı düşünülen önemli bir bilgedir. Savaşan Beylikler Dönemi'nde Qi Beyliği'nin başkentinde kurulmuş olan Jixia Akademisi'nin erken dönem felsefecilerindendir.

sinlikle kahkahalarla gülerdi. Bütün dünya Song Rongzi'yı övse de yerse de o bundan etkilenmezdi. İç [dünyası] ve dış [dünyası] arasında net bir sınır çizmişti ve onur ve utanç arasındaki ayrımı bilirdi. Ama hepsi bu kadardı. Hiçbir zaman şan şöret peşinde koşmadı. Böyle olmasına rağmen hiç başaramadığı şeyler de vardı.

Lie Zi¹⁰ rüzgâra binerdi ve bunu büyük bir ustalıkla yapardı, on beş gün sonra geri dönerdi. Mükemmelliğin peşinde hiç koşmadı. Yürüme zahmetinden kurtulmuş ama yine de bir başka şeye bağımlı olmuştu. Doğanın kanunlarına uysa, doğanın altı faktörünü [Yin, Yang, rüzgâr, yağmur, karanlık ve aydınlık] anlasa ve sonsuzlukta dolaşsa yine de bir şeye bağımlı olmak zorunda olur muydu?

Bu yüzden denir ki: “Mükemmel insanın¹¹ benliği olmaz”, “Kutsal insanın¹² meziyete [ihtiyacı] olmaz”, “Bilgenin şanı şöreti olmaz.”

[2]

Hükümdar Yao,¹³ imparatorluğu Xu You'ya¹⁴ bırakmak istedi. [Yao] şöyle dedi: “Güneş ve ay çıkınca mumu söndürmemek [mum ışığı onların ışığıyla karşılaştırılmaz] ışık israfı değil midir? Yağmur yağarken tarlaları sulamak su israfı değil midir? Tahtı sen alırsan dünya düzene girmiş olacak. Tahtı işgal etmeye devam ediyorum ama tek görebildiğim

10 Lie Yukou olarak da bilinen Çinli filozof. *Lie Zi* adlı eserin yazarıdır. Bu hikâye *Lie Zi* adlı eserde geçmektedir.

11 Zhi Ren, Daoizm'e has bir kavramdır. Kendisini aşmış ve Dao ile bütünleşmiş kişilere verilen isim.

12 Shen Ren, Dong Fangmei'e göre Zhuangzi'nin “Gerçek İnsan”, “Mükemmel İnsan” ve “Kutsal İnsan” kavramları ruhani bir üstünlük anlamı barındırmaz ve aynı zamanda bir “benlik” de ifade etmez; bir başka deyişle evren ve kendisi arasında bir ayrım yapmaz ancak kendisi ve sıradan insanlar arasında bir ayrım yapar.

13 Yao, Ruizm'in ideal yönetici olarak kabul ettiği efsanevi hükümdarlardandır.

14 Efsanevi karakterlerdendir.

kendi başarısızlıklarım. Dünyayı [tahtı] sana vermek için yalvarıyorum.”

Xu You şöyle dedi: “Dünyayı yönetiyorsun ve dünya iyi yönetiliyor. Şimdi senin yerini alırsam bunu bir isim yapmak [üne kavuşmak] için mi yapmış olacağım? Fakat isim sadece gerçeğin misafiridir, bunu sadece bir misafir olmak için mi yapacağım? Terzi kuşu ormanın derinliklerinde yuvasını kurarken birden fazla dal alamaz. Köstebek nehirden su içerken ancak midesi [büyüklüğü] kadar içebilir. Evinize gidin ve bu meseleyi unutun efendim. Dünyanın yönetimine benim bir faydam olamaz! Aşçı mutfakta yemek hazırlamasa da kurban töreni yapan rahip onu yok sayıp yemeği hazırlayamaz.”

Jian Wu, Lian Shu’ya¹⁵ şöyle söyledi: “Jie Yu’nun¹⁶ konuşmasını dinledim, hiçbir dayanağı olmadan büyük laflar ediyordu. Onun sözlerine çok şaşırdım, sözlerinin bir sınırı yoktu, insani işlerden çok uzaktı!”

“Sözleri nasıldı?” diye sordu Lian Shu.

“Bana Gushe Dağı’nda yaşayan kutsal bir adam olduğunu söyledi, teni buz ve kar gibi beyazmış ve bir genç kız gibi nazik ve utangaçmış. Beş tahılı [pirinç, iki çeşit darı, buğday ve fasulye] yemez, rüzgârdan beslenir, çiy damllarını içer, bulutlara tırmanır, uçan bir ejderhaya biner ve Dört Deniz’in [dünya] ötesine geçermiş. Yoğunlaşarak canlıları hastalıklardan ve vebadan koruyabilir ve hasadı bollaştırmış. Bütün bunların çılgınca olduğunu düşündüm ve inanmayı reddettim.”

“İnanmalısın!” dedi Lian Shu. “Kör bir adamın güzel desenleri takdir etmesini ya da sağır bir adamın çan ve davul dinlemesini bekleyemeyiz. Körlük ve sağırlık sadece bedensel bir şey değildir. Anlayışta da körlük ve sağırlık olur ki bu söylediklerin de bunu gösteriyor. Bu adam erdemıyla her

15 Her iki isim de antik dönem Daoistlerindendir.

16 Chu Beyliği’nden bir münzevidir. Konfüçyüs’ün *Konuşmalar* eserinin Wei Zi bölümünde de ismi geçmektedir. Zhuangzi’nin ideal olarak gördüğü karakterlerdendir.

şeyi bir bütün haline getirebilir. İnsanların dünyası kargaşaya eğilimlidir, neden günlük insan işleriyle uğraşmak istesin ki! Böyle adamlara zarar verebilecek hiçbir şey yoktur. Sel suları arşa çıksa da o boğulmayacaktır. Metali ve taşı eritecek, tepeleri ve yeri yakacak bir kuraklık da olsa o sıcaklık bile hissetmeyecektir. Onun tozundan bile Yao ve Shun¹⁷ gibi bilge hükümdarlar çıkarılabilir! Neden önemsiz şeylerle rahatsız edilmeyi kabul etsin ki?

Song Beyliği'nden bir adam tören şapkaları satmak için Yue Beyliği'ne gitmişti fakat Yue Beyliği'nde insanlar saçlarını kısa kestirmiş vücutlarına dövme yaptırılmıştı ve artık böyle şeylere ihtiyaç duymuyorlardı. Yao dünyaya düzen getirmiş ve göğün altını [bütün dünyayı] yönetiyordu. Fakat Fen Nehri'nin kuzeyinden uzaktaki Gushe Dağı'na Dört Bilge'yi görmeye gitti ve hükümdarlığını unuttu.”

[3]

Hui Zi,¹⁸ Zhuangzi'ya şöyle dedi: “Wei beyi bana büyük bir sukabağının tohumlarını verdi. Onları ektim ve büyüdüler, beş kaya büyüklüğünde meyve verdiler. Onlardan su kabı yapmak istedim ama o kadar ağırdılar ki kaldıramadım. Yarıya bölüp kepçe yapmak istedim ama o kadar büyük ve hantaldılar ki hiçbir şeyde kullanamadım. Büyük oldukları için değil ama bir işe yaramayacaklarına karar verdiğim için onları parçalara ayırdım.”

Zhuangzi şöyle dedi: “Gerçekten de büyük şeyleri kullanmakta iyi değilsin! Song Beyliği'nde çatlamış ellere merhem yapan yetenekli bir adam vardı ve ailesi nesillerdir geçimini ipek ağartma işinden sağlamlıyordu. Bir gezgin bu adamın yaptığı merhemi duymuş ve merhemnin sırrını yüz altın karşılığın-

17 Xia Hanedanı kurucusu. Efsaneye göre [Yu Shun] tahtı ona vermiştir. Çin'de sellere karşı ilk nehir ıslahı çalışmalarını başlatan kişi olarak bilinir.

18 Song Beyliği'ndendir. Hükümdar Liang Hui zamanında yöneticilik yapmıştır ve Zhuangzi'nin iyi bir arkadaşıdır.

da satın almak istemişti. Adam ailesini topladı. ‘Nesillerdir ipek ağartma işiyle uğraşıyoruz ama bugüne kadar birkaç altından fazlasını kazanamadık’ dedi. ‘Şimdi sırrımızı satar-sak bir günde yüz altın kazanmış olacağız. Satalım gitsin!’ Gezgin, merhemi Yue Beyliği’yle sorunlar yaşamakta olan Wu Beyi’ne göstermişti. O kış bey, gezgini ordusunun başına geçirip Yue Beyliği’yle savaşmış ve onları ağır bir yenilgiye uğratmıştı. Gezgine de ödül olarak toprak vermişti. Çatlamış elleri tedavi etmeye yarayan bir ilaçla bir adam toprak sahibi olmuş, bir diğer adam ise onu sadece ipek ağartmak için kullanmıştı. Aynı şeyi farklı şekillerde kullandılar. Şimdi elinde beş büyük taşı içine alacak büyüklükte kabaklar var. Neden büyüklükleri ve hantallıkları için üzülmekten vazgeçip onlardan tekne yapıp nehirler ve göllerde gezmeyi düşünmüyorsun! Belli ki hâlâ kafanda karışıklıklar var!”

Hui Zi, Zhuangzi’ya şöyle dedi: “Büyük bir ağacım var, insanlar ona ‘Chu’ [Göksel Ağaç-Ailanthus Altissima] diyor. Gövdesi çok budaklı ve yamru yumru, dalları büküktür. Yol kenarındadır ve hiçbir marangoz ona dönüp bakmamıştır. Senin sözlerin de işte böyle büyük ve işe yaramaz ve o sebeple kimse ilgilenmiyor!”

Zhuangzi şöyle dedi: “Belki hiç kedi ya da gelincik görmedin. Onlar saklanır ve küçük hayvanların gelip gelmediğini izler. Tuzığa düşüp bir ağda ölünceye kadar tereddüt etmeden doğuya ve batıya sıçrar ve koşarlar. Bir de öküze bakalım. Büyük gövdesi tıpkı gökyüzünü kaplayan bir bulut gibidir. Büyük olmayı kesinlikle bilir ama fareleri nasıl yakalayacağını bilmez. Şimdi büyük bir ağacın var ve işe yaramaz olduğunu düşündüğün için üzgünsün. Neden onu boşluk ve yalnızlık köyüne ya da geniş bir çöle dikmiyorsun, yanında hiçbir şey yapmadan durmayı ya da altında uzanıp huzurlu bir uyku uyumayı neden denemiyorsun? Baltalar onun hayatını kısaltmaz ve hiçbir şey ona zarar vermez. Bir işe yaramıyorsa neden sana keder ve acı versin?”

2. Bölüm

Şeylerin Aynılığı Üzerine

[1]

Nanguo Ziqi¹ oturuyordu, gökyüzüne baktı ve nefes aldı, dünyadan kopmuş gibi görünüyordu. Yan Chengziyou² yanındaydı ve ona şöyle sordu: “Ne oldu? Vücudu kurumuş bir ağaç ve zihni küller haline getirebilir misin? Orada oturan adam artık o eski adam değil!”

Nanguo Ziqi şöyle dedi: “İyi bir soru sordun Yan. Bugün kendimi terk ettim. Bunu anlıyor musun? İnsanların sesini duyuyorsun ama yeryüzünün sesini duymadın. Ya da yeryüzünün sesini duydun ama göğün sesini duymadın!”

Yan Chengziyou şöyle dedi: “Bunun ne anlama geldiğini sorabilir miyim?”

Nanguo Ziqi şöyle dedi: “Yeryüzünden gelen havaya rüzgâr denir. Ortaya çıkmadığı sürece hiçbir şey olmaz. Ama ne zaman ortaya çıkarsa binlerce delikten uğultular gelir. Bu sesleri hiç duymadın mı? Dağlardaki, ormanlardaki devasa ağaçlarda bu delikler vardır; bazıları buruna, bazıları ağıza,

1 Antik dönemde Çin’de insanlara yaşadıkları yer ile isim verilmesi yaygın bir gelenektir. Nanguo şehrinde olduğu için bu ismi almıştır. Chu Beyliği’ndendir. Zhuangzi’nin Dao’ya ulaşan hayali karakterlerindendir.

2 Nanguo Ziqi’nin öğrencisidir.

bazıları kulağa, bazıları fincan kulpuna, bazıları çentiklere, bazıları derin çukurlara benzer. [Bu deliklerden çıkan seslerin bazıları] denizdeki dalgaların, bazıları okların sesine, bazıları çığlıklara, bazıları soluk soluğa kalmış birinin nefes alıp verişine, bazıları ağlamaya, bazıları ulumaya benzer. Hafif bir esintiyi nazikçe cevaplarlar ama sert bir rüzgârda sesleri yükselir. Ve şiddetli rüzgâr geçip gittiğinde delikler tekrar boştur. Otlar ve ağaçların hâlâ sallandığını görmüyor musun?”

Yan Chengziyou şöyle dedi: “Yeryüzünün sesiyle bu deliklerden çıkan sesleri kastediyorsunuz ama göğün sesi nedir?”

Nanguo Ziqi şöyle dedi: “Göğün müziği sayısız çeşitlilikteki bu deliklerin farklı farklı sesler çıkarmasıdır, bunlar her bir deliğin şeklinin farkından kaynaklanır, ama bu sesi ortaya çıkaran nedir?”

[2]

Büyük anlayış geniş ve telaşsızdır; küçük anlayış sıkışık ve telaşlıdır; büyük sözler açık ve berrak, küçük sözler keskin ve karmaşıktır. Uykuda [ruhları] birbirine karışır, uyanınca da [formları] huzursuzdur. Dış dünyada karşılaştıkları her şeyle karmakarışık hale gelirler. Bütün gün zihinlerini birbirlerine tuzaklar kurmak için kullanırlar; kimileri yavaş konuşur, kimilerinin söyledikleri tuzaklarla doludur, kimileri de akıllı ve düzenlidir. Küçük korkular onları kederli ve umutsuz yapar; büyük korkularsa onları dehşete düşürür ve kahreder. Başkalarının doğru ve yanlışlarına saldırmaya odaklanırlar; konuşmadıklarında lanet eder gibidirler. Sessizce saldırıp zafer kazanmak için bir fırsat beklerler. Sonbahar ve kış manzaraları yavaş yavaş kaybolur. Kendi yaptıklarında boğulurlar, onları hayata döndürmek mümkün değildir. Karanlığa gömülür, yaşlandıkça da bu karanlıktan çıkamazlar. Zihinleri ölüme yaklaştığında hiçbir şey onları ışığa geri getiremez.

Onlar bazen sevinçli, bazen öfkeli, bazen mutlu, bazen endişeli, bazen üzgün, bazen kızgın, bazen aceleci, bazen hoşgörülü [yol veren], bazen saygısız ve edepsiz; sanki var olmayan bir enstrümandan gelen müzikler gibi, yeryüzünün havasından ortaya çıkmış mantarlar gibidir, bütün bunlar içimizde gündüz ve gece ortaya çıkar ve nereden geldiklerini kimse bilmez. Unutun gitsin! Unutun gitsin! Çok kısa bir süre içinde bunların ne sebeple olduğunu bulacağız! Gündüz ve gece onlarlayızdır [davranışlarla] ve onlarla yaşarız. Onlar olmadan biz olmazdık, biz olmasaydık da onlar olmazdı. Ama onları oldukları gibi yapanın ne olduğunu bilmiyorum! Onları ortaya çıkaran gerçek bir benlik varmış gibi görünüyor ama ondan hiçbir iz bulamadım. Hareket etmektedir, bu kesin. Ama bir şekli yoktur. Bir varlığı vardır ama şekli yoktur.

Yüz eklem, [vücuttaki] dokuz açıklık ve altı organ hepsi bir arada benim vücudum olarak var olurlar. Ben hangi kısma en yakınım? Sen hepsini aynı ölçüde kendine yakın buluyor musun? Yoksa daha yakın buldukların var mı? Hepsine eşit bakıyorsan, onlar birer hizmetkâr gibi midir? Hepsi birer hizmetkârsa hiçbiri birbirinden üstün değil midir? Veya aralarında bir hiyerarşi var mıdır? Görünüşe göre aralarında bir zihin³ olmalıdır. Fakat onun kimliğini keşfetmeyi başarsam da başarmasam da onun varlığına bunun bir etkisi yoktur.

Bir insan bu sabit bedensel şekli [formu] aldıktan sonra ona bağımlı kalır ve [kendi] sonunu bekler. Nesnelerle temas eder, bazen onların önünde eğilir, [nesnelerin] peşinde dört-nala gider ve hiçbir şey onu durduramaz. Bu çok acıklı değil midir? Hiçbir başarı elde etmeden ömrünün sonuna kadar çalışır, kendini tüketircesine çalışır ve nerede dinleneceğini asla bilmez; bu acıklı değil midir? Ölmemiştir ama böyle yaşamamanın ne anlamı vardır? Bedeni yaşlanır ve çöken zihni de onu takip eder, bu çok acıklı değil midir? İnsan hayatı işte böyle bir bulanıklıktır. Karmaşa içinde olan bir tek ben miyim yoksa herkes bu karmaşa içinde değil midir?

3 Hegel'in mutlak zihin kavramı.

Eğer insan [kendi] zihnini öğretmeni yaparsa kim öğretmensiz kalır ki? Aptalların bile [mutlaka] bir öğretmeni vardır. Ama akla uymada başarısız olup doğru ve yanlışlarda ısrar etmek, bugün Yue Beyliği'ne gitmek için yola çıkıp dün vardığını söylemek gibidir. Bu olmayan bir şeyin var olduğunu iddia etmektir. Var olmayanın var olduğunu iddia edersen benim gibi birini bırak, Bilge Yu⁴ bile seni anlayamaz!

Kelimeler rüzgâr gibi değildir. Kelimelerin anlamları vardır. Ama söylenenlerin bir standardı yoksa gerçekten bir şey söylenmiş olabilir mi? Yoksa hiçbir şey söylenmemiş midir? İnsanlar söylediklerinin kuş seslerinden farklı olduğunu düşünür ama gerçekten bir fark var mıdır yoksa yok mudur? Dao⁵ [Yol] neye dayanır ve onun doğru veya yanlış olduğunu nasıl anlarız? Kelimeler neye dayanır ve onların doğru veya yanlış olduklarını nasıl anlarız? Dao nasıl var olmuştur ve nasıl ortadan kalkmıştır? Kelimeler nasıl var olur ve kabul edilmez olurlar? Dao küçük başarılarla ve kelimeler de gösterişe dayanırsa, Ruistlerin [Konfüçyüsçülerin] ve Moistlerin doğrularına ve yanlışlarına sahibiz demektir. Birinin doğru dediğine diğeri yanlış; birinin yanlış dediğine diğeri doğru der. Ancak onların doğru ve yanlışlarını ortaya çıkarmak istiyorsak o zaman gereken şey açıklıktır.

Dünyada her şeyde “bu” ve “şu” vardır. Başka şeylerin bakış açısından “bu” görülemez, insanın kendi bakış açısından “bu” bilinip anlaşılır. “Şu”nun bakış açısından göremezsin ama anlayarak onu bilebilirsin. Şöyle denir: “Şu” “bu”ndan gelir ve “bu” “şu”na dayanır ki “bu” ve “şu” birbirlerini var etmiş demektir. Fakat doğumun olduğu yerde ölüm, ölümün olduğu yerde doğum olmalıdır. Kabul

4 Xia Hanedanı'nın ilk imparatoru.

5 Dao, Pinyin sisteminde “Dao” şeklinde yazılır. Dilimize “Tao” olarak Wade-Giles sisteminden geçerek oturmuştur. Kitap boyunca Pinyin sistemine göre “Dao” olarak kullanılmıştır.

edilebilirliğin olduğu yerlerde kabul edilemezlik, kabul edilemezliğin olduğu yerde kabul edilebilirlik olmalıdır. Doğru-
nun tanındığı yerde yanlış da tanınmalı, yanlışın tanındığı
yerde doğru da tanınmalıdır. Bilge insan bu yolu takip et-
mez, eşyanın tabiatını anlar ve “bu”nun “şu”, “şu”nun da
“bu” olduğunu bilir. “Şu”nun içinde doğru da yanlış da var-
dır; “bu”nun içinde doğru da yanlış da vardır. Peki, aslında
onun hâlâ bir “bu”su ve “şu”su var mıdır? Yoksa artık bir
“bu”su ve “şu”su yok mudur? “Bu”nun ve “şu”nun birbir-
lerinin karşıtları olmadığı duruma Dao’nun dayanağı denir;
doğru ve yanlış da tek birer sonsuzluktur. Bu yüzden denir ki
açıklık en önemli şeydir.

[4]

Bir başparmağın başparmak olmadığını göstermek için
bir parmak kullanmak, bir başparmağın parmak olmadığını
göstermek için parmak olmayanları kullanmak kadar iyi
değildir. Bir beyaz atın at olmadığını göstermek için bir [baş-
ka] beyaz at kullanmak, bir beyaz atın at olmadığını göster-
mek için at olmayanları kullanmak kadar iyi değildir;⁶ [bu
açıdan bakıldığında] gök ve yer bir “parmak”; her şey ise
“at”tır.⁷

6 Gongsun Longzi’nin “parmak” ile kastettiği aslında “fikir”dir. “Başparmak” ve “parmak” iki fikrin farklılığını ifade eder. Şöyle açıklanabilir: A’nın bakış açısıyla A, B değildir. B’nin bakış açısına göre A, B değildir. Yukarıdaki metne göre A “ben” ve B “öteki”dir. Zhuangzi’ya göre başkasının bakış açısından yola çıkarak bu anlaşılabilir. Zhuangzi ve Laozi metinlerini ilk derleyen ve yorumlayanlardan MS 252?-MS 312 yılları arasında yaşadığı düşünülen Guo Xiang’a göre ikisi de birbirlerinin yerine geçebilir. “Parmak” ve “at” dönemin önemli felsefi sorunlarından biriydi ve Gongsun Longzi da bu tartışmada en öne çıkan isimdir. Zhuangzi ise bu felsefi tartışmaya atıf yaparak “ben”in “öteki”yi kendi bakış açısından değerlendirmemesi gerektiğini anlatmaktadır.

7 “Parmak” ve “at” metaforları yer ve gökte her şeyin aynı olduğunu açıklamak için kullanılır. Bu bakış açısına göre gökte ve yerde her şeyin birbirine benzer özellikleri vardır.

Kabul edilebilir olana kabul edilebilir diyoruz, kabul edilemez olanı kabul edilemez olarak adlandırıyoruz. Bir yol, üzerinde yürüyen insanlar tarafından yapılır; şeyler böyledir çünkü onlara bu isimler verilmiştir. Onları böyle yapan nedir? Onları böyle yapan böyle yapmıştır. Onları böyle yapmayan nedir? Onları böyle yapmayan böyle yapmamıştır. Her şeyin böyle olmasının bir nedeni vardır, her şeyin kabul edilebilir olana sahip olması gerekir. Böyle olmayan hiçbir şey yoktur, kabul edilemeyen hiçbir şey yoktur.

Bu nedenle küçük bir çalı ya da büyük bir ağaç, çirkin bir kadın ya da güzel Xi Shi, bütün tuhaf şeyler, hepsi Dao'da bir [bütün] hale gelir. Ayrılıkları bütünlükleri, bütünlükleri ayrılıklarıdır. Hiçbir şey bütün ya da bozulmuş değildir ve hepsi [sonunda] tekrar [bir bütünlükte] bir araya gelir. Sadece anlayan kişi bir bütünlükte olmanın gerçeğini kavrayabilir. Onun kategorilere ihtiyacı yoktur ve her şeyi doğal akışına bırakır. Doğal akışla birlikte yoluna devam eder ve bunun neden olduğunu bilmez. Buna Dao denir.

“Sabahları üç”⁸ kıssası, her şeyin zaten aynı olduğunun farkında olmadan bir şeyleri olanca gücüyle birleştirmeye çalışmayı anlatır. “Sabahları üç” nedir? Bir zamanlar maymunlarını kestaneyle besleyen bir maymun terbiyecisi varmış. Maymun terbiyecisi onlara kestane dağıtırken “Sabah üç sheng,⁹ akşam da dört sheng vereceğim,” demiş. Bu bütün maymunları öfkelenlendirmiş. “Öyleyse,” demiş o zaman, “sabah dört sheng, akşam da üç sheng vereceğim.” Maymunların hepsi memnun olmuş. Kelimelerin arkasındaki gerçeklik değişmemiş ama maymunlar birine öfke birine neşeyle tepki vermiş. Öyle istiyorlarsa bırakın öyle olsun. Öyleyse bilge insan hem doğru hem de yanlışla uyum

⁸ Mu Si Chao San: Zhuangzi'da geçen bu hikâye Çince'de bir deyim haline gelmiştir. (ç.n.)

⁹ 1 sheng yaklaşık 200 cc'ye eşittir.

içindedir ve eşitleyici gökle birlikte durur. Buna iki yoldan yürümek denir.¹⁰

Eski zamanlardaki insanların anlayışı çok yol kat etti. Ne kadar yol kat etti? Bazıları evrenin başlangıcında hiçbir şeyin var olmadığına inandıkları bir noktaya, hiçbir şeyin eklenemeyeceği bir sona ulaştı. Sonraki aşamada olanlar ise şeylerin ezelden beri var olduğunu ama aralarında bir sınır olmadığını düşündü. Bir sonraki aşamada olanlar sınırlar olduğunu ama doğru ve yanlış olmadığını düşündü. Çünkü doğru ve yanlışın ortaya çıkması Dao'yu kaybettirmişti. Dao kaybedilince istekler oluştu. Fakat Dao'nun kaybedilmesi ve isteklerin oluşumu gerçekten var mıydı yoksa yok muydu?

Zhao Wen'in bir enstrüman çalmasıyla ilgili bir örnek vardır. Zhao Wen enstrüman çalmakta, Shi Kuang ritim vermekte, Hui Zi ise ders vermekte iyiydi. Bu üçünün bilgisi mükemmelliğe yakındı. Hepsi büyük ustalardı ve bu nedenle isimleri çağlar boyu unutulmadı. Sadece seçtikleri sanatlarda birbirlerinden farklıydılar. Diğerlerini de [sanatlarıyla] aydınlatmak istediler. İnsanlara öğretilmesi imkânsız olanı öğretmeye çalıştılar; bunun sonucu olarak taşın beyazlığı ve sertliği üzerine anlamsız bir tartışmaya girdiler ve bunu hayatlarının sonuna kadar bitiremediler. Zhao Wen'in oğlu da ömrünün sonuna kadar bu tartışmayı devam ettirdi ve ömrünün sonuna kadar bir başarı elde edemedi. Bu insanların başarılı oldukları söylenebilir mi? Öyleyse herkes tamamlanmış demektir. Bu nedenle bir bilge tartışmalar üzerinde durmak yerine doğal yolları izler, işte buna "sakin bir zihinle gözlemlemek" denir. Söylediğim şeyin diğerlerinden farklı olup olmadığını bilmiyorum. Farkı olsa da olmasa da aslında hepsi aynı kapıya çıkar.

10 Filozof Thomé H. Fang (Dong Fangmei, 1899-1977) bu kavramı şöyle açıklamaktadır: "Her insanın bakış açısının sınırları vardır ve herkesin kendine göre bir düşüncesi vardır. Bu nedenle her iki bakış açısı da birbirlerine tahammül etmelidir, Zhuangzi'nun 'iki yoldan yürümek' dediği şey budur."

[5]

Bu anlamda diğerlerinden farklı değilim. Yine de lütfen kendimi açıklamama izin verin. Her şeyin bir başlangıcı vardı, bu başlangıçtan önce bir zaman vardı, ondan önce de bir zaman vardı. Başlangıçta varlık ve hiçlik vardı, varlık ve hiçlikten önce bir aşama vardı, ondan önce de bir aşama vardı. Birdenbire hiçlik oldu ama yokluğun varlığı mıydı yoksa yokluğu mu bunu bilmiyorum. Şimdi bir şey söyledim ama söylediğim şeyle bir şey söylemiş oldum mu bunu bilmiyorum.

Dünyada sonbaharda Tai Dağı en küçük halindeyken, kanat çırpıp bir kuşun kanatlarından daha büyük bir şey yoktur. Yedi yüz yıldan fazla yaşamış Peng Zu genç ölürken, ölü bir bebekten daha uzun yaşayan kimse yoktur. Gök, yer ve ben aynı anda ortaya çıktık, yeryüzündeki her şey ve ben aynıyız. Her şey aynı ise söylenecek başka ne vardır? Her şeyin aynılığını söyledikten sonra nasıl söyleyecek bir şey olmaz? “Aynılık” ve söylediklerim iki eder, iki ve bir [toplanınca] üç yapar. Böyle [hesaplamaya] devam edersek en zeki matematikçi bile bunu takip edemez, sıradan insanlar içinse bu mümkün değildir. Bu nedenle, hiçlikten varoluşa geçerek “üç”e varınız; varoluştan varlığa geçerseniz kimbilir kaçaya ulaşınız! Daha fazla ileri gidilmemesi daha iyi olur, doğal seyri takip etmek en iyisidir.

Başlangıçta Dao için hiçbir ayırım yoktu, kelimelerin de kuralları yoktu. Tüm ayırımlara neden olan kelimelerdir. Bu ayırımlar hakkında bir şey söyleyeyim. Sol ve sağ vardır; ayırım ve sınıflandırma vardır, ayırmacılık ve tartışma, rekabet ve çekişme vardır. Bunlara ayırımın sekiz tezahürü denir.

Gök ve yerin dışındaki işleri bilgeler yorumlamazlar; gök ve yerin içindeki işleri bilgeler yorumlarlar ama tartışmazlar. *İlkbahar Sonbahar Yıllıkları*’nda, geçmiş hükümdarların yıllıklarında, bilgeler tartışma olmadan yorumlar yapmıştır. Bu nedenle nerede bir ayırım varsa, ayırımın ötesinde bir şey vardır; nerede tartışma varsa, tartışmanın ötesinde bir şey

vardır. Neden diye sorulabilir. Bunun cevabı, bilgelerin bilgeliklerini kendilerine saklaması ve sıradan insanların bilgilerini göstermek için tartışmasıdır. Bu nedenle şöyle denir: “Tartışmanın olduğu yerde mutlaka görünmeyen bir şey vardır.”

Büyük Dao tanımının ötesine geçer, büyük tartışma kelimelerin ötesine geçer, insanlık iyiliğin ötesine geçer, bütünlük alçakgönüllülüğün ötesine geçer, büyük cesaret şiddetin ötesine geçer. Ortaya çıkan Dao [gerçek] Dao değildir, tartışmada kullanılan kelimeler yeterli değildir, sürekli uygulanan insanlık işe yaramaz, açıkça dile getirilen bütünlüğe inanılmaz, şiddet içeren cesaret başarılı olamaz. Yukarıdaki beş durum kare olma eğiliminde bir yuvarlak gibidir. Bu nedenle bilmediği yerde durmayı bilen kişi mükemmelliğe ulaşmıştır. Kelimelerin ötesindeki bir tartışmayı veya tanımlamanın ötesinde bir Dao’yu kim bilebilir? Bir insan bunu biliyorsa; ona göğün hazinesini bilen kişi denir. Doldurun ve o asla dolmayacaktır; [ne kadar] alırsanız alın o asla kurumayacaktır. Nereden geldiğini asla bilemezsiniz, buna “saklı ışık” denir.

[6]

Çok uzun zaman önce Hükümdar Yao yöneticisi olan Shun’a şöyle sordu: “Üç beyliğe (Zong, Kuai ve Xu’ao) saldırmak istiyorum ancak ne zaman ki saraya geliyorum onlar hakkında huzursuz hissediyorum. Bu konuda ne düşünüyorsun?”

Shun cevap verdi: “Bu üç yer de yabani otlar ve çalılarla kaplı ve çok uzak. Neden onlarla ilgili içiniz rahat olmasın? Bir zamanlar, gökyüzünde on güneş parladığında göğün altındaki her şey onların ışıyla yıkanmıştı. Ve sizin erdeminiz bu güneşleri nasıl da gölgede bırakıyor!”

Nie Que,¹¹ Wang Ni’ye¹² şöyle sordu: “Her şeyle ilgili aynı şekilde yargıya varıldığını biliyor musunuz efendim?”

11 Hükümdar Yao zamanında yaşamış bir münzevi.

12 Hükümdar Yao zamanında yaşamış bir bilge.

Wang Ni, “Nasıl bilebilirim?” diye cevap verdi.

Nie Que tekrar sordu: “Ne bilmediğinizi biliyor musunuz efendim?”

Wang Ni, “Nasıl bilebilirim?” diye cevap verdi.

Nie Que şöyle dedi: “Öyleyse hiçbir şey hakkında hiçbir şey bilinemez mi?”

Wang Ni, “Nasıl bilebilirim?” dedi. “Yine de açıklamaya çalışayım. Bildiğimi söylediğim şeyin bilmediğim bir şey olmadığını nereden biliyorsun? Bilmediğim dediğim şeyin bildiğim bir şey olmadığını nereden biliyorsun? Şimdi sana birkaç soru sormak istiyorum. Nemli bir yerde uyuyan bir adam sırt ağrısı çeker ve vücudunun yarısı tutmazsa aynı şey bir yılanbalığı için de geçerli midir? Ağacın tepesinde duran bir adam korkudan titriyorsa aynı şey bir maymun için de geçerli midir? İnsan, yılanbalığı ve maymunun yaşayacakları uygun yerleri bilen var mıdır? İnsan et yer, geyikler çimenle beslenir, kirkayaklar yılanı düşkündür, baykuşlar da sıçanları [yemeyi] sever. İnsan, geyik, kirkayak ve baykuş, hangisinin damak tadı doğru olmalıdır? Bir maymun bir şebekle bir olur; bir geyik diğer bir geyiği arar; yılanbalığı balıkla oynar. Mao Wiang ve Xi Shi insanlar için en güzelleridir, balıklar derin suya dalar, kuşlar gökyüzünde yükseğe çıkar ve geyik de yürür. İnsan, balık, kuş ve geyik, hangisi gerçek güzelliği bilmektedir? Gördüğüm kadarıyla doğruluk ve insanlık ilkeleri, doğru ve yanlış, tüm bunlar o kadar karmaşık ki neyin ne olduğunu söylemek çok zor.”

Nie Que şöyle dedi: “Zararla faydanın farkını bilemezseniz bunu mükemmel insan da mı yapamaz?”

Wang Ni şöyle dedi: “Mükemmel insan kutsaldır. Büyük bataklık ateşler içinde bile olsa sıcaklığı hissetmez, nehirler donmuş olsa bile soğuğu hissetmez, dağlara yıldırımlar düşse ve kasırgalar denizleri sallasa bile o şoku hissetmez. Böyle bir insan bulutlara ve sislere binebilir, güneşe ve aya çıkabilir ve Dört Deniz’in ötesine seyahat edebilir. Yaşam ve ölümden etkilenmeyen bir insan fayda ve zararı neden dert etsin?”

Qu Quezi, Chang Wuzi'ya¹³ şöyle sordu: “Konfüçyüs'ten duyduğuma göre bilge dünyevi işlerle meşgul olmazmış. O, fayda peşinde koşmaya veya zararlardan kaçınmaya çalışmaz, Dao'ya körü körüne tutunmaktan haz almazmış. Hiçbir şey söylemeyerek bir şey söyler, bir şey söyleyerek hiçbir şey söylemezmiş. Böylece dünyanın ötesine gidebilirmiş. Konfüçyüs bu sözlerin belirsiz olduğunu düşündü ama bence bu muhteşem Dao'nun nasıl işlediğini gösteriyor. Bu konuda ne düşünüyorsun?”

Chang Wuzi şöyle dedi: “Sarı İmparator bile bu sözler karşısında şaşkına dönerdi, Konfüçyüs onları nasıl anlayabilsin? Ve sen de hemen bir sonuca varmaya çalışıyorsun. Bir yumurta görüyorsun ve ondan horoz gibi ötmesini bekliyorsun; bir yay görüyorsun ve kuşun vurulmadan pişirilmesini bekliyorsun. Rasgele dinlemen için rasgele sözler söyleyeceğim. Neden güneşe ve aya yaslanıp evreni kucaklamıyorsun? Bu şekilde kendini dünyadaki her şeyle birleştirebilirsin, böylece ayrımların karışıklığını görmezden gelebilir ve astlara üstler gibi muamele edebilirsin. Bilgeler aptal ve cahil görünerek, on binlerce yılı tek biçimlilik ve aynılık içinde harmanlamıştır. [Onlar] her şeye aynı şekilde bakar ve hepsini [oldukları gibi] kabul eder.

Hayat sevgisinin bir yanılsama olmadığını nasıl bilebilirim? Ölümden korkan birinin eve dönmek istemeyen bir kimsesiz gibi olmadığını nasıl bilebilirim? Li, Ai Beyliği'nin sınır muhafızının kızıydı. İlk kez esir alınıp Jin Beyliği'ne getirildiğinde, sabahlığı gözyaşlarıyla sıırsıklam olana kadar ağladı. Ama saraya getirildi, rahat yatağında prensle birlikte yattı ve lezzetli etler yedi, döktüğü gözyaşlarına pişman olmaya başladı. Ölümlerin de yaşamış olmaktan pişmanlık duymadıklarını nereden bilebilirim?

Bir insan rüyasında bir ziyafet görür ama şafakta uyanır ve ağlar; bir insan rüyasında ağladığını görür ama şafakta

13 Hayalî karakterlerdir.

avlanmaya gider. Rüya görürken rüya gördüğünü bilmez. Rüyasında rüyayı yorumlamaya bile çalışabilir ama uyandığında rüya görmüş olduğunu anlar. Ancak tamamen uandıktan sonra her şeyin bir rüya olduğunu fark eder. Aptallar her zaman uyanık olduklarını, her şeyin farkında olduklarını düşünür: Kim efendidir, kim çobandır, bu ne kadar da aptalca! Konfüçyüs ve sen rüya görüyorsunuz ve ben de senin rüya gördüğünü söylediğimde [aslında] rüya görüyorum. Bu sözler çelişkili gibi görünebilir ancak on bin nesil sonra bir bilge bunları açıklayabilir.

Diyelim ki sen ve ben bir konuda tartışıyoruz. Sen kazanırsan ve ben kaybedersem, gerçekten haklı mısın ve ben haksız mıyım? Ben kazanırsam ve sen kaybedersen, hakikaten haklı mıyım ve sen haksız mısın? Birimiz haklı, diğërimiz haksız mı? İkimiz de haklı mıyız, yoksa ikimiz de mi haksızız? Sen de ben de bunu bilemezsek, diğër insanlar daha da karanlıkta kalacaktır. Bizim için kimin karar vermesini isteyeyim? Seninle aynı fikirde olan birinden karar vermesini isteyeyim mi? Zaten seninle aynı fikirdeyse, nasıl karar verebilir? Benimle aynı fikirde olan birinden karar vermesini isteyeyim mi? Zaten benimle aynı fikirdeyse, nasıl karar verebilir? İkimizle aynı fikirde olmayan birinden karar vermesini isteyeyim mi? Zaten ikimizle aynı fikirde değılse, nasıl karar verebilir? İkimizle de aynı fikirde olan birinden karar vermesini isteyeyim mi? İkimizle de aynı fikirdeyse, nasıl karar verebilir? Sen de, ben de, başkaları da bilemezse, başka kimi bekleyeceğiz?

Bir tartışmadaki farklı sesler birbirlerine karşıdır. Karşıtlığı yumuşatmak, doğal ayrışmaya uymakla olur. Doğal ayrışmaya uymak ne demektir? Benim cevabım ‘doğru’nun belki ‘doğru’ olmadığıdır. Eğër ‘doğru’ gerçekten doğruysa, o zaman ‘doğru değıl’den o kadar farklıdır ki tartışmaya gerek yoktur. Zamanı ve ayrımları unut ki sonsuz âlemde seyahat edebilesin. Böylece bilge sonsuz âlemde yaşar.”

[7]

Yarıgölge¹⁴ gölgeye şöyle sordu: “Bir süre önce [takip ettiğin] adam yürüdüğünde sen de onunla yürüdün ve şimdi adam dururken sen de duruyorsun, bir süre önce adam oturunca sen de onunla oturdun ve şimdi adam ayağa kalkınca sen de onunla birlikte ayağa kalktın. Nasıl olur da bağımsız hareket edemezsin?”

Gölge şöyle cevap verdi: “Olduğum şey olabilmek için bir insana bağlı olmam gerekmiyor mu? İnsan da olduğu şeyi olmak için bir şeylere bağımlı değil mi? Yılanın pullarına mı yoksa ağustosböceğinin kanatlarına mı bağlı olmalıyım? Bunu neden yaptığımı nasıl bilebilirim? Bunu neden yapmadığımı nasıl bilebilirim?”

Ben, Zhuangzi, bir seferinde rüyamda bir kelebek olduğumu gördüm, mutlu mutlu kanat çırpıp bir kelebek. Öyle mutluydum ki Zhuangzi olduğumu unutmuştum. Aniden uyanınca aslında Zhuangzi olduğumu anlayıp hayrete düştüm. Zhuangzi mi rüyasında kelebek olduğunu gördü, yoksa kelebek mi rüyasında Zhuangzi olduğunu gördü? Zhuangzi ve kelebek arasında bazı farklılıklar olmalı. Buna “şeylerin dönüşümü” denir.

¹⁴ Penumbra, bir gölgenin ışığın sadece bir kısmını kapattığı yer.

3. Bölüm

Sağlığı Korumak için Temel Bilgiler

[1]

İnsan hayatı sınırlıdır ama bilgi sınırsızdır. Sınırsız olanın peşinde koşmak yorucu bir iştir; bunu bilmek ve sınırlı yaşamla sınırsız bilgiye sahip olmaya çalışmak ölümcüldür.

İyilik yaptığınızda şöhret uğruna yapmayın, kötü bir şey yaptığınızda cezaya çarptırılmak için yapmayın. Her zaman uygun yolda devam ederseniz, sağlığını ve doğanızı koruyabilir, ebeveynlerinize destek olabilir ve ömrünüzü doldurabilirsiniz.

[2]

Bir kasap, Hükümdar Wen Hui için bir boğayı kesiyordu. Elinin her dokunuşunda, bacağına ve dizlerinin her hareketinde, eti kesen bıçaktan ses geliyordu. Bu Hükümdar Yao'nun zamanındaki muhteşem “Dut Ağacı” müziğine benzeyen mükemmel bir melodiydi.

Hükümdar Wen Hui, “Böyle ustaca bir beceriye sahip olman muhteşem!” dedi.

Kasap, bıçağını bıraktı ve şöyle dedi: “Benim sevdiğim şey Dao, [o] benim yeteneğimden daha muhteşem. Kesmeye ilk başladığım zamanlarda boğayı bir bütün olarak görürdüm. Üç yıl sonra artık boğayı bir bütün olarak değil, parçalar halinde görmeye başladım. Şimdiyse üzerinde sezgilerimle çalışıyorum ve gözlerimle bakmıyorum. Görsel organlarım çalışmayı durdurur ve sezgilerim kendi yolunda gider. Doğaya uygun olarak, ana bağlantı yerlerini ayırır ve bıçağı büyük boşluklara sokarım. Boğanın doğal yapısını takiben, damarlara ya da tendonlara asla dokunmam, büyük kemiklere dokunmam! İyi bir kasap et kestiği için bıçağını yılda bir kez değiştirir; sıradan bir kasap bıçağını ayda bir kez değiştirir çünkü onunla kemikleri keser. Bu bıçağı on dokuz yıldır kullanıyorum, binlerce boğa parçaladım ama bıçağım hâlâ sanki bileğitaşından yeni gelmiş gibi keskin. Eklemler arasında yarıklar var ama bıçağımın ağzı çok ince. Bıçağımın ince ağzını bu yarıklara soktuğumda geçmesi için yeterince yer var. Bıçağımın on dokuz yıl sonra bile bileğitaşından yeni gelmiş gibi keskin olmasının nedeni bu. Yine de ne zaman karmaşık bir noktaya gelsem ve burada zorlukların olduğunu görsem büyük bir dikkatle devam ederim. Gözlerimi yaptığım işten ayırmam ve bıçağımı yavaşça kullanırım. Bıçağın çok hafif bir hareketiyle eti keserim, bir toprak parçası gibi yere düşer. Bıçağı elimde tutar, orada durur ve gururla etrafıma bakarım. Sonra bıçağı temizleyip dikkatlice kaldırırım.”

Hükümdar Wen Hui, “Muhteşem! Az önce söylediklerinden, sağlığımı nasıl koruyacağımı öğrendim,” dedi.

[3]

Gong Wenxuan Sağ Ordu Komutanını görünce şaşkınlık içinde şöyle dedi: “Sen kimsin? Neden sadece bir bacağın var? Bu göğün mü, yoksa bir insanın işi mi?”

Sağ Ordu Komutanı, “Bu göğün işidir, insanın değil. Tek bacakla doğdum. İnsanın görünüşü gök tarafından bahşedilmiştir. Bu nedenle bunun göğün işi olduğunu biliyorum, insanın değil,” diye cevap verdi.

Bataklık sülünü biraz yemek bulabilmek için on adım ve biraz da su bulabilmek için yüz adım atmak zorundadır ama [yine de] kafeste yaşamak istemez. Kafeste iyi bir hayat sürebilecek olsa da rahat hissedemez.

Laozi öldüğünde Qin Shi¹ yas tutmak için gitti ve sonra üç kez feryat ettikten sonra dışarı çıktı.

Öğrencilerden biri ona, “O sizin arkadaşınız değil miydi?” diye sordu.

Qin Shi cevap verdi: “Evet, öyle.”

Öğrenci şöyle dedi: “Böyle yas tutmanın uygun olduğunu düşünüyor musunuz?”

Qin Shi şöyle dedi: “Elbette. Onun kusursuz bir adam olduğunu düşünüyordum ama şimdi öyle düşünmüyorum. Onun yasını tutmaya gittiğimde yaşlı adamlar sanki oğulları ölmüş gibi ve gençler de sanki anneleri ölmüş gibi ağlıyordu. Burada söylememeleri gereken şeyleri söylemek ve ağlamaları gerekenlere ağlamak için toplanmışlar. Eşyanın doğasına aykırı hareket ettiler ve aşırı duygusallığa kapıldılar. Eski zamanlarda buna ‘doğaya karşı gelme suçu’ denirdi. Üstadının dünyaya gelmesi de dünyayı terk etmesi de doğaldır. Zamanında [dünyaya] gelmenin ve doğal olarak [dünyadan] ayrılmanın neşe ya da üzüntüyle bir ilgisi yoktur. Eskiler buna ‘esaretten kurtuluş’ derlerdi.”

Reçine ve odun tükenebilir ama ateş yanmaya devam edecektir. Ateşin ne zaman söneceğini kimse bilemez.

1 Laozi’nin arkadaşıdır. Zhuangzi’nin ürettiği hayalî bir karakter olması da muhtemeldir.

4. Bölüm

İnsanların Dünyasının Yolları

[1]

Yan Hui,¹ Konfüçyüs'ü görmeye gitti ve uzun bir yolculuğa çıkmak için izin istedi.

Konfüçyüs, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu.

Yan Hui, “Wei Beyliği’ne gidiyorum,” diye cevap verdi.

“Orada ne yapacaksın?”

Yan Hui şöyle dedi: “Wei beyinin genç ve kibirli olduğunu duydum. Devlet meselelerini hafife alıyor ve kendi hatalarını görmüyormuş. İnsanların ölmesini hafife alıyormuş. Bataklıklardaki kütükler gibi her yerde cesetler varmış. İnsanların hiçbir çıkış yolu yokmuş. Şöyle dediğinizi duymuştum: ‘Düzeni [iyi] olan beylikten ayrılın ve düzensizlik içindeki beyliklere gidin. Kapısında hastalar bekleyen bir doktor gibi.’ Öğrettiklerinizi uygulamaya koymak istiyorum; Wei [Beyliği] için iyi şeyler yapabilirim.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Korkarım oraya gidersen başın belaya girecek. Dao bozulmadan tutulmalıdır, aksi takdirde

1 Konfüçyüs’ün en sevdiği öğrencisidir. Konfüçyüs’ün *Konuşmalar* eserinde birçok yerde ismi geçer.

çok şeyle meşgul olmak gerekir ve bu da karışıklığa yol açar. Sonra endişelere ve en sonunda da yıkıma yol açar. Geçmişin mükemmel insanları Dao'yu başkalarına aktarmadan önce kendi içlerinde ona sahip olduklarını gördüler. Sen henüz kendin ona sahip değilsin, bir zorbanın davranışlarını nasıl kontrol edebilirsin ki?

Ayrıca erdemin neden bozulduğunu ve bilgeliğin neden gösterişe döndüğünü biliyor musun? Erdem, şöhret uğruna bozuldu, bilgelik çekişmeler uğruna gösterişe döndü. İnsanlar şöhret için bilgeliklerini kullanarak birbirleriyle mücadeleye girdi. Şöhret de bilgelik de kötü bir araç olabilir ve körü körüne takip edilmemelidir.

Üstelik yüksek erdemin ve derin samimiyetin takdir edilebilir, şöhrete karşı kayıtsızlığın anlaşılmayabilir. Bir zorbanın önünde insanlığı, adalet ve ahlakı anlatmak da onun kötülüğünün karşısında [kendi] iyiliğini göstermektir. Buna başkalarını incitmek denir. Başkalarını inciten biri önünde sonunda [kendi de] incinir. Zarar görmekten nasıl kaçınacaksın! Dahası eğer Wei beyi iyi insanları seviyor ve kötü adamlardan hoşlanmıyorsa neden bir başkasını bulması gerekiyor? Aksi takdirde sessiz kalman daha iyi; konuşursan hükümdar tartışmada üstün gelmek için her fırsatı değerlendirecektir. O anda şaşkın hissedeceksin ancak sakın ve bahaneler ararmış gibi davranacaksın, sonunda boyun eğen bir ifadeyle ona uyman gerekecek. Bu yangına ateş taşımaya, sele su dökmeye benzer, kötülere yardım etmiş olacaksın. Bir kere bu işe karıştığın anda bunun sonu gelmeyecek. Sana güvenmediği halde uyarmaya devam edersen de kesinlikle zorbanın kurbanı olacaksın.

Antik çağlarda Xia Hanedanı hükümdarı Jie, Guan Longfeng^{1,2} Zhou hükümdarı da amcası Bi Gan³ öldür-

2 Xia Hanedanı dönemi yöneticilerindendir.

3 Bi Gan, Shang Hanedanı'nın son hükümdarı Zhou tarafından öldürülmüştür. Shang Hanedanı'nın çöküş sebeplerinden birinin bu olduğu düşünülmektedir.

müştü. Her iki kurban da halkın refahını önemseyen ve böylece hükümdarlarını rahatsız eden erdemli adamlardı. Erdemleri sebebiyle acı çektiler çünkü şöhret peşindeydiler. Eski zamanlarda Hükümdar Yao, Cong, Zhi ve Xu'ao beyliklerine saldırdı, Hükümdar Yu, You Hu Beyliği'ne saldırdı. Bu üç beyliğin de toprakları harap edildi ve yöneticileri öldürüldü çünkü sürekli savaşıyor, kazanç ve şöhret peşinde koşuyorlardı. Bu hikâyeleri hiç duymadın mı? Bilgeler bile kazanç ve şöhretin cazibesine karşı koyamaz, bunu sen nasıl yapacaksın? Ama herhalde bir fikrin var. Anlat bana.”

Yan Hui şöyle dedi: “Ya dürüst ve mütevazı kalırsam, sıkı ve yürekten çalışırsam?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Hayır! Bunun faydası olmaz! Wei beyi o kadar inatçı ve kibirli ki sıradan insanlar ona karşı çıkmaya cesaret edemez. Kendi arzularını tatmin etmek için farklı görüşleri bastırır. Böyle bir adam günlük erdemlerle dönüştürülemez, ondan daha yüksek erdemleri kabul etmesini nasıl beklersin! Kendi yoluna inatla bağlı kalacak, ikna olduğunu gösteren işaretler verse de asla kendini açık etmeyecektir. Bu durumda nasıl başarılı olabilirsin?”

Yan Hui şöyle dedi: “Bu durumda içten dik ama dıştan uyumlu olacağım, zamana bırakacağım. İçten dik durmak doğal olarak benzer olmaktır. Doğal olarak benzer olmak demek hükümdarla benim doğalarımızın aynı olduğunun farkında olmak demektir. Öyleyse neden insanların sözlerini onaylamasını veya onaylamamasını beklemeliyim? Böyle olursam, göğün yolunu takip eden masum bir çocuk olarak anılacağım. Dıştan uyumlu gözükmek ise insanların dünyasının yolunu takip etmektir. Elinde bir şeyle diz çökmek ve eğilmek yöneticiler için bir görgü kuralıdır. Bu yaygın bir uygulama olduğuna göre ben nasıl bir istisna olabilirim ki? Diğerlerinin yaptığını yaparsam, insanların dünyasının yollarını izleyen kimse beni suçlayamaz. Zamana bırakmak da eskilerin yolundan gitmektir. Sözlerim öğretici ve eleştirel

olsa da, onlar benim değil, eskilerin sözleridir. Böyle yaparak eskilerin yolundan gitmiş olur, suçlanmadan dik durabilirim. Böyle olmaz mı?”

“Hayır,” dedi Konfüçyüs, “bu işe yaramaz! Düzeltilmesi gereken pek çok şey varken, her durumda düzgün hareket edemeyebilirsin. Dik durur ve suçsuz kalırsın ama tek yapabileceğin budur. Beyi değiştirmeyi nasıl umarsın! Sen sadece kendi fikrinin peşinden gidiyorsun.”

Yan Hui şöyle dedi: “Daha iyi bir fikrim yok. Sizden tavsiyenizi isteyebilir miyim?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Önce perhiz yapmalısın, sonra sana tavsiye vereceğim. Dünyevi amaçlara ulaşmanın kolay olacağını mı düşünüyorsun? Öyle düşünüyorsan gök bunu onaylamaz.”

Yan Hui şöyle dedi: “Ailem fakir. Aylardır ne içki içtim ne de et yedim. Bu perhiz olarak kabul edilebilir mi?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bu kurban törenlerinden önceki perhizdir, aklın perhizi değildir.”

Yan Hui, “Aklın perhizi nedir?” diye sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Dikkatini yoğunlaştırmalısın. Kulaklarınla değil, aklınla dinle; aklınla değil, yaşam enerjinle anla. Kulakların sadece duyabilir ve aklın sadece kavrayabilir. Ama enerjin her şeye tepki veren bir boşluktur. Kudretli Dao ancak boşluk içinde toplanabilir ve bu boşluk da aklın perhizidir.”

Yan Hui şöyle dedi: “Aklın perhizini öğrenmeden önce kendimin bilincindeyim. Aklın perhizini öğrendim ve artık kendimin bilincinde değilim. Buna boşluk denebilir mi?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Kesinlikle doğru. Sana açıklayayım. Wei beyine hizmet ederken şöhret arzusundan etkilenme. Seni dinlerse görüşlerini açıklayabilirsin, yoksa sessiz kalman iyi olur. Terfi için fırsatlar veya tırmanılacak basamaklar arama. Her ne olursa olsun, mükemmel bir huzur içinde yaşa. O zaman aklın perhizine yakınsın demektir. Yü-

rümekten kaçınmak kolaydır ancak yürürken [arkanda] iz bırakmamak zordur. İnsanlarla ilişkilerinde sahte görünüşler ortaya koymak kolaydır ama gökle ilişkilerinde bu çok zordur. Kanatlarla uçulabilir ama kanatlar olmadan uçuşu hiç duymadım. Bilgiyle bilmek mümkündür ama bilgisiz bilmeyi hiç duymadım. Her şeye bir boşluk olarak bakarsan, boş zihnin saf ve sade olacak, şans ve mutluluğun durduğu yerde duracaktır. Aksi halde oturuyor olsan bile zihnin dolaşacaktır. Gördüğün ve duyduğun her şeye açıksan bırak insanları, ruhlar bile seninle yaşayacaktır! Bu, dünyadaki her şeyi dönüştürmenin yoludur, hükümdarlar Yu ve Shun'un başarılarının sırrı ve Fu Xi ve Ji Qu'nun⁴ ömür boyu sürdürdüğü uygulamalarıdır. [Bunları uygulamak] sıradan insanlar için ne kadar faydalı olurdu!”

[2]

Zi Gao,⁵ Qi Beyliği'ne gidecekti, tavsiye almak için Konfüçyüs'e geldi ve şöyle dedi: “Chu beyi beni önemli bir göreve gönderiyor. Qi Beyliği muhtemelen bana çok saygılı bir karşılama yapacak ama görevimi boşlayacak. Sıradan bir insanı bile ikna etmek kolay değilken bir beyi ikna etmek çok daha zor! Bu nedenle endişeliyim. Bana sık sık şöyle dersiniz: ‘Yaptığın her işte, ister küçük ister büyük olsun Dao'ya uygun hareket etmeden çok nadir başarılı olursun. Başarılı olamazsan bey tarafından cezalandırılacaksın; başarılı olursan kaygı ve sevincin bir karışımından mustarip olacaksın. Sadece erdemli insanlar [herhangi bir] sonuçtan etkilenmez.’ Her zaman basit ve sade yiyecekler yerim ki evdekiler şikâyet etmesin. Ancak sabah beyden bir emir aldım ve akşamları soğuk su içiyorum. Huzursuzluğa kapılmış olmalıyım! Daha gerçek durumun ne olduğunu bilmeden kar-

4 Efsanevi imparatorlar.

5 Chu Beyliği'nden bir soylu.

maşık bir rahatsızlıktan mustarip olmaya başladım. Başaramazsam kesinlikle bey tarafından cezalandırılacağım. Bu, bir yönetici olarak katlanabileceğimden daha fazla. Söyleyin bana üstadım, ne yapmalıyım?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Dünyada uyulması gereken iki temel yasa vardır: Biri kader diğeri de görevdir. Bir çocuğun ebeveynlerine olan sevgisi kaderdir ve yüreğindedir; bir adamın hükümdara olan hizmeti ise görevdir. Nereye giderse gitsin bir hükümdar vardır. Bu, dünyada kaçınılmaz bir gerçektir. Bunlar [uyulacak] evrensel yasalar olarak adlandırılır. Bu nedenle, ebeveynlerine bakmak ve isteklerini yerine getirmek iyi evlatlığın, hükümdarın emirlerini yerine getirmek ve ona hizmet etmek de sadakatin zirvesidir; aklını geliştirmek ve üzüntü ya da sevinçten etkilenmeyecek hale getirmek ve kaçınılmaz olandan memnun olmak erdemin mükemmelliğidir. Bir kul veya oğul olarak genellikle kendi isteğin dışında hareket etmek zorundasındır. Şeylerin gerçek durumunu öğrenmeye çalışmalı ve kendini unutmalsın; bu durumda hayatı ne kadar sevdiğini ve ölümden ne kadar nefret ettiğini düşünecek boş vaktin olur mu? Bu şekilde hareket edersen, iyi olacaksın.

Ama yine de, sana duyduğum bir şeyi daha söylemek istiyorum. İki beylik [devlet] yakın komşuysa, karşılıklı güvenlerini eylemlerle göstermek zorundadır; iyi niyetlerini sözlü mesajlarla göstermeleri gerekir. Sözlü mesajlar biri tarafından iletilmelidir. Hükümdarların memnuniyetinin ya da öfkesinin sözlü mesajlarını iletmek dünyadaki en zor şeylerden biridir. Bir hükümdarın memnuniyetini iletmek için mesajda abartılı övgüler fazla olmalıdır, öfkesini iletmek için de mesajda abartılı azarlamalar olmalıdır. Abartılar yalanlara benzer, yalanlara inanılmaz ve bu, mesajı götüreni tehlikeye atar. Eskilerin deyişiyle, ‘Abartıları değil, gerçeği iletin, muhtemelen [böylece] zarar görmezsiniz.’ Dahası, fikir savaşları adil başlar ama genellikle kötü biter. Aşırılıklarının altında birçok hile vardır. Görgü kurallarına göre [içki] içenler önce

sırayla başlar ve genellikle düzensizlik içinde bitirir. Bu her şey için geçerlidir: İyi niyetle başlar ama istisnasız her seferinde aldatmacayla biter. Başlangıçta basit olan şey sonunda çok karmaşık hale gelebilir.

Kelimeler rüzgârdaki dalgalar gibidir, bir mesajın iletilmesinde kazanç ve kayıp riski vardır. Dalgalar rüzgârda [kolaylıkla] karışırken riskler de kolaylıkla tehlikeye neden olabilir. Bu nedenle öfke çoğu zaman ağdalı sözcüklerden ve yarı gerçeklerden doğar. Hayvanlar ölümle tehdit edildiğinde istemsizce haykıracaktır. Nefes nefese kalıp kinlenerek insanlara saldırmaya yatkın olacaklardır. Aynı şekilde insanlar da çok zorlandığında nedenini bilmeden intikam almak zorunda kalır. Eğer kendileri bile neden böyle davrandıklarını bilmiyorsa, sonunda onlara ne olacağını kim bilebilir? Bu nedenle eskiler şöyle demiştir: ‘Aldığınız emirlerden sapmayın. Bir anlaşmaya varmak için baskı yapmayın. Aşırı kelimeler abartılıdır.’ Aldığınız emirlerden sapmak ve bir uzlaşma için baskı yapmak tehlikelidir. Bir şeyi başarıyla tamamlamak uzun zaman alır. Yanlış bir şey yaptıktan sonra, onu değiştirmek için çok geç olabilir. [Her zaman] çok dikkatli olamazsın! Her şeyi olduğu gibi kabul ederek aklını özgür bırak. Kaçınılmaz olana teslim olup zihnini geliştir. Bu senin için en iyi yol. Qi beyinin ne diyeceğini neden umursuyorsun ki? Beyinden gelen mesajı [ona] iletmekten daha iyi bir şey yapamazsın. Böyle yapmak senin için zor olacak mı?”

[3]

Wei beyinin oğluna öğretmen olarak atanan Yan He,⁶ Qu Boyu’dan⁷ tavsiye istemek için geldi ve şöyle dedi: “İşte zalim karakterli bir adam. Onun saçma davranmasına izin verirsem bu, devleti tehlikeye atar. Davranışlarını kısıtlar-

6 Lu Beyliği’nden bir bilge.

7 Wei Beyliği’nden bilge bir soylu.

sam, kendi hayatımı tehlikeye atmış olurum. Başkalarının hatalarını görecektir kadar akıllı ama kendi hatalarını görecektir kadar akıllı değil. Böyle bir adamla ne yapacağım?”

Qu Boyu şöyle dedi: “Bu iyi bir soru! Tetikte ol, dikkatli ol ve önce kendini düzelt! Onunla dost ol ve aynı zamanda ona rehberlik et. Ancak yine de bu yolu izlersen gizli sorunlar olacaktır. Onunla dost olurken çok samimi olma, ona yol gösterirken bunu açıkça gösterme. Onunla çok samimi olursan bu senin için bir felaket olur. Onu yönlendirdiğini çok açık edersen şöhret peşinde olduğun düşünülebilir ve bu senin için tehlikeli bir durum olur. O çocuksuysa sen de çocuksu görünmelisin; kötü huyluysa sen de kötü huylu görünmelisin; umursamazsa sen de umursamaz görünmelisin. Adım adım onu doğru yola getirmek [böylece] mümkün olacaktır.

Peygamberdevesinin hikâyesini bilmiyor musun? Peygamberdevesi, yaklaşan bir savaş arabasını durdurmak için ön ayaklarını kaldırır. Bunun gücünün ötesinde olduğunun farkında değildir ve kendinden çok emindir. Tetikte ve dikkatli ol! Eğer veliahta üstünlüğünü göstererek onu gücendirirsen büyük ihtimalle tehlikede olursun.

Kaplan bakıcısının nasıl çalıştığını bilmiyor musun? Hayvanı öldürdüğünde vahşileşeceği korkusuyla kaplanı canlı hayvanla beslemeyi göze almazmış. Bütün hayvanı parçaladığında vahşileşmesinden korktuğu için kaplanı bütün hayvanla beslemeyi göze almazmış. Kaplanın ne zaman aç ne zaman tok olduğunu bilirmiş; onun yırtıcı mizacının tamamen farkındaymış. Kaplan, insandan farklı bir türdür ancak yine de bakıcısına karşı iyidir çünkü bakıcı onun eğilimlerine uymaktadır. Kaplan sadece rahatsız edildiğinde canileşir.

Atını çok seven ve gübresini sepetle ve idrarını da bir kavanozla toplayan bir adam vardı. Atının üstüne bir atsineği konduğunda aniden onu öldürmek için hamle yaptı. At bundan ürktü, gemini ve başlığını kırdı. Atını seven adamın niyeti iyiydi ama [yine de] ona [istemeden] zarar verdi. Dikkatsiz olmayı göze alabilir miyiz?”

[4]

Marangoz Shi, Qi Beyliği'ne doğru gidiyordu. Quyuana vardıgında köyün tapınağı olarak kabul edilen bir meşe ağacı gördü. Bu ağaç o kadar büyüktü ki binlerce öküzü barındırabilirdi. Etraftaki tepelerin üzerinde yükseliyordu ve en alçaktaki dalları bile yerden metrelerce yukarıdaydı. Bir düzine dalı tekne yapılacak kadar büyüktü. [Ağacı görmeye gelenler] bir pazaryerindeki kalabalık gibiydi ama marangoz onu gördü ve hiç durmadan devam etti.

Ancak çırağı durdu ve ona baktı; daha sonra ustasını yakalayınca şöyle dedi: “Baltayı elime aldığım, bana işi öğretmeye başladığınız ilk günden beri bu kadar muhteşem keresteler çıkarabilecek bir ağaç görmemişim. Ama siz bir an bile duraksamadan yolunuza devam ettiniz. Neden?”

Marangoz Shi dedi ki, “Unut gitsin! Bu konuda konuşma! Bu işe yaramaz bir ağaç. Ondan yapılmış bir tekne batır, ondan yapılmış bir tabut çürür; ondan yapılmış bir kap parçalanır. Kerestesi değersiz ve işe yaramaz. Bu yüzden yıllarca ona kimse dokunmadan böyle kalabilmiş.”

Marangoz Shi eve geldikten sonra rüyasında, tapınak olarak kullanılan meşe ağacını gördü: “Beni hangi ağaçlarla kıyaslıyorsun? Beni yararlı ağaçlarla mı kıyaslıyorsun? Alıç, armut, portakal ve greyfurt ağaçlarının hepsi meyve ağaçlarıdır. Meyveler olgunlaşır olgunlaşmaz dallarından koparılacaktır. Sonra bu ağaçlar kötüye kullanılacaktır; büyük dalları kırılacak ve küçük dalları koparılacaktır. Hayatlarını sefil kılan yararlı olmalarıdır. Bu yüzden ömürlerini dolduramaz ve erkenden ölürlere. Bu ağaçlar kendilerine felaket getirmiştir. Bu her şey için geçerlidir. Uzun zamandır işe yaramaz olmaya çalışıyorum. Birkaç kez bundan ucuz kurtuldum.

Artık işe yaramazım, işe yaramazlığım benim için en büyük yarar. Yararlı olsaydım bundan nasıl yararlanabilirdim? Ayrıca sen ve ben ikimiz de nesneleriz. Beni nasıl böyle yar-

gıarsın? Ölmek üzere olan işe yaramaz bir adam olarak işe yaramaz bir ağacı nasıl anlayabilirsin?”

Marangoz Shi uyanınca rüyasını çırağına anlattı. Çırağı şöyle dedi: “Yararsız olmayı hedefliyorsa neden bir tapınak olmuş ki?”

Marangoz Shi şöyle dedi: “Dur! Saçmalamayı bırak! O ağaç şeklini almış bir tapınak. Ağaç onu anlamayanlar tarafından hakarete uğradı ve suçlandı. Eğer bir tapınak şeklini almasaydı, bu ağaç kesilecekti. Dahası, kendisini diğer ağaçlardan çok farklı bir şekilde koruyor. Onu var olan kurallara göre değerlendirirsen hedefi ıskalarsın!”

[5]

Nanbo Ziqi,⁸ Shang Qiu’da⁹ dolanırken devasa bir ağaç gördü. Nanbo Ziqi şöyle dedi: “Bu nasıl bir ağaçtır? Alışılmadık bir ağaç olmalı.” Yukarı bakınca dallarının tümünün bükülmüş olduğunu gördü, kirişler için kullanılmaya uygun değildi. Aşağı bakınca, gövdesinin düğümlü olduğunu gördü, tabut yapmak için kullanılmaya uygun değildi. Bir yaprak alıp yaladı ve iltihaplı bir tat aldı, ağzı acıdı. Ağacı kokladı ve üç gün ölü gibi sarhoş bir halde dolandı.

Nanbo Ziqi şöyle dedi: “Bu gerçekten devasa boyutta, işe yaramaz bir ağaçtır. Ah! Kutsal adamlar da aynı bu işe yaramaz ve değersiz ağaç gibidir!”

Song Beyliği’ndeki Jing Shi adlı bölge kara meşe, selvi ve dut ağaçları için çok iyi bir yerdir. Bir kısmı maymunlara tünnek olsun diye kesilir; büyükleri güzel evlere kiriş yapmak için kesilir; daha da büyükleri de tabut yapmak için plakalar halinde kesilir. Sonuç olarak bu ağaçlar ömürlerini dolduramadan bir balta darbesiyle ölür. Bu bela başlarına

8 Zhuangzi’nın hayalî karakterlerindendir. “Şeylerin Aynılığı Üzerine” başlıklı bölümde geçen Nanguo Ziqi.

9 Günümüzde Henan Eyaleti’nde bulunan bir bölgenin antik adı.

yararlarından dolayı gelir. Aynı şekilde beyaz alınlı öküzler, burunları yukarı bakan domuzlar ve hemoroidi olan insanlar Nehir Tanrısı'na kurban olarak kullanılamaz. Büyücüler bunu bilir ve bu yaratıkları uğursuz olarak görür. Bilgeler ise tam tersine bu yaratıkları en uğurlular olarak kabul eder.

[6]

Bir zamanlar Zhili Shu adında kambur bir adam vardı. Çenesi göbek deliğinde, omuzları başından yüksek, saçının topuzu göğe işaret eden, sırtı yukarı dönmüş, kalçaları kamburgalarına bastıran bir adam. Dikiş dikerek ve çamaşır yıkayarak hayatını idame ettirecek kadar kazanıyordu. Ordu toplanırken o kalabalığın arasından kaygısız bir şekilde gelip geçerdi. Devlet zorunlu iş yükü getirdiğinde de kronik bir sakatlığı olduğu için mazur görülürdü. Devlet hastalara tahıl dağıtırken ona da üç ölçü tahıl ve yakacak odun verildi. Zhili Shu gibi vücudu deforme olmuş bir adam hayatını kazanıp normal ömrünü tamamlayabilir, erdemi deforme olmuş bir adam için bu çok daha kolaydır!

[7]

Konfüçyüs Chu Beyliği'ndeyken münzevi Jie Yu onun kapısının önünde dolaşarak şöyle dedi:

“Anka kuşu! Anka kuşu!

Erdemin nasıl da azaldı!

Bilmediğimiz bir gelecek;

Artık bulamayacağımız bir geçmiş.

Dao tüm dünyaya hâkim olduğunda,

Bilge her mücadelesinde başarılı olur;

Dao dünyaya hâkim olmadığında,

Bilge [sadece] kendi hayatını sürdürür.

Bugün bu vahşi dünyada yaşarken,

Sadece güvende olmayı umuyor.

Bir tüyden daha hafif olmak iyi talihtir,

Fakat kimse bunun tadını çıkarmayı bilmez;

Dünyadan daha ağır olmak bir talihsizliktir,

Fakat kimse bundan nasıl kaçınacağını bilmez.

Yeter! Bu kadar ilgi yeter!

Bu kadar öğüt vermen yeter!

Dikkat et! Dikkat et!

İnsanlara karşı kurduğun tuzaklara dikkat et!

Dikenler beni yolumdan alıkoyamaz;

Dikenler ayaklarıma zarar veremez.”

Dağda ağaçlar kendiliğinden düşer, baltanın sapı odundan yapılır; yağ ateşin üzerinde kendiliğinden tükenir. Tarçın yenebilir ve bu nedenle [tarçın] veren ağaçlar kesilir; reçine yararlıdır ve bu nedenle onu veren ağaçlar kesilir. Herkes yararlı olmanın yararını bilir ancak yararsız olmanın yararını kimse bilemez.

5. Bölüm

Mutlak Doğruluğun İşaretleri

[1]

Lu Beyliği'nde, Konfüçyüs kadar çok öğrencisi olan Wang Tai¹ adında sakat bir adam yaşırdı. Chang Ji,² Konfüçyüs'e şöyle dedi: "Wang Tai sakat bir adam fakat Lu Beyliği'nde sizin kadar öğrencisi var. Ayakta dururken öğretmez ve otururken konuşmaz. Öğrencileri boş bir zihinle ona gelir ve bilgiyle evlerine döner. Kelimeler olmadan öğretmek ve ders vermeden kavratmak gerçekten mümkün müdür? O nasıl biridir?"

Konfüçyüs şöyle dedi: "Bu kişi gerçek bir bilgedir. Onu daha erken ziyaret etmeliydim. Ben de onu öğretmenim olarak görüyorum, benden aşağıda olanlar için o zaten büyük bir öğretmendir. Sadece Lu Beyliği'nden bahsetmiyorum. Ondan öğrenmeye bütün dünyayı teşvik edeceğim."

Chang Ji şöyle dedi: "Sakat bir adam olarak o sizden üstün ve sıradan insanlardan da çok daha üstün. Hal böyleyken zihnini kullanmasının özel yolu nedir?"

¹ Zhuangzi'nin ideal insan olarak gördüğü karakterlerdendir.

² Konfüçyüs'ün öğrencilerindendir.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Yaşam ve ölüm insanlar için büyük önem taşır ama bunlar onu etkilemez. Gök ve yer yer değişirse de o onlarla birlikte yok olmaz. O, mutlak gerçeği bilir ve böylece değişmez. Her şeyi kendi haline bırakır ve Dao’ya bağlı kalır.”

Chang Ji, “Ne demek istiyorsunuz?” diye sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Nesnelere farklılıkları açısından bakarsak, karaciğer ve safra, Chu Beyliği ve Yue Beyliği kadar farklıdır. Ancak nesnelere benzerlikleri açısından bakarsak dünyadaki her şey birdir. Bunu görebilen biri kulağı ve gözü neyin memnun ettiğini umursamaz ve zihninin doğal uyum âleminde dolaşmasına izin verir. Her şeyi bir olarak gördüğünden, eksik olanı göz ardı edecektir. Ona göre bir ayağın kaybı, bir avuç toprağın kaybedilmesi gibidir.”

Chang Ji şöyle dedi: “Kendi kendini yetiştirerek bilgisiyle zihnini mükemmelleştiriyor ve sonsuz zihne kendi zihniyle ulaşmaya çalışıyor. O zaman neden bu kadar çok öğrenci onun etrafında toplanıyor?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “İnsanlar akan suyu ayna olarak kullanmaz; sadece durgun suyu [ayna olarak] kullanırlar. Ancak kendi içinde durgun olan şeyler başka şeyleri durgunlaştırabilir. Yaşamı topraktan alanlardan sadece çam ve selvi [ağaçları] hem kış hem de yaz aylarında yeşil kalır. Yaşamı gökten alanlardan sadece Hükümdar Yao ve Shun doğruluklarını koruyabilmişlerdir. Kendilerini bütünleştirdiklerinde, başkalarını bütünleştirebilecek bir konuma gelmişlerdir. Dao’nun temel özelliklerini koruyarak ve böylece korkusuz kalarak, tek bir savaşçı bile koca bir orduya meydan okuyabilir. Bir savaşçı şöhret arayışında bu kadar cesur olabilirse, yer ve göğü kendi âlemi olarak gören, dünyadaki her şeyi kendi hazinesi ve bedenini de geçici olarak düşünen, kulakları ve gözleriyle algılayan ve bilgeliğiyle anlayıp zihni ölümsüz olan bir kişi neler yapabilir? Wang Tai kendini aşmanın eşiğindedir. İnsanlar onun etrafında toplandığında, [bu] dünyevi meseleleri nasıl umursayabilir?”

[2]

Zheng Beyliği'nde, bir ayağını kaybetmiş olan Shen Tujia³ ve Zi Chan⁴ Bohun Wuren'in⁵ yanında öğrenciydiler. Zi Chan, Shen Tujia'ya şöyle dedi: "Önce ben ayrılırsam sen geride kalacaksın; önce sen ayrılırsan ben geride kalacağım." Sonraki gün aynı salonda birlikte bir minderin üzerinde oturuyorlardı. Zi Chan, Shen Tujia'ya şöyle dedi: "Önce ben ayrılırsam, sen geride kalacaksın; önce sen ayrılırsan, ben geride kalacağım. Şimdi ayrılmak üzereyim, geride kalacak mısın yoksa kalmayacak mısın? Şunu da eklemeliyim ki bir beylik [devlet] yöneticisi gördüğünde onun yolundan çekilmiyorsun. Sen benim dengim olduğunu mu sanıyorsun?"

Shen Tujia şöyle dedi: "Üstadımızın okulunda senin gibi bir [başka] beylik yöneticisi var mı? Makamın sebebiyle kibirli olup başkalarına tepeden mi bakıyorsun? 'Parlak aynada toz olmaz, tozlu ayna parlak olmaz' diye bir söz vardır. Uzun süre bir bilgeyle kalırsan, hatalardan arınmış olacaksın. Şimdi üstadımızın öğrencisisin ama hâlâ böyle konuşuyorsun. Çok ileri gittiğini düşünmüyor musun?"

Zi Chan şöyle dedi: "Senin gibi bir sakat, Hükümdar Yao'dan daha iyi olabileceğini düşünüyor. Erdemin seni bir iç gözleme yönlendirmez mi?"

Shen Tujia şöyle dedi: "Birçok insan kendi hatalarını açıklamaya ve cezadan kurtulmaya çalışır. Çok az insan hatalarını açıklamaya çalışmaz ve cezasını kabul eder. Ancak doğruluktan şaşmayanlar kendilerini kaçınılmaz olana teslim eder ve bunu bir talih olarak kabul eder. İnsanlar okçu Hou Yi'nin atış menzili içinde yürüdüklerinde büyük olasılıkla daha yolun yarısına gelmeden vurulacaktır. Vurulmazlarsa, bu onların iyi talihidir. İki ayaklı insanlar sakat

³ Zheng Beyliği'nden bir bilge.

⁴ Zheng Beyliği'nden bir yönetici.

⁵ Hayalî bir karakterdir.

olduğum için bana güldüklerinde öfkeye kapılırdım. Ancak, üstadın yanına öğrenci olarak geldiğimden beri bu konuda hiç rahatsız olmadım. Aklımı temizleyenin üstadın iyiliği olup olmadığını merak ediyorum. On dokuz yıldır onun öğrencisiyim ama hiçbir zaman bir sakat olduğumun farkında değildi. Şimdi sen ve ben iç benliklerimizi iyileştirmek için birlikte çalışıyoruz ama sen yine de bedensel şeklimle ilgileniyorsun. Bu bir hata değil mi?”

Bu sırada Zi Chan yerinde duramıyordu, yüz ifadesi değişti ve şöyle dedi: “Lütfen bu konuda daha fazla konuşma.”

[3]

Lu Beyliği’nde Shu Shan⁶ adında sakat bir adam ve ayak parmakları olmayan bir adam topuklarının üzerinde yürüyerek Konfüçyüs’ü görmeye geldiler. Konfüçyüs şöyle dedi: “Tedbirsiz davrandınız, bir hata yaptınız ve kendinize bir talihsizlik getirdiniz. Artık bana gelmenizin bir faydası yok.”

Ayak parmakları olmayan adam şöyle dedi: “Ayak parmaklarımı kaybettim çünkü düzgün davranmadım ve kendime kötülük ettim. Sana geldim çünkü ayak parmaklarımdan daha değerli bir şeyim var ve onu korumak istiyorum. Göğün örtmediği, yerin desteklemediği hiçbir şey yoktur. Sizin de gök ve yer gibi olduğunuzu düşünmüştüm. Böyle davranmanızı nasıl beklerdim!”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben gerçekten sığ ve kaba biriyim. Neden gelip bana ne öğrendiğini anlatmıyorsun?”

Ayak parmakları olmayan adam ayrılınca Konfüçyüs şöyle dedi: “Çok çalışın öğrencilerim! Ayak parmakları olmayan adam bir sakat ama yine de önceki hatalarından öğrenip bir şeyleri telafi etmek istiyor. Zaten doğrulukta olan bir insan da bundan başka ne yapabilirdi ki!”

⁶ Hayalî bir karakterdir.

Ayak parmakları olmayan adam Laozi'yi görmeye gitti ve şöyle dedi: "Sanırım Konfüçyüs mükemmel bir insan olmaktan çok uzak. Neden senden bir şeyler öğrenmek için gelip duruyor? Hayalleri ve garip fikirleriyle şöhret kazanmaya çalışıyor ancak mükemmel insanların şöhreti bir pranga olarak gördüklerini bilmiyor."

Laozi şöyle dedi: "Neden ona yaşamla ölümün bir arada olduğunu ve evetle hayırın aynı olduğunu söylemiyorsun? Bu, onu prangalarından kurtarmanın doğru yolu olabilir."

Ayak parmakları olmayan adam şöyle dedi: "Gök onu cezalandırırken ben onu nasıl kurtarabilirim?"

[4]

Lu Beyi Ai, Konfüçyüs'e şöyle dedi: "Wei Beyliği'nde Ai Taituo⁷ adında çirkin bir adam vardır. Onunla birlikte yaşayanlar onu o kadar çok sever ki ondan kopamaz, onu gören kadınlar çok beğenir ve ailelerine şöyle der: 'Bir başkasının karısı olacağıma onun cariyesi olmayı yeğlerim.' Bugüne kadar herhangi bir şeyi savunduğu duyulmamıştır, sadece başkalarının söylediklerini aktarır. Hiçbir zaman insanları ölümden kurtaracak bir hükümdar konumunda olmadı; insanları açlıktan kurtaracak kadar da zengin olmadı. Dahası, o kadar çirkindi ki [çirkinliği] bütün dünyayı korkutabilirdi. Başkalarının söylediklerini takip etti ve hiçbir şeyi savunmadı. Bilgisinin kapsamı insan dünyasının ötesine geçmediyse de hem erkekler hem de kadınlar onun yanında olmaktan memnun olurlardı. Onda diğerlerinden farklı bir şey olmalı. Merak ettiğim için onu huzuruma çağırdım ve gerçekten de korkutucu derecede çirkin bir adam olduğunu gördüm. Ancak bir ay geçmeden onun kişiliği hakkında bir şeyler öğrenmeye başladım; bir yıl geçmeden de ona tamamen güvendim. Beyliğimin başına bir yönetici gerekiyordu ve bu

7 Hayalî bir karakterdir.

makamı ona teklif ettim. Teklifimi reddedecek gibi, cevap vermekte isteksizdi. Çok utandım ama yine de beyliğin yönetimini ona emanet ettim. Kısa bir süre sonra beni terk etti ve gitti. Sanki değerli bir şey kaybetmiş gibi çok üzüldüm, artık beyliğimde benimle neşemi paylaşacak kimse kalmamış gibiydi. O ne tür bir adamdı?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Bir keresinde Chu Beyliği’ne bir göreve gönderildiğimde ölmüş annelerini emen domuz yavruları gördüm. Bir süre sonra onu korku içinde terk ettiler çünkü annelerinin artık onları göremediğini ve onlar gibi olmadığını fark etmişlerdi. Annelerini sevmelerinin nedeni onun fiziksel varlığı değil, onu canlı kılan şeydi. Savaş alanında bir asker öldüğünde süslenmiş bir tabuta gerek yoktur; bir adamın ayakları kesildiğinde [artık] ayakkabılarıyla ilgilenmesine gerek yoktur – her ikisi de ihtiyaç duydukları en temel şeyleri kaybetmiştir. Hükümdarın hizmetkârları tırnaklarını kesmez ve kulaklarını delmez. Evli erkekler ancak sarayın dışında kalır ve hükümdarın hizmetkârı olamaz. Fiziksel formu sağlam tutmanın önemi budur; insanın doğruluğunu korumanın ne kadar önemli olduğunu düşünün! Ai Taituo bir şey söylemeden [ona] güvenildi ve hiçbir şey başarmadan da sevildi. Hükümdar yönetimi ona emanet etti ve sadece onun kabul etmeyeceğinden korktu. O, mükemmel uyuma ve ortaya çıkmamış erdeme sahip bir insan olmalıdır.”

Bey Ai şöyle sordu: “Mükemmel uyum ile neyi kastediyorsunuz?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Yaşam ve ölüm, kazanç ve kayıp, başarı ve başarısızlık, zenginlik ve yoksulluk, değerlilik ve değersizlik, övgü ve suçlama, açlık ve susuzluk, soğuk ve sıcak; bunların hepsi doğal düzeni takip eden şeylerin dönüşümüdür. Biri diğerini tıpkı gece ve gündüzün değişimi gibi takip eder ancak insanlar birinin nerede bittiğini ve diğerinin nerede başladığını bilmez. Bu nedenle onların zihnimizin huzurunu bozmalarına izin vermemeli, onlara

çok aldırış etmemeliyiz. Zihnimizi huzur, mutluluk ve neşe içinde tutmalıyız; kalbimizi genç tutmalı, dünyadaki her şeyle gece gündüz sürekli temas halinde olmalıyız. İşte buna mükemmel uyum denir.”

Bey Ai şöyle sordu: “Ortaya çıkmamış erdem ile neyi kastediyorsunuz?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Düzlük durgun suların mükemmel halidir. Bu bizim için bir örnek olabilir; kendi içinde sakin ve dışarıdan rahatsız edilmeyen. Erdem, mükemmel uyumu sağlamaktır. Böylece ortaya çıkmamış erdem sahibi insan dünyadaki herkes için vazgeçilmez olur.”

Bir gün Bey Ai bu konuşmayı Min Zi’ya⁸ şöyle anlattı: “Dünyayı ilk kez bey olarak yönetmeye başladığımda, insanlara yasaları uyguladım ve onların yaşamları ve ölümleri hakkında endişelendim; yeterince aydınlanmış olduğumu düşünmüştüm. Şimdi mükemmel bir adamın öğretisini duydum, korkarım ki ben aslında nitelikli bir bey değilim. Gücümü kaybedip beyliğin sonunun gelmesine neden olabilirim. Konfüçyüs’le aramızda bir hükümdar kul ilişkisi yok, biz sadece erdem yolunda yürüyen arkadaşlarız.”

[5]

Tahta ayaklı, kambur ve dudakları olmayan bir adam Wei Beyi Ling’e tavsiyelerini sunmaya gitti. Bey ondan o kadar memnun kaldı ki normal insanlara baktığında onların boyunlarının çok zayıf ve küçük olduğunu hissetmeye başladı. Boynunda kocaman bir yumru olan bir adam Qi Beyi Huan’a tavsiyelerini sunmaya gitti. Bey ondan o kadar memnun kaldı ki normal insanlara baktığında onların boyunlarının çok zayıf ve küçük olduğunu hissetmeye başladı.

Bu, büyük erdeme sahip insanların fiziksel kusurlarının unutulabileceğini gösterir. İnsanlar unutmaları gerekenleri

⁸ Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

unutmayıp unutmamaları gerekenleri unutulursa, bu gerçek unutkanlıktır.

Bu nedenle bilge her zaman uyum âleminde dolaşır. Bilgeliği suçların kökeni, düzeni bir tutkal, iyilikleri birer yem ve beceriyi de ticaret olarak görür. Bilge kimsenin kuyusu-nu kazmaz, bilgeliğe sahip olmasının ona ne faydası olabilir? Bilge dostluktan kopmaz, tutkala sahip olmasının ona ne faydası olabilir? Bilge dostlarını kaybetmez, yeme sahip olmasının ona ne faydası olabilir? Bilge zenginlik peşinde koşmaz, ticaret yapmasının ona ne faydası olabilir? Bu dört özellik göğün bahşettiği özelliklerdir. Bu göksel hediyeler gök tarafından sağlanan besinlerdir. Gökten doğal besinler aldığına göre, yapay olanların ona ne faydası olabilir? O, insan formundadır ama insan duyguları yoktur. Bir insan formuna sahip olduğu için insanlığa aittir, insan duygularına sahip olmadığı için neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda endişelenmez. Ne kadar da önemsiz hâlâ insanlığa ait olan o [bilge]! Ne kadar da muhteşem kendini doğayla tanımlayan o [bilge]!

[6]

Hui Zi, Zhuangzi'ya şöyle sordu: “İnsanların dünyaya duygusuz geldiği doğru mudur?”

Zhuangzi, “Evet,” dedi.

Hui Zi tekrar sordu: “Duyguları olmayan birine nasıl insan denebilir?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Dao ona bir görünüm, gök de ona bir şekil verir. Neden ona insan denmesin ki?”

Hui Zi tekrar sordu: “Ona insan denirse nasıl olur da hiç duygusu olmaz?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Duygulardan kastım bu değil. Duyguları olmamasından kastım, onun neyi sevip sevmeyişi üzerinde çok düşünerek doğal niteliklerine zarar ver-

memesidir. O her zaman doğal seyri takip eder ve hayatına asla bir şey eklemeye çalışmaz.”

Hui Zi şöyle sordu: “Eğer hayatına bir şey eklemeye çalışmıyorsa kendini nasıl muhafaza edebilir?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Dao sana bir görünüm, gök de bir şekil verir. Neyi sevdiğine ve neyi sevmediğine bağlı olarak doğal niteliklerine asla zarar verme. Şimdi enerjini kullanıyorsun ve ruhunu zorluyorsun. Bazen ağaca yaslanıp şarkı söylersin, bazen de masaya yaslanır ve uyursun. Gök sana bir şekil verdi ama sen onu yine de ‘sertlik’ ve ‘beyazlık’⁹ hakkındaki tartışmalarınızda gevezelik etmek için kullanıyorsun!”

9 *Gong Sun Long Zi* adlı eserde geçen bir hikâye.

6. Bölüm

En Saygın Öğretmen

[1]

Göğün neler yapabileceğini ve insanın neler yapabileceğini bilmek; işte bu insan bilgisinin en üst ve nihai noktasıdır. Göğün neler yapabileceğini bilmek, her şeyin gökten geldiğini bilmektir. İnsanın neler yapabileceğini bilmek, bir kişinin, doğal ölümüne kadar, erken ölümden kaçınmak için sahip olduğu bilgiyi kullanarak bilinmeyeni bilmeye çalışmasıdır. Bu, insan bilgisinin zirvesidir. Ancak bunun hakkında yine de endişeler vardır. Yani bilgi bir şeye dayanmalıdır ama bu şey dengesiz olabilir. Gök yaptı dediğimiz şeylerin insan tarafından yapılmadığını nasıl bilebiliriz? İnsan yaptı dediğimiz şeylerin gök tarafından yapılmadığını nasıl bilebiliriz?

Önce gerçek bir insan olmalı ki gerçek bilgi de olabilsin. Ama gerçek insan nedir? Eski çağlarda gerçek insan azınlığa eziyet etmezdi; başarılarından gurur duymazdı ve kimsenin kuyusunu kazmazdı. Bir hata yaptığında pişmanlık duymaz; başarılı olduğunda kibre kapılmazdı. Yükseklerle tırmandığında korkmaz, suya atladığında ıslanmaz, ateşe atladığı zaman sıcaklık hissetmezdi. Tüm bunlar ancak bilgisi Dao'ya yaklaşan biri tarafından yapılabilirdi.

Eski çağlarda gerçek insan uyurken rüya görmez, uyanırken endişelenmez, yerken yediğini umursamaz, derin derin nefes alırdı. Gerçek insanın nefesi topuklarından yükseilir, sıradan insanlarınsa boğazlarından. Onlar bir tartışmada yenildiklerinde sanki kusuyormuş gibi boğazlarından mırıldanırlar. Derin tutkuları ve arzuları olan insanların yetenekleri sığdır.

Eski zamanlardaki gerçek insan ne yaşam neşesini ne de ölümün kederini biliyordu. Doğduğunda mutlu değildi, öldüğü zaman isteksiz değildi. Tesadüfen bir başka dünyaya gitti, tesadüfen bu dünyaya geri döndü. Hayatının kökenini unutmadı, hayatının sonunu keşfetmek için uğraşmadı. Hayatına gelen her şeyi kabul etmekten memnundu, sanki [tamamen] doğaya dönmüş gibi yaşamı ve ölümü düşünmedi. Bu, Dao'yu zihniyle bozmamak ve göğsüne insani çabalarla yardım etmemekten kastedilendir. Gerçek insan böyleydi. Böyle bir adamın boş bir zihni, sakın bir yüzü ve geniş bir alını vardı. Sonbahar kadar sade ve ilkbahar kadar sıcaktı. Neşesi ve öfkesi tıpkı dört mevsimin doğal olarak birbirini takip etmesi gibiydi. Dünyadaki her şeyle uyum içindeydi ama başkaları için anlaşılmazdı.

Eski zamanlardaki gerçek insan sertti ama kibirli değildi, kendini yetiştirmekten yoksun görünür ve [kendini] geliştirmeyi reddederdi, bağımsız fikirliydi ama inatçı değildi, açık fikirliydi ama övünmezdi, neşe dolu gözükürdü ama bu onun seçiminin dışındaydı. Nezaketi onu insanlara çok sevdirdi, hoşgörüsü ve erdemi insanları cezbeder, geniş zihni geniş dünyaya benzerdi. O kadar yüceydi ki sanki kontrolden çıkmış gibiydi, o kadar içine kapanıktı ki sanki dünyadan izole edilmiş gibiydi, o kadar unuttu ki söyleyeceğini unuttu. Ceza yasalarını hükümetin temel dayanakları, ahlak kurallarını hükümetin kanatları, bilgiyi imkânlarla ulaşım ve ahlaki da eylemler için bir kılavuz olarak görürdü. Ceza yasalarını hükümetin temel dayanakları olarak düşün-

mek cezalarda hoşgörölü olmaktadır; ahlak kurallarını hükümetin kanatları olarak düşünmek düzeni takip etmektir; bilgiyi imkânlarla ulaşım olarak görmek kaçınılmaz seyri takip etmek demektir; ahlakı bir kılavuz olarak görmek görünüşte zor bir iş olan yükselere tırmanmak gibidir. Bu nedenle, gök ve insan birdir. İnsanlar beğense de öyledir beğenmese de; insanlar öyle düşünse de düşünmese de. Bu şekilde düşünen kişi gökle beraberdir; bu şekilde düşünmeyen kişi insanla beraberdir. Göğün ve insanın birbirine karşı olmadığını düşünen kişi gerçek bir insandır.

[2]

Yaşam ve ölüm bellidir, tıpkı gündüz ve gecenin birbirini takip etmesi gibi, bu doğal bir seyirdir. İnsanların onu kontrol etme gücü yoktur: Bu, dünyadaki her şey için geçerlidir. İnsanlar göğü babaları gibi düşünüp bir ömür boyu severse ondan daha üstün olan Dao'yu ne kadar severler düşünün! İnsanlar beylerini hükümdarları olarak görüp onun için ölmeye razı olursa düşünün gerçek hükümdar olan Dao için neler yapmazlar!

Su kaynakları kuruyunca balıklar karada mahsur kalır ve nefesleri ve balçıkla birbirlerini nemlendirmeye çalışırlar. Ama nehirlerde ve göllerde yaşamak ve birbirlerini unutmak onlar için çok daha iyi olurdu. Hükümdar Yao'yu övmek ve Hükümdar Jie'yi kınamaktansa, insanların ikisini de unutmaları ve Dao ile bütünleşmesi daha iyi olur.

Bir kayığı bir vadide ve bir balık ağını bataklıkta saklamanın yeterince güvenli olduğu söylenebilir. Ama geceyin güçlü bir adam gelip onları sırtında taşıyarak [götürebilir] ve uyuyan sahibin bundan haberi olmaz. Büyük bir şeyde küçük bir şeyi gizlemek yeterince makuldür ancak her zaman [saklanan şeyi] kaybetme olasılığı vardır. Dünyayı dünyada gizle ve dünya hiçbir zaman kaybolmasın. İşte bu

sonsuz gerçektir. Dao insana fiziksel formunu verdi ve insan onun içinde neşe buldu. Bu fiziksel form sonsuz dönüşümlerden geçerken neşe de hesaplanamayacak bir ölçekte olur. Bu nedenle bilge hiçbir şeyin kaybolmayacağı Dao'dadır ve onunla sonsuza kadar yaşar. Genç ve yaşlı, canlı ve ölü; bilge her zaman herkes için bir örnektir. Dünyadaki her şeyin dayandığı ve her değişimin bağlı olduğu Dao bundan çok daha önemlidir!

[3]

Dao, özü hareketsiz ve formsuz olan bir gerçekliktir. Kalpten kalbe aktarılabilir ancak [ağızdan çıkan] kelimelerle öğretilemez; kalp onu elde edebilir ama gözler onu göremez. O kendi kendisinin kaynağı ve köküdür, gök ve yer var olmadan önceki çok eski zamanlardan beri vardır. O tanrıları ve kötü ruhları doğurmuş; gök ve yerin [varlığına] sebep olmuştur. O, zirvenin üzerindedir ama yüksekteymiş gibi görünmez; en alçak noktanın altındadır ama alçak görünmez; gök ve yerden çok önce var olmuştur ama bu uzun zaman önceymiş gibi değildir; çok eski zamanlardan beri vardır ama eski görünmez. Shi Wei onu almış ve böylece gök ve yeri birbirinden ayırmıştır; Fu Xi onu almış ve böylece yaşam enerjisi ortaya çıkmıştır; Büyükayı Takımyıldızı onu almış ve böylece asla konumunu değiştirmemiştir; güneş ve ay onu almış ve durmaksızın hareket etmeye devam etmektedir; Kan Pei onu almış ve Kunlun Dağları'nın tanrısı olmuştur; Feng Yi onu almış ve Sarı Nehir'in tanrısı olmuştur; Jian Wu onu almış ve Tai Dağı'nın tanrısı olmuştur; Sarı İmparator onu almış ve bulutlar tarafından örtülmüş göğe yükselmiştir; Zhuan Xu onu almış ve kuzeyin hükümdarı olmuştur; Yu Qiang onu almış ve Kuzey Denizi'nin tanrısı olmuştur; Xi Wang Mu onu almış ve Shou Guang Dağı'nda tahtına sonsuza kadar oturmuştur; Peng Zu onu almış ve Hükümdar Shun'un zamanın-

dan Wu Bo zamanına¹ kadar çok uzun bir yaşam sürmüştür; Fu Yue² onu almış ve Hükümdar Wu Ding'in³ yöneticisi olmuş ve dünyayı yönetmiştir ve öldükten sonra da Yay ve Akrep yıldızları arasındaki yerini almıştır.

[4]

Nanbo Zikui,⁴ Ru Yu'ya⁵ şöyle sordu: “Yaşlısın ama yine de bir çocuk gibi görünüyorsun. Sebebi nedir?”

Ru Yu, “Dao'yu elde ettim,” diye cevap verdi.

Nanbo Zikui, “Dao'yu öğrenebilir miyim?” diye sordu.

Ru Yu şöyle cevap verdi: “Hayır, öğrenemezsin! Sen bunu yapmak için doğru insan değilsin. Bu Liang Yi bir bilge yeteneğine sahipti ama bir bilge Dao'suna sahip değildi; ben bilge Dao'suna sahibim ama bilge yeteneğine sahip değilim. Gerçek bir bilge olabilsin diye ona bunu öğretmek istedim. Bir bilge yeteneğine sahip kişiye bilge Dao'sunu öğretmek daha kolay olmalıydı. Böylece, yoğunlaşmış bir zihinle onu aydınlatmaya başladım. Üç gün geçtikten sonra fiziksel dünyayı arkasında bırakmayı başardı. Fiziksel dünyayı arkasında bıraktıktan sonra aydınlatmaya devam ettim. Yedi gün geçtikten sonra maddiyatı arkasında bırakmayı başardı. Maddiyatı arkasında bıraktıktan sonra tekrar aydınlatmaya devam ettim. Dokuz gün geçtikten sonra hayatını geride bırakmayı başardı. Hayatını geride bıraktıktan sonra şafak gibi taze, temiz bir zihne sahip olabildi. Böylesine temiz bir zihne sahip olduktan sonra bağımsız Dao'yu ayırt edebildi. Bağımsız Dao'yu fark ettikten sonra, geçmişle şimdiki zaman arasındaki farkı belirsizleştirmeyi başardı. Geçmişle

1 Zhuangzi'da geçen bir kavramdır. İlkbahar-Sonbahar Dönemi'ndeki Beş Hükümdar Dönemi.

2 Shang Hanedanı dönemi yöneticisi.

3 Shang Hanedanı İmparatoru.

4 Nanguo Ziqi'nin bir başka ismi.

5 Dao'yu elde etmiş bir bilge.

şimdiki zaman arasındaki farkı belirsizleştirmeyi başardıktan sonra yaşam ve ölümü görmezden gelebildi. Dao hayat verir ve onu bitirir ama o doğmamıştır ve asla ölmeyecektir. Dao dünyadaki her şeyde vardır. Onun göndermediği ve karşılamadığı hiçbir şey yoktur; onun yok etmediği ve tamamlamadığı hiçbir şey yoktur. Buna ‘kargaşanın ortasında sükûnet’ denir, yani mükemmel huzuru getiren bir kargaşa.”

Nanbo Zikui, “Dao’yu nereden buldun?” diye sordu.

Ru Yu şöyle dedi: “Onu Okuryazarlık’ın oğlundan edindim, o da onu Ezberden Okuma’nın torunundan, o da İçgörü’den ve Kavrayış’tan, o da Gayret’ten ve Terennüm’den ve o da onu Boşluk’tan ve Varoluş’tan duymuştur.”

[5]

Dört adam; Zi Si, Zi Yu, Zi Li, Zi Lai⁶ konuşuyorlardı ve aralarından biri şöyle dedi: “Hiçliği kafası, yaşamı sırtı ve ölümü de arkası olarak kim alabilir? Yaşamın ve ölümün, hayatta kalma ve yok olma durumunun aynı olduğuna kim inanır? [İşte] o kişi benim arkadaşım olmalı.” Dördü birbirlerine baktı ve gülümsedi. Aynı fikirdeydiler ve bu yüzden bir anda arkadaş oldular.

Çok geçmeden Zi Yu hastalandı. Zi Si onu ziyarete gittiğinde Zi Yu şöyle dedi: “Nesneleri var eden ne kadar büyüktür! Beni bu kadar eciş бүcüş yaptı! Omurgalarım kambur [bir adamınki] gibi kıvrıldı, hayati organlarım yukarı doğru döndü, yanaklarım göbeğimin altına gömüldü, omuzlarım başımın üstünde yükseliyor, saçlarım gökyüzünü işaret ediyor.” Vücudundaki Yin ve Yang’ın hayati nefesleri dengesini kaybetmişti ama yine de o rahattı ve buna aldırmıyordu. Aksayarak bir kuyuya yürüdü ve yansımasını görüp şöyle dedi: “Eyvah! Nesneleri var eden beni ne kadar eciş бүcüş yapmış!”

Zi Si, “Buna güceniyor musun?” diye sordu.

6 Hayalî karakterlerdir.

Zi Yu şöyle dedi: “Hayır, neden güceneyim? Sol kolum bir horoza dönüşse şafakta öterdim. Sağ kolum bir oka dönüşse, onu bir baykuşu vurup kızartmak için kullanırdım. Butlarım bir at arabasına ve ruhum da bir ata dönüşseydi ona binerdim ve at arabasıyla [onu çeken] dört ata ihtiyacım olmazdı. Doğru zamanda doğdum ve doğal gidişata uygun olarak öleceğim. Doğru zamanda, ne olursa olsun memnun olursam ve doğal seyri takip edersem, üzüntü ve sevinç beni etkilemez. Eskilerin ‘esaretten kurtulma’ dedikleri şey budur. Kendilerini özgür bırakamayanlar zihinsel olarak maddi şeylere bağlıdır. Hiçbir şey göğü fethedemez. Bu her zaman böyle olmuştur. Öyleyse neden şu anki durumuma güceneyim?”

Kısa bir süre sonra Zi Lai hastalandı. Ölümün eşiğinde nefes nefese yataarken karısı ve çocukları onun için ağlıyordu. Zi Li onu görmeye gittiğinde ailesine şöyle dedi: “Susun ve gidin buradan. Dönüşümünü bozmayın!” Sonra kapıya yaslanarak Zi Lai’a şöyle dedi: “Var eden ve dönüşümü sağlayan ne kadar büyüktür! Şimdi seninle ne yapacak? Seni nereye gönderecek? Seni bir farenin karaciğerine mi çevirecek, yoksa bir güvenin kanatlarına mı dönüştürecek?”

Zi Lai şöyle dedi: “Bir oğul ebeveynleri onu nereye gönderirse gitmeli, doğu veya batı, kuzey veya güney. Yin ve Yang’ın hayati nefesleri bir adam için ailesinden daha önemlidir. Beni ölümün eşiğine getiriyorlarsa ve onları takip etmezsem, itaatsizlik etmiş olurum. Onlarda ne hata var? Yeryüzü bana yaşayacağım bir fiziksel form bahsetti, yaşamımı sürdürmem için uğraştı, yaşlılığımda boş vakit geçirme kolaylığı verdi ve öldüğümde de bana rahat bir yer sunacak. Bu nedenle, yaşamak iyi bir şeydir ve ölmek de iyi bir şeydir. Şimdi, yetenekli bir demirci demir döküyor. Demir zıplayıp konuşsa ve ‘Ben Mo Ye adında ünlü bir kılıç haline gelmeliyim’ dese demirci bunu kesinlikle kötü bir işaret olarak görürdü. Ve şimdi, var eden, bir insanı insan formuna soktu. İnsan, ‘Evet, ben bir insanım! İnsanım!’ dese

yaratıcısı ve dönüştürücüsü bunları kesinlikle kötü bir işaret olarak görürdü. Eğer göğü ve yeri büyük bir fırın, yaratıcı ve dönüştürücüyü de yetenekli bir demirci olarak düşünürsek, beni göndereceği hangi yer uygun olmayabilir ki?” Huzur içinde uyudu ve rahat bir şekilde uyandı.

[6]

Üç adam; Zi Sanghu, Meng Zifan ve Zi Qinzhang⁷ konuşuyorlardı ve aralarından biri şöyle dedi: “Dostluğunu göstermeden başkalarıyla kim dost olabilir ve iz bırakmadan başkalarına kim yardım edebilir? Kim dünyayı aşabilir ve evrende dolaşabilir, sonsuzluğa kadar yaşamı ve ölümü unutmaz?” Birbirlerine baktılar ve gülümsediler. Aynı fikirdeydiler ve bu yüzden bir anda arkadaş oldular.

Kısa bir süre sonra Zi Sanghu öldü. Gömülmeden önce Konfüçyüs ölüm haberini aldı ve cenaze işlerine yardım etmesi için öğrencisi Zi Gong’u⁸ gönderdi. Zi Gong oraya varınca, ölmüş adamın arkadaşlarından birinin bir melodi oluşturduğunu ve diğerinin de bir enstrüman çaldığını gördü. Sonra koro halinde şarkı söylediler:

“Yazık oldu Zi Sanghu’ya!

Yazık oldu Zi Sanghu’ya!

Sen tekrar kendine [özüne] döndün

Biz ise insan olarak kaldık.”

Zi Gong aceleyle gelip şöyle sordu: “Bir cenazenin önünde şarkı söylemek ahlak kurallarına uygun mu?” Aralarından ikisi birbirlerine baktı ve gülümseyerek, “Ahlak kurallarını nasıl anlayabilirsin?” diye sordular.

Zi Gong dönünce Konfüçyüs’e olanları anlattı ve şöyle dedi: “Onlar nasıl insanlar? Kötü davranışlar sergilediler ve nasıl göründüklerini umursamadılar. Cenazenin önünde

⁷ Daoist münzeviler. Hayalî karakterlerdir.

⁸ Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir. Duanmu Ci adıyla da bilinir.

herhangi bir duygu göstermeden şarkı söylediler. Bunu nasıl tarif edebilirim bilmiyorum. Ne biçim insanlar bunlar?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onlar insan dünyasıyla sınırlı değil, bense ona mahkûmum. İki uyumsuz dünyada yaşıyoruz gibi görünüyor. Seni yas tutmaya göndermem akıllıca değildi. Onlar şimdi var eden ile birlikte göğün ve yerin yaşamsal nefesinde dolaşiyor. Yaşamı bir siğil ya da tümör, ölümü de bir kara çıbanın patlaması gibi görüyorlar. Bu tür insanlar yaşam ve ölüm arasındaki ayrımı nasıl umursar? İnsan vücudunun çeşit çeşit unsurlardan oluştuğunu düşünürler. Ciğerlerini ve safra-larını unuturlar, kulaklarını ve gözlerini ihmal ederler. Yaşamı ve ölümü, ne başlangıç ne de bitişi olan ve kendini tekrarlayan bir döngü olarak görüyorlar. Kaygısızca ölümlü dünyanın kir ve tozunun ötesine geçerler; eylemsizlik âleminde yavaşça dolaşırlar. Sıradan insanlara bir gösteri yapmak için dünyevi ahlak kurallarına uyma zahmetine nasıl katlanabilirler?”

Zi Gong şöyle sordu: “Siz hangi tarafta duruyorsunuz üstadım?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben göğün mahkûmuyum ama yine de en kıymetli [olan] Dao’yu elde etmek için seninle birlikte çabalayacağım.”

Zi Gong, “Bunun için nasıl çabalayacağız?” dedi.

Konfüçyüs cevap verdi: “Balıkların su için çabaladığı gibi insanlar da Dao için çabalar. Su için çabalarken balıklar havuzda kalır ve yeterli besini alır; Dao için çabalarken insanlar da sükûnet içinde olmak dışında bir şey yapmaz. Bu nedenle şöyle denir: ‘Balıkların göllerde ve nehirlerde her şeyi unutması gibi insan da Dao’da her şeyi unuttur.’”

Zi Gong, “Bu olağanüstü insanlar hakkında bir şeyler söyler misiniz?” dedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Olağanüstü insanlar,⁹ [kendileri] insan dünyasına uymayan ama doğaya uyanlardır. Bu ne-

9 Yi Ren, olağanüstü yeteneklere sahip, diğerlerinden farklı kişiler anlamına gelmektedir.

denle, doğada alt düzeydeki kişiler insan dünyasında üstün kişilerdir; doğada üstün olan kişiler, insan dünyasında alt düzeydeki kişilerdir.”

[7]

Yan Hui, Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Annesi ölünce Meng Suncai¹⁰ gözyaşı dökmeden ağladı, keder ve üzüntü olmadan yas tuttu. Gözyaşı dökmekten, keder ve üzüntüden bağımsız olarak o, Lu Beyliği’nde en iyi yas tutan kişi olarak bilinir. Bunlar olmadan nasıl böyle tanınmayı başarmıştır? Gerçekten buna şaşırdım. ”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Meng Suncai gerçekten mükemmel bir yas tutucu, o konuda uzman olanlardan çok daha iyi. Yas basitleştirilmelidir, ancak sıradan insanlar bunu yapamaz. O, yas tutmayı büyük ölçüde basitleştirdi. Meng Suncai yaşam ve ölümün ne olduğunu bilmez; yaşam ya da ölüm için çaba göstermez; sadece doğal seyri takip eder ve öngörülemeyen dönüşümü kabul etmeye hazırdır. Dönüşüm gerçekleşmek üzereyken, onun dönüştürülmediğini kim bilebilir? Dönüşüm gerçekleşmek üzere değilken, onun dönüştürüldüğünü kim bilebilir? Belki de sen ve ben henüz uyanmadığımız bir rüyadayız. Ölen bir adamın fiziksel formunda kayda değer değişiklikler olur ancak zihninde herhangi bir yaralanma yoktur; ruhu yer değiştirmiş ama ölmemiştir. Uyanık olan tek kişi Meng Suncai’dır. Başkaları ağladığında o da ağladı, bu yüzden böyle davrandı. Birisi ben dediğinde bunun sözde ‘ben’ mi yoksa gerçekten ‘ben’ mi olduğunu kim bilebilir? Gökyüzüne yükselen bir kuş olduğunu ya da derin sulara dalan bir balık olduğunu hayal edebilirsin. Şimdi konuşuyorum ama rüyada mıyım yoksa uyanık mıyım bunu bilmiyorum. Ani bir sevinç içinde gülümsemek için doğru ruh halinde değiliz; belki yürekten gülümsemek isteriz ama bunu yapmak

¹⁰ Lu Beyliği’nden bir kişi.

için fırsatımız yoktur. Doğal dönüşüme kendimizi bırakırsak, Dao'nun sınırsız doğal âlemine girmiş oluruz.”

[8]

Yi'erzi,¹¹ Xu You'yu görmeye gitti. Xu You ona, “Hükümdar Yao sana ne öğretti?” diye sordu.

Yi'erzi ona şöyle cevap verdi: “Hükümdar Yao bana insanlık ve doğruluğu uygulamayı ve doğruyla yanlış ayırt etmeyi öğretti.”

Xu You şöyle dedi: “Öyleyse buraya neden geldin? Hükümdar Yao seni insanlık ve doğrulukla damgaladı; doğru ve yanlış ile burnunu kesti. Nasıl mutlak özgürlükte kaygısızca dolaşabilirsin artık?”

Yi'erzi şöyle dedi: “Tüm bunlar için yine de sınırdan olmak istiyorum.”

Xu You şöyle dedi: “Hayır, yapamazsın. Kör bir insan bir yüzün güzelliğini göremez; görmeyen bir insan bir giysinin renklerini takdir edemez.”

Yi'erzi şöyle dedi: “Wu Zhuang kendi güzelliğini unuttu; Ju Liang gücünü unuttu; Sarı İmparator kendi bilgeliğini unuttu çünkü onlar Dao tarafından beslenip yeniden şekillendirildiler. Var edenin yüzümdeki damgayı çıkarıp, burnumu geri getirerek vücudumu tekrar bütün haline soktuktan sonra sizi takip etmemi sağlamayacağını nereden biliyorsunuz?”

Xu You şöyle dedi: “Bunu henüz bilemem. Ama sana kabaca bir fikri anlatacağım. Ah, öğretmenim! Ah, üstadım! O dünyadaki her şeyi harmanlar ama bunu doğruluk için yapmaz; o ebedi iyilikler yapar ama bunu insancılığın için yapmaz; ezelden beri oradadır ama yaşlı görünmez; göğü örter, yeri kaplar, dünyayı tutar ve bütün formları o ortaya çıkarır ama yeteneklerini göstermez. Burası senin dolaşmak istediğin yerdir.”

¹¹ Hayalî bir karakter.

[9]

Yan Hui şöyle dedi: “Biraz ilerleme kaydettim.”

Konfüçyüs şöyle sordu: “Ne demek istiyorsun?”

Yan Hui cevap verdi: “Ahlak kurallarını ve müziği unuttum.”

Konfüçyüs, “Bu iyi ama yeterli değil,” dedi.

Birkaç gün sonra Yan Hui Konfüçyüs’le tekrar görüştü ve “Daha fazla ilerleme kaydettim,” dedi.

Konfüçyüs, “Neden böyle diyorsun?” diye sordu.

Yan Hui, “İnsanlığı ve doğruluğu unuttum,” dedi.

Konfüçyüs, “Çok iyi ama yeterli değil,” dedi.

Birkaç gün sonra Yan Hui Konfüçyüs’le tekrar görüştü ve “Çok daha fazla ilerleme kaydettim,” dedi.

Konfüçyüs, “Ne demek istiyorsun?” diye sordu.

Yan Hui, “Oturup unutabiliyorum,” dedi.

Konfüçyüs şaşkınlık içinde, “Oturup unutmak nedir?” diye sordu.

Yan Hui şöyle dedi: “Uzuvlarımı ve gövdemi attım, işitme ve görme yeteneğimden vazgeçtim, fiziksel halimden ayrıldım ve kendimi zihnimden mahrum bıraktım. Bu sayede kendimi Dao ile özdeşleştirebiliyorum. Bu ‘oturup unutmak’tır.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Kendini Dao ile özdeşleştirdiğinde, hiçbir taraflılığın olmayacak; dünyadaki şeylerle birlikte dönüştüğünde, sadece doğal gidişatı takip edeceksin. Sen gerçekten bir bilgesin. Seni takip etmeye hazırım.”

[10]

Zi Yu¹² ve Zi Sang¹³ iyi arkadaşlardı. Bir keresinde on gün boyunca hiç durmadan yağmur yağmıştı, Zi Yu kendi

12 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

13 Hayalî bir karakterdir.

kendine şöyle dedi: “Zi Sang sıkıntıda olabilir.” Bu yüzden biraz yiyecek hazırladı ve ona götürdü. Zi Sang’ın kapısına varınca bir enstrüman eşliğinde şarkı söyleme ya da ağlama gibi sesler duydu:

“Baba?

Anne?

Gök?

İnsan?”

Sesi çok zayıftı ve kelimeler aceleyle ağzından çıkmıştı.

Zi Yu içeri girdi ve sordu: “Şarkı neden böyle?”

Zi Sang şöyle dedi: “Beni bu kadar yoksul yapanı bulmaya çalışıyorum ama başarısız oldum. Annem ve babam mı bu kadar yoksul olmamı istiyorlar? Göğün üzerini örttüğü kimseye karşı bir önyargısı yoktur; yerin üzerinde yürüttüğü kimseye karşı bir önyargısı yoktur. Bana karşı nasıl önyargılı olurlar ve beni yoksul yaparlar? Bunu bana kimin yaptığını bulamadım. Bana bu aşırı yoksulluğu getiren kader olmalı.”

7. Bölüm

Ehil Hükümdarlar

[1]

Nie Que, Wang Ni'ye dört soru sordu ama Wang Ni hepsine bilmiyorum diye cevap verdi. Bu, Nie Que'yi çok memnun etti ve Pu Yizi'ya bunu anlatmaya gitti.

Pu Yizi¹ şöyle dedi: “Şimdi gerçeği öğrendin, değil mi? Hükümdar Shun, Hükümdar Fu Xi ile boy ölçüşemedi. Hükümdar Shun her zaman insanlıkla halkı kazanmaya çalışmıştır. İnsanların kalbini kazanmasına rağmen insan dünyasının yüklerinden kurtulmakta başarısız olmuştur. Hükümdar Fu Xi rahat uyur ve uyanırdı. İnsanların ona boğa mı yoksa at mı dediğini umursamazdı. Gerçek bir erdem [sahibi olarak] insan dünyasıyla hiçbir zaman uğraşmamıştır.”

[2]

Jian Wu, meczup Jie Yu'yü görmeye gitti. Jie Yu, “Ri Zhongshi² geçen gün sana ne söyledi?” diye sordu.

¹ Hayalî bir karakterdir.

² Hayalî bir karakterdir.

Jian Wu şöyle dedi: “Bana, bir devletin [beyliğin] hükümdarı kendi yasalarını, emirlerini, kurallarını ve düzenlemelerini ilan ettiğinde, kimsenin onlara itaatsizlik etmeye cesaret edemeyeceğini veya aydınlanmayı reddetmeyeceğini söyledi.”

Jie Yu şöyle dedi: “Bu sahte erdemdir. Dünyayı bu şekilde yönetmek okyanusta bir tünel kazmaya ya da sivrisineklerin bir dağı omuzlarında taşımalarını beklemeye benzer. Dünyayı bir bilge yönetse, insanların hareketlerine mi hükmedecektir? O, önce kendi zihnini doğru tutmaya ve sonra insanların hareketlerine rehberlik etmeye çalışır; insanların ellerinden geleni yapmalarını bekler. Kuşlar oklardan kaçmak için gökyüzüne uçar; fareler dumanla yuvalarından dışarı çıkarılmaktan veya yakalanmaktan kaçınmak için sunakların altında derin delikler kazar. İnsanlar bu küçük yaratıklardan daha mı az zeki?”

[3]

Tian Gen,³ Yin Dağı’nın güneyindeki bir bölgeye seyahat ediyordu. Liao Nehri’ne ulaştığında isimsiz bir bilgeyle karşılaşmış ve şöyle sormuştu: “Size dünyanın nasıl yönetileceğini sorabilir miyim?”

İsimsiz bilge şöyle cevap verdi: “Uzaklaş! Bu kadar aşağılık bir soru sorman çok kötü! Şeyleri var eden ile arkadaş olmak üzereyim. Yorulduğumda, evrenin dışına uçan kolaylık ve boşluk kuşuna bineceğim, hiçlik diyarında dolaşıp sınırsız bir alanda kalacağım. Dünyayı yönetme konusundaki saçmalıklarla neden zihnimi rahatsız ediyorsun?”

Tian Gen, aynı soruyu bir kez daha sordu.

İsimsiz bilge şöyle dedi: “Zihnin saf doğada dolaşsın, hareketsiz kalsın, olayların doğal seyrini takip etsin ve [sen] kişisel iradeni bir kenara bırak. Bu şekilde dünya yönetilecektir.”

3 Hayalî bir karakterdir.

[4]

Yang Ziju⁴ Laozi'yı görmeye gitti ve ona şöyle dedi: “Burada Dao’yu öğrenmede zeki ve enerjik, anlayışlı ve makul, özenli ve ısrarcı bir adam olduğunu varsayalım. Böyle bir adam aydınlanmış bir hükümdarla kıyaslanabilir mi?”

Laozi şöyle dedi: “Bir bilgenin gözünde, böyle bir adam sınırlı alanına hapsedilmiş, kaslarını yormuş ve zihnini yıpratmış küçük bir memurdan başka bir şey değildir. Kaplanın ve leoparın güzel derisi avcılarını cezbeder; maymunun çevikliği ve köpeğin akıllılığı onları iplere [tasmalara] mahkûm eder. Bu yaratıklar aydınlanmış bir hükümdarla karşılaştırılabilir mi?”

Yang Ziju utandı ve “Aydınlanmış bir hükümdarın devletini nasıl yönettiğini sorabilir miyim?” diye sordu.

Laozi şöyle dedi: “Aydınlanmış bir hükümdar devletini yönetirken, saygıdeğer işleri dünyanın her yerinde hissedilir ancak çabasının dışında [bunlar] görünmez; onun etkisi herkese ulaşır ama insanlar onun eline baktıklarını düşünmez; elde ettiği başarılar sadece kendisine değil, tüm insanlara mutluluk verir; o gizemle örtülüdür ve hiçlik diyarında dolaşır.”

[5]

Zheng Beyliği’nde Ji Xian⁵ adında muhteşem bir şaman vardı. İnsanların yaşamını ve ölümünü, kazançlarını ve kayıplarını, talihsizliklerini ve iyi talihlerini, ömürlerini ve ölümlerini, yılı, ayı, haftayı ve günü doğaüstü doğrulukla tahmin edebilirdi. Onu görünce Zheng halkı arkalarını dönüp korkuyla kaçardı. Ama Lie Zi görünce ona hayran

4 Filozof Yang Zhu.

5 Lie Zi adlı eserde geçen bir isimdir.

kalmıştı. Geri döndüğünde öğretmeni Hu Zi⁶'ya şöyle dedi: “Üstadım, ben sizin Dao’yu idrakinizin en mükemmel olduğunu düşünürdüm fakat daha mükemmel bir idraki elde etmiş birini gördüm.”

Hu Zi ona şöyle dedi: “Şu ana kadar sana sadece Dao’nun yüzeyini öğrettim, özünü değil. Gerçekten Dao’ya hâkim olduğunu mu düşünüyorsun? Horozlar olmadan tavuklar nasıl yumurtlar? Dao hakkındaki yüzeysel bilginle dünya ile yüzleştğinde ve insanları buna inandırmaya çalıştığında şaman kesinlikle yüzünü okuyabilir ve içini görebilir. Onu buraya getir ve yüzümü okumaya çalışsın.”

Ertesi gün Lie Zi şamanla birlikte Hu Zi’yı görmeye geldi. Kapıdan çıktıklarında şaman şöyle dedi: “Eyvah, üstadınız ölüyor! Bir düzine günden fazla yaşamayacak! Yüzünde tuhaf bir şey gördüm. Nemli küle benziyordu.”

Lie Zi içeri girdi ve ağlayarak Hu Zi’ya şamandan duyduklarını anlattı. Hu Zi şöyle dedi: “Az önce ona kalbimin durgunluğunu gösterdim. Ne canlı ne de cansız. Muhtemelen gördüğü şey hayat kaynağımın canlandığıydı. Onu tekrar buraya getirmeye çalış.”

Ertesi gün Lie Zi şamanla birlikte [tekrar] Hu Zi’yı görmeye geldi. Kapıdan çıktıklarında şaman şöyle dedi: “Üstadın benimle tanıştığı için çok şanslı. O şimdi çok daha iyi – hayatın bütün belirtileri yeniden ortaya çıktı. Onun engellenen hayat kaynağının canlandığını gördüm.”

Lie Zi içeri girdi ve Hu Zi’ya şamandan duyduklarını anlattı. Hu Zi şöyle dedi: “Az önce ona doğanın enerjisini gösterdim, özenden ve kazançtan arınmış, topuklardan yükselen bir canlılık. Muhtemelen gördüğü şey hayat kaynağımın canlandığıydı. Onu tekrar getirmeye çalış.”

Ertesi gün Lie Zi şamanla birlikte [tekrar] Hu Zi’yı görmeye geldi. Kapıdan çıktıklarında şaman şöyle dedi: “Üstadın transa girdi. Yüzünü okuyamıyorum. Durulmasını bekleyelim, sonra yüzünü tekrar okuyacağım.”

6 Lie Zi’nın hocası, Zheng Beyliği’ndendir.

Lie Zi içeri girdi ve Hu Zi'ya şamandan duyduklarını anlattı. Hu Zi şöyle dedi: “Az önce ona herhangi bir işaret göstermeyen uyumun mükemmelliğini gösterdim. Muhtemelen gördüğü şey, hayat kaynağımın kesinlikle dengelenmiş olmasıydı. Balinaların toplandığı yer bir uçurumdur; durgun suların biriktiği yer bir uçurumdur; akan suyun döndüğü yer bir uçurumdur. Uçurumun dokuz ismi vardır. Ona sadece üç tanesini gösterdim. Onu tekrar buraya getirmeye çalış.”

Ertesi gün Lie Zi şamanla birlikte [tekrar] Hu Zi'yı görmeye geldi. Ama şaman bir noktaya gelince soğukkanlılığını kaybetti ve kaçtı. Hu Zi, “Peşinden koş!” dedi.

Lie Zi peşinden koştu ama ona yetişemedi. Döndüğünde Hu Zi'ya şöyle dedi: “Ortadan kayboldu. Ona yetişemedim.”

Hu Zi şöyle dedi: “Az önce ona doğanın ilkel halini gösterdim. Onun tamamen kaybolmasını sağladım. Rüzgârdaki bir yaprak gibi ya da nehir suyunun akıntısı gibi göründüm. Bu onun kaçmasına neden oldu.”

Bu sözleri duyduktan sonra Lie Zi, Dao'yu henüz öğrenmeye başlamadığını fark etti. Evine döndü ve üç yıl boyunca dışarı çıkmadı. Karısına yemek yaptı, domuzları insanları besler gibi besledi ve hiçbir şeye özel ilgi göstermedi. Tüm yüzeyselliğini atıp doğanın sadeliğine geri döndü. Bir toprak parçası gibi, dünyada tek başına kaldı. Çılgın kalabalığın ortasında günlerinin sonu gelene kadar kendini korudu.

[6]

Şöhretten ve plan yapmaktan uzak dur. Dünyevi yüklerden ve bilgelikten uzak dur. Cömert Dao'yu yaşa ve sonsuzlukta dolaş. Doğanın sana bahsettiği şeylerin tadını çıkar ve hiçbir şey kazandığını sanma. [Çünkü] her şey hiçliktir. Mükemmel insanın aynaya benzer bir zihni vardır, ne getirir ne de gönderir, her şeyi yansıtır, onları muhafaza etmez.

Bu nedenle zihnini yıpratmadan başarılı bir şekilde hareket edebilir.

Güney Denizi'nin hükümdarı Shu olarak adlandırıldı, Kuzey Denizi'nin hükümdarı Hu olarak adlandırıldı ve Orta Bölge'nin hükümdarı [da] Kaos⁷ olarak adlandırıldı. Shu ve Hu sık sık onlara çok iyi davranılan Kaos diyarında bir araya geldiler. Onun nezaketine bir karşılık verebilmek için şöyle dediler: “Her insanın duymasına, görmesine, yemek yemesine ve nefes almasına yarayan yedi uzvu vardır. Ama [sadece] Kaos'ta bunlardan hiçbirisi yoktur. Ona da bunlardan yapmaya çalışalım.” Her gün bir uzvu [delerek] yapmaya çalıştılar ve yedinci günde Kaos öldü.

7 Hun Dun.

DIŞ BÖLÜMLER

8. Bölüm

Perdeli Ayak Parmakları

[1]

Perdeli ayak parmakları ve fazladan parmaklar doğadan gelir ancak [bunlar] insanın bütünlüğüne eklemelerdir. Siğiller ve tümörler insan vücudundan büyür ancak [onlar] doğal olmayan ilavelerdir. Gereksiz insancılık ve doğruluk [fazlasıyla yaygın] bir hatadır ve hatta beş iç organla karşılaştırılır ancak bu Dao ve erdeme doğru yaklaşımlar değildir. Bu nedenle, ayak parmakları arasındaki perde işe yaramaz bir et parçasıdır; eldeki fazladan bir uzantı da işe yaramazdır. İnsan doğasına aşırı eklemeler; insancılığın ve dürüstlüğün gereksiz uygulanışı – bunlar işitsel ve görsel gücün kötüye kullanılmasıdır.

Bu nedenle, olağanüstü bir görme gücüne sahip kişiler de beş temel rengi karıştırabilir; kalıplara ve tasarımlara düşkün olabilir. [Zaten] göz kamaştırıcı mavi ve sarı tonlarıyla ve karmaşık süslemelerle elbiseler yaptıranlar bu tür insanlar değil midir? Li Zhu¹ işte tam da böyle bir adamdır. Olağanüstü işitme gücüne sahip olan insanlar beş temel notayı

1 Efsanevi bir karakterdir.

[birbirine] karıştırabilir ve ses tonlarına çok düşkündür. Müzik aletlerini metal, taş, ipek, bambudan yapan; sarı renkli çanları ve harika tüpleri² yapan bu tür insanlar değil midir? Shi Kuang³ işte tam da böyle bir adamdır. İnsancılığa takıntılı insanlar bunu teşvik edebilir; ün elde etmek için doğalarını bozabilirler. Dünyayı bu ulaşılamayacak fikirleri gözlemeye teşvik eden bu tür insanlar değil midir? Zeng Shen⁴ ve Shi Qiu⁵ işte tam da böyle adamlardır. Tartışma sanatına düşkün insanlar, kelimeleri üst üste yığabilir, bir tartışmayı diğerine bağlayabilir, duyularını bozar ve “sert”, “beyaz”, “aynı” ve “farklı” [konulu] tartışmalarında kendilerini rahatsız ederler. Geçici şöhret için kendilerini işe yaramaz kelimelerle tüketen bu tür insanlar değil midir? Yang Zhu⁶ ve Mo Di (Mo Zi)⁷ işte tam da böyle adamlardır. Dolayısıyla, yukarıda verilen örneklerin tümü, dünyadaki mükemmel yaşam biçimine uymayan sapma örnekleridir.

Mükemmel yaşam biçimi doğasından ve önceden belirlenmiş kaderden sapmaz. Ve böylece, perdeli ayak parmakları ve çatallı parmaklar fazlalık olarak düşünülmemelidir. Uzun çok, kısa ise az olarak düşünülmemelidir. Böylece, ördeğin kısa bacakları uzatılırsa o sorun yaşayacaktır. Turanın bacakları kısa olursa kederlenecektir. Bu nedenle, doğası gereği uzun olan şey kısaltılmamalı ve kısa olan da uzatılmamalıdır. Bu şekilde endişe veya umursamaya gerek kalmayacaktır. Heyhat! İnsanlık ve doğruluk gerçekten insan doğasının bir parçası değil midir? Aksi takdirde bunları uygulayanlar neden bu kadar endişe içinde olsunlar!

Dahası, perdeli ayak parmaklarına sahip olanların [parmakları arasındaki] perdeleri parçalasak gözyaşı dökecek-

2 Hepsi antik dönem Çin müziğinde bulunan tonlardır.

3 Önemli bir Daoist ve müzisyen.

4 Filozof Zeng Zi.

5 Wei Beyliği'nin önemli yöneticilerinden.

6 Çin'in antik dönem filozoflarından.

7 Moizmin kurucusu filozof.

lerdir; fazladan parmağı olanların parmağını koparsak ağlayacaklardır. Birinin fazlası, diğerinin eksigi olmasına rağmen her iki durumda da endişe ve özen gösterme aynıdır. Günümüz dünyasında, insancıl olanlar düzensiz topluma hüznü gözlerle bakarlar; insancıl olamayanlar doğalarının özünü ve önceden belirlenmiş kaderlerini bırakır, onur ve servet peşinde koşarlar. Heyhat! İnsanlık ve doğruluk gerçekten insan doğasının bir parçası değil midir? Aksi halde, Üç Hanedan Xia, Shang ve Zhou'dan beri neden bu kadar kargaşa ve öfke vardır?

[2]

Dahası, cetvel, pergel ve gönyeyle şeyleri şekillendirmek [onların] doğalarını zayıflatmaktadır. İpler, kordonlar, tutkal ve cila ile şeyleri düzeltmek onların niteliklerini ihlal etmektir. İnsanları rahatlatmak için ayinler yapmak, müzik çalmak ve insanlık ve doğruluğu yaymak, şeylerin doğal halini ortadan kaldırmaktır. Şeylerin doğal durumu dünyada hâkimdir. Şeylerin doğal durumunu korumak, gönye kullanmadan bir eğri çizmek, cetvel kullanmadan bir çizgi çizmek, pergel kullanmadan bir daire çizmek, dikaçılı gönye kullanmadan bir kare çizmek, tutkal veya cila kullanmadan şeyleri birleştirmektir. Bu nedenle, dünyadaki şeyler neden hayatta olduklarını bilmeden doğal olarak yaşar ve neden kazandıklarını bilmeden doğal olarak bir şeyler kazanırlar. Gerçek geçmişte de şimdi de aynıdır; hiçbir zaman ihlal edilmemiştir. Neden insanlık ve doğruluk tutkal, cila veya ip olarak Dao ve erdemi birleştirmek için kullanılsın ve kafaları karıştırsın?

Hafif bir kafa karışıklığı içinde olan insanlar yaşamlarının yönünü değiştirebilir, ciddi bir kafa karışıklığı içinde olan insanlarsa doğalarını değiştirebilir. Yaşam tarzının bu olması gerektiğini nereden bileceğiz? Hükümdar Shun insanlık ve doğruluğu sorgulamaya başladığından beri dünyadaki her-

kes onlarla meşgul. Şimdi, bunu açıklamama izin verin. Üç hanedan Xia, Shang ve Zhou'dan beri, dünyadaki herkes dış şeylerden etkilenmiş ve böylece doğalarını değiştirmiştir. Küçük İnsanlar⁸ kazanç ve servet uğruna kendilerini feda eder, Üst İnsanlar⁹ ün ve şöhret uğruna kendilerini feda eder, üst düzey yöneticiler aileleri uğruna kendilerini feda eder, bilgeler de devlet uğruna kendilerini feda eder. Farklı mesleklerine ve itibarlarına rağmen, bu insanların ortak bir noktası vardır: Doğalarına zarar vermek ve kendilerini feda etmek. Bir serf ve bir köle çocuğun koyunlarını gütmesini ele alalım. İkisi de koyunlarını kaybetmişti. Serfe bunun nasıl olduğu sorulduğunda, kitap okurken olduğunu söylemişti; köle çocuğa nasıl olduğu sorulduğunda, zarlarla oynarken olduğunu söylemişti. İkisi de farklı şeyler yapıyordu ama koyunlarının kaybı bir ve aynıydı. Bo Yi¹⁰ Shouyang Dağı'nda şöhreti için öldü; Haydut Zhi, Dongling Dağı'nda zenginlik için öldü. Bu iki insan farklı nedenlerden dolayı öldü, ama hayatlarına ve doğalarına verilen zararlar bir ve aynıydı. Neden Bo Yi'yi övüp Haydut Zhi'ı kınamak zorundayız? Dünyada herkes bir şey için kendini feda eder. İnsanlık ve doğruluk uğruna kendilerini feda edenlere “Üst İnsan” denir; mal ve servet uğruna kendilerini feda edenlere ise “Küçük İnsan” denir. Kendini feda etmek bir ve aynıdır ama [yine de] bazıları Üst İnsan, bazıları da Küçük İnsandır. Yaşamlarına ve doğalarına verdikleri zarar göz önüne alındığında Haydut Zhi [da] bir Bo Yi'dir. Üst İnsan ile Küçük İnsan arasında ayrım yapmanın ne faydası vardır?

-
- 8 Xiao Ren, ilk anlamıyla yönetilenleri kasteder ve kişinin sosyal statüsünü açıklamak için kullanılmıştır. Zaman içinde kelime ahlaki bir boyut da kazanarak Jun Zi – Üst İnsanın karşıtı bir anlam kazanmıştır.
- 9 Jun Zi, kelimenin ilk anlamıyla bir kişinin sosyal statüsünü belirtir. Genellikle hükümdar, yönetici veya aristokrat olan kişiler için kullanılmıştır. Konfüçyüs bu kelimeye ahlaki bir boyut katarak ahlaki ve erdemli kişi anlamında kullanmıştır. Bu kavramın karşıtı Küçük İnsandır.
- 10 Shang Hanedanı'nın son dönemi ve Zhou Hanedanı'nın ilk döneminde yaşamış, sadakati ve idealizmiyle tanınan ve adı Çin edebiyatında sıkça geçen bir kişi.

Doğalarını insanlığa ve doğruluğa uyarlayanlar, bunu Zeng Shen ve Shi Qiu kadar iyi yapsalar bile, bana göre “mükemmel” değildir. Doğalarını beş tada uyarlayanlar, bunu Yu Er¹¹ kadar iyi yapsalar bile, bana göre “mükemmel” değildir. Doğalarını beş notaya uyarlayanlar, bunu Shi Kuang kadar iyi yapsalar bile, bana göre “iyi işiten” değildir. Doğalarını beş renge uyarlayanlar, bunu Li Zhu kadar iyi yapsalar bile, bana göre “iyi gören” değildir. “İyi” dediğim şey [sözde] insanlık ve doğruluk değil, kişisel bütünlüğün korunmasıdır. “Mükemmel” olarak adlandırdığım şey, sözde insanlık ve doğruluk anlamına gelmez, doğanın özünün ve önceden belirlenmiş kaderin kabulü anlamına gelir. “Duyulmak istenen” olarak adlandırdığım şey, duyulanı değil, kendi kendini algılamayı ifade eder. “Görölmek istenen” dediğim şey, göröleni algılamayı değil, keskin bir içgörüyü ifade eder. Eğer biri kendini görmez, sadece başkalarını görürse, kendini beğenmez, sadece başkalarını beğenirse yalnızca başkalarının sahip olduğu şeye gıpta eder, sahip olduğu şeylerin tadını çıkaramaz ve sadece başkalarını memnun eder ancak kendini [asla] memnun edemez. Bu anlamda, hem Haydut Zhi hem de Bo Yi sapkınlıklarında çok ileri gitmişlerdir. Dao ve erdem karşısında utanıyorum ve bu nedenle ne insanlık ve doğruluk pratiğiyle meşgul olmaya ne de aşırı sapkınlığın eylemlerini takip etmeye cesaret edebiliyorum.

11 Antik dönemde yaşamış ve yemek tatlarını ayırmakta ustalaşmış bir kişi.

9. Bölüm

Atların Toynakları

[1]

Atların buza ve kara basabilen, rüzgâra ve soğuğa dayabilen toynakları vardır. Atlar ot yer ve su içer. Sıçramak için bacaklarını kaldırır. Bu, atların gerçek doğasıdır. Büyük teraslar ve ferah yatak odalarının onlar için bir anlamı yoktur. “Atları idare etmekte iyiyim” diyen Bo Le’nın¹ zamanından beri atlara nal çakılmış, koşum takılmış, atlar damgalanmış, süslenmiş ve ahırlara kapatılmıştır. Sonuç olarak on attan ikisi veya üçü böylece ölmüştür. İnsanlar atları açlık ve susuzluğa maruz bırakacak kadar ileri gitmiş, onları yarıstırıp dörtmala koşturmuş, eğitmiş ve disipline etmiştir. Atlar dizginlere maruz kalmış ve kırbaça tehdit edilmiştir. Sonuç olarak atların yarısından fazlası ölmüştür.

Çömlekçi der ki: “Kil işinde iyiyimdir. Yaptığım yuvarlak ve kare kapların açları düzgün.” Marangoz der ki: “Kereste işinde iyiyimdir. Yaptığım kavisli şekil gönyeye ve çizdiğim düz çizgi cetvele uyuyor.” Kil ve kerestenin doğasında aç-

1 İlkbahar-Sonbahar Dönemi’nde yaşamış Qin Beyi Mu’nun atlardan sorumlu yöneticisi.

lara uymak, kare olmak var mıdır? Ancak nesiller boyunca övgüler aynı olmuştur: “Bo Le atları idare etmekte iyidir. Çömlekçi ve marangoz kil ve kereste işinde iyidir.” Bu aynı zamanda dünyayı yönetenlerin yanlış görüşüdür.

Bence dünyayı yönetenler bu görüşü benimsememelidir. Doğal içgüdülerine uygun hareket eden insanlar, giyinmek için elbise yapar ve beslenmek için toprağı işler. Buna “düzenli bütünlük” denir. Birbirlerine karşı tarafsız olarak, aynı şekilde düşünür ve hareket ederler. Buna “doğal özgürlük” denir. Bu nedenle mükemmel erdemin hâkim olduğu eski çağlarda insanlar hoşnutluk içinde yürüdü ve etrafa bakmayı umursamadı. O zamanlar dağlarda yol, sularda tekne ya da köprü yoktu. Yeryüzünde olan her şey aralarında hiçbir engel olmadan gelişti. Kuşlar ve hayvanların sayısı arttı, otlar ve ağaçlar büyüdü. Bu şartlar altında kuşlar ve hayvanlar [iple] bağlanabilir ve yönlendirilebilirdi. İnsanlar saksakların yuvalarına tırmanabilir ve onları rahatsız etmeden gözetleyebilirlerdi.

Mükemmel erdemin hüküm sürdüğü eski zamanlarda insanlar, kuşlar ve hayvanlarla birlikte yaşadı ve dünyadaki her şeyle karıştı. Üst İnsan ile Küçük İnsan arasındaki farkı nasıl biliyorlardı? Cahildiler, erdemlerini kaybetmediler; arzusuzdular, doğasını koruyan yontulmamış bir kereste gibi doğal bir sadelik halindeydiler.

İnsanlık arayışlarında ısrarcı ve doğruluk arayışlarında inatçı bilgiler dünyaya gelince insanlar arasında güvensizlik ortaya çıkmaya başladı. Müziğe düşkünleşip törenler hakkında titiz olmaya başladıklarında dünya bölünmeye başladı. Bu nedenle eğer doğal kereste yontulmamışsa nasıl törenlerde kullanılmaya hazır hale gelebilir? Doğal beyaz yeşim taşı kırılmazsa nasıl kolye haline getirilebilir? Dao ve erdem terk edilmemişse insanlar neden insanlık ve doğruluğu uygulamaya çalışsın? İnsanlar doğalarını terk etmemişse neden törenlere ve müziğe başvursun? Beş temel renk karış-

mamışsa insanlar neden renkli tasarımlara ihtiyaç duysun? Beş temel nota karışmamışsa insanlar neden altı armoniye ihtiyaç duysun?

Keresteden kaplar oymak zanaatkârın hatasıdır, insanlık ve doğruluk için Dao ve erdemi yok etmek de bilgenin hatasıdır.

[2]

Atlar karada yaşar, ot yer ve su içer. Memnun olduklarında boyunlarını birbirine dolayıp birbirlerine sürtünürler. Sınırlendiklerinde dönüp birbirlerini çiftelerler. Bunların hepsi atların içgüdüleridir. Ama atlar boyunduruk altına alınıp süslandiklerinde çıtaları kırmayı, boyunlarını kaldırmayı, vahşi davranmayı, tükürmeyi ve dizginlerini ısırmaı bilirler. Bu nedenle atların insanlara karşı koyacak kadar kurnaz olması Bo Le'nın hatasıdır.

Hükümdar Hexu'nun² zamanında insanlar ne yapacaklarını ve nereye gideceklerini bilmeden hayatlarını boşa harcardı. Karınları toktu ve mutluydular. İnsanların yapabileceği tek şey buydu. Bilgeler dünyaya gelince, dünyayı düzeltmek için müzik ve törenleri icat ettiler; bilgi ve servet için sonsuz çaba göstermeye başlayan insanların kalbini rahatlatmak için insanlığı ve doğruluğu artırdılar. Bu da bilgelerin hatasıdır.

2 Efsanevi bir karakterdir.

10. Bölüm

Kutuları Açmak

[1]

Hırsızların kutuları açmasını, çantaları aramasını ve dolapları karıştırmalarını önlemek için, kutuları ve çantaları bağlayıp dolapları dikkatlice kilitlersiniz. Dünyanın “bilgelik” dediği şey işte budur. Ama hırsız geldiğinde sırtında ve omuzlarında kutuları, çantaları ve dolapları taşıyarak kaçacaktır. Tek endişesi yeterince iyi bağlanmamış ya da kilitlenmemiş olması olacaktır. Bu durumda, bilgelik denen şey [ancak] hırsızların yolunu hazırlamıştır.

Açıklamaya çalışmama izin verin. Dünyanın “bilgelik” dediği şeyin soyguncuların yolunu hazırladığı doğru değil mi? Sözde “bilge” denen kişinin soyguncuların koruyucusundan başka bir şey olmadığı doğru değil midir? İşlerin böyle olduğunu nasıl bileceğiz? Geçmişte Qi Beyliği’nde birbirlerinden görülebilecek kadar çok şehir ve kasaba vardı; horozların ötmesi ve köpeklerin havlaması da her şehir ve kasabadan duyulabilirdi. Kuşları ve balıkları yakalamak için ağların kurulduğu alan; ekin yetiştirmek için sürülmüş ve çapalanmış tarlalar her yöne iki bin li uzanıyordu. Ata

tapınakları, toprak ve tahıl tanrılarının sunakları beyliğin her yerine inşa edilmişti. Şehir, kasaba ve beyliğin yönetimi her zaman bilgelerin talimatlarına uymuştur. Ancak Tian Chengzi,¹ Qi hükümdarını öldürüp beyliği gasp ettiğinde, sadece beyliği mi gasp etmiş oldu? O, ayrıca bilgelikle ortaya konan yasaları da gasp etti. Sonuç olarak Tian Chengzi'nin adı hırsıza çıktı ama Hükümdar Yao ve Hükümdar Shun kadar güvenli yaşadı. Küçük beylikler onunla ters düşmeye, büyük beylikler de ona saldırmaya cesaret edemediler. Qi Beyliği kesin olarak onun ellerindeydi. Qi Beyliği'ni gasp ettiği ve bir haydut ve hırsız olarak hayatını korumak için bilgelikle ortaya konan yasaları kullandığı doğru değil midir?

Daha fazla açıklamaya çalışayım. Dünyanın “bilgelik” dediği şeyin soyguncuların yolunu hazırladığı doğru değil mi? Sözde “bilge”nin hırsızların koruyucusu olduğu doğru değil midir? İşlerin böyle olduğunu nasıl bileceğiz? Geçmişte Guan Longfeng'in kafası kesildi, Bi Gan'ın kalbi çıkarıldı, Chang Hong'un² bedeni parçalandı ve Wu Zixu'nün³ bedeni nehirde çürümeye terk edildi. Bu dördü de gerçekten değerli insanlardı ancak şiddetli ölümlerden kaçmayı başaramadılar. Bu nedenle, Haydut Zhi'nin takipçilerinden biri, “Biz soyguncular kendi Dao'muza sahip miyiz?” diye sorduğunda Haydut Zhi şöyle cevap verdi: “Evdeki hazinenin ne olduğunu tahmin etmek bilge olmaktır; bir eve giren ilk kişi olmak cesur olmaktır; evi terk eden son kişi olmak doğru olmaktır; soygunun yapılabileceğini bilmek akıllı olmaktır; ganimeti eşit paylaşmak insancıl olmaktır. Dünyada bu beş niteliğe sahip olmayan büyük hırsız yoktur.” Her şeye böyle bakarsak nasıl ki iyi insanlar bilgelerin ortaya koyduğu kurallar olmadan kendilerini gerçekleştiremezse Haydut Zhi da aynı kurallara başvurmadan işlerini yürütemez.

¹ Qi Beyliği'nden bir soyludur.

² Antik Çin'in önemli filozof ve bilginlerindendir.

³ Wu Beyliği'nin önemli generali ve filozof.

Dünyada kötü insanlardan daha az iyi insan olduğundan, bilgeler dünyaya iyilikten çok kötülük yapıyor. Sebep sonuç ilişkisini gösteren şöyle sözler vardır: “Dudaklar olmazsa dişler üşür”; “Lu [Beyliği’nden] gelen şarap hafif olduğu için Handan şehri kuşatıldı”; “Bilgeler ortaya çıktığından beri haydutlar var”. Dünya sadece bilgiler kınandığında ve haydutlarla hırsızlar serbest bırakıldığında kontrol altında olacaktır. Nehirler kuruyunca vadiler boşalır, tepeler düzleştirilince uçurumlar ortadan kalkar. Bilgeler öldüğünde, haydutlar görünmeyecek ve dünya düzene girecektir.

Bilgeler olduğu sürece haydutlar da ortadan kalkmayacaktır. Bilgelere ne kadar önemli mevkiiler verilirse, Haydut Zhi’nin elde edeceği kazanç da o kadar fazla olacaktır. Kile ve yığın, hacmi ölçmek için tasarlanmıştır [ama] o onları da çalacaktır; ağırlık ve tartılar ağırlığı ölçmek için tasarlanmıştır ama o onları da çalacaktır; damgalar kimliği doğrulamak içindir ama o damgaları da çalacaktır; insancılık ve doğruluk dünyadaki yanlışları düzeltmek için teşvik edilmektedir ama o insancılık ve doğruluğu da çalacaktır. İşlerin böyle olduğunu nasıl bileceğiz? Bıçak çalanlar idam edilirken beylikleri [devletleri] gasp edenler hükümdar olur. Hükümdarların evlerinde insanlık ve doğruluk gözlemlendiğine göre bu insancılığın, doğruluğun ve bilgeliğin çalındığı anlamına gelmiyor mu? Haydutların yolundan gidip hükümdar olanlar, insancılığı ve doğruluğu ve bunlarla birlikte kileleri, ağırlıkları, ölçüleri ve damgaları çalanların, atlı arabalar ve hükümdarlık tacı vaadiyle veya baltaların tehdidiyle caydırılmaları mümkün değildir. Haydut Zhi ne kadar fazla kazanırsa, onu engellemek de o kadar zorlaşır. Bu bilgelerin hatasıdır.

Bu nedenle şöyle denir: “Nasıl ki balıklar derin sulardan ayrılmamalıdır, devletin stratejik silahları da açığa çıkmamalıdır.” Stratejik silahlar olan bilgiler açığa çıkmamalıdır. Bu nedenle bilgelere ve bilgeliğe kurtulun, böylece büyük haydutlar engellenmiş olacaktır; yeşim taşları ve incileri yok edin,

böylece küçük haydutlar hiç ortaya çıkmayacaktır; ağırlık ve ölçü birimlerini kırın, böylece halk sade bir hayata dönecek ve insanlar birbirleriyle artık kavga etmeyecektir; tüm bilgece yasaları kaldırın, böylece insanlar aklı dinleyecektir. Altı armoni bulanıklaştığında, Yu⁴ ve Qin'ler⁵ yok edildiğinde ve Shi Kuang'ın kulakları tıkandığında [durdurulduğunda] insanlar doğuştan duyma [yetilerini] koruyacaktır. İnsanlar renkli tasarımlar ortadan kaldırıldığında, beş temel renk ayrıldığında ve Li Zhu'nun gözleri kapatıldığında doğuştan görme yetilerini koruyacaktır. İnsanlar gönyeler ve cetveller kırıldığında, pergeller ve dikaçılı gönyeler atıldığında, Zanaatkâr Chui'nin parmakları ezildiğinde doğuştan gelen yeteneklerini koruyacaktır. Bu nedenle şöyle denir: "Katıksız zekâ tuhaf görünür." Zeng Shen ve Shi Qiu'nun eylemleri kısıtlanır, Yang Zhu ve Mo Di'nin ağızları mühürlenirse, insancılık ve doğruluktan kurtulunur ve [dünyadaki] erdemler bir araya getirilebilir. İnsanlar doğuştan gelen görme yetilerini korursa dünya yok olmayacak; insanlar doğuştan gelen duyma yetilerini korursa dünya [gereksiz] itina ile rahatsız edilmeyecektir; insanlar doğuştan gelen bilgeliklerini korursa dünya karışmayacak; insanlar doğuştan gelen erdemlerini korursa dünya sapkın olmayacaktır. Zeng Shen, Shi Yu, Yang Zhu, Mo Di, Shi Kuang, Zanaatkâr Chui ve Li Zhu gibi insanlar, erdemlerini kendileri dışında kurdular ve sadece dünyaya bozukluk getirdiler. Onların fikirlerine uymak boşa çıkacaktır.

[2]

Nihai erdemin galip geldiği zamanları bilmeyen tek kişi sen misin? Rong Cheng, Da Ting, Bo Huang, Zhong Yang, Li Lu, Li Chu, Xuan Yuan, He Xu, Zhun Lu, Zhu Rong, Fu Xi ve Shen Nong⁶ dönemlerinde insanlar kayıt tutmak

4 Boru şeklinde nefesli bir müzik aleti.

5 Kanuna benzer bir müzik aleti.

6 Efsanevi imparatorlardır.

için ipleri düğümledi, lezzetli yemekleri zevkle yedi, güzel giysileri takdir etti, geleneklerle hoşnut oldu ve konforlu evlerde rahatladı. Birbirlerine komşu beylikler bir diğerinin gözü önünde duruyor, öten horozların ve havlayan köpeklerin sesleri her yeri dolduruyordu. Ancak insanlar hiçbir yere gidip gelmez ve sadece yaşlanıp ölürdü. Böyle bir dönem mükemmel yönetim dönemidir. Ancak bugün, insanlar boyunlarını uzatıp ayak parmaklarının ucunda durarak “Bir yerde bir bilge var” dedikleri bir noktaya indirgendiler. Ve erzaklarını toplayıp o bilgeye doğru yola çıkıyorlar, ana babalarını evde [geride] bırakıp onlar yerine üstatlarına hizmet etmeye gidiyorlar. Bir beylikten diğerine seyahat ediyorlar; at arabaları bin li uzaklığa kadar gidiyor. Bütün bunlar bilgi isteyen hükümdarlar yüzündendir.

Hükümdarlar bilgiyi isteyip Dao’yu ihmal ettiğinde bütün dünya bir karışıklığa girer.

İşlerin böyle olduğunu nasıl bileceğiz? Yaylar, oklar, ağlar ve tuzaklar hakkında ne kadar çok insan bilgi sahibi olursa gökyüzündeki kuşlar o kadar çok karışıklığa girer. Kancalar, yemler, balık ağları ve setler hakkında ne kadar çok insan bilgi sahibi olursa sudaki balıklar o kadar çok karışıklığa girer. Tuzaklar, kafesler ve ağlar hakkında ne kadar çok insan bilgi sahibi olursa bataklıktaki hayvanlar da o kadar çok karışıklığa girer. Ne kadar çok insan hileleri, kötülükleri, “sert” ve “beyaz”⁷ hakkındaki karmaşıklığı ve “benzer” ve “farklı”⁸ hakkındaki tartışmayı bilirse [sıradan] insanların

7 Filozof Gongsun Longzi’nin ortaya attığı bir kavramdır; beyaz renkte bir taş bakan kişi ancak taşın beyazlığını fark edebilir ama sertliğini fark edemez. Taşa dokunan kişi sadece sertliğini hisseder ama beyazlığını hissedemez. Beyazlık ve sertlik birbirlerinden ayrıdır. Beyaz bir taş hem sert hem de beyaz olarak nitelenemez. Bu örnek şeylerin özelliklerinin farklarını anlatmak için kullanılmıştır. Bu özellikler bağımsızdır ve birleştirilemez.

8 Filozof Hui Shi’nin benzerlik ve farklılığı birleştirme yaklaşımı. Ona göre benzerlik ve farklılık görelidir. İki somut şey arasında küçük veya büyük benzerlikler ve farklılıklar olabilir. Onlara benzerlik açısından bakılırsa; her şeyde ortak bir yan ve benzerlik vardır, bu sebeple benzer oldukları

kafaları o kadar karışır. Bu nedenle ne zaman dünya tam bir karmaşaya girse bunun sebebi genellikle bilgi birikimi için duyulan hevesten kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde, herkes bilmediğini öğrenmek istediğinde ve bildiğini unuttuğunda ve sevmediği şeyleri eleştirip sevdiklerini eleştirmedeğinde dünya mutlak bir karmaşaya girer. Sonuç olarak, yukarıda güneş ve ayın parlaklığı solar, aşağıda dağlar ve nehirlerin enerjisi tükenir ve dört mevsimin döngüsü bozulur. Solucanlar ve böceklerden çırpınan güvelere kadar doğasını kaybetmemiş tek bir küçük yaratık kalmaz. Bilgi arzusu dünyaya büyük bir karmaşa getirmiştir! Üç hanedan Xia, Shang ve Zhou'dan bu yana işler böyledir. Basit ve sade insanlar ihmal edilirken sinsi ve dilbaz insanlar yüceltilmiştir. Çok ve boş konuşarak halkı memnun etmeye çalışmak dünyaya büyük bir karmaşa getirmiştir.

söylenabilir. Farklılık açısından bakılırsa da, birbiriyle bire bir aynı iki şey bulunamaz ve böylece onlara farklı denebilir. Benzerlik ve farklılık bakış açısına bağlıdır. Bu durum, Hui Shi'nın benzerlik ve farklılıkların birleşik olduğunu düşünmesine yol açmıştır.

11. Bölüm

Rahat Bırakmak

[1]

Rahat bırakmayı ve doğal akışa teslim olmayı duymuş-tum ama dünyayı yönetmeyi hiç duymadım. Rahat bırakmak, dünyanın, doğasının ötesine geçeceğinden korkmaktır; doğal akışa teslim olmak, dünyanın erdemini değiştireceğinden [bozacağından] korkmaktır. Dünya kendi doğasının ötesine geçmezse ya da erdemini kaybetmezse, dünyayı yönetmeye ne gerek var? Hükümdar Yao'nun dünyaya hükmettiği çok eski zamanlarda insanlar büyük bir mutluluk içindeydi. Herkes doğasından zevk almaktan memnundu ve artık huzur yoktu. Hükümdar Jie dünyayı yönetirken insanları aşırı yoruyordu. Kimse doğasını bastırmaktan hoşnut değildi ve artık keyif ortadan kalkmıştı. Huzur ve keyiften mahrum olmak, erdeme aykırıdır. Erdem olmadan dünyada hiç kimse uzun bir [süre] hükümlanlık sağlayamaz.

Aşırı sevinmek Yang için zararlıdır, aşırı kızgınlık da Yin için zararlıdır. Yin ve Yang bozulduğunda insanlar kendilerini dört mevsime adapte edemeyecekler ya da kendilerini sıcak ve soğuğa alıştıramayacaklardır. Sonuç olarak bu se-

bepile fiziksel olarak acı çekeceklerdir. Neşeyi de kederi de düzgün bir şekilde hissedebilme kabiliyetini kaybedecekler, telaşlanacaklar, düzgün düşünemeyecekler ve yaptıkları işten yarı yolda vazgeçeceklerdir. Sonuç olarak dünyada Haydut Zhi, Zeng Shen ve Shi Qiu gibi adamların yaptıkları yüzünden çeşitli uyuşmazlık ve uyumsuzluklar ortaya çıkacaktır. O zaman dünyadaki tüm hazineler iyiliği ödüllendirmek için ve dünyadaki tüm cezalar da kötülüğü cezalandırmak için yeterli olmayacaktır. Bu nedenle, dünya yeteri kadar büyük olsa da ödüller ve cezalar için yeterli olmayacaktır. Xia, Shang ve Zhou hanedanlarının zamanından beri insanlar ödüller ve cezalar hakkında telaşlanmışlardır. Şu halde doğalarını korumak için zamanı nasıl bulabilirler ki?

Ayrıca, insanlar keskin bir görme yeteneğini sever mi? Onu sevenler aslında renklere saplantılıdır. İnsanlar yoğun bir şekilde duymayı sever mi? Onu sevenler aslında seslere saplantılıdır. İnsanlar insancılığı sever mi? Onu sevenlerin aslında erdem hakkında kafaları karışıktır. İnsanlar doğruluğu sever mi? Onu sevenler aslında akli ihlal eder. İnsanlar törenleri sever mi? Onları sevenler aslında hileye değer verir. İnsanlar müziği sever mi? Onu sevenler aslında zevk peşindedir. İnsanlar bilgeleri sever mi? Onları sevenler aslında ustalığı teşvik eder. İnsanlar bilgeliği sever mi? Onu sevenler aslında hata bulmayı sever. İnsanlar doğalarını korumak isterse bu sekiz niteliğin elde edilip edilmediği fark etmez. İnsanlar doğalarını korumak istemezse, bu sekiz nitelik için anormal bir büyüme ve kargaşa ortaya çıkacak, böylece dünya kargaşaya sürüklenecektir. Bununla birlikte dünyadaki herkes bunlara değer verir. Gerçekten de dünyanın yanılışı büyüktür! Onlar hakkında konuşurken çok inançlı, onları takdim ederken çok saygılı ve överken de çok mutlular. Bu konuda yapılacak hiçbir şey yok!

Bu nedenle, Üst İnsan dünyayı yönetmek zorunda kalırsa yapabileceği en iyi şey hiçbir şey yapmamaktır. Dünya oldu-

ğu gibi kalsın, böylece insanın doğası korunmuş olur. Şöyle denir: “Kendine değer verdiği gibi ülkesine değer verene ülkenin yönetimi emanet edilebilir; ülkesini kendisi gibi seven, ülkesinin yönetimine atanabilir.” Üst İnsan, tutkusunu sınırlandırabilir ve zekâsını gizleyebilirse, otururken kuvvetli görünümünü fark edilir ve sessiz kalırken bile sesi duyulur. Onun ruhu, olayların doğal seyriyle birlikte hareket edecektir. Boş zamanlarında hiçbir şey yapmaz, her şey ona havada hareket eden tozlar kadar kolay ve özgür gelir. Bu durumda, dünyayı yönetmesine de gerek kalmaz!

[2]

Cui Ju,¹ Laozi’ya, “Dünyayı kimse yönetmezse insanların zihinleri nasıl geliştirilebilir?” diye sordu.

Laozi şöyle dedi: “İnsanların zihinlerini rahatsız etmek için dikkatli olmalısın. İnsan zihni baskılandığında mutsuz ve teşvik edildiğinde mutlu olur. Her durumda, insan zihni güçlü müdahaleye yol vererek kısıtlanmış veya incinmiştir. Yeniden şekillendirildiğinde veya yeniden kalıba döküldüğünde, ateş kadar sıcak veya buz kadar soğuk olur. Öyle hızlı bir şekilde değişir ki göz açıp kapayıncaya kadar tamamen farklı bir dünyaya dönüşür. Dinlendiği zaman derin bir uçuş gibi, tedirgin olduğu zamansa gökyüzü kadar uzak ve gizemlidir. Bu kadar değişken ve kontrol edilemeyen tek şey insan zihnidir.

Çok eski zamanlarda, Sarı İmparator insanların zihinlerini insanlık ve doğrulukla rahatsız etmeye başladıktan sonra, Hükümdar Yao ve Hükümdar Shun, insanları beslemek için yorgun düştü; insanlık ve doğruluğu teşvik etmek, kanun ve yönetmelikleri ortaya koymak için kendilerini harap ettiler. Ancak tüm bu çabalar işe yaramadı. Sonra Hükümdar Yao, Huan Dou’yu, Chong Dağları’na sürgün etti. San Miao’yu

¹ Hayalî bir karakterdir.

Sanwei Dağları'na ve Gong Gong'u da You Zhou'ya sürgün etti.² Bu bile işe yaramadı. Xia, Shang ve Zhou zamanına gelindiğinde dünya büyük bir panik içindeydi. En alt düzeyde Xia Hükümdarı Jie ve Haydut Zhi gibi adamlar vardı, en yüksek seviyede Zeng Shen ve Shi Qiu gibi adamlar vardı ve sonunda Konfüçyüsçüler ve Moistler arasındaki tartışmalar ortaya çıktı. Mutlular ve öfkeliiler arasında şüpheler, aptallarla bilgeler arasında hileler, iyilerle kötüler arasında suçlamalar ve yanlışla doğru arasındaki [farklar] alay konusu olduğu için, tüm dünya düşüşe geçti. Büyük erdemler olarak kabul edilen şeyler arasında farklar olduğu için, insanların doğaları parçalanmıştır. Bütün insanlar bilgi peşinde koşarken, çeşitli anlaşmazlıklara karışırlar. Sonuç olarak, baltalar ve testerelemleri onları cezalandırmak için, halatlar ve kordonlar onları idam etmek için, çekiçler ve keskinler de onları öldürmek için kullanılır. Böylece dünya büyük bir karmaşaya girer. Bunun temel nedeni, insanların zihinlerinin rahatsız edilmiş olmasıdır. Bu nedenle, bilgeler dağların derinliklerinde münzevi hayatı yaşarken, güçlü hükümdarlar sarayda tehlikeli bir hayat sürer.

Günümüzde, katledilmiş insanların cesetleri birbiri üzerine yığılıyor, zincirlenmiş mahkûmlar bir araya toplanıyor ve işkence gören kurbanlar birbirlerini görüyor. Bu sırada Konfüçyüsçüler ve Moistler halk arasında kuru gürültü yapıyorlar. Ne yazık ki onlar kendilerini fazla zorluyor. Utanmazlıkları ve küstahlıkları aşırı hale geldi! Kim bilir, belki de asıl pranga bilgeliği, asıl zincirler insanlık ve dürüstlüktür ve Zeng Shen'le Shi Qiu, Xia Hükümdarı Jie'nin ve Haydut Zhi'nin öncüleridir! Bu nedenle şöyle denir: "Biçimselleşmiş bilgeliği ve öğrenmeyi ortadan kaldırın ve dünya mükemmel bir düzene girsin."

2 *Shang Shu* adlı klasik eserde geçen bir ifadedir. Huan Dou, Hükümdar Yao'nun düşmanıdır. San Miao ya da Üç Miao, Tao Tie olarak da bilinir. Gong Gong ise Hükümdar Yao döneminde su işlerinden sorumlu yönetici unvanıdır. Bu isimler aynı zamanda antik dönemde Çin'de "dört tehlike" olarak da adlandırılan efsanevi figürlerdir.

[3]

Sarı İmparator on dokuz yıl boyunca tahtta oturdu ve emirleri tüm dünyada gerçekleştirildi. Bir gün Guang Chengzi'nin³ Kongtong Dağları'nda⁴ yaşadığını duyunca onu görmeye gitti. Sarı İmparator şöyle dedi: "Mükemmel Dao'da çok tecrübeli olduğunuzu duydum. Mükemmel Dao'nun özünü sorabilir miyim? Ekinlerin büyümesine yardımcı olmak ve insanları beslemek için göğün ve yerin esasını özümsemek istiyorum. Kendimi dünyadaki her şeye uyarlamak için Yin ve Yang arasındaki etkileşimi de kontrol etmek isterim. Bu konuda ne yapmalıyım?"

Guang Chengzi şöyle dedi: "Sormak istediğin şey her şeyin özüdür. Kontrol etmek istediğin şeyler [sadece] kalıntılardır. Dünyaya hükmetmeye başladığın günden beri, bulutlar gökyüzünde toplanmadan önce yağmur yağdı, çimenler ve ağaçlar sararmaya başlamadan önce soldu ve güneşin ve ayın parlaklığı gün geçtikçe azaldı. Senin gibi dar görüşlü bir adamla mükemmel Dao'yu nasıl tartışabilirim?"

Bu sözleri duyduktan sonra Sarı İmparator geri döndü ve tahttan vazgeçti. Issız bir yerde etrafı çayırlarla kaplı bir ev inşa etti. Orada üç ay kaldıktan sonra tekrar Guang Chengzi'yi görmeye gitti.

Guang Chengzi başı güneye dönük şekilde yatakta yatıyordu. Sarı İmparator mütevazı bir şekilde ona doğru süzüldü ve [önünde] iki kez eğildi, "Mükemmel Dao hakkında bilgili olduğunuzu duydum. Uzun yaşayabilmem için kendimi nasıl geliştireceğimi sorabilir miyim?"

Guang Chengzi aniden kalktı ve dedi ki: "Bu çok iyi bir soru! Gel de sana mükemmel Dao'yu anlatayım. Mükemmel Dao'nun özü derin ve belirsizken zirvesi loş ve sessizdir.

3 Doğal Eylemsizlik'i gerçekleştirmiş Daoist bir hayalî karakter.

4 Hayalî bir yer ismidir.

Dinleme ve bakma. Eğer ruhunu sessiz tutarsan, vücudunu kusursuz bir düzende tutarsın. Sessiz ve sakin kalırsan vücudunu yormaktan veya enerjini boşa harcamaktan kaçınırsan, uzun bir ömür yaşayabilirsin. Kulaklarınla hiçbir şey duymazsan, gözlerinle hiçbir şeyi görmezsen ve zihninde hiçbir şey bilmezsen, enerjin vücudunu koruyacak ve vücudun uzun süre yaşayacaktır. Hiçbir şey düşünmemeye ve hiçbir şey hissetmemeye dikkat etmelisin, çünkü çok bilgi vücudunu mahvedecektir. Seni mükemmel Yang'ın kökeni ve kaynağına götüreceğim. Seni ölçülemez karanlığın kapısından geçireceğim. Kusursuz Yin'in kökeni ve kaynağına. Hem gök hem de yer kontrol altındadır. Yin de Yang da mevcuttur. Kendini korumak için yeterince dikkatli olursan, dünyadaki her şey doğal olarak gelişecektir. Dao'ya sadık ve uyum içinde yaşadım, on iki yüz yılı aşkın bir süredir kendimi geliştirdim ve sağlıklı kaldım.”

Sarı İmparator tekrar eğildi ve “Kendinizi doğayla özdeşleştirdiniz,” dedi.

Guang Chengzi şöyle dedi: “Yaklaş, sana daha fazlasını anlatayım. Mükemmel Dao ebedidir ancak insanlar onun kısa ömürlü olduğunu düşünür; bu akıl sır ermez bir şeydir ancak insanlar onun sınırlı olduğunu düşünür. Az önce bahsettiğim Dao'yu elde edersen, bu dünyada hükümdar olacak ve bu dünyadan da bir hükümdar olarak ayrılacaksın; az önce bahsettiğim Dao'yu elde edemezsen, bu dünyada yaşadığında ışığı görebileceksin ancak bu dünyadan ayrılırken bir avuç topraktan fazlası olmayacaksın. Dünyadaki her şey tozdan gelir ve dünyadaki her şey toza döner. Bu nedenle, seni terk edecek ve sonsuzluk diyarında dolaşmak için sonsuzluğun kapısından geçeceğim. Güneş ve ay kadar parlatacağım; gök ve yer kadar yaşayacağım. Kimin bana yaklaşıcağını umursamıyorum; benden kimin uzaklaşacağını [da] umursamıyorum. Bütün insanlar ölüme mahkûmken, ben tek başıma varlığımı sürdüreceğim.”

[4]

Doğuya yaptığı seyahatte Bulut⁵ kutsal ağacın dallarının arasından geçti ve o sırada kalçalarına vurup serçeler gibi sıçrayarak eğlenen Hong Meng⁶ ile karşılaştı. Onu görünce Bulut bir an durdu ve şaşkınlık içinde sordu: “Sen kimsin ihtiyar? Burada ne yapıyorsun?”

“Eğleniyorum!” diye yanıtladı Hong Meng ve kalçalarına vurup serçeler gibi sıçramaya devam etti.

Bulut, “Sana birkaç soru sormak istiyorum,” dedi.

Hong Meng yukarı baktı ve iç çekti, “Eyvah!”

Bulut şöyle dedi: “Gök uyumsuzluk içinde ve dünya durgun halde. Yin, Yang, rüzgâr, yağmur, ışık ve karanlık, altı [hayati] Qi ile dört mevsim, ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış doğal düzenden çıkmıştır. Dünyadaki her şeyin gelişimine yardım etmek için altı Qi’nin özünü uyumlu hale getirmek istersem ne yapmalıyım?”

Hong Meng kalçalarını tokatlayarak ve serçe gibi zıplayarak başını çevirdi ve şöyle dedi: “Bilmiyorum! Bilmiyorum!”

Bulut bu cevaba bir anlam veremedi. Üç yıl sonra doğuya bir sonraki seyahatinde Song Beyliği’ndeki tarlalardan geçerken Hong Meng’la tekrar karşılaştı. Çok sevindi, aceleyle ona doğru ilerledi ve sordu: “Beni unuttun mu? Beni unuttun mu?” Hong Meng’dan öğrenmek istediğini ve samimiyetini göstermek için iki kez onun önünde eğildi.

Hong Meng şöyle dedi: “Herhangi bir amacım yok. Özgürce eğleniyorum. Hedefim olmadan özgürce hareket ediyorum. Gerçekleri gözlemlemek için serbestçe dolaşıyorum. Ben ne bilebilirim ki?”

Bulut şöyle dedi: “Ben de özgürce hareket ediyorum ama insanlar beni takip ediyor. İnsanlarla ilişki halinde olmaktan başka çarem yok ama insanlar yine de beni örnek alıyor. Söyleyeceklerini dinlemek istiyorum.”

5 Bulutların komutanı, bir alegoridir.

6 Tarihçi Si Mabiao’ya göre “doğal canlılık” anlamına gelir.

Hong Meng şöyle dedi: “Olayların doğal seyri bozulduğunda ve doğa ihlal edildiğinde, şeylerin doğal durumu da korunmayacaktır. Hayvan sürüleri dağılacak ve kuşlar gece korkudan çılgınlık atacaktır. Bitkilerin ve böceklerin üzerine felaketler yağacaktır. Bütün bunların sebebi senin insanlara hükmetmen gerçeği.”

Bulut, “O zaman ne yapmalıyım?” diye sordu.

Hong Meng şöyle dedi: “Ah! Sen insanlara çok zarar veriyorsun! Çabuk geri dön!”

Bulut şöyle dedi: “Seni bulmak ne kadar zor. Söyleyeceklerini dinlemek istiyorum.”

Hong Meng şöyle dedi: “Ah! Zihnini geliştir yeter. Olayların doğal seyrini takip et ve hiçbir şey yapma; her şey kendiliğinden dönüşecektir. Sadece fiziksel formunu görmezden gelmen, bilgeliğinden kurtulman ve dünyadaki her şeyle birlikte kendini unutmak gerekir. Doğanın özüyle birleşmen, endişelerden kurtulman ve ölü küller kadar ruhsuz olman gerekir. Bu durumda, dünyadaki her şey farkında olmadan ana kaynağına dönecektir. Bilmezlik içinde hiçbir şey ana kaynağından ayrılmayacaktır. Bir şey ana kaynağını biliyorsa, [o şey] ana kaynağından ayrılacaktır. Onun adını ve gerçek durumunu sorma çünkü her şey doğal yolunda ilerler.”

Bulut şöyle dedi: “Bana erdem bahsettin ve sessiz kalmanın yolunu gösterdin. Şimdi saygıyla takip ettiğim Dao’yu öğrendim.” Tekrar önünde eğildi ve sonra ayrıldı.

[5]

Sıradan insanlar başkaları onlarla aynı fikirde olduğunda mutlu olur, başkaları onlarla aynı fikirde olmadıyındaysa mutsuz olur. Onlarla aynı fikirde olanları severler ve onlarla aynı fikirde olmayanları sevmezler çünkü başkalarını gölgede bırakmak isterler. Bununla birlikte, başkalarını gölgede bırakmayı isteyenler mutlaka başkalarını gerçekten gölgede

birakanlar değildir! Çünkü bildiklerinden memnun olanlar her zaman diğerlerinden daha becerikli değildir. Beyliği yönetmek isteyenler, Xia, Shang ve Zhou'daki üç büyük hükümdar gibi, yöneten olmanın avantajlarına gözlerini dikip insanlara getirdikleri felaketleri göz ardı edenlerdir. Beyliği yok etme pahasına şanslarını denemektedirler. Ancak birkaç beyliği kaybetmeden şanslarını deneme fırsatı bulur! Beyliklerini korumaları on binde bir ihtimalken onu kaybetmeleri on binde on binden de fazladır. Heyhat, taht sahibi olanlar bundan habersizdir!

Tahtı elinde tutan beyliği de elinde tutar. Hükümdarlığı elinde tutan, dünyevi şeylerden etkilenmemelidir. Sadece hükümdarlığı elinde tutan ve dünyevi şeylerden etkilenmeyen biri beyliği [devleti] kontrol edebilir. Her yöne serbestçe gitmesi ve ülkenin her yerine ulaşması da mümkün olacaktır. Beyliği kontrol eden kişinin kendisi dünyevi değildir. O sadece dünyadaki insanlar üzerinde hüküm sürmeyecek; her yöne serbestçe gitmesi ve ülkenin her yerine ulaşması da mümkün olacaktır. Tek başına gelen ve giden kişi “benzersiz”⁷ kabul edilir. Benzersiz bir adam dünyanın “en asili” kabul edilir.

En asil adam öğretisini bir gölgenin görüntüsü ve bir yankının sesiyle öğretir. Kendisine sorulduğunda cevap verir ve dünyadaki insanların sorduğu soruları cevaplamak için didinir. Sessizlik diyarında kalır ve belirsizlik diyarında seyahat eder. Çılgın kalabalıkla birlikte, sonsuzluğun diyarında dolaşır, burada ne yoluna bir engel çıkar ne de günlerinin bir sonu vardır. Hem söylemi hem de fiziksel formu, “benliğini” yok eden güçlü Dao'ya uygundur. “Benliği” olmayan bir adam asla “varlığına” sadık kalmayacaktır. Varlığına yapışan bir adam geçmişte Üst İnsan iken, kendini unutan bir adam gök ve yerin dostudur.

7 Zihninde ve davranışlarında bağımsız olan kişi.

12. Bölüm

Gök ve Yer

[1]

Ne kadar büyük olsalar da gök ve yer belli bir şekil içinde gelişmişlerdir. Sayısız olmalarına rağmen her şey aynı şekilde yönetilir. Ne kadar çok [sayıda] olsalar da sıradan insanlar hükümdarları tarafından yönetilir. Hükümdar dünyayı yönetirken, erdemi gücünün kökü, göğü de başarısının kaynağı olarak görür. Bu nedenle eski çağların hükümdarları hiçbir şey yapmadan, başka bir deyişle olayların doğal seyrini izleyerek dünyaya hükmetti.

Dao aracılığıyla görüldüğünde dünyadaki tüm isimler tamamen mazur görülebilir. Unvanlar Dao aracılığıyla görüldüğünde hem hükümdarların hem de yöneticilerin kendine özgü görevleri vardır. Yetenekler Dao aracılığıyla görüldüğünde dünyadaki tüm yöneticiler vasıflıdır. Tüm dünya Dao aracılığıyla görüldüğünde, her şey kendi doğasını takip eder. Bu nedenle, göğü yere bağlayan erdemdir. Dünyada her şeye etki eden Dao'dur. Hükümdarların dünyayı yönetmek için yaptığı idari görevlerdir; yeteneği ortaya çıkaran beceridir. Yetenek olaylarla, olaylar doğrulukla, doğruluk erdemle, erdem Dao'yla, Dao gökle yakından ilişkilidir. Bu nedenle

şöyle denir: “Eski zamanlarda hükümdarlar bir arzuları olmadan dünyayı zenginleştirdi; eylemsizliği hayata geçirdiler ve yaşam kendiliğinden dönüştü; sessiz kalarak halkı huzura kavuşturdular.” Eski kitaplarda şöyle yazar: “Dao’nun yolundan ayrılmazsanız her şeyi başarabilirsiniz, bir şeyi elde etmek için uğraşmazsanız hayaletler ve tanrılar bile size tabi olur.”

[2]

Fu Zi¹ der ki: “Dao dünyadaki her şeyi kapsar ve destekler. Ne kadar da muhteşem! Üst İnsan herhangi bir şey yapma arzusundan kurtulmalıdır. Hiçbir şey yapmadan hareket etmek göğün yoludur; hiçbir şey söylemeden bir şeyleri açıklamak erdemdir; insanları sevmek ve onlara fayda sağlamak insancılıktır; benzer olmayan şeyleri benzer hale getirmek büyüklüktür; saçma olmayan ve gösterişsiz olan davranışlara cömertlik denir; şeylerin çeşitlerinin tamamını kucaklamak zenginliktir. Bu nedenle, erdemde sebat etmek kılavuz olarak adlandırılır; erdemli işler gerçekleştirmeye başarı denir; Dao’ya göre hareket etmeye tamamlanma denir; iradenin dışsal şeylerden etkilenmemesine mükemmellik denir. Üst İnsan bu on şeyi anladığında zihni dünyadaki her şeyi tutabilecek kadar geniş, her şeyi içine kabul eden su gibi olacaktır. Bunu yaptığında, altının dağlarda gömülü kalmasına ve incilerin uçurumda gizlenmesine izin verecektir. Mal ve servet için can atmayacak, şöhret ve mevki için çabalamayacaktır. Uzun ömre sevinmeyecek ve erken ölüm için yas tutmayacaktır. Yüksek bir mevkide olmaktan gurur duymayacak ve fakir olmaktan utanmayacaktır. Dünyanın tamamına kendi sahip olmaya çalışmayacak ve tahtını kendi ayrıcalığı olarak görmeyecektir. Her şeyin bir ve aynı olduğunu, ölüm ve yaşamın varoluşun farklı evreleri olduğunu bilecektir.”

1 Filozof Cheng Xuanying (608-669) bu ismin Laozi, başkalarıysa Konfüçyüs olduğunu düşünmektedir. Si Mabiao ise bu ismin Zhuangzi’yi işaret ettiğini savunur.

[3]

Fu Zi der ki: “Dao sessiz bir uçurumda durur; açık ve şeffaftır. Dao olmadan, metal ve taştan yapılmış müzik aletleri ses veremezdi. Dünyadaki her şeyin algısına kim karar verebilir?

Erdeme sahip olan kişi yalın bir yaşam sürdürür ve dünya işlerine karışmaz. O, Dao’nun kaynağına dayanır ve bilgeliği yücedir. Erdemi geniş, çalışır haldeki zihni dışsal şeylere duyarlıdır. Bu nedenle, Dao’suz bir form cansız, erdemsiz bir yaşam pırlıtsızdır. Fiziksel formunu korumak, yaşamını sürdürmek ve Dao’yu ortaya çıkarmak: Bu en büyük erdem değil midir? İhtişam içinde aniden ortaya çıkar ve hızla hareket eder. İşte bu en yüce erdeme sahip bir insandır! Dao loş ve belirsiz, sessiz ve sakın görünür. Yine de loş karanlıkta bir pırlıltı ve uyum, sessizlikte uyumlu bir ses vardır. Derinliğin en derininde şeyler ortaya çıkar, gizemin en gizemli yerinde bir öz vardır. Dünyadaki her şeyle olan ilişkisinde Dao her ihtiyacı karşılar; hızla hareket eder Dao; büyük ve küçük, uzun ve kısa, uzak ve yakın her şeyin yeri ondadır.”

[4]

Sarı İmparator Kızıl Sular’ın² kuzeyine doğru gidiyordu. Kunlun Dağları’na tırmanıp güneye baktı. Oradan dönünce, gizemli incisini [Dao’sunu] kaybettiğini fark etti. Onu aramak için Bilgi’yi gönderdi ama o başarısız oldu. Onu aramak için Görüş’ü gönderdi ama o da başarısız oldu. Onu aramak için Konuşma’yı gönderdi, o da ondan öncekiler gibi başarısız oldu. Sonunda inciye aramaya Hiçlik’i gönderdi ve Hiçlik onu bulup geri getirdi. Sarı İmparator şöyle dedi: “Ne kadar tuhaf! Onu ancak Hiçlik bulabildi!”

2 Hayalî bir yer ismidir.

[5]

Hükümdar Yao'nun öğretmeni Xu You, Xu You'nun öğretmeni Nie Que, Nie Que'nin öğretmeni Wang Ni ve Wang Ni'nin öğretmeni Bei Yi'dir.³

Hükümdar Yao, Xu You'ya şöyle sordu: "Nie Que Göğün Oğlu olabilir mi? Wang Ni'den onu davet etmesini isteyeceğim."

Xu You şöyle dedi: "Tehlikeli! Göğün altı [dünya] tehlikeye girecek! Nie Que iyi bir insan, keskin zekâya sahip ve anlayışlı biridir. Yetenekleri diğerlerinden çok daha üstündür ve doğayla nasıl uyum sağlayacağını bilir. Hataları önlemede iyidir ancak bu hataların kaynaklarını bilmez. Hükümdar olmasını mı istiyorsunuz? İnsan zekâsına başvurur ve doğayı görmezden gelir. O, her şeyle başa çıkmada bencil olurdu; bilgiye tapar ve onun peşinden koşardı; olaylar tarafından yönlendirilir ve şeylerle şımartılabilirdi; koşullar ve şeylerin kölesi olur; net bir fikri olmadan her şeye karışırdı. Hükümdar olmak için nasıl uygun olabilir? Yönetici olabilir ama hükümdar olamaz. Onun hükümdar olması felaket olurdu."

[6]

Hükümdar Yao, Hua'yı⁴ geziyordu. Bir sınır muhafızı şöyle dedi: "Ah bilge kişi! Lütfen iyi dileklerimi kabul edin. Uzun ve mutlu bir ömrünüz olsun!"

Hükümdar Yao, "Hayır, ihtiyacım yok," dedi.

Sınır muhafızı dedi ki: "Bolca malınız olsun!"

Hükümdar Yao, "Hayır, ihtiyacım yok," dedi.

Sınır muhafızı dedi ki: "Pek çok oğlunuz olsun!"

3 Bu isimlerin hepsi Zhuangzi'nin Dao'yu arayan hayalî bilge karakterleridir.

4 Günümüzde Shaanxi Eyaleti sınırları içerisinde bulunan bir bölge.

Hükümdar Yao, “Hayır, ihtiyacım yok,” dedi.

Sınır muhafızı şöyle dedi: “Uzun bir ömür, bolca servet ve birçok oğul insanların arzuladığı şeydir. Onlara ihtiyacı olmadığını söyleyen tek kişi sizsiniz. Neden?”

Hükümdar Yao şöyle dedi: “Birçok oğul endişe, zenginlik sıkıntı ve uzun bir ömür utanç getirir. Bu üç nimet, erdem beslemez. Bu yüzden onlara ihtiyacım yok.”

Sınır muhafızı şöyle dedi: “İlk başta sizin bir bilge olduğunuzu düşündüm, ama şimdi sadece bir Üst İnsan olduğunuzu düşünüyorum. İnsanlar dünyaya gelirken gök her birine uygun birer görev verdi. Birçok oğlum olsa ve onlara birçok görev verilmiş olsa bunda endişelenecek ne var ki? Zenginlik başkalarıyla da paylaşılıyorsa bunda endişelenecek ne var ki? Bilge, yaşadığı yeri ve yediği yemeği seçmez, gökte uçan kuşlar gibi dünyada iz bırakmaz. Bütün dünya Dao’ya tabi olursa o da herkesle birlikte payını alacaktır; dünyada kargaşa çıkarsa kendi erdemini geliştirmeye çalışır ve gözden uzakta bir yaşam sürer. Bin yıl yaşadıktan sonra yaşamaktan bıktığında, dünyayı terk edecek ve ölümsüz olacaktır. Beyaz bir buluta binecek ve Yüce Olan’ın mekânına varacaktır. Söylediğiniz üç sorun onu asla etkilemez. Bunda utanılacak bir şey mi vardır?”

Sınır muhafızı oradan ayrılmak için arkasını döndüğü sırada Hükümdar Yao arkasından gitti ve “Sana bir şey sormak istiyorum,” dedi ama muhafız, “Git buradan,” diye cevap verdi.

[7]

Hükümdar Yao dünyayı yönetirken Bocheng Zigao⁵ yönetici oldu. Hükümdar Yao tahtı Hükümdar Shun’a teslim ettiğinde ve Hükümdar Shun tahtı Hükümdar Yu’ye devrettiğinde, Bocheng Zigao görevini bıraktı ve çiftçilik yap-

⁵ Hayalî bir karakterdir.

maya başladı. Hükümdar Yu onu ziyarete gittiğinde tarlada çalışıyordu. Hükümdar Yu aceleyle aşağı indi ve orada durup şöyle dedi: “Hükümdar Yao dünyayı yönetirken bir yönetici olmuştun. Hükümdar Yao tahtı Hükümdar Shun’a devrettiğinde ve sonra Hükümdar Shun tahtı bana verdiğinde görevini bırakıp çiftçilik yapmaya başladın. Bunu neden yaptığını sorabilir miyim?”

Bocheng Zigao şöyle dedi: “Hükümdar Yao dünyayı yönetirken insanlar ödül almadan ve cezalandırılma korkusu olmadan çok çalıştı. Bugünlerde siz ödüllendiriyor ve cezalandırıyorsunuz ama insanlar artık iyiliksever değil. Erdem azalıyor ve ceza yasaları çıkıyor. Gelecek günlerde daha çok sorun ortaya çıkacak. Beni yalnız bırakın. İşimi bölmeyin!” Kendini tekrar sabanla tarlayı sürmeye verdi ve Hükümdar Yu’yle hiç ilgilenmedi.

[8]

Başlangıçta evrende hiçbir şey yoktu. Ne varlık ne de bir isim vardı. Sonra Dao’nun bir başka ismi olan Teklik vardı, herhangi bir biçimi yoktu. Her şey Teklik’ten geldi, sonra her şey erdem olarak adlandırılan şeyden nasibini aldı. Her şey kendi formuna kavuşana kadar Yin ve Yang birbirinden farklı ama ayrılamaz haldeydi. Bu kesintisiz akışa “kader” denir. “Biçim” olarak adlandırılan şey Yin ve Yang’ın akışıyla ortaya çıktı. Fiziksel form kendi ruhunu korur, her birinin kendi özelliklerine “doğa” adı verilir. İnsanın doğası geliştirilince erdeme döner; bu kusursuzlukta erdem en baştaki haline en yakın haldedir. Başlangıçla aynı olmak boş olmaktır; boş olmak her şeyi kucaklayan olmaktır. İnsan konuşması kuşların seslerine karışır. Konuşmaları kuşların seslerine karışan insan, gök ve yer ile karışır. Buna, olayların doğal seyriyle mükemmel uyum içinde olan “yüce erdem” denir.

[9]

Konfüçyüs Laozi'ya şöyle dedi: “Bazı insanlar kendilerini Dao'ya göre yetiştirdiklerini iddia ediyor ama aslında ona karşı hareket ediyorlar. Onaylanmaması gereken şeyleri onaylıyorlar, tasvip edilmemesi gereken şeyleri tasvip ediyorlar. Tartışanların söyledikleri gibi: ‘Sertlik beyazlıktan ayrılabilir; bu, gökyüzünde duran güneş ve ay kadar açıktır.’ Böyle insanlara bilge denebilir mi?”

Laozi şöyle dedi: “Bu insanlar, görevlerinden dolayı yükleri ağır, bedenleri yıpranan ve akılları rahatsız haldeki küçük memurlar gibiler. Bir av köpeği tasma altındadır çünkü tilkinin peşinden koşabilir, maymun dağda sıkıştırılır çünkü çeviktir. Konfüçyüs, duyamadığın ve söyleyemeyeceğin şeyleri sana anlatayım.

Başları ve ayakları olan ama kalbi ve kulakları olmayan sayısız kişi vardır. Bedene sahip olup da bedensiz ya da biçimsiz olan Dao'yla birlikte yaşayabilenler neredeyse hiç duyulmamıştır! Hareketleri ve durağanlıkları; yaşamları ve ölümleri; yükseliş ve düşüşleri akıl yürütmenin ötesindedir ancak gerçekten insanların ellerindedir. Şeyleri ve doğayı unutmak, kendini unutmak demektir. Kendilerini unutmuş olanların kendilerini doğayla özdeşleştirdikleri söylenebilir.”

[10]

Jiang Lumian, Ji Che'yi⁶ ziyaret etti ve ona şöyle dedi: “Lu beyi bana şöyle dedi: ‘Lütfen bana bir şeyler öğret.’ Kibarca reddettim ama o ısrar etti. Ona bir şey söylemek zorundaydım ama söylediklerim doğru mu yanlış mı bilmiyorum. Size söyleyeyim. Lu beyine dedim ki: ‘Alçakgönüllü ve tutumlu olun, adil ve sadık olanları önyargısız olarak

6 Jiang Lumian ve Ji Che antik dönem filozoflarındandır. Birkaç kaynak dışında haklarında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

destekleyin. Böyle yaparsanız, halktan kim itaatsiz olmaya cüret edebilir?”

Ji Che neredeyse kahkahalara boğuluyordu ve şöyle dedi: “Bir imparatorun ya da bir hükümdarın erdemiyle ilgili sözleriniz, peygamberdevesinin kollarını uzatıp bir savaş arabasını durdurmaya çalışması kadar beyhude bir şeydir. Talimatlarınızı yerine getirirse, bey bir uçurumun tepesinde durmuş gibi tehlikeli bir durumda olacaktır. Birçok meseleyi halletmek ve bir sürü insanla uğraşmak zorunda kalacak.”

Jiang Lumian büyük bir şaşkınlık içinde şöyle dedi: “Sözleriniz beni şaşırttı. Yine de umarım bana kısa bir açıklama yaparsınız.”

Ji Che şöyle dedi: “Dünyayı büyük bir bilge yönetseydi, halkının kalbini özgür bırakır, öğretilerini erişilebilir kılar ve insanların davranışlarını değiştirirdi. Tüm yalanları ve ihanetleri kalplerinden silip kendi vicdanlarının emrettiği gibi davranmalarını sağlardı. Bu onların doğalarından ortaya çıkardı ama onlar bunu fark etmezlerdi. Bu durumda, neden Hükümdar Yao ve Shun’un öğretilerine saygı duymalı ve onları takip etmeli? Halkın Hükümdar Yao ve Shun’un erdemine sahip olmasını istiyorsa, onları rahatlatmalıdır.”

[11]

Güneydeki Chu Beyliği’ne gittikten sonra Zi Gong, Jin Beyliği’ne geri döndü. Han Nehri’nin güneyinden geçerken bahçesinde çalışan yaşlı bir adam gördü. Yaşlı adam bahçesine dökmek için bir kapla kuyudan su taşıyordu. Çok çalışıyordu ama bu verimli değildi. Zi Gong şöyle dedi: “Günde yüz araziye sulayabilmenizi sağlayacak bir tür cihaz var. Az çalışıp daha verimli olabilirsiniz. Bu cihazı kullanmak istemez misiniz?”

Yaşlı bahçıvan baktı ve “Nasıl çalışıyor?” diye sordu.

Zi Gong, “Cihaz arkası ağır ve önü hafif ahşaptan yapılmıştır. Suyu çeker ve döker.”

Bahçıvan öfkелendi, sonra güldü ve şöyle dedi: “Öğretmenimden ustaca bir cihaz kullanan bir adamın ustaca işler yapması gerektiğini ve ustaca işler yapan bir adamın usta bir zihni olması gerektiğini öğrendim. Zekice düşünen bir insan saf ve sade olmayacaktır; sade ve saf bir zihne sahip olmayan adamın ruhu huzursuz olacaktır; ruhu huzursuz olan bir adam da Dao’ya ulaşamaz. O cihazı kullanmayacağım, işe yaramadığını düşündüğüm için değil, kullanmanın utanç verici olduğunu düşündüğüm için.”

Zi Gong hiçbir şey söylemedi.

Bir süre sonra yaşlı adam, “Sen kimsin?” diye sordu.

“Konfüçyüs’ün bir öğrencisiyim,” dedi Zi Gong.

Yaşlı adam şöyle dedi: “Bilgilerini genişleten ve bilge gibi görünmeye çalışan, üstünlüğüyle herkesi etkilemeye çalışan, bu dünyada ünlü olma umuduyla yalnız başına hüznü şarkılar söyleyenlerden misiniz?

Nefesinizi ve ruhunuzu unutmanız ve vücudunuzun bakımını görmezden gelmeniz sizi Dao’ya daha çok yaklaştıracaktır. Kendi benliğinizi bile yönetemediğinize göre dünyayı nasıl yönetebilirsiniz? Gidin buradan! İşimi bölmeyin!”

Zi Gong’un yüzü asıldı ve utanç duydu. Şaşkın bir halde otuz li seyahat etti ve ancak kendine gelebildi.

Zi Gong’un öğrencileri şöyle sordular: “Kimdi o adam? Nasıl oluyor da soğukkanlılığınızı kaybettiniz ve bütün bir gün kendinize gelediniz?”

Zi Gong şöyle dedi: “Eskiden Konfüçyüs’ün dünyadaki tek bilge olduğunu düşünüyorum ve böylesine yaşlı bir adamın var olduğunu bilmiyordum. Öğretmenimden öğrendiğim; bir bilgenin yolu, en az çabayla en iyi sonucu elde etmek ve başarılı olmaktır. Ancak şimdi her şey farklı. Dao’ya sadık olanın erdemi sağlamdır, erdemi sağlam olanın vücudu sağlamdır, vücudu sağlam olanın zihni de sağlamdır. Zihni

sağlam olan, bilgeleri takip eder. Nihai varış yerinin nerede olduğunu bilmeden insanlar arasında yaşar. Onun mutlak sadeliği ne kadar da muhteşemdir! O başarı ve kazancı, plan yapmayı ve hileleri unutmuştur. Böyle bir adam gitmek istemediği yere gitmeyecek ve yapmak istemediği şeyi yapmayacaktır. Dünyadaki herkes onu övse ve yaptığı şeyi kabul etse de, dünyadaki herkes ona karşı çıksa ve yaptığı şeyi kabul etmese de umursamaz. Övgü ya da eleştiri ona ne fayda ne de zarar verir. Bu sağlam erdeme sahip bir adamdır; ben ise huzursuz zihne sahip bir adamım.”

Lu Beyliği’ne dönünce Zi Gong, olanları Konfüçyüs’e anlattı. Konfüçyüs şöyle dedi: “O çiftçi sadece sahte bir adam, ilkel kaos yollarının uygulayıcısıdır. Sadece içsel benliğini geliştirmeyi biliyor. Gerçekten saf ve sade biriyle karşılaşırsan, eylemsizlikle kendi doğasına dönen ve zihninin doğal durumunu koruyan bir adamdır bu. Böyle birini görsen şaşırır mısın? Ayrıca sen ve ben kaotik doktrinleri nasıl anlayabiliriz?”

[12]

Zhun Mang,⁷ doğuya, uçsuz bucaksız denize doğru gidiyordu. Yuan Feng⁸ ile karşılaştığında, Yuan Feng ona “Nereye gidiyorsun?” diye sordu.

Zhun Mang, “Uçsuz bucaksız denize gidiyorum,” dedi.

Yuan Feng, “Orada ne yapacaksın?” diye sordu.

Zhun Mang şöyle cevap verdi: “Engin deniz su dökülerek dolduramayacağın ve su alarak boşaltamayacağın bir şeydir. Oraya bir gezi için gidiyorum.”

Yuan Feng şöyle sordu: “Sıradan insanları umursamıyor musun? Bana bilgelerin yönetimi hakkında bir şeyler anlatır mısın?”

⁷ Hayali bir karakterdir.

⁸ Meltem anlamına gelir. Hayali bir karakterdir.

Zhun Mang şöyle dedi: “Bilge yönettiğinde, makamlara uygun kişileri getirir ve görevlendirdiklerini yeteneklerine göre yükseltir. Bir şey yapmadan önce etraflıca araştırır. Sözleri ve eylemleri insanları doğal olarak etkiler, böylece tüm insanları dönüştürür. Ellerini salladığında veya gözlerini oynattığında, bütün insanlar gelip onun emirlerine itaat edecektir. Buna bilgelerin yönetimi denir.”

Yuan Feng, “Bana erdemli adam hakkında bir şeyler anlatır mısın?” diye sordu.

Zhun Mang şöyle dedi: “Erdemli kişi huzur içindeyken düşüncelere dalmaz, harekete geçtiğinde endişelenmez. Doğru ve yanlış, iyiliği ve kötülüğü umursamaz. Dünyaya fayda sağlamak onun neşesi ve dünyanın arzusunu doyumak onun rahatlığıdır. Annesini kaybetmiş bir bebeğe, yolunu kaybetmiş bir gezgine benzer. Harcayabileceğinden fazla serveti vardır ama nereden geldiğini bilmez, yiyip içebileceğinden fazlası vardır ama bunların kaynağını bilmez. Erdemli adam böyle görünür.”

Yuan Feng, “Bana ruhsal adamlar hakkında bir şeyler anlatır mısın?” diye sordu.

Zhun Mang şöyle dedi: “Ruhsal adam ışığa biner ve onunla kaybolur. Buna ‘enginliklerin aydınlanması’⁹ denir. Yaşamı ve doğal eğilimi sona erdiğinde, gök ve yerle birlikte mutlu olur ve her şeyin kaygısı yok olur. Dünyadaki her şey gerçek doğasına döndüğünde buna ‘kaotik karanlık’ denir.”

[13]

Men Wugui ve Chizhang Manji,¹⁰ Hükümdar Wu’nun ordusuna bakarken Chizhang Manji şöyle dedi: “Hükümdar Wu Hükümdar Shun’dan daha düşük seviyede olduğu için dünya bu tür sıkıntılar içinde.”

9 Zhuangzi’ya has bir kavramdır.

10 Hayalî karakterlerdir.

Men Wugui şöyle dedi: “Hükümdar Shun dünyada düzen varken mi tahta çıktı yoksa dünyada düzen yokken mi?”

Chizhang Manji şöyle dedi: “Herkesin dileği dünyanın iyi bir düzen içinde olmasıdır, zaten öyle olsaydı neden Shun’u hükümdar olarak seçsinlerdi? Dünyaya düzen getirirken Hükümdar Shun hastaları iyileştirmek için ilaç yazan bir doktor gibiydi. Hastalık geldiğinde bir doktora ihtiyaç duyulduğu gibi kafa kel olduğunda da peruklara ihtiyaç vardır. Babası için ilaç bulup getiren iyi bir evlat gibiydi ama yine de yüzü solgundu. Bir bilge bundan utanırdı. Dao’nun hüküm sürdüğü dünyada, bilge adamlar onurlandırılmazdı ve yetenekliler işsizdi. Yöneticiler bir ağaçtaki üst dallar kadar mütevazıydı ve insanlar vahşi doğada geyikler kadar özgürdü. Halk dürüsttü ancak bunun doğruluk olduğunu bilmiyordu. İnsanlar birbirlerini seviyordu ama bunun insanlık olduğunu bilmiyorlardı. Güvenilirlerdi ama sadakati bilmiyorlardı. Sade ve yardımsever insanlardı, ama bunun iyi niyet olduğunu bilmiyorlardı. Sade ve yardımseverlerdi ama bunun iyilik olduğunu bilmiyorlardı. Bu yüzden yaptıklarına dair hiçbir iz ve kayıt bırakmadılar.”

[14]

Babasını şımartmayan saygılı oğul ve hükümdarını övmeyen sadık yönetici, bunlar yöneticilerin ve oğulların en iyileridir. Söylediği ve yaptığı her şeyde ebeveynleriyle aynı fikirde olan oğul, sıradan insanlar tarafından değersiz bir oğul olarak görülür. Hükümdarının söylediği ve yaptığı her şeyi kabul eden yönetici, sıradan insanlar tarafından değersiz bir yönetici olarak görülür. Ancak insanlar bunun doğru olup olmadığını bilmiyor. İnsanların söylediği her şeyi kabul edenler ve insanların iyi olduğunu düşündüğü her şeyin iyi olduğunu düşünenler, dalkavuk olarak adlandırılmaz.

Genel kabul görmüş fikirler ana babanın söylediklerinden daha mı saygındır? Genel kabul görmüş fikirler hükümdardan daha mı onurludur? Birine dalkavuk dersiniz hemen öfkeye kapılır. Yine de dalkavuklar ömürleri boyunca gülümsemeleri ve güzel sözleriyle dalkavukluk etmeye devam edecek ama asla suçlanmayacaktır. Elbiseleri, renkleri, sah-te duruşları dalkavukluklarını ele verir ama onlar kendilerini dalkavuk olarak görmez. Herkesin kabul ettiği genel geçer fikirleri kabul ederken kendilerini başkalarından üstün görmeleri düpedüz aptallıktır. Aptal olduğunun farkında olan biri tamamen aptal değildir, kafasının karıştığını bilen kişinin aslında kafası tamamen karışık değildir. Kafaları tamamen karışık olanlar hayatları boyunca bundan kurtulamaz; tamamen aptal olanlar hayatları boyunca aptallıktan kurtulamaz. Üç adam birlikte yürürken bunlardan birinin kafası karışırsa yine de hedeflerine ulaşabileceklerdir çünkü kafası karışık olanların sayısı azdır. Üç adam birlikte yürürken bunlardan ikisinin kafası karışırsa hedeflerine ulaşamayacaklardır çünkü kafası karışık olanların sayısı fazladır. Bugünlerdeyse dünyadaki herkesin kafası karışıktır. Doğru yönü bilsem de çoğunluğa yardımcı olamam. Ne kadar üzücü, değil mi?

Yüksek müzik onlara [halka] hitap etmez, onlar sokakların müziğini duyunca yürekten güler. Benzer şekilde bilgece sözler insanların aklında kalmaz, mükemmel sözler ilgi çekmez, sadece kaba sözler egemendir. Bugünlerdeyse dünyadaki herkesin kafası karışıktır. Yönü bilmeme rağmen, varış noktasına nasıl ulaşabilirim? İmkânsız başarmaya çalışmak başka bir kafa karışıklığıdır. Bu nedenle bundan vazgeçmeliyim. Düşünmezsem, kederimi kim paylaşır? Çirkin bir kadın gece yarısı bir bebek doğurduğunda, bebeğin kendisine benzemesinden korktuğundan bir ışık alıp ona bakacaktır.

[15]

Yüz yıllık bir ağaç kesilir ve bundan yeşil ve sarı renkte bir adak içki kabı [libasyon kabı] yapılır. Ağaçtan geri kalanlar ise bir hendeğe atılır. Adak içki kabıyla ondan geriye kalıp hendeğe atılanları karşılaştırsak, biri takdir edilir ve diğeri ihmal edilir ancak bir şey aynıdır: İkisi de doğasını kaybetmiştir. Haydut Zhi'ı Zeng Shen ve Shi Qiu'yla karşılaştırsak; bu kişilerin davranışları birbirinden çok farklıdır ancak bir şey aynıdır: Hepsi doğasını kaybetmiştir. Doğanın kaybedildiği beş durum vardır. Birincisi; beş rengin gözleri kamaştırması ve görmeyi engellemesi. İkincisi; beş notanın kulakları duymaz hale getirip duymayı azaltması. Üçüncüsü; beş kokunun burnu doldurup kokunun algılanmasını durdurması. Dördüncüsü; beş lezzetin dili bozması ve tat alamaz hale getirmesi. Beşincisi; hoşlanılan ve hoşlanılmayan şeylerin zihni rahatsız etmesi ve zihnin doğasını bozması. Bu beş durumda [duyuların] kendi doğal durumları zarar görür. Yang Zhu ve Mo Di birbirleriyle rekabet ederek ve tartışarak bir şeyler başardıklarını düşünüyor. Başarıları onları zincirliyorsa buna başarı denebilir mi? Bu bir başarıysa, kafeste kapalı güvercinin de başarılı olduğu söylenebilir. Dahası, sevilen ve seilmeyenler, sesler ve renkler zihni doldurur; deriden yapılmış tüylü şapkalar, elde taşınan resmî yazılar, tören cübbeleri vücudu sıkar. İçlerindeki çitler ve onları dışarı bağlayan halatlar sayesinde [aslında] sıkı bir esaret altında olsalar da bir şey başardıklarını düşünüyorlar. Bu durumda kolları arkadan bağlı, parmakları sıkıştırılmış bir suçlu; kafesteki kaplan ve leopar da bir şeyler başarmış sayılabilir.

13. Bölüm

*Göğün Dao'su*¹

[1]

Göğün Dao'su hiç durmadan devam eder ve böylece dünyadaki her şey var olur; imparatorlar ve hükümdarlar Dao'yu takip eder ve böylece herkes etraflarında toplanır; bilgeler Dao'yu takip eder ve herkes önlerinde eğilir. Göğün Dao'sunun farkında olan, bilgelerin yolunu takip eden, altı yön ve dört zamana,² imparatorlar ve hükümdarların erdemlerine aşına olanlar dünyadaki her şeyin doğal olarak devam etmesine izin verir ve böylece her zaman sakin bir zihne sahip olurlar. Bilge, huzur onun için iyi olduğundan değil, zaten sakin bir zihne sahip olduğundan huzurludur. Çünkü dünyadaki hiçbir şey onun huzurlu bir zihne sahip olmasını engelleyemez. Sakin sular büyük usta marangozlara bir ölçü sunan [sakal ve kaşların bile görülmesini sağlayan] berrak ve düz bir yüzeye sahiptir. Eğer sakin sular bu kadar berrak ve düz ise bir de bilgelerin ruhunu düşünün! Bilgenin huzurlu zihni yeri, göğü ve dünyadaki her şeyi yansıtan bir aynadır.

¹ Doğal seyir.

² Yönler ve dört mevsim.

Boşluk, huzur, sükûnet ve eylemsizlik göğün ve yerin temel unsurları, Dao ve erdemin nihai ölçütleridir. Bu nedenle imparatorlar, hükümdarlar ve bilgeler bunlarda rahatlık bulur. Rahatladıklarında kalpleri³ [zihinleri] boş olacaktır; boş olduklarında aslında dolu olacak ve dolu olduklarında da doğaya uygun olacaklardır. Boş olduklarında huzurlu olacak, huzurlu olduklarında bir şeyler yapacaklardır; bir şeyler yaptıklarında da bir şeyler elde etmeleri mümkün olacaktır. Huzurlu olduklarında eylemsiz olacak, eylemsiz olduklarında, yetki verdikleri de görevleri konusunda ciddi olacaklardır. Eylemsiz olduklarında rahat olacaklardır. Rahat olanlar endişe etmeyecek, böylece uzun bir yaşamın tadını çıkaracaklardır. Boşluk, huzur, sessizlik ve eylemsizlik dünyadaki her şeyin temelidir. Bunları anlayarak tahtı elinde tutanlar Hükümdar Yao gibi olur; bunları anlayıp hükümdarına hizmet edenler de Hükümdar Shun gibi olur. Onları yüksek konumda tutmak hükümdarların erdemidir; onları düşük bir konumda tutmak bilgeler ve münzevilerin yaşam biçimidir. Bu makamlarda olup da görevlerinden ayrılarak gezgin olanlar münzevilerden saygı görür; bu makamlarda olup da dünyayı yönetenler öne çıkacak ve birliği sağlayacaktır. Sakin olmak bilge olmak, aktif olmak hükümdar olmaktır. Eylemsiz olmak saygı duyulmayı getirir; sade ve saf olmak dünyada mükemmelliktir.

[2]

Göğün ve yerin erdeminin açık bir şekilde anlaşılması, doğayla uyum anlamına gelen en temel ilke olarak adlandırılır. Dünyaya eşitlik ve uyum getirmek için insanlarla uyum

3 Metnin bazı yerlerinde zihin olarak çevrilmiştir. Antik Çin metnlerinde kalp ve yürek anlamına gelmektedir. Modern Çince de aynı anlama gelir. Antik dönemde Çin’de ve dünyanın birçok başka yerinde kalp organıyla düşünüldüğü kabul gördüğünden eski metinlerde kalp, zihin anlamında kullanılmaktadır.

içinde olmak gerekir. İnsanlarla uyum içinde olmaya “insani neşe”;⁴ doğayla uyum içinde olmaya “göksel neşe”⁵ adı verilir.

Zhuangzi şöyle dedi: “Ah üstadım! Ah, üstadım! O dünyadaki her şeyi harmanlar ama bunu doğruluk için yapmaz; o ebedi iyilikler yapar ama bunu insancılığından yapmaz; ezelden beri oradadır ama yaşlı görünmez; göğü örter, yeri kaplar, dünyayı tutar ve bütün formları o ortaya çıkarır ama yeteneklerini göstermez. İşte buna göksel neşe denir. Bu nedenle şöyle denir: ‘Göksel neşeyi anlayan, hayattayken doğal seyri takip eder, ölümü sadece bir değişimdir, sakın ve sabitken Yin’de, hareketli ve aktifken Yang’dadır.’ Göksel neşeyi anlayandan, gök şikâyetçi olmayacak, o insanlar tarafından suçlanmayacak, dünya meseleleriyle dikkati dağılmayacak, hayaletler veya ruhlar tarafından cezalandırılmayacaktır. Bu nedenle şöyle denir: ‘Hareket ederken gök gibi, hareketsizken de yer gibidir. Zihni sakinleştğinde gök ve yer normal düzene girer. Fiziksel formu hastalıktan mustarip olmaz ve ruhu yorulmaz. Zihni sakinleştiği zaman, dünyadaki her şey ona teslim olacaktır.’ Yani, boşluğunu ve sakinliğini göklere ve yere, dünyadaki her şeye uygular. İşte buna göksel neşe denir. Göksel neşe dünyayı besleyen bilgenin zihnidir.”

[3]

Hükümdar Shun bir keresinde Hükümdar Yao’ya şöyle sormuştu: “Göğün belirlediği bir hükümdar olarak zihnini nasıl kullanıyorsun?”

Hükümdar Yao şöyle cevap verdi: “Çaresizlere karşı kibirli değilim, yoksullara sırtımı dönmem, ölümler için yas tutar, çocukları sever, kadınlara yumuşak davranırım. İşte zihnimi böyle kullanırım.”

⁴ Zhuangzi’ya ait bir kavramdır.

⁵ Zhuangzi’ya ait bir kavramdır.

Hükümdar Shun şöyle dedi: “Çok iyi ama mükemmel değil.”

Hükümdar Yao şöyle sordu: “Ne yapmalıyım peki?”

Hükümdar Shun cevap verdi: “Zihnindeki göksel erdemle her zaman huzur içinde olacaksın. Güneş ve ay gökyüzünde parlar, mevsimler gündüz ve gece gibi sırayla değişirken. Bulutlar gökyüzünde uçarken ve yağmur yağmak üzereyken.”

Hükümdar Yao şöyle dedi: “Dünyevi işlerle ne kadar uğraştım! Sen göğün Dao’suna uyuyorsun, bense sadece insani işlerle uğraşıyorum!”

Gök ve yer en eski çağlardan beri en yüce konumda tutulmuştur. Sarı İmparator, Hükümdar Yao ve Shun onlara her zaman hayranlık duymuştur. Öyleyse en eski çağlardan beri göğün altını [dünyayı] yönetmek için başka ne yapılması gerekir ki? [Gök ve yerin hükümlerine uymak yeterlidir.]

[4]

Konfüçyüs batıya giderken kitaplarını Zhou Hanedanı’nın kütüphanesine bırakmak istedi. Zi Lu ona şöyle dedi: “Zhou Hanedanı’nın Laozi adında klasiklerden sorumlu bir tarihçisi olduğunu duydum. Görevinden ayrılmış ve inzivaya çekilmiş. Kitaplarınızı oraya bırakmak istiyorsanız ondan yardım isteyebilirsiniz.”

Konfüçyüs, “Olur,” dedi.

Konfüçyüs Laozi’yi görmeye gitti ancak Laozi yardım etmeyi reddetti. Konfüçyüs klasiklerden alıntı yaparak onu ikna etmeye çalıştı.

Laozi onun sözünü kesti ve şöyle dedi: “Söyledikleriniz çok uzun ve sıkıcı. Esaslı bir şeyler duymayı ümit ederim.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Esaslı şeyler insanlık ve doğrulukta yatmaktadır.”

Laozi, “İnsanlık ve doğruluğun insan doğasına ait olup olmadığını sorabilir miyim?” dedi.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Evet. Üst İnsan, insanlık olmadan olgunlaşamaz ve doğruluk olmadan yaşayamaz. İnsanlık ve doğruluk aslında insan doğasının parçalarıdır. Onlar olmadan ne yapabilir?”

Laozi, “İnsanlık ve doğruluk ile neyi kastettiğinizi sorabilir miyim?” dedi.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Sadakat, uyum, kardeşlik ve özveri, insanlık ve doğruluğun nitelikleridir.”

Laozi şöyle dedi: “Yazık ki az önce söylediğiniz şeyler gerçekten tehlikeli! Kardeşlik bilgiçlik değil mi? Özveri de aslında bencilliktir. Siz bütün dünyanın doğasını kaybetmemesini ummuyor musunuz? [Öyleyse şunu bilmelisiniz ki] gök ve yer doğaları gereği kendilerine has hareketlere sahiptir; güneş ve ay doğaları gereği parlaktır, yıldızlar ve gezegenler belli bir sırada dizilidir, kuşlar ve hayvanlar sürüler halinde yaşar ve ağaçlar ve otlar uzar. Kendini göksel erdeme verir ve Dao’yu takip edersen hayatın mükemmelliğine ulaşırsın. Davullar ve gonglara vurarak kaybolmuş bir çocuğu arar gibi büyük bir çabayla neden insanlığı ve doğruluğu teşvik etmek istiyorsunuz ki? Eyvah! İnsan doğasını işte böyle bozdunuz!”

[5]

Laozi’yi görmeye gelen Shi Chengqi⁶ şöyle dedi: “Sizin bir bilge olduğunuzu duydum ve bu yüzden sizi görmek için çok uzun yoldan geldim. Hiç dinlenmeden yüz gün yürüdüm ve ayaklarım nasırlarla kaplandı. Şimdi sizi gördüm ve bilge olamayacağınızı düşünüyorum. O kadar çok tahılınız var ki deliklerindeki fareler bile artık rahatlıktan bunları yemiyor. Bu hiçbir şekilde insani değildir. Tüketebileceğinizden çok daha fazla tahıl ve yiyeceğiniz var ama siz istiflemeye devam ediyorsunuz.”

⁶ Kim olduğu bilinmemektedir.

Laozi kayıtsız kaldı ve cevap vermedi.

Ertesi gün Shi Chengqi tekrar Laozi'yi görmeye gitti ve şöyle dedi: "Dün sizi eleştirdim ama şimdi yanıldığımı fark ettim. Neden böyle düşünüyorum?"

Laozi şöyle dedi: "Artık bilge olmak düşüncesiyle kendimi rahatsız etmediğime inanıyorum. Dün bana sığır diye bağırıydın, ben de kendimi sığır olarak görürdüm; bana at deseydin ben de kendimi at olarak görürdüm. Gerçekten bir şeysem ve bunu kabul etmiyorsam, hatama hata ekliyorum demektir. [Başkalarının bana verdikleri isimleri kabul ediyorum] doğal olarak kabulleniyorum. Ama bunu kabul etmiş olmak için yapmıyorum."

Shi Chengqi, Laozi'ya sanki kendi gölgesini görmekten korkuyormuşçasına mütevazı bir şekilde yaklaştı ve "Kendimi geliştirmek için ne yapmalıyım?" diye sordu.

Laozi şöyle dedi: "Görünüşün büyüklük taşıyor gibi, bakışların delici, dilin keskin; emreder bir halin var. Gem vurulmuş bir at gibisin. [Dört nala koşmak istiyorsun ama kısıtlanmışsın.] Aniden fırlayacak bir haldesin. Dikkatle her şeyi gözlemliyorsun. Zekisin ve iyi bir gözlemcisin. Bunların hiçbirisi doğanın bir parçası değil. Böyle sınırdaki insanlar kendi çıkarları için her türlü hileye başvurur."

[6]

Laozi şöyle dedi: "Dao büyük küçük her şeyde vardır, yani her şeyin içinde bulunur. Dao o kadar geniştir ki içermediği hiçbir şey yoktur, o kadar derindir ki ölçülmesi imkânsızdır. Ceza ve ödül, insanlık ve doğruluk, ruhsal dünyanın en düşük biçimleridir. Mükemmel insan dışında kim onları belirleyebilir ki? Dünyayı yönettiğinde onun sorumluluğu ne kadar da büyüktür değil mi? Ancak hiçbir şey ona yük olmayacaktır. Dünyadaki insanlar güç için mücadele eder ama o buna bulaşmaz. Doğasına uyar ve çıkar peşin-

de koşmaz. Her şeyin doğasını açıkça görebilir ve her şeyin ana kaynağına bağlı kalabilir. Sonuç olarak göğü ve yeri unutulabilir, hiçbir şeye aldırmaz ve böylece zihni asla rahat-sız olmaz. Dao'yu çok iyi bilir; erdemle bütünleşir, insanlık ve doğruluktan uzaklaşır, törenler ve müzikten hazzetmez. Böyle yaparak zihnini rahatlatır.”

[7]

İnsanların çok değer verdikleri Dao kitaplarda kayıtlıdır. Kitaplarda yazılanlar kelimelerden ibarettir ve kelimelerin kendilerine ait değerleri vardır. Kelimeleri değerli yapan anlamlarıdır, anlamların bir yönü vardır. Anlamlar satırlar arasında okunabilen kelimelerin ötesindedir; yine de insanlar onları kitaplara kaydeder çünkü kelimelere değer verirler. İnsanlar kitaplara değer veriyor olsa da onlar benim için değerli değildir çünkü değerli olduğu düşünölen aslında değersizdir. Böylece baktığımda görebildiğim şekil ve renktir; duyabildiğim de isimler ve seslerdir. Eyvah! İnsanlar, biçim, renk, isim ve ses aracılığıyla Dao'nun özünü öğrenebileceklerini düşünüyor! Oysa biçim, renk, isim ve ses maddenin gerçeğini öğrenmek için yeterli değildir. Öyleyse bilen konuşmaz, konuşan bilmez. İnsanlar nasıl olur da bu basit gerçeği anlamaz?

[8]

Qi Beyi Huan büyük salonda kitap okuyordu. Tekerlek ustası Bian de aşağıda tekerlek yapıyordu. ekicini ve kes-kisini bırakan tekerlek ustası Bian, Bey Huan'a şöyle sordu: “Ne okuyorsunuz?”

Bey Huan şöyle cevap verdi: “Bilgelerin sözlerini.”

Tekerlek ustası Bian şöyle sordu: “Bu bilgiler hâlâ hayatta mı?”

Bey Huan, “Hepsi öldü,” diye cevap verdi.

Tekerlek ustası Bian şöyle dedi: “O halde şu an okuduğunuz şey, eskilerin geride bıraktığı çöplerdir.”

Bey Huan şöyle dedi: “Benim okuduklarım hakkında bir tekerlek ustası nasıl böyle yorumlar yapabilir? İyi bir açıklamam varsa sorun yok, aksi takdirde öleceksin.”

Tekerlek ustası Bian şöyle dedi: “Ben her şeye yaptığım iş açısından bakarım. Tekerleği oyarken yavaş çalışır ve deliği geniş tutarsam tekerlek gevşek olur. Çalışırken hızlı olur ve delikleri dar tutarsam tekerlek dar olur. Ne çok yavaş ne de çok hızlı çalışırsam, ellerimle iyi bir iş çıkarır ve yaptığım işi kalbimde hissedirim. Bunu kelimelere dökmem ama gerçekten de bunda gizli bir teknik vardır. Oğluma bunu anlatamam ve oğlum da bunu benden miras alamaz. Bu yüzden yetmiş yaşında olmama rağmen çalışmaya devam ediyorum. Eskiler ve onların kelimelerle aktaramadıklarının tamamı onlarla birlikte yok olup gitti. Şu an okuduğunuz şey, onların geride bıraktığı çöplerden ibarettir.”

14. Bölüm

Göğün Hareketleri

[1]

“Gök her zaman hareket eder mi? Dünya hareketsiz mi durur? Güneş ve ay ileri geri hareket edip ışık mı saçıyor? Tüm bunlara kim hükmediyor? Tüm bunları kim sürdürüyor? Kim yapacak hiçbir şeyi olmayacak kadar huzur içinde yaşıyor da tüm bunları devam ettiriyor? Yoksa onları harekete geçirmek için bir mekanizma mı var? Ya da onlar kendiliklerinden hareket halinde ve durmaya güçleri mi yetmiyor? Bulutlar yağmur yağdırmak için mi var? Yoksa yağmur mu bulutları oluşturuyor? Bulutları toplayıp yağmuru kim yağıdırıyor? Kim yapacak hiçbir şeyi olmayacak kadar huzur içinde yaşıyor da zevk için tüm bunlara sebep oluyor? Rüzgâr kuzeyden esiyor, aniden batıya, aniden doğuya dönüyor, yukarıda uğulduyor. Kim böyle nefes alıp veriyor? Kim yapacak hiçbir şeyi olmayacak kadar huzur içinde yaşıyor da onları böyle hareket ettiriyor? Bunun nedenini sormak istiyorum.” Wu Xianshao¹ şöyle dedi: “Gel, sana

1 Hayalî bir karakterdir.

anlatayım. Göğün, altı boyutu ve beş bileşeni vardır.² İmparatorlar ve hükümdarlar göğü izlediklerinde düzen gelecek, göğe itaatsizlik ettiklerindeyse kargaşa olacaktır. Dokuz Bölge³ huzura kavuşunca erdem ve ahlak da tamamlanacaktır. Bu hükümdarlar insanların dünyasını aydınlatacak ve herkes tarafından saygı görecektir. İşte bunlara ‘yüce hükümdarlar’ denir.”

[2]

Song Beyliği’nin büyük yöneticisi Dang, Zhuangzi’ya merhameti⁴ sordu. Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Bir kaplan ve kurdun da merhameti vardır.”

Dang tekrar sordu: “Nasıl?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Yavrularına karşı merhametlidirler.”

Dang şöyle sordu: “Mükemmel insanlığı anlatır mısınız?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Mükemmel insanlık yakınlık ve sevgiyi aşar.”

Dang şöyle dedi: “Yakınlık olmadan sevgi olmayacağını, sevgi olmadan da iyi bir evlat olunmayacağını duymuştum. İyi bir evlat olmadan mükemmel insanlık mümkün müdür?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Hayır. Mükemmel insanlık aklın en yüce halidir, bu nedenle iyi evlatlık onu tarif etmek için yeterli değildir. Söylediğiniz şey iyi evlatlığı aşan bir şey değildir ve ayrıca iyi evlatlığın sınırına da ulaşmış değildir. Tıpkı birinin güneye yürüyüp de başkent Ying’e⁵ varması ve oradan kuzeye baktığında Ming Dağı’nı⁶ görememesi gibi.

2 Altı boyut: doğu, güney, batı, kuzey, yukarı, aşağı. Beş bileşen: metal, ağaç, su, ateş, toprak.

3 Antik dönemde Çin’e verilen isimlerden biri.

4 Metnin başka yerlerinde insanlık, insancılık olarak da kullanılmıştır.

5 Chu Beyliği’nin başkenti.

6 Hayalî bir yer ismi.

Peki, bu nedendir? Çünkü oradan çok uzaktadır. Bu nedenle şöyle denir: Saygıyla iyi evlat olmak kolay, sevgiyle iyi evlat olmak zordur; sevgiyle iyi evlat olmak kolay, ana babayı huzura kavuşturmak zordur; ana babayı huzura kavuşturmak kolay, evlatlarını bırakıp da kendileriyle ilgilenmelerini sağlamak zordur; ana babanın evlatlarını bırakıp da kendileriyle ilgilenmelerini sağlamak kolay, dünyaya huzur getirmek ise zordur; dünyaya huzur getirmek kolay, dünyanın kendini unutması ise zordur. Sözde erdemi unutan Hükümdar Yao ve Shun eylemsizliği seçti ve kimse bilmeden gelecek nesillere büyük fayda getirdiler. Neden insanlık ve iyi evlatlığı yaymaya çalışalım ki? İyi evlatlık, kardeşlik, insanlık, doğruluk, sadakat, inanç, saflık, dürüstlük. Bunlar insanın doğasını yoran şeylerdir ve yüceltmeye değmeyecek kavramlardır. Bu nedenle şöyle denir: ‘En saygıdeğer olan, unvanından ve makamından vazgeçenlerdir; en zengin olan, bütün zenginliklerinden vazgeçenlerdir; en itibarlı olanlar bütün itibardan vazgeçenlerdir.’ İşte bu yüzden Dao asla doğasını değiştirmez.”

[3]

Bei Mencheng,⁷ Sarı İmparator’a şöyle sordu: “Xian Chi⁸ şarkısını geniş ve vahşi doğada çaldığınızda önce bu şarkıdan korktum; sonra yavaş yavaş rahatladım ve sonunda da şaşırdım. O kadar şaşkındım ki artık kendimi kontrol edemez durumdaydım.”

Sarı İmparator şöyle dedi: “Böyle hissetmene şaşırmadım! Aklımda dünyevi işlerle ve doğaya eşlik ederek çaldım, insanlık ve doğrulukla hareket ettim ve göğün Dao’suna uydu. İşte bu mükemmel müziktir, öncelikle insanların dünyasında bir yankı bulmalı, doğaya uymalıdır erdemle hareket etmeli ve doğayla uyumlu olmalıdır. Ancak o zaman dört mevsime

⁷ Hayalî bir karakterdir.

⁸ Antik Çin’de bilinen bir şarkı.

düzen ve dünyadaki her şeyi de uyumlu hale getirebilir. Müziğim dünyadaki diğer her şey gibi, tıpkı dört mevsim gibi bir düzen içindeydi. Bazen güçlü, bazen zayıf; ilkbaharın enerjisi ve sonbaharın yorgunluğu gibi. Bazen net, bazen donuk; tıpkı Yin ve Yang'ın bir karışımı gibi. Gök gürültüsü gibi bir notayla kış uykularından yeni uyanmış böcekleri ürküttüm. Müzik bir son olmadan sona erdi ve bir başlangıç olmadan da başladı. Bir süre yok oldu ve sonra geri geldi; aniden yükseldi ve aniden düştü. Beklemediğin bir şekilde sürekli değişti. İşte bu nedenle korktun. Sonra Yin ve Yang'ın uyumuyla ve güneş ve ayın parlaklığıyla çalmaya başladım. Uzun ve kısa, yumuşak ve sert notalarıyla müziğimin herhangi bir normla sınırlı kalmadan bir birliği vardı. Bütün vadiyi ve bütün boşluğu doldurdu. Zihindeki yarılmaları durdurdu ve ruhu korudu böylece her şey kendine göre ölçülebilir oldu. Çok açık ve yüce bir halde uzaklarda yankılandı. Güneş, ay ve yıldızlar yörüngelerinde hareket ettikleri sürece hayaletler ve ruhlar karanlıkta kaldı. Aniden durmama rağmen yankılanmaya devam etti. Bunu düşündün ama anlayamadın; ona bakmak istedin ama göremedin; peşinden koştun ama yakalayamadın. Dört tarafı açık bir yerde, solmuş bir ağacın yanında boş bir zihinle kalakaldın. Bilmek istediğin şey için zihnini, görmek istediğin şey için gözlerini zorladın, yakalamak istediğin şey için enerjini tükettin. Hiçbir şeyi yakalayamadın! Fiziksel formun boşlukla dolunca özgür ve rahat hissedecektin. Ancak özgür ve rahat hissettiğinde uyum sağlayabilecektin. O sırada ben de müziği çalmaya başladım. Bu nedenle, müzik dünyadaki her şeyin bir karışımı gibiydi, çeşitli seslerden oluşan bir koro, karanlıkta kaybolan dalgalar gibi. Hiçbir yerden gelmemişti ve belirsizlik içinde sallanıyordu. Bazen ortadan kaybolmuş, bazen de yükseliyor gibiydi. Bazen ağır bazen de hafifti. Bulutlar ve su gibi hareket ediyor, tek bir notaya sığmıyordu. Bütün bunlardan kafası karışan insanlar akıl danışmak için göğün Dao'sunu bilen bir bilgeye gittiler.

İşte bu doğa ile uyumlu olmaktır, hareketsiz de olsa beş duyu onu fark eder, hiçbir sesi yoktur ama kalbi neşeyle doldurur: İşte buna göksel müzik denir. Shen Nong onu şöyle övmüştü: ‘Dinlediğinde onu duyamazsın; baktığında onun şeklini göremezsın. Göğü ve yeri doldurur; her yeri sarar.’ Dinlemek istersin ama duyamazsın ve şaşırırsın. İşte bu yüzden şaşkınlık hissettin. Müziğe korku dolu tonlarla başladım ve sen de ufukta bir felaket olduğundan korktun. Rahatlatan tonlar çalınca korkun ortadan kayboldu. Müzik senin kafanı karıştıracak tonlarla son buldu. Kafa karışıklığı, zihnin sadeliğine yol açtı ve zihnin sadeliği de Dao’ya yol açtı. Bu ruh halindeyken zaten Dao’yla birliktesin.”

[4]

Konfüçyüs batıya, Wei Beyliği’ne gidince Yan Yuan,⁹ Shi Jin’e¹⁰ şöyle sordu: “Üstadımın Wei Beyliği’ne seyahati hakkında ne düşünüyorsunuz?”

Shi Jin şöyle dedi: “Yazık! Üstadın kötü bir durumla karşılaşacak!”

Yan Yuan, “Neden?” diye sordu.

Shi Jin şöyle dedi: “Kurban töreninde kurban edilmeden önce saman köpek,¹¹ işlemeli bir bezle sarılı bambu bir kafeste durur. Kurban törenini gerçekleştirecek olanın onu almadan önce perhiz yapması gerekir. Ancak kurban töreni bitince, yoldan geçenler onun başını ve sırtını ezecek ve ateş yakacak olanlar da ondan geriye kalanları ateş için alacaktır. Eğer birisi onu alır, onu işlemeli bezle sarılı bambu bir kafeste bütün gün yanında taşırsa [o kişi] kâbuslar görür. Şimdi üstadın da eski zamanların hükümdarlarının saman köpeklerini almış, öğrencileriyle birlikte onu götürmektedir.

9 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

10 Lu Beyliği’nin önemli bilgelerinden.

11 Antik dönemde Çin’de kullanılan samandan yapılmış bir tür tören eşyasıdır.

Sonuç olarak Song Beyliği'nde ders verdiği koruluk kesildi, Wei Beyliği'nde kalmasına izin verilmiyor; Song ve Zhou beyliklerinde de pek şansı yok. Bunlar onun için bir tür kâbus değil mi? Chen ve Cai beyliklerinde etrafı kuşatıldığında yedi gün hiçbir şey yemedi ve neredeyse ölümün eşiğine geldi. Bunlar gerçek kâbuslar değil mi? Suda yolculuk yapmak için bir tekneden, karada yolculuk yapmak için de bir at arabasından daha iyisi yoktur. Bir tekne suda kolaylıkla hareket edebilir ama karada bir ömür boyu bir yere varamaz. Eski zamanlar ve şimdiki zamanlar da tıpkı suda ve karada hareket etmek kadar farklı değil mi? Zhou Hanedanı ve Lu Beyliği de tıpkı tekne ve at arabası kadar farklı değil mi? Eğer üstadın Lu Beyliği'nde Zhou Hanedanı'nın eski geleneklerini sürdürmek istiyorsa bu bir tekneyi karada itmeye çalışmaktan farksız. Tüm çabaları boşa gidecek ve sadece kendine zarar vermiş olacak. O, hedefi ve yönü olmayan bir şeyin hiçbir yere varamayacağını, sonsuz değişime ayak uydurmak gerektiğini bilmiyor. Kuyudan su çekmek için kullanılan düzeneği hiç görmedin mi? Bir ucunu çekerken diğer ucu düşer; bırakırsan da diğer ucu yükselir. Çünkü o insanlar tarafından çekilir, insanları çekmez; düşse de yükselse de kimseyi rahatsız etmez. Bu nedenle Üç İmparator ve Beş Hükümdar tarafından belirlenen törenler ve kanunlar birbirine benzedikleri için değil, dünyaya barış ve düzen getirdikleri için değer görmüştür. Bu nedenle, alıç, armut, portakal ve greyfurt farklı tatlara sahip olsa da hepsi lezzetlidir. Dahası törenler ve kanunlar zamana göre değişir. Şimdi bir maymuna Zhou beyinin elbiseleri giydirilse, o maymun elbiseyi yırtıp parçalara ayırıncaya kadar mutlu olmayacaktır. Bana göre eski zamanlarla şimdi arasındaki fark maymun ve Zhou beyi arasındaki fark gibidir. Ünlü güzel Xi Shi, aşk acısı çektiğinde komşularına kaşlarını çattı. Onun köyündeki çirkin bir kadın, bunun onu güzelleştirdiğini düşündü ve o da komşularına kaşlarını çatarak eve döndü. Köyündeki

zengin adamlar bunu görünce kapıları kapatıp evden dışarı çıkmadılar. Yoksul adamlar onu görünce eşleri ve çocuklarını ondan uzak tuttular. Kaşlarını çatmanın güzel olduğunu biliyordu ama neden güzel olduğunu bilmiyordu. Heyhat! Üstadın kötü bir durumla karşılaşacak!”

[5]

Konfüçyüs elli bir yaşına gelmiş ama hâlâ Dao’yu öğrenememişti. Güneye Pei’e¹² Laozi’yi görmeye gitti.

Laozi şöyle dedi: “Demek geldin? Senin kuzeyde yaşayan bir bilge olduğunu duydum. Dao’ya ulaştın mı?”

Konfüçyüs, “Henüz değil,” dedi.

Laozi şöyle dedi: “Onu nasıl arıyorsun?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Ona yazılanlardan ulaşmaya çalışıyorum. Beş yıl geçti ama hâlâ ulaşamadım.”

Laozi şöyle dedi: “Başka ne şekilde arıyorsun?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onu Yin ve Yang yoluyla arıyorum. On iki yıl geçti ama hâlâ ulaşamadım.”

Laozi şöyle dedi: “Doğrudur. Dao bir hediye gibi sunulabilseydi herkes onu hükümdarlara hediye etmek isterdi, Dao bir yiyecek gibi sunulabilseydi herkes onu ana babasına vermek isterdi, Dao anlatılabilse herkes bunu kardeşlerine söylemek isterdi, Dao miras bırakılabilse herkes onu torunlarına bırakmak isterdi. Ancak bunların olması mümkün değildir çünkü insanlar Dao’yu kabul etmeye hazır değilse, doğru davranmazlarsa Dao onlarla kalmaz, bütün bunların başka bir sebebi yoktur. İçten gelen kabul edilmezse, bir bilge onun hakkında konuşmaz; dıştan gelen kabul edilmezse, bir bilge onu kalbinde tutamaz. Şöhret herkese aittir ve fazlası istenmemelidir. İnsanlık ve doğruluk eski zaman hükümdarlarının bir geceden fazla konaklanmaması gereken hanları gibidir. Orada uzun kalmak suçlamaları davet etmektir.

¹² Günümüzde Jiangsu Eyaleti’nde bir şehir.

Eski zamanlardaki mükemmel insanlar, insanlığı geçici bir yol olarak gördü ve doğruluğu geçici bir barınak olarak kullandı, böylece mutlak özgürlük dünyasında seyahat edebildiler. Basit tarlalarda yaşadılar ve kendilerine yeten bir yaşam sürdüler. Mutlak özgürlük ‘eylemsizlik’ anlamına gelir; tarım yapmak ‘kolay hayatta kalmak’ anlamına gelir; kendine yetmek ‘vermeden ve almadan yaşamak’ anlamına gelir. Eskiler buna ‘hakikati bulmak için seyahat’ derlerdi.

Zenginliği hedef edinenlerin insanlara faydası olmaz; şöreti hedef edinenler ondan vazgeçmezler; gücü hedef edinenler güçten vazgeçmezler. Bunları ellerinde tuttukları zaman kaygı ve endişe içinde yaşarlar. Bunları kaybettiklerinde üzüntü ve keder içinde yaşarlar. Peşinde oldukları şeyi durmaksızın düşünürler. Onlar gerçekten de gök tarafından cezalandırılmıştır. Kızgınlık ve şükran, vermek ve almak, tavsiye ve öğretme, ölüm ve yaşam; bunlar insanları düzeltmenin sekiz yoludur. Sadece sonsuz döngünün değişimine uyum sağlayanlar onlardan iyi bir şekilde yararlanabilir. Bu nedenle şöyle denir: ‘Ancak kendilerini düzeltebilenler başkalarını düzeltebilir.’ Bunu anlamayanlar için gidecek bir yol yoktur.”

[6]

Laozi’yi ziyaretinde Konfüçyüs onunla insanlık ve doğruluk hakkında konuştu.

Laozi şöyle dedi: “[Harmanda] saman parçaları gözlerine girer ve seni kör eder, yeryüzü ve dört yön altüst olmuş gibi görünür. Sivrisinekler tarafından ısırıldığında bütün bir gece huzurlu uyku uyuyamazsın. İnsanlık ve doğrulukla zihnin bulandığında en ciddi düzensizliğe düşmüş olacaksın. İnsanların saflıklarını ve sadeliklerini korumalarını istiyorsan, sen de değişimle birlikte değişmeli ve dünyevi işlerden uzak durmalısın. Neden kayıp bir çocuğu arar gibi davul çalarak insanlık ve doğruluğu yaymaya çalışıyorsun? Kuğular her

gün yıkanmadıkları halde beyazdır, kargalar her gün kendilerini boyamadıkları halde siyahtır. Siyahın ve beyazın özü tartışmalı değildir, bu nedenle şöhret de abartılacak bir şey değildir. Su kurduğunda balıklar karada mahsur kalır, nefesleri ve ağızlarının salgılarıyla birbirlerini nemlendirmeye çalışırlar. Ama nehirlerde ve göllerde yaşamak ve birbirlerini unutmak onlar için çok daha iyi olurdu.”

Laozi’yi ziyaretinden döndükten sonra Konfüçyüs üç gün boyunca hiç konuşmadı. Öğrencilerinden biri, “Laozi’yla görüştüğünüzde ona ne yapmasını öğütlediniz?” diye sordu.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ben [Laozi’da] bir ejderha gördüm. Ejderha, kıvrıldığında fiziksel bir forma girer ve açıldığında muhteşem renklere bürünür, bulutlara biner ve kendini Yin ve Yang’ın yaşam enerjisiyle besler. Hayretten ağızım açık kaldı, ona ne öğütleyebilirdim ki?”

Zi Gong şöyle dedi: “Öyleyse, bir ceset kadar hareket-siz, bir ejderha kadar hızlı, gök gürültüsü kadar yüksek sesle konuşan ve derin bir uçurum kadar sessiz kalan ve kendisini gök ve yer gibi harekete geçiren biri var mı? Gidip onu ziyaret edebilir miyim?” Daha sonra Konfüçyüs’ün adını vererek Laozi’yi ziyarete gitti.

Laozi, Zi Gong’u kabul ettiğinde salonda rahat bir şekilde oturuyordu ve yumuşak bir sesle, “Artık yaşılanıyorum. Bana ne söyleyeceksin?” diye sordu.

Zi Gong şöyle dedi: “Üç İmparator ve Beş Hükümdar farklı şekillerde yönetmelerine rağmen büyük şan ve şöhret kazandı. Nasıl oluyor da onları yalnız siz bilge kişiler olarak görmüyorsunuz?”

Laozi şöyle dedi: “Yaklaş genç adam. Sence nasıl farklı oldular?”

Zi Gong şöyle dedi: “Hükümdar Yao tahtını Hükümdar Shun’a bıraktı ve Hükümdar Shun da tahtını Hükümdar Yu’ya bıraktı. Yu kendini sulama projelerine verdi ve Hükümdar Tang da Jie’yi devirmek için silaha başvurdu. Bey

Wen, Hükümdar Zhou tarafından hapsedildi ve Hükümdar Wu da ona karşı asker topladı. İşte bu nedenle farklı olduklarını söyledim.”

Laozi şöyle dedi: “Biraz daha yaklaş genç adam. Üç İmparator ve Beş Hükümdar’ın dünyaya nasıl hükmettiğini anlatayım. Sarı İmparator dünyaya hükmederken insanları doğalarından ayırmadı. Birinin ana babası öldüğünde ağlamazsa kimse onu ayıplamazdı. Hükümdar Yao dünyayı yönetirken insanların ailelerini sevmesini sağladı. Bazıları yakınları için yas törenlerinde bazı seremonileri yapmadı ama kimse onları ayıplamadı. Hükümdar Shun dünyayı yönetirken rekabeti teşvik etti, kadınlar on aylık hamilelikten sonra bebek doğuruyordu. Doğumlarından beş ay sonra bebekler konuşuyor ve daha gülümsemeyi öğrenmeden insanları tanıyabiliyorlardı. Sonuç olarak insanlar erken ölmeye başladı. Hükümdar Yu dünyayı yönetirken insanların zihinlerini değiştirdi, insanlar doğru ve yanlış algısına sahip oldu ve insan öldürmek haklı gösterilmeye başlandı. [Hırsızları öldürmek insan öldürmekten sayılmadı.] İnsanlar farklı niyetlerle taht için savaşmaya başladı. Sonuç olarak insanlar büyük bir paniğe kapıldı ve Ruizm ve Moizm ortaya çıktı. Bu düşüncelerde başlangıçta [öğrenilecek şeyler vardı] ama şimdi öyle değil. Bunlara söyleyecek bir şeyin var mı? Üç İmparator ve Beş Hükümdar’ın dünyaya nasıl hükmettiğini anlatayım. Dünyayı yönettikleri söylendi ama aslında dünyaya büyük bir karmaşa getirdiler. Onların bilgeliği yüzünden güneşin ve ayın parlaklığı sönükleşti, dağların ve nehirlerin enerjisi tüketildi ve gökle yer arasında dört mevsimin döngüsü bozuldu. Onların akrebin zehrinden daha zehirli bilgelikleri yüzünden küçücük böcekler bile gerçek doğalarında huzur içinde yaşayamadı. Utanacaklarına kendilerini hâlâ bilge olarak görüyorlar. Onlar gerçekten utanmaz!”

Zi Gong şaşkınlık içinde kalakaldı.

[7]

Konfüçyüs Laozi'ya şöyle dedi: “Altı klasığı; *Şiirler Kitabı*, *Belgeler Kitabı*, *Görgü Kuralları Kitabı*, *Müzik Kitabı*, *Değişimler Kitabı* ve *İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları*’nı¹³ çok uzun süre inceledim. Bu kitapları çok iyi bildiğime inanıyorum. Kadim hükümdarların yönetimlerini tartışarak, Zhou ve Shao beylerinin başarılarını anlatarak yetmiş iki beyi ikna etmeye çalıştım ama hiçbiri tavsiyelerimi uygulamadı. Ne kadar da zor! İnsanları ikna etmek mi, yoksa Dao’yu anlatmak mı daha zor?”

Laozi şöyle dedi: “Ne kadar da şanslısın! Dünyayı iyi yöneten bir hükümdarla karşılaşmamışsın! Altı klasik, geçmiş hükümdarların geride bıraktıkları izlerdir. İzler nasıl olur da kaynak olur? Az önce söylediklerin de izler gibi. İzler ayakkabıların artlarında bıraktıklarıdır. İzlerin ayakkabılar olduğu nasıl söylenebilir? Bir çift beyaz balıkçıl hareketsiz gözlerle birbirine bakar ve hamilelik gerçekleşir. Erkek böcek dört bir yanda vızıldar, dişi böcek ona cevap verir ve hamilelik gerçekleşir. Hermafrodit hem erkek hem de dişidir ve hamilelik kendi kendine gerçekleşir. Doğa ve göğün emri değiştirilemez, zaman durdurulamaz ve Dao engellenemez. Dao’ya ulaşmışsan her şey mümkün olur; Dao’yu kaybetmişsen hiçbir şey mümkün olmaz.”

Konfüçyüs, Laozi’yi tekrar ziyaret etmeden önce üç ay inzivaya çekildi ve sonunda şöyle dedi: “Şimdi anladım! Kuşlar kuluçkadan, balıklar yumurtadan, arılar kendi kendilerine doğar ve bir kardeşi doğduğunda büyük çocuk ağlar çünkü artık gözden düşecektir. Uzun zamandır doğayla dost değilim. Bu durumda başkalarına ne öğretebilirim ki?”

Laozi şöyle dedi: “Oldu. Konfüçyüs Dao’ya ulaştı.”

13 Antik Çin’in en önemli altı klasığı.

15. Bölüm

Gergin Zihin

[1]

Gergin bir zihin, yapmacık davranışlar, dünyadan kopma, büyük sözler, kin ve iftira; bunların hepsi kibrin işaretleridir. Bunlar dağlarda, ormanlarda, dünyaya kızgın, kendilerini bileyen, kendilerini kurban etmekten hoşlanan insanlar tarafından sevilir. İnsanlık, doğruluk, sadakat, inanç, alçakgönüllülük, tutumluluk, saygı ve nezaket. Bunların hepsi kendi kendini yetiştirmenin yollarından ve araçlarından ibarettir. Bunlar yöneticiler ve yetkililer, öğretmenler, gezgin bilginler ve öğrenciler tarafından sevilir. Büyük meziyetler, büyük ve meşhur bir isim, hükümdar ve yöneticileri arasında düzen, ast ve üst arasında hiyerarşi; işte bütün bunlar daha iyi bir yönetim içindir. Bunlar saraylılar, hükümdar taraftarları ve savaşçılar tarafından tercih edilir. İnzivaya çekilip vahşi doğada sakın bir yaşam sürmek, balık tutmak ve avare yaşamak; işte bütün bunlar eylemsizliğin dışavurumudur. Bunlar gezginler, insanlardan kaçanlar, huzur ve rahat arayanlar tarafından tercih edilir. Nefes almak ve vermek, eskiyi nefesle dışarı verip yeniyi nefesle içeri almak, bir ayı gibi

ağaca tırmanmak ve bir kuşun uçmak için kanatlarını açması gibi kollarını germek, bunların hepsi uzun ömürlü olmak içindir. Bunlar formları için fiziksel egzersizler yapanlar ve Peng Zu gibi uzun ömürlüler tarafından tercih edilir. Bazı insanlar akıllarını zorlamadan yücedir, insanlık ve dürüstlük hakkında konuşmadan kendi kendilerini yetiştirir, doğada dolaşmadan ve fiziksel egzersiz yapmadan uzun süre yaşarlar, hak veya itibar kazanmadan iyi yönetirler. Onlar her şeyi unutmuştur ama her şeye sahiptir; mutlak bir kayıtsızlık içindedir ama en iyi şöhrete sahiptir. Böyle insanlar göğe ve yere nüfuz etmiş sonsuz Dao'yu somutlaştırmış bilgilerdir.

[2]

Bu nedenle şöyle denir: “Kayıtsızlık, yalnızlık, boşluk ve eylemsizlik. Bunlar göğün ve yerin, ahlakın ve mükemmel Dao'nun özüdür.”

Bu nedenle şöyle denir: “Bilgeler onda huzur bulur. Rahatladığı zaman huzurlu; huzurlu olduğunda ise kayıtsızdır. Huzurlu ve kayıtsızken endişe ve kaygıdan kurtulur ve hiçbir kötülük ona işlemez. Böylece erdemi ve ruhu sağlam kalır.”

Bu nedenle şöyle denir: “Bilge hayattayken doğayı takip eder, öldüğünde her şeyle birlikte dönüşür, sakinken Yin'le erdemi, aktifken de Yang'la hareketliliği paylaşır. Ne bir talih getirir ne de bir talihsizliğe neden olur. Bir uyarı varsa ona cevap, baskı varsa ona tepki verir ve mecbur kaldığında yükselir. Bilgelik ve sahtelikten vazgeçer ve doğal gidişatı takip eder. Felaket olmaz, dış dünyadan etkilenmez, insanlar ve ruhlar tarafından kınanmaz. Yaşamı su gibi akıp gider, ölüm onun için bir dinlenme gibidir. Ne düşünür ne de önceden bir şey planlar. Parlaktır ama ışık saçmaz, güvenilirdir ama söz vermez. Uyurken rüya görmez, uyanıkken endişelenmez. Akı saf ve sade, ruhu sağlam ve dinçtir. Boşluk ve kayıtsızlık içinde göğün erdemine uygun bir haldedir.”

Bu nedenle şöyle denir: “Keder ve sevinç erdemden sapmalardır; mutluluk ve öfke Dao’nun ihlalidir; sevgi ve nefret zihnin kusurlarıdır. Kaygı ve sevinçten kurtulmak erdemin kusursuzluğudur; kararlılık sessizliğin kusursuzluğudur; dünyevi şeylerden soyutlanma kayıtsızlığın kusursuzluğudur; kin tutmaktan kurtulmak saflığın kusursuzluğudur.”

[3]

Bu nedenle şöyle denir: “Vücut dinlenmeden aşırı çalışırsa yıpranacak, ruh durmadan aşırı çalışırsa yorulacak ve yorgunluk da tükenmeye yol açacaktır.”

Bu nedenle şöyle denir: “Doğası gereği su kirlenmezse berrak olacak ve müdahale edilmezse düzleşecektir. Su akamazsa berrak olamaz. Bu doğaldır.”

Bu nedenle şöyle denir: “Hiçbir şeyle karışmamış saflık, hareketsiz bir odaklanma, kayıtsız bir eylemsizlik ve doğaya uygun hareket; bunlar zihinsel bir huzura ulaşmanın temel unsurlarıdır.”

Wu ve Yue beyliklerinde yapılan kılıçlar kınlarında saklanır ve nadiren kullanılır çünkü onlar en değerli hazinelerdir. Saf ruh her yöne akar ve her yere ulaşır. Göğe yükselir ve dünyanın her yerine yayılır, geride tek bir iz bırakmadan dünyadaki her şeyi dönüştürür ve besler. Gök ve yer gibi hareket eder.

Dao, saf ve sade halinde ruhla bir olmaktır. Ruha bağlı kalırsanız, bedeniniz ruhla bir olur. Bedeniniz ve ruhunuz bir olduğunda doğal düzene uygun olursunuz. Şöyle denir: “Sıradan insan kâr ve kazanca değer verir; yöneticiler şan ve şöhrete değer verir; akıllı insan amaç ve hedeflerine değer verir; bilge insansa ruhu bir hazine gibi görür.” Bu nedenle saflık “dışarıdan bir şeyin karışmaması”; sadelik ise “ruhun bozulmaması” demektir. Saflığı ve sadeliği anlayan kişiye gerçek insan denir.

16. Bölüm

İnsan Doğasının Onarılması

[1]

İlk hallerine dönmeyi boşuna umarak doğalarını dünyevi öğrenme yoluyla onaranlar ve dünyevi kavramlarla aydınlanmaya ulaşmayı boşuna umarak zihinlerini rahatsız edenler kör ve cahil insanlardır.

Dao'nun yolundan giden eskiler, akıllarını huzur içinde beslediler; akıllıydılar ama akıllarına başvurmadılar. Bu insanlara akıllarıyla huzurlarını besleyenler denir. Akıl ve huzur birbirlerini beslediğinde uyum ve düzen kendiliğinden ortaya çıkar. Erdem uyumdur ve Dao da düzendir. Kusursuz uyum içinde erdemden insanlık, kusursuz düzen içinde Dao'dan doğruluk gelir; insan doğasını yansıtan sade ve hayata sevgi dolu bir kalpten müzik gelir; sadakatle hareket etmekten ve uygun tavırlardan norm gelir. Müzik ve norm dünyaya hâkim olduğunda ise her şey düzensizliğe girecektir. Kimse kendini düzeltmez, erdemini kendine saklamaz ve herkes erdemini başkalarına öğretmeye çalışırsa dünyadaki her şey kendi doğasını kaybeder.

[2]

Eskiler sadelik içinde sessiz ve sakindi. O zamanlarda Yin ve Yang'da denge, uyum ve sessizlik vardı; ruhlar ve hayaletler hiçbir rahatsızlık vermez, dört mevsim kendi düzenleri içinde devam ederdi, hiçbir şey zarar görmezdi. İnsanlar bilgiliydi ama bilgilerini kullanacak hiçbir yer yoktu, bu mükemmel saflığın olduğu bir dönemdi. O günlerde insanlar, olayların doğal seyrini izlemekten başka bir şey yapmadı.

Zaman geçtikçe erdem giderek kötüleşti ve azaldı. Sui Ren¹ ve Fu Xi dünyayı yönetmeye başladıklarında sadece halkın isteklerini takip ettiler ama doğal seyrin mükemmel halini korumayı başaramadılar. Shen Nong ve Sarı İmparator dünyayı yönetmeye başladıklarında istikrar getirdiler ama insanların isteklerini yerine getiremediler. Erdem bozulmaya ve azalmaya devam etti. Hükümdar Yao ve Shun zamanında aydınlanma başladı; saflık kirlendi ve sadelik bozuldu. Doğru davranışları teşvik etmek için Dao'yu çiğnediler ve erdemleri ihmal ettiler. Sonra kendi doğalarını görmezden geldiler ve kendi akıllarını izlediler. İnsanlar birbirlerinin zihinlerini araştırmaya başladıklarında dünyanın artık düzende kalması mümkün değildi. Sonra, etkileyici bir dış görünümle aldatma ve bilgilenme başladı. Etkileyici sözler insan doğasını gizledi ve bilgilenme de akı boğdu. Sonuç olarak insanlar şaşkınlığa düştü. Doğalarını, saflıklarını ve sadeliklerini geri kazanmanın bir yolu kalmamıştır.

Böyle bakınca, insanların Dao'yu takip etmediğini ve Dao'nun artık dünyada hüküm sürmediğini görebiliyoruz. İnsanlar ve Dao birbirlerini kaybetti. Bu durumda Dao insanlığı canlandıramaz, insanlık da Dao'yu canlandıramaz. Bilge dağların derinliklerinde yaşamayı bırakır ve erdemleri unutmaya başlar.

1 Efsanevi bir karakter.

Eski zamanların bilgeleri dünyadan uzak durmak için gizlenmedi; ağızlarını sessiz kalmak için kapatmadı; onlar bilgeliklerini kendilerine saklamadı. Bunu yaptılar çünkü kötü zamanlarda yaşıyorlardı. Zaman elverişli olduğunda ve büyük işler yapabildiklerinde, Dao'ya dönüyorlardı; zaman elverişsiz olduğunda ve kendilerini derin bir bataklık içinde bulduklarında, mükemmel bir sükûnet içinde bekliyorlardı. Bu kendini korumanın yoludur.

[3]

Eski zamanlarda kendilerini koruyanlar zekâlarını etkili konuşmalarla süslemedi; dünyayı zekâlarıyla boğmadı; zekâlarını mükemmelleştirmek için kendilerine eziyet etmediler. Tek başlarına uygun yerlerde yaşadılar ve doğalarını onardılar. Bu durumda onlar için dünyada yapılacak ne vardı? Dao'nun [insanlık, doğruluk, norm, akıl gibi] küçük şeylere ihtiyacı yoktur; erdemin doğru ve yanlış gibi önemsiz bilgilere ihtiyacı yoktur. Önemsiz bilgi erdemlere, küçük işler de Dao'ya zarar verir. Bu nedenle şöyle denir: “Tek yapmanız gereken kendinizi düzeltmek.” İnsanın doğasına dönerek acı ve mutluluğu aşma durumuna “isteğin yerine gelmesi” denir.

“İsteğin yerine gelmesi”nden kasıt eskilere göre yüksek bir mevkie gelmek değil, sonsuz bir mutluluğu yaşamaktır. Ama “isteğin yerine gelmesi” bugün üst düzey bir mevkie gelmek olarak anlaşıyor. Yüksek bir mevkie gelmek doğanızın bir parçası değildir, yolunuza çıkan ve kısa bir süre için sizin olan bir şeydir. Geldiğinde onu engelleyemezsiniz; gittiğinde onu durduramazsınız. Bu nedenle yüksek bir mevki elde edince gururla şişinmeyin, yoksulluk içinde olduğunuzda da her şeyi olurlarına bırakın. Her iki durumda da mutlu olursanız endişe ve kaygılardan kurtulmuş olursunuz. Elde ettiğiniz bir şeyi kaybettiğinizde hoşnutsuz oluyorsanız bu, mutluluğunuzun rahatsız bir kalpten geldiği anlamına ge-

lir. Bu nedenle şöyle söylenir: “Bir şeyin peşinde kendilerini kaybedenler ve dünyanın etkisi altında doğalarını yitirenler önemsiz şeyleri önemlilerin yerine getiren ve arabayı atın önüne koyan kişilerdir.”

17. Bölüm

Sonbahar Taşkınları

[1]

Sonbahar taşkınları sırasında yüzlerce akarsu Sarı Nehir’e döküldüğünde, sel o kadar şiddetli oldu ki nehrin diğer tarafındaki bir öküzü bir attan ayırt etmek imkânsızdı. Bunun üzerine Nehir Tanrısı neşe içinde göğün altındaki her güzelliğin sadece kendisine ait olduğunu düşündü. Nehrin akıntı yönünü takip ederek Kuzey Denizi’ne ulaşana dek doğuya doğru gitti. Sonra doğuya doğru baktı, suyun sınırsız genişliğini görünce yüzünün şekli değişti, iç çekerek şöyle dedi: “Ne demişler: ‘Dao hakkında çok şey işittim ve kimsenin o konuda beni geçemeyeceğini düşündüm ama yanıldım.’ İşte o yanılan kişi benim. İnsanların Konfüçyüs’ün öğretilerini küçümsediğini ve Bo Yi’nin doğruluğunu aşağıladığını duyunca başlangıçta söyledikleri tek kelimeye inanmadım. Artık sınırsız genişliğinizi gördüğümde, size gelmeseydim tehlikede olacağımı fark ettim. Dao’ya ulaşanlar tarafından her zaman küçümseneceğim.”

Kuzey Denizi’nin Tanrısı şöyle dedi: “Bir kuyunun dibindeki kurbağayla denizi tartışamazsın çünkü onun görebile-

cekleri bulunduğu yerle sınırlıdır; bir yaz böceğıyle buzu tartışamazsın çünkü o ancak bir mevsim yaşar; Dao'yu sadece kitap okuyan biriyle tartışamazsın çünkü o sadece kitaplarda okuduklarını bilir. Artık nehrin kenarından ayrıldın ve engin denizi gördün. Önemsizliğinin farkına vardın. Bu yüzden artık seninle Dao'yu tartışmak mümkün. Göğün altındaki sular arasında denizden daha büyüğü yoktur. O bütün nehirlerin sularıyla beslenir. Ama asla tamamen dolup taşmaz. Sonsuz bir sızıntı vardır ama o asla boşalmaz. İlkbahar ve sonbaharda değişmez; sel ve kuraklık bilmez. Yangtze Nehri'nden ve Sarı Nehir'den çok daha fazla su barındırır ve barındırdığı su kesinlikle ölçülemez. Ama bu miktar nedeniyle asla kibirli değilim. Şekli mi gök ile yerden; enerjimi Yin ve Yang'dan alırım. Tıpkı küçük bir taş ya da büyük bir dağdaki küçük bir ağaç gibi burada gök ve yer arasında dururum. Bu kadar önemsiz olduğumu bilmeme rağmen nasıl kendimi büyük sanabilirim ki! Gök ile yer arasındaki Dört Deniz büyük bir bataklıkta ki küçük deliklere benzemiyor mu? Dört Deniz içindeki beylikler büyük bir ambardaki darı tanelerine benzemiyor mu? Dünyada sayısız şey var; insanlık bunlardan sadece biri. İnsanlar tahılların yetiştiğı, teknelerin ve arabaların gelip gittiğı bölgelerde yaşar; tek başına bir kişi onlardan sadece biridir. Yüzlerce ve binlerce şeyle kıyaslandığında tek başına bir insan atın kıllarından sadece biri gibi değil midir? Beş Hükümdar'ın birbirlerine tahtı bırakması, Üç İmparator'un çekişmeleri, iyiliksever insanların endişeleri ve yetenekli yöneticilerin çabalarının tamamı da bundan başka bir şey değil. Bo Yi tahtı reddederek ün kazandı; Konfüçyüs bilgisini ders vererek her yerde sergiledi. Bu kendini övme hali senin ilk başta nehrindeki suyla gurur duyma n gibi değil mi?"

Nehir Tanrısı şöyle dedi: "Bu durumda göğü ve yeri büyük, bir kılı da küçük bir şey olarak düşünebilir miyim?"

Kuzey Denizi'nin Tanrısı şöyle cevap verdi: "Hayır, böyle düşünemezsin. Nesnelerin büyüklüğünün bir sınırı yoktur, za-

man sabit değildir, kazançlar ve kayıplar için belirlenmiş kurallar yoktur ve başlangıç ve bitiş için sabit bir nokta yoktur. Bu nedenle, uzak ve yakın her şey için keskin bir gözlem yapılırsa bilgeliğe sahip insanlar küçükleri önemsiz, büyükleri de önemli olarak görmez, çünkü bilirler ki nesnelerin boyutlarının herhangi bir sınırı yoktur. Geçmiş ve şimdiki şeyler hakkında derin bir bilgi birikimiyle, ne uzak geçmişe dair endişe duyarlar ne de hemen şimdiki zamanı yakalamaya çalışırlar, çünkü zamanın bir sonu olmadığını bilirler. Kazanç ve kayıplarla ilgili keskin bir kavrayışla, kazançlar için sevinmez ve zararlar için üzülmezler çünkü kazançlar ve kayıplar için belirlenmiş kurallar olmadığını bilirler. Yaşam ve ölüm arasındaki pürüzsüz geçişi net bir şekilde anlayarak; ne hayatı bir zevk ne de ölümü bir felaket olarak algırlar; çünkü başlangıç ve bitiş için sabit bir nokta olmadığını bilirler. Bir hesaplama yaparsan, insanın bildiği şeylerin bilmediği şeylerden çok daha az olduğunu ve insanın hayatta olduğu zamanın ölü olarak geçirdiği zamandan çok daha kısa olduğunu göreceksin. Sınırlı yaşamınla sınırsız bilgi edinmeye çalışırsan sadece şaşırır ve hiçbir şey elde edemezsin. Bu açıdan bakarsan küçük bir şeyi nasıl küçümseyebilir, gök ve yeri nasıl büyük bir şey olarak düşünebilirsin?”

Nehir Tanrısı şöyle dedi: “En küçük şeyin bir formu ve en büyüğün de sınırı yoktur diyenler var. Bu doğru mu?”

Kuzey Denizi’nin Tanrısı şöyle dedi: “Küçüklerin bakış açısından, büyüklerin kapsamlı bir resmini elde edemezsin; büyüklerin bakış açısından, küçüklerin ayırt edici özelliklerini göremezsin. Küçüklerin en küçüğüne ‘küçücük’ ve büyüklerin en büyüğüne de ‘devasa’ denir. Büyük ve küçüğün koşullara bağlı olarak kendi avantajları vardır. Biçimsiz şeyler bölünmez ve sınırsız şeyler tükenmezken küçük ve büyükler formlarla sınırlıdır. Sözel olarak ifade edilebilen şey büyük bir şeydir; zihinsel olarak görselleştirilebilen küçük bir şeydir; ne sözel ne de zihinsel olarak görselleştirilebilen şeyin küçüklük veya büyüklükle ilgisi yoktur.”

Nehir Tanrısı, “Değerli ve değersiz, büyük ve küçük arasında hem dıştan hem de içten ayrımı nasıl yaparız?” diye sordu.

Kuzey Denizi’nin Tanrısı şöyle dedi: “Dao açısından, değerli veya değersiz bir şey yoktur; her şey açısından, şeylerin her biri genellikle kendini değerli ve başkalarını da değersiz olarak düşünür; genel kabuller açısından, ayırım nesnelerin kendisinin dışındadır ve kendilerinden gelmez. Ayrımlar açısından bakıldığında, eğer bir nesnenin nispeten büyük olduğu için büyük olduğu söylenirse o zaman her şeyin büyük olduğu söylenebilir. Bir şeyin nispeten küçük olduğu için küçük olduğunu söylersek, her şeyin küçük olduğu söylenebilir. Göğün ve yerin neden darı taneleri gibi olduğunu ve bir tütün neden bir tepe gibi olduğunu öğrendikten sonra büyük ve küçük arasındaki farkı anlayacaksın. Fonksiyonlar açısından bakıldığında bir şeyin bir bakımdan yararlı olduğu için yararlı olduğunu söylersek her şeyin yararlı olduğu söylenebilir. Bir şeyin başka bir açıdan yararsız olduğunu söylersek, o zaman her şeyin yararsız olduğu söylenebilir. Doğu ve batının zıt ve karşılıklı vazgeçilmez olduklarını öğrendiğinde, şeylerin işlevlerini anlayacaksın. Tercih açısından, bir anlamda doğru olduğu için, bir şeyin doğru olduğunu söylersek o zaman her şeyin doğru olduğu söylenebilir. Bir anlamda yanlış olduğu için bir şeyin yanlış olduğunu söylersek o zaman her şeyin yanlış olduğu söylenebilir. Hem Hükümdar Yao hem de Hükümdar Jie’nin kendini haklı çıkardığını ve diğerini kınadığını bildikten sonra tercihleri anlayacaksın.

Geçmişte Hükümdar Yao, tahtını Shun’a bıraktığında, Shun hükümdar olmuştu; Yan Beyliği’nde, Bey Ceng tahttan çekilip beyliği Zi Zhi’ya bıraktığında, Zi Zhi öldürülmüştü. Bai Gongsheng benzer bir girişimde başarısız olurken Tang ve Wu askerî güçlere başvurarak tahtı ele geçirdi. İktidarın ele geçirilmesi ve bırakılmasından, Hükümdar Yao ve Jie’nin yaptıklarından, değerliliğin ya da değersizliğin bir zaman-

lama meselesi olduğu görülebilir; bunun için sabit kurallar yoktur. Bir şehir duvarını yıkmak için bir koçbaşı kullanılabilir ancak küçük bir deliğı doldurmak için kullanılamaz; aletlerin kullanımı birbirinden farklıdır. İyi bir at günde bin li'yi dörttnala koşabilir ama fareleri yakalamada bir kedi ya da gelincik gibi olamaz, zira yetenekler birbirinden farklıdır. Bir baykuş gece vakti bir pireyi yakalayabilir ama gündüz vakti bir tepeyi göremez çünkü her şeyin doğası birbirinden farklıdır. İnsanlar sık sık şöyle der: 'Neden doğru olanı benimseyip yanlış atıyorsun? Neden düzeni benimseyip düzensizliğı atıyorsun?' İnsanlar bunu söylüyor çünkü göğün ve yerin yasasını ve nesnelerin doğasını bilmiyorlar. Bu, göğü kabul edip yeri atmaya; Yin'i kabul edip Yang'ı bırakmaya benzerdir ki imkânsızdır. Eğer biri sürekli bu konuda gevezelik etmeye devam ederse, o kişi boş konuşan bir aptaldır. Üç İmparator ve Beş Hükümdar tahtlarından farklı şekillerde çekildiler; Xia, Shang ve Zhou hanedanlarının hepsi birbirinden farklıdır. Kim ki zamana ayak uyduramaz ve alışkanlıklara aykırı davranır, dünyevi olana aykırı davranır, işte onlara gaspçı denir; kim ki zamana ayak uydurur ve alışkanlıklara göre davranır, işte onlara insanlık ve doğruluğı yüksek insan denir. Çeneni kapalı tut, Nehir Tanrısı! Değerli ve değersiz, büyük ve küçük arasındaki farkı nasıl bilebilirsin?"

Nehir Tanrısı şöyle dedi: "Bu durumda ne yapmalı ve ne yapmamalıyım? Bir şeyi kabul veya reddettiğimde ne yapacağım?"

Kuzey Denizi'nin Tanrısı şöyle dedi: "Dao açısından hiçbir şey değerli veya değersiz olarak adlandırılmaz çünkü değerli ve değersiz sonsuza dek birbirlerinin yerine geçer. Tek bir bakış açısına bağlı kalma, yoksa Dao'dan uzaklaşırsın. Hiçbir şey için çok az veya çok fazla denemez çünkü çok az ve çok fazla birbirlerinin yerine geçer. Tek bir davranışa bağlı kalma, yoksa Dao'dan ayrılmış olursun. Adil bir hükümdar gibi ciddi ve Toprak Tanrısı gibi ilgisiz ol. Her yanı

kuşatan ve sınırsız olan dört yön gibi geniş fikirli ol. Aklın her şeyi kucaklarsa kime özel bir iyilik yapman gerekir ki? Buna önyargısız olmak denir. Her şey eşit olduğu için hangisi uzun hangisi kısa diye bir şey var mıdır? Dao'nun bir başı ve sonu yoktur; onun dışındaki her şey doğum ve ölüm değişimi içindedir, kusursuzlukları kalıcı değildir. Bazen iyi bazen kötü olurlar ve asla aynı durumda kalmazlar. Geçmiş geri getirilemez ve zamanın akışı durdurulamaz. Onlar büyür ve çürür, gelişir ve zayıflar, her sonun yeniden bir başlangıcı vardır. Dao'nun genel eğilimi ve şeylerin evrensel gerçekleri bu şekilde tanımlanır. Nesnelerin [şeylerin] ömrü, dörtlüyle koşan bir at kadar hızlı geçer, hareketlerin değişmediği ve yer değiştirmedeği bir an yoktur. Ne yapmalı? Ne yapmamalı? Tek yapman gereken bekleyip görmektir, her şey doğal seyrinde değişmeyi sürdürecektir.”

Nehir Tanrısı şöyle dedi: “Bu durumda Dao'ya değer vermeye ne gerek var?”

Kuzey Denizi'nin Tanrısı şöyle cevap verdi: “Dao'yu anlayanlar şeylerin evrensel gerçekliğini bilir; şeylerin evrensel gerçekliğini bilenler kendilerini duruma adapte eder; kendilerini duruma adapte edenlerse şeylerden zarar görmez. Kusursuz erdeme sahip olanlar ateşle yakılamaz, suyla boğulmaz, sıcak ve soğuktan zarar görmez ve kuş ve av hayvanları tarafından yaralanmaz. Bu onlara yaklaştıklarında zarar görmeyecekleri anlamına gelmez ama onlar tehlikeli ve tehlikesiz durumların farkındadır. Başlarına ne gelirse gelsin rahatsız olmazlar, kararlarını verme konusunda ihtiyatlı davranırlar ve böylece zarar görmekten kaçınırlar. Bu nedenle şöyle denir: ‘Gök kalpte saklıdır, dünyevi işler insanın dışında meydana gelir, erdem doğayı kaybetmemektir.’ İnsan davranışları anlaşılırsa duruma adapte olunur ve doğru kararlar verilir. Böylece doğanı onaracak ve mükemmelliğe ulaşacaksın.”

Nehir Tanrısı şöyle dedi: “Doğal olan nedir? İnsan davranışı nedir?”

Kuzey Denizi'nin Tanrısı şöyle dedi: "Sığır ve atların doğuştan dört ayağı olması doğaldır; atların dizginlenmesi ve sığırların burunlarındaki halkalardan yönlendirilmesi, insan davranışlarıdır. Bu nedenle şöyle denir: 'İnsan davranışlarıyla doğal olanı bozma, kaderi duygularla yok etme, kazanç peşinde ismine zarar verme.' Bu ilkelere uymakla insan doğasını onarır."

[2]

Tek bacaklı canavar Kui kırkayağı kıskanır çünkü kırkayağın birden çok bacağı vardır; kırkayak bacaksız hareket edebilen yılanı kıskanır; yılan rüzgârı kıskanır çünkü rüzgâr herhangi bir formu olmadan uçabilir; rüzgâr gözü kıskanır; çünkü göz görebilir; göz zihni kıskanır çünkü zihin düşünebilir.

Tek bacaklı canavar Kui kırkayağa şöyle dedi "Tek bir bacakla zıplar ve hareket ederim, benden daha basiti yoktur. Bu kadar çok bacakla nasıl yürüyebiliyorsun?"

Kırkayak şöyle dedi: "Hata ediyorsun. Hiç hapşırın birini görmedin mi? Hapşırınca ağızdan çıkan büyük damlalar inci tanelerine, küçük damlalar da sis parçalarına benzer. Sayısız damlalar halinde düşerler. Şimdi doğama uygun olarak hareket ediyorum ve neden böyle olduğunu bilmiyorum."

Kırkayak yılanı şöyle dedi: "Benim çok bacağım var, sendeyse hiç yok. Bacakların olmadığı halde sen de benden hızlı hareket ediyorsun. Neden?"

Yılan şöyle cevap verdi: "Doğamı neden değiştireyim? Bacaklara neden ihtiyacım olsun ki?"

Yılan rüzgâra şöyle dedi: "Omurgamı ve kaburgalarımı hareket ettirerek kıvrılıyorum, hareketlerim görünürdür. Ancak sen Kuzey Denizi'nden bir fırtına içinde yükselip Güney Denizi'ne kadar uçtuğunda hareketlerin görünmezdir. Neden böyle?"

Rüzgâr şöyle dedi: “Kuzey Denizi’nden bir fırtına içinde yükseldiğim ve Güney Denizi’ne kadar estiğim doğru ama insanlar beni işaret ettiklerinde onlara yenilirim. Ancak yine de büyük ağaçları kırıp büyük malikâneleri yok edebilecek bir tek benim. Bu sayede çok sayıda küçük yenilgiye katlanarak büyük bir zafer kazanırım. Büyük zaferler kazanmayı ancak bilgeler başarabilir.”

[3]

Konfüçyüs Kuang’a¹ gittiği sırada Wei Beyliği’nin birlikleri tarafından kuşatıldığında enstrüman çalıp şarkı söylemeye devam etti. Zi Lu onu görmeye geldi ve şöyle dedi: “Neden hâlâ bu kadar mutlusunuz?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Gel! Sana anlatayım. Uzun bir süredir talihsizliklerden kurtulmaya çalıştım ama başarısız oldum. Bu göğün emridir. Uzun zamandır başarıya ulaşmak için uğraştım ama başarısız oldum. Bu şanssızlıktan kaynaklanıyor. Hükümdar Yao ve Shun’un egemenliği altında talihsizlik içinde hiçbir insan yoktu ama bu onların akılları sayesinde değildi; Hükümdar Jie ve Zhou egemenliği altında, talihli olan tek bir insan yoktu ama bu onların bilgisizliği nedeniyle değildi. Bu zaman ve şartlar nedeniyledi. Sel ejderhalarından kaçınmadan suda seyahat etmek balıkçıların cesaretini gösterir; gergedanlar ve kaplanlardan saklanmadan karada seyahat etmek avcılarının cesaretini gösterir; parlayan kılıçlar gözlerinin tam önündeyken ölümlü tıpkı yaşam gibi görmek savaşçıların cesaretindendir; talihsizliğin gökten geldiğini bilerek tehlikelere korkmadan göğüs germek bilgelerin cesaretini gösterir. Zhong You (Zi Lu)² için rahat olsun! Talihim gök tarafından önceden belirlenmiştir.”

1 Wei Beyliği’nde bir yer.

2 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

Çok geçmeden elinde silahıyla bir subay geldi ve özür diledi: “Sizi Yang Hu ve adamları sandığımız için kuşattık. Şimdi hatamızı gördüğümüz için sizden özür diliyoruz ve kuşatmayı kaldırıyoruz.”

[4]

Gong Sunlong³ Wei Beyi Mu’ya⁴ şöyle sordu: “Gençliğimde geçmiş hükümdarların yöntemlerini öğrendim ve büyüdüğümde hangi davranışların insanlık ve doğruluk olduğunu biliyordum. Benzerlikler ve farklılıkları bir araya getirebilir, sertlik ve beyazlık özelliklerinin nesnenin kendisinden bağımsız olduğunu savunabilirim. Reddedileni doğrulayabilir, yasaklananı haklı çıkarabilirim. Tüm bilgileri şaşırtabilir, bütün tartışmacıların kafasını karıştırabilirim. Akıl yürütmede mükemmelliğe ulaştığımı sanıyordum ama Zhuangzi’nin söylediklerini duyduktan sonra tamamen kayboldum. Akıl yürütme gücümde mi yoksa bilgimde mi ondan daha aşağıda olduğumu bilmiyorum. Ne diyeceğimi bile bilmiyorum. Bu noktaya nasıl geldiğimi sorabilir miyim?”

Wei Beyi Mu tabureye yaslandı ve iç çekti. Sonra gökyüzüne baktı ve kahkaha attı. “Kuyunun dibindeki kurbağanın hikâyesini daha önce hiç duymadın mı? Kurbağa Doğu Denizi’nden gelen kaplumbağaya şöyle demiş: ‘Ne kadar da mutluyum! Kuyunun kenarına atlarım ve sonra kuyunun kırık duvarında dinlenirim. Yürürken su bacaklarımı ve çenemi kaldırıyor. Yürürken çamur ayak bileklerimin üstünde. Etrafa baktığımda istiridye, yengeç ve diğer kurbağaların hiçbir şekilde benim kadar mutlu olmadığını fark ediyorum. Buranın efendisi olarak, burada ikamet etmekten zevk alıyorum. Neden içeri gelip bir bakmıyorsun?’ Doğu Denizi’nden

³ Antik Çin’in önemli filozoflarından.

⁴ Wei Gong Zi adıyla da bilinir. Savaşan Beylikler Dönemi’nin önemli general ve soylularından.

gelen kaplumbağa içeri girmeye çalışırken henüz sol ayağı kuyunun dibine değmeden önce sağ dizi çamura batmış. Bir an için tereddüt etmiş ve geri çekilmiş. Sonra kurbağaya denizi anlatmaya başlamış: ‘Bin li’lik bir uzaklık denizin enginliğini tanımlamak için yeterli değil; sekiz bin chi’lık⁵ yükseklik denizin derinliğini tanımlamak için yeterli değil. Hükümdar Yu’nun zamanında her on yılın dokuzunda sel olurdu ancak denizin suyu artmadı; Hükümdar Tang’ın zamanında her sekiz yılın yedisinde kuraklık olurdu ancak denizin suyu biraz olsun çekilmedi. Deniz ne zamanla değişir ne de yağış miktarıyla boyutunu değiştirir. Doğu Denizi için en büyük zevk budur.’ Bu sözleri duyunca kurbağa paniğe kapılmış ve şaşırıp kalmış.

Ayrıca doğru ve yanlış arasında ayırım yapabilmek için henüz yeterince bilgili değilsin ve Zhuangzi’nın düşüncelerini anlamak istiyorsun. Sen sırtında bir dağ taşıyarak nehri geçmek isteyen bir sivrisinek ya da kırkayak gibisin. Kesinlikle yeterli değilsin. Dahası, karmaşık teoriler hakkında yorum yapacak kadar bilgili değilsin ama yine de bazı tartışmalarda yaptığın konuşmalarından memnun kalıyorsun. Sen de kuyudaki kurbağa gibi değil misin? Dahası, Zhuangzi’nın düşünceleri yerin en derinlerinden gökyüzüne yükselir gibidir. Kuzey ve güney diye ayrılmaz, her yöne doğru sonsuz ve sınırsızdır. Doğu ve batı diye ayrılmaz, sözleri anlaşılmazlıkla başlar ama netlikle geri döner. Sen onun düşüncelerini genel geçer bir yolla ve gözlemlerle anlamaya çalışıyorsun. Bu, bambudan bir boruyla gökyüzüne bakmaktan, yeryüzünü bir bıçakla delmekten farklı değil. Gerçekten önemsiz değil misin? Haydi git. Shou Ling’den⁶ genç bir adamın yürümeyi öğrenmek için Handan şehrine gitmesi hikâyesini duymadın mı? Handan’daki insanlar gibi yürümeyi öğrenemediği gibi kendi tarzında yürümeyi de unuttu. Eve elleri ve dizleri üzerinde

5 Bir chi 30 cm’ye eşittir.

6 Yan Beyliği’nde bir yer.

dönmek zorunda kaldı. Şimdi gitmezsen, eskiden bildiklerini de unutacak ve elde ettiğin şeyleri kaybedeceksin.”

Gong Sunlong şaşkın ve dili dolanmış bir halde donakaldı ve sonra aceleyle gitti.

[5]

Zhuangzi, Pu Nehri’nde balık tutarken Chu Beyi Wei onu davet etmek için iki yöneticisini gönderdi. İki yönetici ona, “Devlet meselelerini size emanet etmek istiyoruz,” dedi.

Zhuangzi elinde oltasıyla, “Chu Beyliği’nde üç bin yıldır ölü olan kutsal bir kaplumbağa olduğunu duydum. Beyin onu tapınakta kumaşla örtülmüş bambudan bir kutuda sakladığını duydum. Bu kaplumbağa ölmeyi ve böyle bir tarzda tutulmayı mı tercih ederdi yoksa hayatta kalmayı ve kuyruğunu çamurda sürüklemeyi mi?” diye sordu.

Yöneticiler, “Hayatta olmayı ve kuyruğunu çamurda sürüklemeyi tercih ederdi,” dedi.

Zhuangzi şöyle dedi: “Lütfen gidin o zaman. Kuyruğumu çamurda sürüklemeyi tercih ederim.”

[6]

Hui Zi, Wei Beyi Hui’nin baş yöneticisi olmuştu, Zhuangzi onu görmeye gidecekti. Birisi Hui Zi’ya şöyle dedi: “Zhuangzi geliyor. Sizin yerinizi almak ve baş yönetici olmak istiyor.” Bunun üzerine Hui Zi korktu ve üç gün ve gece boyunca Zhuangzi’yi aramaya insanları gönderdi.

Zhuangzi gerçekten de gidip Hui Zi’yi gördü. Ona şöyle dedi: “Güneyde anka adında bir tür kuş var, biliyor musun? Güney Denizi’nden yola çıktı ve Kuzey Denizi’ne doğru uçu. Sadece Wu Tong ağacı olan yerlerde durdu, bambu dışında hiçbir şey yemedi ve tatlı kaynak suyu dışında hiçbir suyu içmedi. Çürümüş bir sıçan yakalamış bir baykuş

ona baktı ve bir çığlıkla onu tehdit etti. Şimdi sen beni Liang Beyliği'yle mi tehdit etmeye çalışıyorsun?"

[7]

Hui Zi ile Hao Nehri üzerindeki bir köprüden geçerken Zhuangzi şöyle dedi: "Balıklar rahat yüzüyor. İşte bu balıkların mutluluğu."

Hui Zi şöyle dedi: "Sen balık değilsin ki. Nasıl olur da balıkların mutlu olduğunu bilirsin?"

Zhuangzi şöyle cevap verdi: "Sen, ben değilsin. Balıkları bilmediğimi nereden biliyorsun?"

Hui Zi şöyle dedi: "Sen değilim ve kesinlikle seni tamamen tanımıyorum; sen de kesinlikle bir balık değilsin ve balıkların nasıl hissettiğini bilemezsin. Bu çok açık."

Zhuangzi şöyle dedi: "O zaman baştan başlayalım! İlk başta bana 'Balıkların mutlu olduğunu nereden biliyorsun?' diye sordun. Bu soru benim balıklar hakkında bir şeyler bildiğimi bildiğini gösteriyor. Sen benim hakkımda bir şeyler biliyorsan ben neden balıklar hakkında bir şeyler bilmeyeyim? Ben bunu Hao Nehri üzerindeki bir köprüden geçerken öğrendim!"

18. Bölüm

Kusursuz Mutluluk

[1]

Dünyada gerçekten kusursuz mutluluk var mıdır? Hayattan zevk alabileceğimiz bir yol var mıdır? Eğer varsa ne yapmalı ve neye güvenmeliyiz? Nelerden kaçınmalı ve nelere bağlı kalmalıyız? Neleri takip etmeliyiz ve nelerden kaçınmalıyız? Neleri sevmeli ve neleri sevmemeliyiz?

İnsanların dünyada değer verdikleri zenginlik, onur, uzun ömür ve iyi şöhrettir. İnsanların dünyada keyif aldıkları şeyler rahat bir yaşam, bol yemek, güzel kıyafetler, güzel renkler ve iyi müziktir. İnsanların dünyada nefret ettikleri şeyler yoksulluk, utanç, erken ölüm ve kötü şöhrettir. İnsanların dünyada endişelendikleri rahat bir yaşamlarının, bol miktarda yiyeceklerinin, güzel kıyafetlerinin, güzel renklerin ve iyi bir müziğin olmamasıdır. Bu zevklerden yoksun olduklarında çok endişeli ve üzgün olurlar. Hayatta değer verdikleri şeyler ne kadar da aptalca!

Zenginler harcayabileceklerinden çok daha fazlasını elde etmek için zahmet çeker. Hayata değer verme biçimleri ne kadar da gereksizdir! Ayrıcalıklı insanlar gece gündüz iyi ve kötü üzerinde kafa yorurlar. Hayata değer verme biçimleri ne kadar da alakasızdır! İnsanlar endişe ve özenle [birlikte] dün-

yaya gelir. Karmaşık bir zihinle, endişe dolu uzun bir ömür yaşarlar. Durumları ne kadar da acıklıdır! Hayatlarına değer verme şekilleri ne kadar da anlamsızdır! Savaşçılar insanlar tarafından övülür ama birçoğu kendi hayatlarını korumakta bile başarısız olur. Bunun mükemmel olup olmadığını bilmiyorum. Belki mükemmeldir ama onlar hayatlarını korumayı başaramamıştır; belki de mükemmel değildir ama başkalarının hayatlarını korumayı başarmışlardır. Bu nedenle şöyle denir: “Vefakâr öğütleriniz kabul edilmediğinde geri çekilmeli ve tartışmadan kaçınmalısınız.” Sonuç olarak Wu Zixu hükümdara tavsiye vermek istedi, onunla tartıştı ve sonunda ölüme mahkûm edildi; diğer taraftan tavsiye verip tartışmasaydı iyi bir şöhret kazanamazdı. Bu açıdan bakıldığında gerçekten mükemmel olarak kabul edilebilecek bir şey var mıdır?

İnsanların peşinde koştuğu ve mutluluk olarak düşündüğü şeylerin gerçekten mutluluk olup olmadığını bilmiyorum. İnsanların keyif aldığı şey, peşinden koştukları ve tüm ömürleri boyunca çabalayarak ve evrensel olarak mutluluk olduğunu iddia ettikleri şeyin gerçek mutluluk olup olmadığını bilmiyorum. Gerçekten mutluluk diye bir şey var mıdır, yok mudur? Benim düşünceme göre gerçek mutluluk eylemden kaçınılmasında yatıyor ama insanlar bunu üzüntü ve keder olarak görüyor. Bu nedenle şöyle denir: “Kusursuz mutluluk mutluluğun yokluğundan; mükemmel şöhret de şöhretin yokluğundan kaynaklanır.”

Dünyada neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar vermek imkânsızdır. Bununla birlikte, eylemsiz bir yaşam belki de mutluluğu elde etmenin yoludur. Eylemsizlik mükemmel mutluluk ve yaşamdan keyif almanın yoludur. Şu şekilde ifade etmeye çalışacağım. Gök açıktır çünkü hiçbir şey yapmaz; yer sessizdir çünkü hiçbir şey yapmaz. Ne gök ne de yer hiçbir şey yapmasa da her şey onlardan doğmuştur. Şaşkınlık vericidir ki onlar hiçbir yerden gelmemiştir! Şaşkınlık vericidir ki bu konuda tek bir iz bile yoktur! Dünyadaki her şey hiçbir şey yapmamış olarak doğar. Bu nedenle şöyle denir:

“Gök ve yer hiçbir şey yapmaz ve [onların] yapamayacağı hiçbir şey yoktur.” Kim böyle bir eylemsizliği öğrenebilir ki?

[2]

Zhuangzi’nin karısı ölmüştü. Hui Zi başsağlığı dilemek için gittiğinde, Zhuangzi’nin yerde çömelmiş bir kâseye vurarak şarkı söylediğini ve zaman geçirdiğini gördü.

Hui Zi şöyle dedi: “Karın seninle çok uzun zaman birlikte yaşadı. Senin için çocuk doğurdu ve yetiştirdi. Yaşlandı ve öldü, gözyaşı dökmeni beklemiyorum ama kâseye vurarak şarkı söylemek de çok fazla değil mi?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Hayır değil. Karım öldüğünde üzüntüden nasıl kaçınabilirim? Ama onun hayatının başlangıcına gidersek doğmadan önce bir hayatı olmadığını görürüz. Ne bir hayatı vardı ne de bir fiziksel formu. Sadece fiziksel bir formu değil, yaşam enerjisi de yoktu. Soyutlukta dönüşüm gerçekleşti ve yaşam enerjisi elde etti. Yaşam enerjisiyle birlikte bir dönüşüm daha yaşandı ve fiziksel bir form kazandı. Fiziksel formuyla bir dönüşüm daha gerçekleşti ve hayat buldu. Şimdi bir dönüşüm daha gerçekleşti ve o ölüme geri döndü, bu ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış mevsimlerinin sırayla birbirlerini takip etmesi gibidir. Ölen eşim şimdi gök ve yer arasında huzur içinde yatıyor. Onun ölümü için ağlarsam, sanırım bu yaşamın kuralından habersiz olduğum anlamına gelir. Bu yüzden ağlamıyorum.”

[3]

Zhi Lishu ve Gujie Shu,¹ Sarı İmparator’un dinlendiği Kunlun Dağları’nın yakınındaki ovalarda geziyorlardı. Gujie Shu’nun sol kolunda aniden bir yumru belirdi. Onu görünce korkmuş hatta ondan iğrenmiş gibiydi.

Zhi Lishu, “Yumrudan iğrendin mi?” diye sordu.

1 İkisi de hayalî karakterlerdir.

Gujie Shu şöyle cevap verdi: “Hayır. İğrenecek ne var ki? Vücut maddenin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Madde- nin bir araya gelip hayat bulmasından olmuştur ve madde sadece geçici bir süre için bir araya gelmiştir.

Yaşam ve ölüm tıpkı gece ve gündüz gibi birbirini takip eder. Sen ve ben şeylerin dönüşümünü gözlemliyoruz. Şimdi dönüşüm sırası bana geldi, neden bundan iğreneyim ki?”

[4]

Zhuangzi, Chu Beyliği’ne giderken içi boş, sıcaktan kurumuş ama formu bozulmamış bir kafatası gördü. Zhuangzi onu atının kamçısıyla dürttü ve şöyle dedi: “Hayatı arzula- dığınız ve akıl gücünü kaybettiğiniz için mi bu duruma düş- tünüz? Yoksa beyliğinizi kaybettiğiniz bir savaşta başınızı büyük bir baltayla mı kestiler? Yoksa ana babanıza, eşinize ve çocuklarınıza utanç veren kötülükler yaptığınız için mi? Yoksa soğuk ve açlıktan mı öldünüz? Ya da yaşlılıktan doğal yollarla mı öldünüz?”

Sözlerini bitirdikten sonra kafatasını başının altına bir yastık gibi koydu ve uyudu. Gece yarısı kafatasının rüyasında şöyle konuştuğunu duydu: “Söylediklerinden iyi bir konuş- macı olduğun anlaşılıyor. Söylediklerinden hayatta olan insan- ların yorgun ve bedbaht oldukları anlaşılıyor. Ölülerin böyle sorunları yoktur. Ölülerin durumlarını duymak ister misin?”

Zhuangzi, “Evet,” dedi.

Kafatası şöyle dedi: “Ölünce üstte hükümdar, onun altın- da uyruklar olmaz. Dört mevsim hiçbir değişiklik olmadan sonsuza kadar sürer. Yaşayanların dünyasında bir hüküm- darın mutluluğu bile bunu aşamaz!”

Zhuangzi onun söylediklerine inanmadı ve şöyle dedi: “Yaşamın tanrısı size fiziksel formunuzu geri verebilseydi; derinizi ve kemiklerinizi onarsaydı, böylece ailenize, eşinize, çocuklarınıza, komşularınıza ve arkadaşlarınıza dönebile- cek olsaydınız bunu yapmaya istekli olur muydunuz?”

Kafatası söylediklerini dinledi ve şöyle dedi: “Bir hükümdarın mutluluğunu bırakıp insanlığın sorunlu dünyasına nasıl dönebilirim ki?”

[5]

Yan Yuan doğuya, Qi Beyliği'ne gittiğinde Konfüçyüs'ün yüzünde endişeli bir ifade vardı. Zi Gong oturduğu yerden kalktı ve şöyle sordu: “Yan Yuan doğuya, Qi Beyliği'ne gittiğinde neden endişeli görüldüğünüzü sorabilir miyim?”

Konfüçyüs, “Bu iyi bir soru!” dedi. “Guan Zi'nın² çok beğendiğim bir sözü var. O şöyle der: ‘Küçük bir çantaya büyük şeyler konamaz; kısa bir iple derin bir kuyuya inilemez.’ Yani yaşam önceden şekillendirilmiş olduğundan fiziksel formlar da önceden düzenlenmiştir. Hiçbiri değiştirilemez. Korkarım Yan Hui, Qi beyi ile Hükümdar Yao ve Shun'un, Sarı İmparator, Sui Ren ve Shen Nong'un öğretileri hakkında konuşacak. Qi beyi Yan Hui'nin söylediklerini anlayamayacak. Anlayışının ötesinde şeyler söylediği için kafası karışacak ve kafası karıştığında bir felaket yaşanacak [Yan Hui'yi öldürecek].

Lu Beyliği'nin yakınlarına uçan deniz kuşunun hikâyesini hiç duymadınız mı? Lu hükümdarı onu karşılamaya gitmiş ve ata tapınağında ona içmesi için şarap ikram etmişti. Onu eğlendirmek için Jiu Shao şarkısı çalınmış ve onu beslemek için sığır ve koyun kurban edilmişti. Şaşkın ve üzgün olan deniz kuşu bir lokma et yemeye ya da bir bardak şarap içmeye cesaret edemedi. Üç gün içinde öldü. Kuşu bir insanı ağır-lar gibi ağırlamışlardı. Bir kuşla kendi doğasına göre ilgilenilmelidir. Kuşun doğasına uygun olan ormanda gezmesine, adalar üzerinde uçmasına, göllerde yüzmesine, yılanbalığı ve diğer küçük balıklarla kendisini beslemesine, sürüyle birlikte dinlenmesine ve rahat bir şekilde yaşamasına izin vermektir.

2 Çinli filozof, Guan Zhong adıyla da bilinir.

Kuşların en çok korktuğu insan sesidir, bu durumda neden bu kadar gürültü yapılmıştır? Xian Chi ve Jiu Shao şarkıları vahşi doğada çalındığında, kuşlar uçar, vahşi hayvanlar kaçar ve balıklar suların dibine dalar. Sadece insanlar bir araya gelip müzik dinler. Balıklar sadece suda hayatta kalabilirken insanlar suda boğulur. İnsanlar ve balıklar arasında farklar olduğundan onlar için iyi ve kötü de farklıdır. Bu yüzden eskilerin bilgeleri herkesin aynı yeteneğe sahip olmasını ya da aynı şeyi yapmasını ummuyordu. İsimler gerçeğe uymalı, fikirler ancak zamanı gelince uygulanmalıdır.”

[6]

Gezilerinden birinde Lie Zi yol kenarında yemek yerken asırlık bir kafatası gördü. Bir ot kopardı, kafatasına doğrulttu ve şöyle dedi: “Sadece sen ve ben biliyoruz ki, [hiçbir zaman] hayatta ya da ölü değildin. Gerçekten üzgün müsün? Gerçekten mutlu muyum?”

[7]

Ji adında çok küçük bir canlı vardır. Su kenarında yosun halini alır; yüksek yerlerde ot halini. Sonra bir başka bitki halini alır ve en sonunda da bir larvaya dönüşür. Daha sonra bir kelebek haline gelir; kelebek sonradan bir böcek haline gelir. Bu böceğin adı Qu Duo’dur; Qu Duo bin gün sonra bir kuşa dönüşür; bu kuşun adı Yu Gu’dur; Yu Gu’nun salıyaları Si Mi adında bir böceğe dönüşür; Si Mi, Mie Meng adında bir sineğe dönüşür. Yi Lu böceği bu sinekten doğar; yaz solucanı Jiu You böceğinden doğar; Mao Rui böceği, ateşböceğinden doğar. Yang Xi otu artık filiz vermeyen lotusla birleşir ve Qing Ning böceğini; Qing Ning’den de Chi Chong böceğini, Chi Chong böceğinden de atı, attan da insanı doğurur. İnsan sırayla geriye doğru en baştaki organizmaya geri döner. Her şey doğadan gelir ve ona geri döner.

19. Bölüm

Yaşam Üzerine Kapsamlı Bir Anlayış

[1]

Yaşamın gerçeğini anlayanlar, yaşamda gerekli olmayan şeylerin peşinden koşmaz; kaderin gerçeğini anlayanlar, kaderin gücünün ötesinde olanı aramaz. Fiziksel formun [vücudun] beslenmesi için bazı şeylere ihtiyaç vardır ancak bazıları bu şeylere sahip olsalar da beslenemez; yaşamın korunması için fiziksel formdan uzaklaşmamak bir zorunluluktur ancak bazıları fiziksel formdan uzaklaşmamış olsa da artık onlarda yaşam yok olmuştur. Yaşamın gelişi reddedilemez, yaşamın gidişi durdurulamaz. Yazık ki böyledir! İnsanlar fiziksel formu besleyerek yaşamı koruyabileceklerini düşünür ancak fiziksel formun beslenmesi yaşamı korumak için yeterli değilse, dünyada başka neler yapmaya değerdir? Buna değmeyecek olmasına rağmen bunun yapılmaması da mümkün değildir ve bu kaçınılmaz olarak yorgunluk getirir.

Fiziksel formunu beslemenin yükünden kurtulmak isteyen dünyevi meselelerden vazgeçmelidir. Dünyevi işleri terk ederek, bu şeylerden uzak durabilecek; dünyevi işlerden uzak durarak, saf ve sakin bir kalbi [zihni] koruyabilecek;

saf ve sakin bir kalbi koruyarak, doğayla birlikte değişebilecek ve yenilenebilecek; doğayla birlikte değişip yenilenerek dönüşecek ve Dao'ya daha da yaklaşabilecektir. Dünyevi işler neden terk edilsin ki? Hayat neden unutulmalıdır ki? Dünyevi işleri terk ederek, fiziksel formunu zorlamayacak; hayatını unutarak yaşam enerjisini boşa harcamayacaktır. Sağlıklı bir fiziksel form ve yeterli yaşam enerjisi onun doğayla uyumlu olmasını sağlayacaktır. Gök ve yer her şeyin köküdür [maddenin özüdür]. Yaşam enerjisi ve fiziksel form bir araya gelince cisimlere dönüşür, bunların birbirinden ayrılması ise yeni bir şeyin başlangıcıdır. Fiziksel form ve yaşam enerjisinin kusursuz olmasına “dönüşüm potansiyeli” denir. Fiziksel form ve yaşam enerjisi kaybolmadığı durumlarda doğanın değişimi ile birlikte yenilenir; mükemmel yaşam enerjisi doğanın dönüşümüne yardım edecektir.

[2]

Lie Zi, Guan Yin'e¹ şöyle sordu: “Mükemmel insan suda yüzdüğünde boğulmayacak; ateşe bastığında yanmayacak; dünyada yaşanan herhangi bir şeyden dehşete kapılmayacaktır. Bunu nasıl elde ettiğini sorabilir miyim?”

Guan Yin şöyle dedi: “Nefesini en saf haliyle tuttuğu için. Zeki veya cesur olduğu için değil. Otur, sana anlatayım. Formları, görüntüleri, sesleri ve renkleri olan herkes insandır. Neden insanlar arasında büyük farklar var? Hepsi biçimleri ve renkleri olan şeylerse nasıl olur da [bazıları] diğerlerini aşar ve ön sıralara geçebilir? Mükemmel insanlar hareket ve davranışlarını göstermedikleri bir duruma ulaşırlar. Dünyevi işler, bu gerçeği kavrayan mükemmel insanı nasıl sınırlandırabilir ki? Mükemmel insan makul sınırlar içinde kalır, zihnini dönüşüm ve değişimin içinde tutar, her şeyin kökü ve temeli olan bir diyardadır. Doğasına bağlı

1 Kişi ismi değil, İlkbahar-Sonbahar Dönemi'nde üst düzey yöneticilere verilen bir unvandır.

kalır, yaşam enerjisini besler, doğa ile erdemini kaynaştırır. Böyle insanların doğası kusursuz, yaşam enerjisi sağlamdır. Dışsal şeyler onu nasıl etkileyebilir ki!

Bir arabadan yuvarlanan sarhoş bir adam yaralansa da hayatını kaybetmeyecektir. Onun kemikleri başkalarıyla aynıdır ama yaralanması diğerleriyle aynı olmayacaktır; bu onun zihin bütünlüğünden kaynaklanmaktadır. Arabaya bindiğinden de arabadan düştüğünden de habersizdir. Yaşamın ve ölümün dehşetinden etkilenmediği için kazadan hiçbir şekilde korkmaz. İçki içenler böyle oluyorsa doğanın Dao'suyla hareket edenler nasıl olur! Bilgeler doğaya sığır, bu nedenle dünyadaki hiçbir şeyden zarar görmezler.

[3]

Konfüçyüs Chu Beyliği'ne giderken ormanın içinden geçti. Orada kambur bir adamın bir sopayla sanki eliyle toplar gibi ağustosböceği yakaladığını gördü.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Yeteneğe mi sahipsin yoksa Dao'ya mı?”

Kambur adam şöyle cevap verdi: “Dao'ya sahibim. Beş altı aylık bir alıştırma sonra bir sopanın üzerine iki tane top köfte koyar ve düşürmezsem, kaçırma ihtimalim çok düşük olur. Üç top köfte koyar ve düşürmezsem, on ağustosböceğinin dokuzunu yakalayabilirim. Beş tane koyar ve düşürmezsem; ağustosböceklerini elimle toplar gibi rahatlıkla yakalayabilirim. Tıpkı bir ağaç gibi dururum; kollarımı da tıpkı bir ağacın dalları gibi açarım.

Göğün büyüklüğüne karşı olsa da yüzüm; etrafımda binlerce farklı şey de olsa ben sadece ağustosböceklerine yoğunlaşırım. Ağustosböceklerinden başka hiçbir şey ilgimi çekemez. Neden [Dao'yu] elde edemeyeyim ki?”

Konfüçyüs öğrencilerine döndü ve şöyle dedi: “Dikkati dağılmamış bir kalp, yoğunlaşmış bir ruhu getirir. Bu söz bu yaşlı kambur adam için söylenmemiş mi?”

[4]

Yan Yuan Konfüçyüs'e şöyle dedi: "Shang Shen'in tehlikeli sularını geçerken tekneci tekneyi büyük bir maharetle kullandı. Ona şöyle sordum: 'Tekne kullanmak öğrenilebilir mi?' Tekneci bana, 'Evet,' diye cevap verdi, 'yüzmeyi bilen biri çok çabuk öğrenebilir. İyi bir dalgıcın ise tekneyi görmesine bile gerek yoktur, başına geçse kullanabilir.' Ona daha fazla anlatması için tekrar sordum ama o cevap vermedi. Ne demek istediğini söyler misin?"

Konfüçyüs şöyle dedi: "İyi bir yüzücü bunu hemen öğrenebilir çünkü suyun doğasına aşinadır. İyi bir dalgıç daha önce tek bir tekne görmemiş bile olsa tekneyi hemen kullanabilir çünkü o derin sulara yüksek bir yerden aşağı bakar gibi bakar ve ters dönmüş bir tekneyi de ters dönmüş bir at arabası gibi görür. Bunun gibi sayısız sahne onu hiç etkilemeyecek ve rahatsız etmeyecektir. Nereye giderse gitsin, rahat olacaktır. Bir adam sıradan bir ödül için bahis oynarsa yeteneğini ortaya koyacaktır; gümüş ya da altın için bahse girmişse heyecandan yeteneklerini sergileyemeyecektir. Yetenekleri aynıdır ancak kaygısı bahsinin artan değeriyle büyür. Dışsal şeylerin düşünülmesi insanları her zaman içten rahatsız eder."

[5]

Tian Kaizhi² Zhou Beyi Wei'yi görmeye gittiğinde bey ona şöyle dedi: "Zhu Shen'in³ sağlığı korumanın yolunu öğrendiğini duydum. Onun öğrencisi olduğuna göre bu konuda neler söyleyebilirsin?"

Tian Kaizhi şöyle dedi: "Avluyu bir süpürgeyle süpürmekten başka bir şey yapmadım. Üstadımdan ne öğrenmiş olabilirim ki?"

2 Daoist bir münzevi.

3 Daoist bir münzevi.

Bey şöyle dedi: “Mütevazı olma üstat. Bu konuda bir şeyler duymak istiyorum.”

Tian Kaizhi şöyle dedi: “Üstadın şöyle dediğini duydum: ‘Sağlığı iyi tutmak koyun sürüsü gütmek gibidir; arkada kalıp sürüden ayrılanları dürtün!’”

Bey, “Bu ne anlama geliyor?” diye sordu.

Tian Kaizhi, “Lu Beyliği’nde Shan Bao adında bir adam vardı; mağaralarda yaşadı, soğuk su içti ve kazanç için asla başkalarıyla mücadeleye girmede. Yetmiş yaşında bile yeni doğmuş bir bebek gibi görünüyordu. Ne yazık ki aç bir kapla-
na rastladı ve kaplan onu yedi. Zhang Yi adında zengin yok-
sul herkesin sevdiği bir adam vardı, kırk yaşında hastalanıp
ateşler içinde öldü. Shan Bao içsel gelişimine dikkat etti ancak
fiziksel formu [bedeni] bir kaplan tarafından yendi. Zhang
Yi dışarı karşı davranışlarına dikkat etti ama bir hastalık onu
içeriden vurdu. İkisi de zayıf yönlerini iyileştirmede.”

Konfüçyüs der ki: “Kendini gizlemekte fazla ileri gitme;
kendini övme; ikisinin arasında solmuş bir ağaç gibi hareket
etmeden sessizce dur. Bu üç şeyi yapana Mükemmel İnsan
denebilir. Tehlikelerle dolu bir yolculuğa çıkan on kişiden
biri ölür, baba oğullar ve kardeşler birbirlerini her daim te-
tikte olmaları için uyarır ve sayıları fazla olmadıkça yola çık-
maz. Bu çok akıllıca değil midir? Ancak aslında insanın en
çok korkması gereken, kafasını yastığa koyduğu ve sofrada
geçirdiği zamanlardır; birbirlerini bu konularda uyarmazlar-
sa yanılıyorlar demektir!”

[6]

Siyah elbiseli, kurban törenlerinden sorumlu memur do-
muz ahırına geldi ve bir domuza şöyle dedi: “Neden ölüm-
den korkuyorsun? Seni üç ay boyunca besleyeceğim. Sonra
on gün kefarete ve üç gün perhizden sonra omuzlarını oyup
sunağa yerleştireceğim. Bunu ister misin?”

Domuzların yerinde olsaydı, saman yiyip ahırda kalmayı tercih ederdi. Kendisi için düşünseydi, onurlu ve seçkin bir şekilde yaşamayı ve öldüğünde süslü bir cenaze arabasında süslü bir tabutta yatmayı tercihedeceğini söylerdi. Domuzların yerinde olsa kurban edilip sunağa koyulmayı reddederdi. Kendini düşünürken ise öldükten sonra bir cenaze arabasına koyulmayı düşünüyordu. Onun domuzlardan ne farkı var?

[7]

Qi Beyi Huan bataklıklarda avlanırken, Guan Zhong⁴ onun arabasını sürüyordu. Bey bir hayalet gördü ve Guan Zhong'un elini tutup, "Ne gördün?" dedi.

Guan Zhong, "Hiçbir şey görmedim," dedi.

Sarayına döndükten sonra bey hastalandı ve birkaç gün boyunca dışarı çıkmadı. Huangzi Gao'ao adında bir saray çalışanı şöyle dedi: "Bey hazretleri kendine zarar veriyor. Bir hayalet sizi nasıl incitebilir? Nefesiniz içinizde kaldıysa, onu dışarı veremiyorsanız enerjiniz yeterli değil demektir. Nefes sadece yukarı doğru gider ve aşağı inmezse rahatsız olursunuz. Nefes sadece aşağı doğru gider ve yukarı çıkmazsa unutkan olursunuz. Nefes ne yukarı ne de aşağı giderse hasta olursunuz."

Bey Huan, "Peki gerçekten hayalet diye bir şey var mı?" diye sordu.

Huangzi Gao'ao şöyle dedi: "Var. Ocaklarda Lu ve Ji [adlarında olanlar] var. Kapının içindeki çöp yığnında Le-iting, kuzeydoğu duvarının altında Bei'a ve kuzeybatı duvarının altında Yiyang var. Suda Wangxiang ve tepelerde Shen var. Dağlarda Kui; ovalarda Panghuang ve bataklıklarda Weiyi var."

Bey Huan, "Weiyi neye benziyor?" diye sordu.

Huangzi Gao'ao şöyle cevap verdi: "Weiyi bir tekerlek göbeği kadar büyük ve bir araba mili kadar uzundur. Mor

4 Antik dönem Çin filozoflarından.

bir elbise giyer ve kırmızı bir şapka takar. Bu hayalet gök gürültüsünden ve savaş arabalarının gürültüsünden hoşlanmaz. Böyle bir gürültü duyduğunda elleri kafasında ayakta durur. Onu gören kişi hükümdarların şahı olur.”

Bey Huan bir kakhaha attı ve şöyle dedi: “Bu tam olarak benim gördüğüm hayalet.” Sonra elbisesi ve şapkasını düzeltti ve oturarak Huangzi Gao’ao ile konuştu. Gün bitmeden artık kendini hasta hissetmiyordu.

[8]

Ji Shengzi, Zhou Beyi Xuan için bir dövüş horozu eğitiyordu.

On gün geçtikten sonra Bey Xuan, “Horoz dövüşmeye hazır mı?” diye sordu. Ji Shengzi, “Henüz değil. Hâlâ kibirli ve mağrur,” dedi.

Bir on gün daha geçti ve Bey Xuan tekrar sordu. Ji Shengzi da, “Henüz değil. Hâlâ sese ve gölgeye tepki veriyor,” dedi.

Bir on gün daha geçti ve Bey Xuan tekrar sordu. Ji Shengzi da, “Henüz değil. Hâlâ sert bakıyor,” dedi.

Bir on gün daha geçti ve Bey Xuan tekrar sordu. Ji Shengzi, “Neredeyse hazır. Başka horozların sesinden etkilenmiyor. Tahtadan bir horoz gibi görünüyor. Erdemleri tamamlandı. Diğer horozlar ona meydan okumaya cesaret edemez. Hepsi ondan kaçacak,” dedi.

[9]

Konfüçyüs Lüliang’a⁵ manzara izlemeye gitmişti, yirmi zhang’dan yüksek bir şelale ve kırk li’den uzun bir nehir vardı; su o kadar hızlı akıyordu ki ne balıklar, ne kaplumbağalar

5 Buranın neresi olduğuyla ilgili iki görüş vardır. Günümüz Shaanxi Eyaleti ya da Jiangsu Eyaleti sınırları içinde olduğu düşünülmektedir.

ne de başka bir canlı yukarı doğru yüzebilirdi. Suda yüzmekte olan bir adam gördü, adamın bir derdi olduğunu ve intihar etmek istediğini sandı. Öğrencilerine adamı kurtarmak için nehrin kenarından onu takip etmelerini söyledi. Fakat adam birkaç yüz adım boyunca akıntının durduğu yere gelene kadar sudan çıkmadı. Saçları sırtından aşağı sarkmış bir halde su kenarında yürüyüp kendi kendine şarkı söylüyordu.

Konfüçyüs peşinden gitti ve şöyle dedi: “Senin bir hayalet olduğunu düşündüm ama şimdi bir insan olduğunu görüyorum. Sormak istiyorum, acaba yüzmek için özel bir yönteminiz mi var?”

Adam şöyle cevap verdi: “Hayır, özel bir yöntemim yok. Eskiden ne yapıyorsam onu yapmaya devam ediyorum, yavaş yavaş alıştım ve doğal yolu takip ettim. Akıntıyla birlikte yüzerim. Sadece kendimi sulara bırakıyorum. İşte böyle yüzyorum.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Eskiden ne yapıyorsam onu yapmaya devam ediyorum, yavaş yavaş alıştım ve doğal yolu takip ettim demekle neyi kastediyorsunuz?”

Adam şöyle dedi: “Ben yüksek yerlerde doğdum ve yükseklere alıştım. Su kenarında büyüdüm ve buna alıştım. Bilmediğim şeyi yaptım ve doğal yolu takip ettim.”

[10]

Qing adında bir marangoz vardı, ahşaptan bir çan çerçevesi yapmıştı. Çan çerçevesi tamamlandığında, onu gören herkes sanki bu doğaüstü bir başarıymış gibi hayrete düşmüştü. Lu beyi bunu gördükten sonra Qing’e şöyle sordu: “Eserinizi hangi teknikle yaptınız?”

Marangoz Qing şöyle dedi: “Ben bir işçiyim, ne tekniğim olacak? Ancak söyleyecek bir şeyim var. Çerçeve üzerinde çalışırken enerjimin dağılmasına izin vermedim. Zihnimi buna yoğunlaştırmak için perhiz yaptım. Üç gün perhiz yap-

tıktan sonra ödöl veya kazanç hakkında hiçbir düşüncem kalmadı; beş günlük perhizden sonra beceri ya da beceriksizlik gibi bir düşüncem kalmadı; yedi günlük perhizden sonra uzuvlarım veya fiziksel formum hakkında hiçbir düşüncem kalmadı. O sırada sarayı hiç düşünmeden yaptığımı odaklanmışım ve dış dünyayla ilgili tüm düşünceleri kendimden uzaklaştırmışım. Sonra ağacın ve ahşabın doğasını anlamak için bir dağ ormanına gittim. Doğru şekle sahip uygun bir ağaç bulunca zihnimde çan çerçevesini gördüm ve işe koyuldum. Böyle olmasaydı kesinlikle o çan çerçevesini yapamazdım. Böylece benim doğam ve ağacın doğası birleşmiş oldu. Çan çerçevesi muhtemelen bu yüzden doğaüstü bir başarıymış gibi görünüyor.”

[11]

Dong Yeji at arabası sürme konusunda çok iyiydi ve bu sayede Lu Beyi Zhuang’ı görme fırsatı yakalamıştı. At arabasını düz şekilde ileri geri ve sonra da sağa sola mükemmel bir daire şeklinde sürdü. Bey onun bu yaptığının resim çizmekten bile iyi olduğunu düşündü ve ona aynı hareketleri yüz defa daha yapıp saraya dönmesini söyledi.

Yan He⁶ da oradaydı. Beyi görmek için saraya girdi ve ona, “Dong Yeji’nin atları yorgunluktan yığılmak üzere,” dedi. Bey tek kelime etmedi.

Kısa bir süre sonra Dong Yeji’nin atları yorgunluktan yığıldı ve o da saraya döndü. Bey, Yan He’ya, “Atların yorgunluktan yığılacağını nereden bildin?” diye sordu.

Yan He şöyle cevap verdi: “Atları çok yorulmuştu ama o onları dörtnala koşturmaya devam etti. Bu nedenle yorgunluktan yere yığılacaklarını söyledim.”

6 Lu Beyliği’nden bir bilge.

[12]⁷

Zanaatkâr Chui pergelden daha iyi bir daire çizebilirdi çünkü parmakları ve kullandığı şey birleşmiş gibi olurdu; hesaplamasına da gerek kalmazdı. Ayakkabılar ayaklara tam uyarsa ayaklarınızı unutursunuz; kemeriniz tam uyarsa belinizi unutursunuz; doğru ve yanlış unutursunuz çünkü kalbiniz rahattır; ne fikir değiştirir ne de başkalarını takip edersiniz. Her zaman rahat olmak rahat olmayı unutmakla mümkündür.

7 Bu hikâyeden sonra gelen 13. Hikâye, bu bölümle ilgisi olmadığından Chen Guying'in edisyonunda 19. Bölüm'den çıkarılmıştır. (ç.n.)

20. Bölüm

Bir Dağ Ağacı

[1]

Zhuangzi dağda yürürken gür dalları ve yaprakları olan devasa bir ağaç gördü. Bir oduncu ağacın yanında durdu ama onu kesmeye tenezzül etmedi. Zhuangzi ona neden kesmeyi umursamadığını sorduğunda oduncu, “İşe yaramaz,” dedi. Zhuangzi şöyle dedi: “Bu ağaç doğal ömrünü dolduracak çünkü işe yaramaz.”

Zhuangzi dağdan ayrıldıktan sonra eski bir arkadaşının evinde bir gece kaldı. Arkadaşı o kadar mutluydu ki hizmetçisine bir kaz kesip pişirmesini söyledi. Hizmetçi, “Hangisini keseyim, ses çıkaranı mı yoksa ötekini mi?” diye sordu. Ev sahibi şöyle cevap verdi: “Ses çıkarmayanı kes.”

Ertesi gün öğrenciler Zhuangzi’ya şöyle sordular: “Dün dağdaki ağaç, işe yaramaz olduğu için doğal ömrünü doldurabilecekti ve şimdi ev sahibinin evindeki kaz işe yaramaz olduğu için kesildi. İşe yarar mı yoksa işe yaramaz mı olmayı tercih ederdiniz üstat?”

Zhuangzi gülümseyerek şöyle dedi: “Biraz işe yarar ve biraz işe yaramaz olmayı tercih ederim. Biraz işe yarar ve bi-

raz işe yaramaz arasında bir yerde olmak iyi görünebilir ama aslında öyle değildir. Bu şekilde sorunlardan kaçınılamaz. Doğal akış takip edilirse böyle olmaz. Kusursuz insan itibardan da utançtan da arıdır; istediği zaman görünür ve kaybolur; hiçbir şeye yapışmadan zamana uyum sağlar. Doğayla kusursuz bir uyum içinde yukarı ve aşağı hareket eder, her şeyin kökü olan Dao'da serbestçe dolaşır. O her şeyi kontrol eder ama hiçbir şey tarafından kontrol edilmez. Böyle olunca bir sorun yaşar mı? Shen Nong ve Sarı İmparator'un izlediği yol buydu. Ancak dünyevi zevkler ve insan ilişkilerinde durum böyle değildir. Birliğin olduğu yerde ayrılık; başarının olduğu yerde yıkım; dürüstlüğün olduğu yerde engel; onurun olduğu yerde kınama; başarının olduğu yerde başarısızlık; yeteneğin olduğu yerde boş verme; yetersizliğin olduğu yerde zorbalık vardır. Nasıl emin olabilirsin ki? Gerçekten de üzücü! Öğrencilerim, her işinizi doğal akışa uygun şekilde yapın!”

[2]

Shinan'dan Yiliao,¹ Lu beyini ziyaret ettiğinde, bey endişeli görünüyordu. Shinan'dan Yiliao, “Neden endişeli görünüyorsunuz?” diye sordu.

Lu beyi şöyle cevap verdi: “Eski hükümdarların yöntemlerini inceliyorum ve onların yaptıklarını devam ettirmeye çalışıyorum. Her zaman kutsal ruhlara ve bilgelere saygı duymuşumdur. Tüm bu noktaları bir an bile boş vermeden ciddiyetle uyguluyorum ama yine de beladan kaçınamıyorum. Bu yüzden endişeleniyorum.”

Shinan'dan Yiliao şöyle dedi: “Sorundan kaçınma yönteminiz çok yüzeysel! Dağ ormanlarında yaşayan ve mağaralarda saklanan kürklü tilkiler ve puanlı leoparlar gerçekten sessizdir. Geceleri dışarı çıkıp gündüzleri mağaralarda

1 Chu Beyliği'nden bir savaşçı.

kalırlar ve gerçekten de çok temkinli davranırlar. Susamış, aç ve yorgun olmalarına rağmen uzaktaki nehir ve göllerde yiyecek ararlar; gerçekten de ihtiyatlıdırlar. Ancak yine de tuzığa düşmekten kaçınamazlar. Hataları nedir? Talihsizlikleri kürklerinden ve derilerinden gelir. Lu Beyliği de sizin kürkünüz ve deriniz değil mi? Umarım fiziksel formunuzu bir kenara bırakıp, kürkünüzden ve derinizden kurtulur, zihninizi temizler, arzularınızı unuttur ve vahşi doğada dolaşırsınız. Nanyue'de Jiande adında bir beylik vardır. Oranın halkı sade ve dürüst, kendileriyle ilgili çok az isteği ve arzuları olan insanlardır. Çalışmayı bilir ama istiflemeyi bilmezler, başkalarına yardım eder ama karşılık beklemezler, doğruluğu bilir ama normları bilmezler; doğalarını takip eder ve Dao'ya uygun davranırlar; mutluluk içinde yaşar ve huzur içinde ölürlər. Tahttan feragat edip sıradan dünyayı terk edeceğinizi ve böylece Dao'yla uyum içinde yürüyeceğinizi umuyorum.”

Lu beyi şöyle dedi: “Dao'ya giden yol uzun ve tehlikeli. Yolda nehirler ve dağlar var. Ne bir tekneye ne de arabaya sahip olduğuma göre ne yapabilirim?”

Shinan'dan Yiliao şöyle dedi: “Kullarınıza karşı kibirli ya da yerinizden ayrılmaya isteksiz değilseniz zaten Dao'ya gitmek için tekneniz ve arabanız var demektir.”

Lu beyi şöyle dedi: “Dao'ya giden yol uzun ve ıssız. Bu yolda benim yardımcım kim olacak? Ne tahılım ne de yiyeceğim var, gideceğim yere nasıl ulaşabilirim ki?”

Shinan'dan Yiliao şöyle dedi: “Masraflarınızı azaltın ve arzunuzu zayıflatın, böylece hiç yiyeceğiniz olmasa bile yeterli olandan fazlasına sahip olacaksınız. Nehirleri ve denizleri aşın, böylece yolculuğunuzun bir sonu olmadığını göreceksiniz. Ne kadar uzağa giderseniz varmak istediğiniz yer de sizden o kadar uzaklaşacaktır. Sizi uğurlayanlar nehir kenarından geri dönecekler ve siz o sırada çoktan çok uzaklara varmış olacaksınız! Yönetenlerin sorunları, yönetilenlerin de endişeleri vardır. Bu nedenle, Hükümdar Yao ne hükmetti

ne de yönetildi. Umarım sizi dertlerinizden ve endişelerinizden kurtarabilirim. Böylece siz kusursuz özgürlük dünyasında dolaşırken yoldaşınız yalnızca Dao olacak. Bir adamın tekneyle nehri geçtiğini ve boş bir teknenin onun teknesiyle çarpıştığını varsayalım. Asabi bir adam bile böyle bir durumda sinirlenmez. Diğer teknede biri olsa ona ‘Teknenin yönünü değiştir!’ diye bağırır. Diğer adam onu ilk seferde dinlemezse tekrar bağıracaktır. Diğer adam onu ikinci seferde dinlemezse üçüncü kez bağıracaktır. Eğer diğer adam onu üçüncü seferde dinlemezse kesinlikle ona lanet edecektir. İlk durumda sinirlenmez çünkü tekne boştur ama diğer durumda teknede biri vardır ve sinirlenir. Özgür ve boş bir zihinle dolaşan kişiye kim zarar verebilir?”

[3]

Beigong,² Wei Beyi Ling’e bir çan takımı yapılması için bağış topluyordu. Önce şehir surlarının dışında bir altar yaptı; üç ay içinde çan takımı için gereken para toplandı ve çanlar yapıldı.

Prens Qingji, Beigong’a rastladı ve “Bu kadar kısa sürede bunu nasıl başardınız?” diye sordu.

Beigong şöyle dedi: “Bu işe konsantre olmuştum. Hepsi bu kadar. İnsanların oyulup cilalanan şeyin sonunda basit doğal haline döneceğini söylediğini duydum. Sade ve kayıtsız şekilde toplanan kalabalıktan haberim olmadı. Gelen ve gidenlerin kim olduğunu ayırt edemiyorum. Gelenleri reddetmiyor gidenleri tutmaya çalışmıyorum. Bağış yapmak istemeyenleri zorlamıyorum; bağış yapmak isteyenlere de müdahale etmiyorum. Herkesin imkânına göre, insanlara en ufak bir zarar vermeden sabahtan akşama kadar bağış topluyorum. Dao’ya sahip bir insan başka ne yapabilir ki?”

² Wei Beyliği’nin zadenğânındandır.

[4]

Konfüçyüs Chen ve Cai beylikleri arasındaki tarlalarda kuşatıldığında yedi gün boyunca yemek pişirmek için ateş yakmadı.

Ren adında yaşlı bir adam onun yanına üzüntüsünü ifade etmeye gitti. “Açlıktan ölmek üzeresiniz, değil mi?”

Konfüçyüs, “Evet,” dedi.

Ren, “Ölümden korkuyor musunuz?” diye sordu.

Konfüçyüs, “Evet,” dedi.

Ren şöyle dedi: “Size ölümsüzlüğe giden yolu anlatmaya çalışayım. Doğu Denizi’nde Yidai adında bir kuş vardır. Çok yavaş uçan bu kuşlar enerjileri yokmuş gibi görünürler. Sürüler halinde uçar ve yan yana tünerler. Önde de arkada da uçmaya cesaret etmezler. Asla ilk lokmayı almazlar, daima kalanları yerler. Sonuç olarak, asla sürüden atılmaz veya başka canlılar tarafından taciz edilmezler. Bu yüzden asla tehlikede olmazlar. İlk kesilecek olan düz ağaç, ilk kuruyacak olan tatlı su kuyusudur. Akılsızları uyarmak için bilgeliğinizi keskinleştiriyor, kötülük yapanlara karşı çıkmak için kendinizi yetiştiriyorsunuz ve ay ve güneş ellerinizdeymiş gibi kendinizi herkese açık ediyorsunuz. Bu yüzden tehlikeden kaçınamıyorsunuz. Bir keresinde Dao’yu elde etmiş birinin şöyle dediğini duymuştum: ‘Kendini övenin erdemi yoktur; başarısıyla sarhoş olan mahvolur; şöhretine önem veren kaybeder.’ Kim başarısından ve şöhretinden vazgeçip sıradan insanların arasına katılabilir? Böyle biri için Dao galip gelmiştir ama o kendini göstermez. Sade ve boştur, deliliğe yakın görünür. Hiçbir iz bırakmaz ve hiçbir mevkide kalmaz; başarı ya da şöhret için çalışmaz. O kimseden bir şey talep etmez ve kimse de ondan bir şey talep etmez. Böyle bir Üst İnsan şöhret istemez; siz bundan neden hoşlanasınız ki?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Çok iyi!” Kısa bir süre sonra arkadaşlarından ayrıldı, öğrencilerini bıraktı ve büyük bata-

lıklara doğru gitti. Kaba saba kıyafetler giydi ve yabani meyvelerle beslendi. Vahşi hayvanlar arasında yürürken hayvanlar rahatsız olmazdı. Kuşların arasında yürürken kuşlar da rahatsız olmazdı. Vahşi hayvanlar ve kuşlar ondan rahatsız olmadığına göre insanlar nasıl ondan rahatsız olsun!

[5]

Konfüçyüs, Zisang Hu'ya³ şöyle sordu: “Ben iki kez Lu Beyliği’nden kovuldum; Song Beyliği’nde altında ders verdiğim ağaç kesildi ve hakarete uğradım; Wei Beyliği’nden kovuldum; Song Beyliği’nde ve Zhou Beyliği’nde hiçbir çıkış yolum yoktu; Chen ve Cai beylikleri arasında kuşatıldım. Çok fazla talihsizlik yaşadım. Ailem, akrabalarım, öğrencilerim ve arkadaşlarım beni terk etti. Neden böyle oldu?”

Zisang Hu şöyle dedi: “Jia Beyliği’nden kaçan adamın hikâyesini duymadınız mı? Lin Hui adında bir adam bin altın değerindeki yeşim taşını geride bırakmış ve küçük oğlunu sırtına alıp oradan kaçmış. Birisi ona şöyle sormuş: ‘Parayı düşünerek mi kaçtın? Öyleyse bebeğin maddi değeri yoktur. Ağırlığı mı düşündün? Bebek yeşim taşından çok daha ağırdır. Neden kıymetli yeşimi geride bıraktın ve sırtındaki bebekle kaçtın?’ Lin Hui şöyle dedi: ‘Yeşim taşıyla kâr üzerinden, bebekleyle doğal bir ilişkim vardır.’ Birbirleriyle kâr ilişkisi olanlar, sıkıntı, yoksulluk, felaket ve tehlike durumlarında birbirlerini atarken, doğası gereği birbirleriyle ilişkili olanlar böyle zamanlarda birbirlerine sarılacaktır. Birbirinden kurtulmak istemekle birbirine sarılmak arasında çok büyük fark vardır. Üst İnsanların arasındaki ilişki su kadar doğal ve sadeyken, Küçük İnsanların arasındaki ilişki şarap kadar tatlıdır. Birincisi sade ama yakinken ikincisi tatlı ama duygusuzdur. Küçük İnsanlar arasındaki ilişki makul bir sebep olmadan başlar ve makul bir sebep olmadan da biter.”

3 Bir münzevi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Yol göstericiliğinizi samimiyetle kabul ediyorum.” Sonra yavaş adımlarla ve zihni rahat bir şekilde geri döndü. Çalışmalarına son verdi ve kitaplarını dağıttı. Öğrencileri artık önünde eğilmiyorlardı ama ona her zamankinden daha fazla sevgi gösterdiler.

Bir gün Zisang Hu şöyle dedi: “Ölüm döşeğinde Hükümdar Shun, Hükümdar Yu’ya dedi ki: ‘Sözlerimi not edin! Fiziksel formunuz için hiçbir şey doğaya uymaktan daha iyi değildir; mizacınız için hiçbir şey samimiyetten daha iyi değildir. Doğal akışa uyuyorsanız doğal özelliklerinizi yitirmezsiniz; samimiyseniz kalbinizi zorlamazsınız. Doğal özelliklerinizi yitirmedeğinizde ve kalbinizi zorlamadığınızda, fiziksel formunuza özel olarak dikkat etmek zorunda kalmazsınız. Fiziksel formunuza özel olarak dikkat göstermediğinizde, maddi şeylere bağımlı olmak zorunda kalmazsınız.’”

[6]

Zhuangzi yamalı kaba bir elbise giydi ve ayakkabılarını kenevir iplerle bağladı. Wei beyini görmeye gittiğinde bey ona, “Neden bu kadar sefil bir haldesin?” diye sordu.

Zhuangzi şöyle dedi: “Ben fakirim, sefil değilim. Bir bilge Dao’yu ve erdemini uygulayamadığında sefildir. Bir bilge kötü elbiseler ve ayakkabılar giydiğinde fakirdir. Doğru zamanlarda doğmamış olmanın anlamı budur. Hiç zıplayan maymunları görmediniz mi? Nan, Zi, Yu, Zhang gibi büyük ağaçların arasında daldan dala zıplarlar. Ünlü okçu Yi ve Peng Meng⁴ bile onlara nişan almakta çaresiz kalır. Ancak maymunlar Zhe, Ji, Zhi, Gou gibi dikenli ağaçlara gelince çok dikkatli hareket eder, etrafa bakar ve korkudan titrerler. Bu onların kasları ve kemiklerinin işlememesinden değildir. Elverişli koşullarda olmamalarından ve bu nedenle becerilerini tam sergileyememelerindendir. Ahlaksız hükümdarlar

4 Ok atmada çok usta kişilerden, Okçu Yi’nin öğrencisi.

ve kötü yöneticilerin devrinde nasıl olur da bilginler sefil olmaz? Tıpkı Bi Gan'ın kalbi çıkarılmadan önceki gibi, bu çok açık bir örnek değil midir?"

[7]

Konfüçyüs Chen ve Cai beylikleri arasındaki tarlalarda kuşatıldığında yedi gün boyunca yemek pişirmek için ateş yakmadı. Sol elini kurumuş bir ağaca dayayarak kendini destekledi ve sağ eliyle ağacın dalına vurarak Shen Nong zamanından bir şarkı söylemeye başladı. Elinde bir sopa vardı ama düz değildi; sesi çıkıyordu ama uyumsuzdu. Ancak söylediği şarkı yine de herkesin hoşuna gitmişti.

Yan Hui saygıyla ayakta duruyordu sonra dönüp [Konfüçyüs'e] baktı. Yan Hui'nin ona aşırı saygı gösterebileceğinden ve onun sevgisinden dolayı acı çekebileceğinden korkan Konfüçyüs şöyle dedi: "Hui, doğadan gelen zararları kabul etmemek kolay, insanlardan gelen iyilikleri kabul etmemek zordur. Bir başlangıç ya da son yoktur, insan ve doğa birbirinin aynıdır. Şimdi şarkı söyleyen kimdir?"

Yan Hui şöyle sordu: "Doğadan gelen zararları kabul etmemek kolaydır sözünün anlamı nedir?"

Konfüçyüs şöyle dedi: "Açlık, susuzluk, soğuk ve sıcak, yoksulluk – bunların hepsi gök ve yerin hareketleri ve nesnelerin değişiminden kaynaklanır. Bir başka deyişle [bunlardan kurtulmak için] gökle yerin hareketleri ve nesnelerle birlikte değişmek gerekir. Kulları hükümdarın ve yöneticilerin emirlerine karşı gelmeye cesaret edemez. Hükümdar ve yöneticilerin emirlerine karşı gelinemezken doğanın kanunlarına karşı gelinebilir mi?"

Yan Hui şöyle dedi: "İnsanlardan gelen iyilikleri kabul etmemek zordur sözüyle neyi kastediyorsunuz?"

Konfüçyüs şöyle dedi: "İlk görevime atandığımda her şey yolunda gitti. Mevkim ve maaşım beni yoksulluktan uzak

tuttu. Bu maddi fayda bana ait değildi ve dışsal bir şeydi. Üst İnsan soygun, bilge insan da hırsızlık yapmaz. Bunların peşinden niye koşayım? Bu nedenle, hiçbir kuşun kırlangıçtan daha akıllı olmadığı söylenir. Uygun olmayan bir yer gördüğünde ikinci bir kez bakmaz, ağzındaki yiyeceği düşürse bile uçup gider. İnsanlardan korkar ama yine de insanların evlerine girer ve yuvasını orada yapar.”

Yan Hui şöyle dedi: “Neden bir başlangıç ve son yoktur?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Her şey değişiyor ama bunun nasıl olduğunu bilmiyoruz, bunun sonunun nasıl olacağını ve başlangıcını nereden bilebiliriz? Sadece doğal akışı takip ediyoruz.”

Yan Hui şöyle dedi: “İnsan ve doğa aynıdır sözünün anlamı nedir?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “İnsan doğadan gelmiştir; doğal olan da doğadan gelmiştir. İşte bu nedenle insan doğayı somutlaştıramaz. Bu kısıtlılık sebebiyle ancak bilgiler doğal akışla birlikte değişebilir.”

[8]

Zhuangzi, Diaoling’de bir kestane bahçesinde gezerken güneyden uçan çok tuhaf bir saksagan gördü. Kanatları yedi chi genişliğinde, gözleri bir cun⁵ çapındaydı. Zhuangzi’nin kafasının üzerinden uçup kestane ağacının birinin üzerine kondu. Zhuangzi şöyle dedi: “Bu ne kuşudur böyle! Kocaman kanatlarıyla uzağa uçamaz ve kocaman gözleriyle net göremez.” Giysisini kaldırarak hızla yürüdü ve yayıyla onu vurmak için durdu. O sırada güzel yaprakların altında gölgelik güzel bir yer bulmuş ve kendini unutmuş bir ağustosböceği gördü. Yaprakların arasından, [ağustosböceğini] yakalamak için saklanan ve kendini unutmuş bir peygamber-

5 Bir cun yaklaşık 3 cm’dir.

berdevesi gördü. Tuhaf saksağan, bu durumdan yararlandı ve kendi dezavantajını tamamen unutarak peygamberdevesini yakaladı. Zhuangzi tetikte bir halde şöyle dedi: “Ah! Şeyler birbirlerine felaket getiriyorlar. Açgözlülüğün sonucudur bu.” Yayını bir kenara atıp aceleyle evine gitti. Bahçenin bekçisi onun peşinden koştu ve bir şey çaldığını düşünerek ona hakaret etti.

Bundan sonra üç gün boyunca Zhuangzi kendini mutsuz hissetti. Öğrencisi Lin Ju ona, “Bugünlerde neden mutsuzsunuz?” diye sordu.

Zhuangzi şöyle dedi: “Bedenimi korumak için kendimi unuttum. Sıradan dünyanın tehlikesini görebiliyorum ama kendi davranışlarım yüzünden şaşırılmış olabilirim. Bir keresinde üstadımın şöyle dediğini duymuştum: ‘Bir yere gittiğinde oranın alışkanlıklarına göre hareket et.’ Kestane bahçesinde dolaşırken kendimi unuttum. Tuhaf saksağan kafamın üzerinden uçup kestane ağacına konunca gerçek doğamı unuttum. Bahçenin bekçisi bana hakaret etti. İşte bu yüzden mutsuzum.”

[9]

Yang Zi⁶ Song Beyliği’ne gitti ve geceyi bir handa geçirdi. Hancının, biri güzel diğeri çirkin iki cariyesi vardı. Hancı çirkin olanı tercih ediyor ve güzel olana karşı soğuk davranıyordu. Yangzi ona nedenini sorduğunda, hancı şöyle cevap verdi: “Güzel olan güzel olduğunu düşünüyor, ama ben onun güzelliğini bilmiyorum; çirkin olan çirkin olduğunu düşünüyor ama ben onun çirkinliğini bilmiyorum.”

Yang Zi yanındaki öğrencilerine şöyle dedi: “Aklınızda tutun! İyi davranışlar sergiliyorsanız ve kendinizi gösterme fikrinden de kurtulduysanız, nereye gitseniz sevilirsiniz!”

6 Yang Zhu adıyla da anılır.

21. Bölüm

Tian Zifang

[1]

Tian Zifang,¹ Wei soylularından Wen ile birlikte oturuyordu ve birkaç kez Xi Gong'u² övdü.

Wen ona, “Xi Gong senin hocan mıdır?” diye sordu.

Tian Zifang şöyle cevap verdi: “Hayır, o benimle aynı köy-dendir. Fikirleri çok yerindedir, bu nedenle onu övüyorum.”

Wen şöyle söyledi: “Senin bir hocan yok mu?”

Tian Zifang, “Evet, var,” dedi.

Wen, “Hocan kim?” diye sordu.

Tian Zifang, “Dongguo Shunzi,”³ dedi.

Wen, “Nasıl olur da onu hiç övmezsin?” diye sordu.

Tian Zifang şöyle cevap verdi: “O tamamen saftır. Sıradan bir insanın görünüşüne sahiptir ama kalbi doğa gibidir. Olayların doğal seyrini takip eder ve doğasından getirdiği saflığı korumuştur. Onun saf ve her şeyi kucaklayan bir kalbi vardır. İnsanlar Dao'ya karşı hareket ettikleri zaman,

1 Wei Beyliği'nin bilgelerindendir.

2 Wei Beyliği'nin bilgelerindendir.

3 Shunzi adında bir bilge.

onları kendi doğru davranışlarıyla aydınlatır ve böylece yollarını düzeltmeye teşvik eder. Onu övmek için yeterli vasfa sahip değilim!”

Tian Zifang yanından ayrıldıktan sonra Wen düşüncelere daldı ve günün geri kalanında hiç konuşmadı. Daha sonra memurlarıyla konuşurken onlara şöyle dedi: “Çok derin, gerçek erdeme sahip bir Üst İnsan! Bilge sözlerin, insancıl ve doğru davranışların en yüce olduğunu düşünürdüm. Tian Zifang hocasıyla ilgili konuşurken kalakaldım ve dilim düğümlendi. Öğrendiklerimin tamamı değersiz şeylerden ibaret! Wei Beyliği benim için bir yük!”

[2]

Wen Bo⁴ Qi Beyliği’ne giderken Lu Beyliği’nde durdu. Lu Beyliği’nden biri onu görmek isteyince Wen Bo şöyle dedi: “Hayır. Burada Üst İnsanların görgü kuralları ve doğruluğu anladıklarını ama insanların kalbini anlamayı bıraktıklarını duydum. Bu yüzden onu görmek istemiyorum.”

Qi Beyliği’nden dönerken yine Lu Beyliği’nde durdu. O adam onu tekrar görmek istediğinde Wen Bo şöyle dedi: “Daha önce bir kez beni görmek istedi ve bugün beni tekrar görmek istiyor. Beni aydınlatacak bir şeyi olmalı.” Dışarı çıkıp adamı gördükten sonra geri geldi ve iç çekti.

Ertesi gün adamlarla bir kez daha görüştü ve yine iç çekerek geri döndü. Hizmetçisi, “Bu adamlarla her görüşmenizde iç çekerek geri dönüyorsunuz. Neden?” diye sordu.

Wen Bo şöyle dedi: “Bir keresinde ‘Burada Üst İnsanların görgü kuralları ve doğruluğu anladıklarını ama insanların kalbini anlamayı bıraktıklarını duydum’ demiştim. Az önce görüştüğüm adam görgü kurallarına sıkı sıkıya bağlı hareket ediyor ve görünüşü bir ejderha veya kaplana benziyor. Babamış gibi bana sert bir şekilde nasihat verdi. Bu yüzden defalarca iç çektim.”

4 Chu Beyliği’ndendir, Dao’yu elde edenlerdendir.

Konfüçyüs, Wen Bo ile görüştüğünde tek kelime etmedi. Zi Lu şöyle dedi: “Uzun zamandır Wen Bo’yu görmek istiyordun. Onunla buluştuğunda neden tek kelime etmedin?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Onun gibi bir adama bakarken Dao’nun içinde olduğunu bilmem için tek bir bakış yeterlidir. Kelimelere gerek yoktur.”

[3]

Yan Hui, Konfüçyüs’e şöyle dedi: “Üstat yavaş yürürken ben de yavaş yürüyorum; hızlı yürürken ben de hızlı yürüyorum; koştuğunda ben de koşuyorum. Ama ayakları yere değmiyormuş gibi çok hızlı koştuğunda arkasından bakmak zorunda kalıyorum.”

Konfüçyüs, “Yan Hui, ne demek istiyorsun?” diye sordu.

Yan Hui şöyle dedi: “‘Üstat yavaş yürürken ben de yavaş yürüyorum’ derken sizin söylediklerinizi takip edebildiğimi kastediyorum. ‘Hızlı yürürken ben de hızlı yürüyorum’ demekle neyi tartıştığınızı takip edebildiğimi kastediyorum. ‘Koştuğunda ben de koşuyorum’ derken Dao hakkında söylediklerinizi takip edebildiğimi kastediyorum. ‘Ayakları yere değmiyormuş gibi çok hızlı koştuğunda arkasından bakmak zorunda kalıyorum’ derken insanları tek kelime etmeden ikna etmenizin, insanlara yakınlık göstermeden onları kendinize çekmenizin, onlara makam ve zenginlik sunmadan etrafınızda toplamanızın nedenini söyleyemem demek istiyorum.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Nedenini bulmalısın. Hiçbir üzüntü zihninin ölümünden daha büyük değildir. Vücudunun ölümü bile ikincil bir önem taşır. Güneş doğudan doğar ve batıdan batır. Dünyadaki her şey güneşin akışını izler. Gözleri ve ayakları olan her şey gün doğumundan sonra bir şeyler yapar. Güneş doğduğunda çalışmaya başlarlar ve güneş battığında dinlenmeye giderler. Bu dünyadaki tüm

canlılar için geçerlidir. Zaman geldiğinde ölürler ve zaman geldiğinde canlanırlar. Şimdi doğanın bana bahsettiği fiziksel formda olduğuma göre, başka bir şeye dönüşmek yerine doğal yaşam süremi yaşayacağım. Dünyadaki her şeyle birlikte gece gündüz dinlenmeden, sonun nerede olduğunu bilmeden hareket ediyorum. Kaderi önceden bilmek mümkün değildir. Yani her gün bu büyük değişimin içindeyim. Sürekli yan yana olmamıza rağmen senin bu gerçeği görememiş olman üzücü değil mi? Bende sadece fark edilebilir olanı fark ettin. Senin yaptığın boş bir pazarda boşuna bir at aramaya benziyor. Sen, benim eskiden olduğum şeyi unutmalsın, ben de senin eskiden olduğun şeyi unutmalıyım. Böyle olursa geriye endişelenecek ne kalır? Eski halimi unutsan da, benim unutamayacağın bir şeyim var.”

[4]

Konfüçyüs Laozi’yi görmeye gittiğinde Laozi saçlarını yıkamış, kurumalarını bekliyordu. Laozi hareketsiz dururken cansız bir bedene benziyordu. Konfüçyüs gözden uzak bir yerde bir süre bekledi ve sonra Laozi’nin yanına geldi, “Gözlerim mi yanılıyor yoksa gerçek mi? Az önce solmuş bir ağaç gibi hareketsiz duruyordunuz. Sanki dünyadaki her şeyi atmış, tüm insanları terk etmiş ve tek başınıza varmışsınız gibi.”

Laozi şöyle dedi: “Zihnim her şeyin başlangıcında yüyüyor.”

Konfüçyüs şöyle sordu: “Ne demek istiyorsunuz?”

Laozi şöyle cevap verdi: “Aklım, bilmediği kadar şaşkın; dilim konuşamayacak kadar bağlı. Ama sana kabaca bir fikir vermeye çalışayım. En yüksek formunda Yin soğuk yaşam enerjisidir. Yang ise en yüksek formunda sıcak yaşam enerjisidir. Soğuk yaşam enerjisi yerden gelir ancak gökten kaynaklanır, sıcak yaşam enerjisi gökten gelir ancak yerden kaynaklanır. Yaşam enerjisinin iki formunun etkileşimi ve dengesi

dünyadaki her şeyi doğurur. Yaşam ve ölüm, dolu ve boş, karanlık ve aydınlık vardır. Dönüşüm günden güne, aydan aya devam eder. Bu böyle sürüp gider ama sonucu görülemez. Yaşamın bir başlangıcı ve ölümün de bir yönü vardır. Başlangıç ve son sürekli ve sonsuz şekilde durmadan birbirlerine dönüşürler. Öyle olmasa tüm bunların kökü ne olurdu ki!”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Zihnim her şeyin başlangıcında yüzüyor demekle neyi kastediyorsunuz?”

Laozi şöyle dedi: “Bu duruma ulaşan kişi mükemmel güzelliğe ve mükemmel mutluluğa erişmiştir. Bunlara Mükemmel İnsan denir.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Buna hangi yöntemle ulaşılabilir, bunu duymayı çok isterim.”

Laozi şöyle dedi: “Çimenlerle beslenen hayvanlar bataklıkların değişimini umursamaz, suda yaşayan canlılar suyun değişimine aldırılmaz. Temel yaşam koşulları aynı kaldığı sürece küçük değişiklikler onları etkilemez. Sevinç, öfke, keder ve üzüntü onları hiç etkilemez. Dünya her şeyin bir arada var olduğu yerdir. Aynı dünyayı paylaşıp kendilerini tek ve aynı olarak tanımlayan her şey bedenlerini ve uzuvlarını toprak ve toz olarak görecektir. Yaşam ve ölüm ya da başlangıç ve son, gecenin ve gündüzün birbirini takip etmesi gibi kabul edilecektir. Kazanç, kayıp, felaket ve talih arasında bir fark kalmayacaktır! Kazanç, kayıp, felaket ve talihten vazgeçmek tıpkı bir avuç topraktan vazgeçmek gibi olacaktır. Makamını ve servetini yararsız bir şey olarak görüp reddeden, hayatının makamdan ve servetten daha önemli olduğunu bilir. Hayatına değer veriyor ve sonsuz değişikliklere uyum sağlıyorsa endişelenmesi gereken şey nedir? Dao’yu bilenler bu gerçeğin farkındadır.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Gök ve yer erdemine sahip olmanıza rağmen hâlâ bu sözlerle bana bir şeyler öğretmeye çalışıyorsunuz. Eski zamanların Üst İnsanlarından kim sizi geçebilir ki!”

Laozi şöyle dedi: “Hayır, durum böyle değil. Suyun şeffaflığı herhangi bir şeyden değil, doğal halinden kaynaklanır. Mükemmel İnsanın erdemi herhangi bir çabadan değil, doğası gereği öyledir. Tıpkı göğün yüce, yerin sağlam, güneş ve ayın parlak olması gibi. Onların bir çaba göstermesine gerek var mıdır?”

Konfüçyüs yanından ayrıldı ve sonra Yan Hui’ye şöyle dedi: “Dao’yu anlayışına göre toprak bir kaptaki küçük bir sinek gibiyim. Üstat gözlerimi açmasaydı gök ve yerin tamamını fark edemezdim.”

[5]

Zhuangzi, Lu Beyi Ai’yi ziyaret ettiğinde bey ona şöyle dedi: “Lu Beyliği’nde çok Ruist var ama Daoist çok az.”

Zhuangzi şöyle dedi: “Lu Beyliği’nde çok az Ruist var.”

Bey Ai şöyle dedi: “Lu Beyliği’ndeki herkes Ruist tarzda giyinmişken nasıl az olduğunu söyleyebilirsin?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Yuvarlak şapka giyen Ruistlerin mevsimleri bildiğini, kare ayakkabı giyen Ruistlerin yer şekillerini bildiğini ve beş renkli ipek kemerleri yeşim taşlarıyla süslü Ruistlerin her işte belirleyici olduklarını duydum. Bununla birlikte, Ruistler mutlaka bu tarzda giyinmez ve bu tarzda giyinmiş kişiler de kesinlikle Ruizmi bilmezler. Gerçekten öyle düşünmüyorsanız, neden beyliğinizde ‘Ruist öğretileri bilmediği halde Ruist kıyafetler giyenler idam edilecektir’ diye bir emir vermiyorsunuz?”

Bey Ai bu emri verdikten sonra Lu Beyliği’nde beş gün içinde Ruist kıyafet giymeye cesaret edebilen kimse kalmadı. Sadece bir kişi Ruist tarzda giyinmişti ve Bey Ai’nin kapısında duruyordu. Bey Ai onu hemen çağırdı ve ona devlet işleriyle ilgili sorular sordu. Ona hangi soru sorulursa sorulsun o hemen bir cevap verdi.

Zhuangzi şöyle dedi: “Lu Beyliği’nde sadece bir tane Ruist var. Buna çok denebilir mi?”

[6]

Bai Lixi⁵ makam ve mevkiyi umursamazdı. Bu nedenle sığır besliyordu ve beslediği sığırlar o kadar besiliydi ki Qin Beyi Mu düşük pozisyonuna rağmen yönetmesi için devlet işlerini ona verdi. Yu ölüm kalım işini umursamazdı bu yüzden başkalarını etkilemeyi başarırdı.

[7]

Song Beyi Yuan bir resim yapılmasını istedi ve bütün ressamı onun huzurunda toplandı. Talimatları aldıktan ve beyin önünde eğilip selamladıktan sonra bazıları ayakta durdu, bazıları fırçalarını yaladı ve bazıları da mürekkeplerini karıştırdı. Çok gelen olduğu için yarısı da dışarıda bekliyordu. Geç kalan bir ressam yavaş adımlarla geldi. Talimatı aldıktan ve beyin önünde eğildikten sonra hiç beklemedi ve doğruca evine döndü. Bey orada ne yaptığını görmek için birini gönderdi; ressam çıplak bir halde bağdaş kurmuş oturuyordu. Bey Yuan şöyle dedi: “İşte bu. Gerçek bir ressam.”

[8]

Zhou Beyi Wen gezerken Zang’daki⁶ Wei Nehri kıyısında balık tutan yaşlı bir adam gördü. Ama oltayı içinden gelerek tutar bir hali yoktu. Balık tutmak için değil, sanki başka bir şey için oradaydı. Sadece oltayı elinde tutmak için oradaymış gibiydi.

Zhou beyi onu yanına almak ve devlet işlerini ona emanet etmek istedi ancak bunun yöneticilerini, amcalarını ve kardeşlerini rahatsız edeceğini düşündü; sonra bu fikirden

5 MÖ beşinci yüzyılda yaşamış olduğu düşünülen çok ünlü bir soylu. İsmi *Meng Zi* adlı eserde de övgüyle anılır.

6 Günümüz Wei Nehri yakınlarında bir yer.

vazgeçmeyi ve onu orada bırakmayı düşündü ancak insanları böyle bir dehadan mahrum etmeye gönlü razı olmadı.

Ertesi sabah Bey Wen yöneticilerini yanına çağırdı ve şöyle dedi: “Dün gece rüyamda, sakallı, esmer, iyi bir adam gördüm. Rengârenk bir ata biniyordu ve atın toynaklarının yarısı kırmızıydı. Bana şöyle emir verdi: ‘Devlet işlerinizi Zang’daki yaşlı adama emanet edin, böylece halkınız felaketlerden korunacak.’”

Yöneticiler kaşlarını çatarak şöyle dedi: “Rüyanızda gördüğünüz kişi babanızdır.”

Bey Wen şöyle dedi: “Bu durumda, kehanetle karar verelim.”

Yöneticiler şöyle dedi: “Babanızın emri olduğuna göre, bu konuda hiç şüphe yok ve kehanete de gerek yok.”

Böylece Zang’daki yaşlı adam başkente getirildi ve devlet işleri ona emanet edildi. Ne yasaları ne düzenlemeleri değiştirdi, ne de yeni yasalar çıkardı. Üç yıl sonra Bey Wen ülke çapında bir teftişe çıktı. Çeşitli grupların görevden uzaklaştırıldığını, yetkililerin artık kendilerini övmediklerini ve komşu beyliklerden gelen tüccarların kendi terazilerini ve ağırlıklarını getirmeye cesaret edemediklerini fark etti. Çeşitli grupların görevden uzaklaştırılması iktidarın merkezileştiğini; yetkililerin kendilerini övmemesi artık iş bölümü yaptıklarını; komşu beyliklerden gelen tüccarların ülkeye kendi terazilerini ve ağırlıklarını getirmeye cesaret edememeleri de soyluların artık farklı düşüncelerde olmadıklarını gösteriyordu.

Bu nedenle Bey Wen yaşlı adamı saygıdeğer bir üstat olarak kabul etti ve kuzeye doğru bakarken ona şöyle sordu: “Bütün göğün altına [dünyaya] bu yönetim şeklimizi yayabilir miyiz?” Zang’dan gelen yaşlı adam sessiz kaldı, cevap vermedi ve sonra kayıtsızlık içinde izin istedi ve oradan ayrıldı. Sabah emirler verdi, akşam ortadan kayboldu ve bir daha onu ne gören ne de duyan oldu.

Yan Hui, Konfüçyüs'e şöyle sordu: "Bey Wen insanların güvenini kazanamamış mıydı? Neden bir rüyayı kullanmak zorunda kaldı?"

Konfüçyüs şöyle dedi :“Sessiz ol! Hiçbir şey söyleme! Bey Wen çok iyi yaptı. Neden hâlâ onun hakkında yorum yapıyorsun ve onu eleştiriyorsun? Çoğunluğun ruh halinin eğilimine göre bir yol izledi.”

[9]

Lie Zi, Bohun Wuren'e okçuluk yeteneğini gösteriyordu. Yayı tam olarak çektiği anda sol dirseğine bir bardak su yerleştirdi ve oku fırlattı. İlk oku attıktan hemen sonra ikincisini, ikincisinden sonra hemen üçüncüsünü attı. Ahşap bir heykel gibi dimdik duruyordu.

Bohun Wuren şöyle dedi: “Bu, bütün kalbinle ok atmaktır. Yüksek bir dağa tırmanalım ve yüz zhang derinliğinde bir uçurumun kenarında duralım. Orada da ok atabilir misin?”

Sonra Bohun Wuren, Lie Zi ile yüksek bir dağa çıktı ve yüz zhang derinliğinde bir uçurumun kenarında durdu. Ayaklarının üçte ikisi kenardan boşluğa çıkana kadar uçurumdan geriye doğru yürüdü. Lie Zi'yi yanına gelip ok atmaya davet etti. Lie Zi o kadar korkmuştu ki yere kapaklandı, kan ter içinde kalmıştı.

Bohun Wuren şöyle dedi: “Mükemmel İnsan yüzünde en ufak bir değişiklik olmadan mavi gökyüzünün zirvesine uçabilir, dünyanın en kötü yerine inebilir ve her yönde dolaşabilir. Bu kadar korkmuş bir halde hedefi vurman çok zor!”

[10]

Jian Wu, Sun Shu'ao'ya⁷ şöyle sordu: “Üç kez yönetici olarak atandın, ama bundan onur duymadın; üç kez görevden uzaklaştırıldın ama bundan mutsuz olmadın. Başta sana

7 Chu Beyliği'nde yöneticilik de yapmış bir bilge.

inanmamıştım ama şimdi ne kadar kaygısız ve mutlu olduğumu görüyorum. Gerçek düşüncelerin nelerdir?”

Sun Shu’ao şöyle dedi: “Diğerlerinden neyim üstün! Göreve getirilmenin reddedilemeyeceğini ve görevden alınmanın da önlenemeyeceğini düşünüyorum. Göreve getirilmem de görevden alınmam da hayatımın bir parçası değil, bu yüzden makamımı kaybettiğimde de mutsuz olmam. Diğerlerinden neyim üstün! Ayrıca, ihtişamın makamda mı yoksa bende mi olduğunu bilmiyorum. İhtişam makamdaysa bunun benimle bir ilgisi yok, ihtişam benim içimdeyse bunun makamla bir ilgisi yok. Payıma düşen görevi yerine getirmekten memnuniyet duyuyorum. Kazanç ve kayıplarımın ne anlamı var!”

Bunu duyduktan sonra Konfüçyüs şöyle dedi: “Eski zamanlardaki gerçek insana gelince; bilgiler onu ikna edemedi, güzel kadın onu baştan çıkaramadı, soyguncu ondan bir şey alamadı ve hatta İmparator Fu Xi ve Sarı İmparator bile onunla samimi olamadı. Yaşam ve ölüm ne kadar önemli olsa da onu etkileyemezdi. Makam ve mevkiyi söylemeye bile gerek yoktur! Böyle insanların ruhları hiçbir engel olmadan dağlarda dolaşır. Derin bir uçuruma girdiklerinde ıslanmazlar. Yoksulluk içinde yaşadıklarında mutsuz hissetmezler. Başkalarına ne kadar çok şey sunarlarsa [yardım ederlerse] o kadar memnun olurlar.”

[11]

Chu beyi ve Fan beyi birlikte oturuyorlardı. Chu beyinin etrafındakiler Fan Beyliği’nin yok olduğunu defalarca söylediler. Fan beyi şöyle dedi: “Fan Beyliği’nin yok olması benim de yok olacağım anlamına gelmez. Fan Beyliği’nin yok olması benim yok olmam anlamına gelmeyeceği için, Chu Beyliği’nin de varlığını sürdüreceği anlamına gelmez. Böyle bakarsak denebilir ki Fan Beyliği henüz yok olmamış ve Chu Beyliği de henüz var olmamıştır.”

22. Bölüm

Bilginin Kuzeye Seyahati

[1]

Karanlık Sular'ın kıyısına geldiğinde Bilgi¹ kuzeye doğru gidiyordu. Yinfen Tepesi'ne tırmanırken, “İsimsiz Eylemsizlik”² ile karşılaştı ve ona şöyle dedi: “Size birkaç soru sormak istiyorum. Dao'yu tanımak için ne şekilde düşünmeliyim? Dao'ya uymak için nasıl yaşamalı ve davranmalıyım? Dao'yu elde etmek için hangi yöne gitmeliyim ve hangi yaklaşımı benimsemeliyim?” Bilgi üç soru sordu ama İsimsiz Eylemsizlik cevap vermedi. Ona cevap vermek istemediğinden değil, bu sorulara nasıl cevap vereceğini bilmediğinden.

İsimsiz Eylemsizlik'ten herhangi bir cevap alamayan Bilgi Beyaz Sular'ın³ güney kıyısına gitti ve Huque Tepesi'ne tırmandı. Orada Çılgınlık'ı gördü ve daha önce yaptığı gibi aynı soruları sordu. Çılgınlık şöyle dedi: “Bu sorulara nasıl cevap vereceğimi biliyorum. Sana cevap vermek istiyorum ama söyleyeceklerimi unuttum.”

1 Burada bir alegori olarak kullanılmaktadır ve bilgi insanlaştırılmıştır.

2 1193-1271 tarihleri arasında yaşamış Zhuangzi yorumcusu Xi Yilin'e göre bu kavram Doğa'nın kendisidir.

3 Beyaz ve güney açıklık anlamına gelir.

Çılgınlık'tan herhangi bir cevap alamayan Bilgi, Sarı İmparator'a gitti ve aynı soruları sordu. Sarı İmparator şöyle dedi: "Dao'yu düşünmeden tanıyabilirsin. Hiçbir yerde yaşamadan ya da hiçbir şey yapmadan Dao'ya uyabilirsin. Dao'yu herhangi bir yöne gitmeden ya da yaklaşımdan elde edebilirsin."

Sonra Bilgi ona tekrar sordu: "Şimdi sen ve ben cevapları biliyoruz ama İsimsiz Eylemsizlik ve Çılgınlık bilmiyorlar, hangimiz doğru?"

Sarı İmparator şöyle dedi: "İsimsiz Eylemsizlik gerçekten doğrudu ve Çılgınlık da neredeyse doğrudu. Sen ve ben [Dao'ya] yakın değiliz. Bilen konuşmaz, konuşan bilmez. Bu nedenle, bilgiler kelimeler olmadan öğretir. Dao elde edilemez ve erdeme yaklaşılamaz. İnsanlık uygulanabilir, doğruluk kusurlu olabilir ve normlar ikiyüzlülüğe yol açabilir. Bu nedenle şöyle denir: 'Dao kaybolduğunda erdem ortaya çıkar; erdem kaybolduğunda insanlık ortaya çıkar; insanlık kaybolduğunda doğruluk ortaya çıkar; doğruluk kaybolduğunda normlar ortaya çıkar. Normlar Dao'nun bir temsili ve bozulmanın başlangıcı mıdır?' Ayrıca, 'Dao'nun peşine düşenler her geçen gün daha az şey yapar. Hiçbir şey yapmayana kadar daha az ve daha az şey yaparak eylemsizliğe ulaşır; eylemsizlikle yapılamayacak şey yoktur.' Dao artık cisimleştiği için köke dönmek çok zordur! Tek başına Dao'ya dönebilecek ancak mükemmel insandır!

Hayat ölümün devamıdır ve ölüm hayatın başlangıcıdır. Bunların düzeninin ne olduğunu kim bilebilir ki! Bir insanın doğumu yaşam enerjisine yakınlaşmasıdır ve bu da yaşamı oluşturur. Yaşam enerjisinin parçalanması ölüme neden olur. Yaşam ve ölüm birbiriyle yakından ilişkiliyse neden ölüm konusunda endişeleneyim? Bu nedenle, dünyadaki her şey aynı yaşam ve ölüm döngüsündedir. Böylece, güzellik büyümlü bir şey olarak düşünülebilir, çirkinlik ise iğrenç kabul edilebilir. Çirkin bir şey güzel bir şeye dönüşebilir, güzel bir şey de çir-

kin bir şeye dönüşebilir. Bu nedenle şöyle denir: ‘Dünyadaki her şey aynı yaşam enerjisine bağlıdır’ Bu nedenle bilgiler her şeyin yaşam enerjisinde birleşmesine büyük önem verir.”

Bilgi, Sarı İmparator’a şöyle dedi: “Ben İsimsiz Eylemsizlik’e bazı sorular sordum ama bana cevap vermedi. İstemediği için değil, nasıl cevap vereceğini bilmediği için cevap vermedi. Çılgınlık bana cevap vereceğini söyledi ama cevap vermedi. Söylemek istemediği için değildi ama bana ne söyleyeceğini unuttuğu için cevap vermedi. Şimdi size sordum, biliyorsunuz ama neden Dao’ya yakın olmadığımızı söylüyorsunuz?”

Sarı İmparator şöyle cevap verdi: “İsimsiz Eylemsizlik Dao’yu öğrendi çünkü hiçbir şey bilmiyor. Çılgınlık Dao’ya yakın çünkü ne söyleyeceğini unuttu. Sen ve ben asla Dao’nun yanına yaklaşamayacağız çünkü her şeyi biliyoruz.”

Bilgi’yle Sarı İmparator arasındaki konuşmayı duyan Çılgınlık, Sarı İmparator’un söylediklerinin bilgece olduğunu düşündü.

[2]

Gök ve yer en yücedir fakat onlar tek bir kelime bile etmez. Dört mevsim düzenli döngülerde ortaya çıkar ancak tek bir argüman bile ortaya atmaz. Dünyadaki her şey sabit bir düzende büyür ancak tek bir söz etmez. Bilge, gök ve yerin erdemini araştırır, böylece her şeyin yasasını anlayabilir. Böylece, mükemmel insan doğal akışı takip eder ve herhangi bir şey yapmaz, büyük bilge hiçbir şey yapmaz. Bu gök ve yere uyum sağlamaktır.

Gök ve yer o kadar harika ve saftır ki her şeyin değişimine katılır. Şeyler öldü, doğdu ya da çeşitli şekil ve boyutlarda değişti ama kimse bu süreçlerin temel nedenini bilmiyor. Her şey kendi yaşam akışını takip etti ve en eski zamanlardan beri kendi yolunda var oldu. Evren çok büyüktür ancak [Dao’nun] kapsamının dışında değildir; sonbaharda hay-

vanların tüyleri kısıdır ancak onlar da formlarını kazanmak için Dao'ya bağlıdır. Dünyadaki her şey değişir ve hiçbir şey asla sabit kalmaz. Yin ve Yang ve dört mevsim; her biri kendi rotasını takip ederek hareket etmeye devam eder. Dao o kadar belirsizdir ki yokmuş gibi var olur. Aslında o her yerdedir. Somut bir görüntüsü olmadan şiddetle büyür ve harikalar yaratır. Dünyadaki her şey onun tarafından beslenir fakat onun varlığından habersizdir. Buna kök denir ve göğün Dao'su buradan gözlemlenebilir.

[3]

Nieque, Beiyi'ye Dao'yu sordu. Beiyi şöyle dedi: “Kendini fiziksel olarak dik tut; gözlerine odaklan ve doğal uyum sana gelecektir. Kendini zihinsel olarak dizginle, zihnini yoğunlaştır ve ruh sende toplanacaktır. Erdem seni mükemmelleştirecek ve Dao seninle yaşayacaktır. Bu durumda, yeni doğmuş bir buzağı gibi olacaksın çünkü dünyada neler olup bittiğine bakmayacaksın!”

Beiyi sözlerini bitirmeden Nieque çoktan uykuya dalmıştı. Beiyi bunu görünce çok sevindi ve şarkı söyleyerek gitti:

“Vücudu solmuş bir dal;
Zihni sönmüş küller gibi.
Dao'yu gerçekten anlamış,
Hiç kaygısı kalmamış.
Tartışmalardan uzak durur, sessizce oturur.
Bu nasıl bir adamdır!”

[4]

Hükümdar Shun yardımcısına şöyle sordu: “Dao elde edilip korunabilir mi?”

Yardımcısı şöyle cevap verdi: “Kendi vücudunuza bile sahip değilsiniz. Dao'yu nasıl elde edip koruyacaksınız?”

Hükümdar Shun tekrar sordu: “Kendi vücuduma sahip değilsem kim sahip o zaman?”

Yardımcısı şöyle cevap verdi: “Bu gök ve yerin verdiği bir formdur. Yaşamınıza da sahip değilsiniz çünkü o da gök ve yerin verdiği bir şeydir. Çocuklarınız ve torunlarınız da sizin değildir; onlar gök ve yerin yarattığı dönüşümlerdir. Bu nedenle hareket ederken nereye seyahat ettiğinizi, durduğunuzda kontrolü ve yediğinizde de lezzeti bilmezsiniz. Bunların hepsi gök ve yer arasındaki yaşam enerjisinin hareketleridir. Bu nasıl elde edilir ve elde tutulabilir ki?”

[5]

Konfüçyüs, Laozi’ya şöyle sordu: “Bugün dinlenme zamanınız ama size en yüksek Dao’nun ne olduğunu sormak istiyorum.”

Laozi şöyle dedi: “Önce perhiz yapmalı ve sakın olmalı-sın; sonra düşüncelerini boşaltmalı, fikirlerinden kurtulmalı ve bilgeliğinden vazgeçmelisin. Dao ne kadar derin ve anlaşılması güçtür! Dao’yu kelimelerle açıklamak ne kadar zor! Yine de kısaca ne olduğunu açıklamaya çalışacağım.

Parlaklık karanlıktan doğar, fiziksel formu olan şeyler fiziksel formu olmayan şeylerden gelir, enerji Dao’dan kaynaklanır. Her şey kendi formları ve şekilleri ile var olmuştur. Dokuz açıklığı olan bütün canlılar rahimden, sekiz açıklığı olan canlılar ise yumurtadan çıkar. Hayat hiçbir iz bırakmadan gelir ve sınır olmadan gider. Herhangi bir yere girebilir ve herhangi bir yerde kalabilir. Sınırlama olmaksızın her yere ulaşabilir. Buna uygun davrananların kolları ve bacakları güçlü, düşünceleri ve zihni berrak, işitmesi ve görüşü keskin-dir, bu kişiler düşünmede yorulmaz ve davranışlarında açık olur. Gök yüce, yer geniş, güneş ve ay hareket halinde ve her şey gelişmektedir; işte bu Dao’dur!

Çok okumuş bir insan gerçekten öğrenmiş olmayabilir, iyi tartışabilen biri bilge olmayabilir, bu sebeple bilgiler asla

böyle davranmaz. Artırılmış olanları artırmayın ve azaltılmış olanları azaltmayın: İşte bu, bilgelerin uyduğu prensiptir. Dao, okyanus kadar derin, dağ kadar yüksektir ve sona erdiği anda tekrar döngüye girer. Her şeyi hareket ettirir ama asla bitmez ama Üst İnsanın Dao'su sadece dış görünüştedir. Dünyadaki her şey ise asla eksilmeyen Dao'dan beslenir.

İşte dünyanın ortasında⁴ yaşayanlar ne Yin'e ne de Yang'a eğilimlidir; gök ve yerin ortasında bulunurlar. Şimlilik insan formundadırlar ve sonunda köklerine geri döneceklerdir. Kökleri açısından bakıldığında insanların doğumu yaşam enerjisinin bir araya gelmesidir. Öyleyse uzun ve kısa yaşam arasındaki fark nedir? Yaşam zamanının küçük bir parçasından başka bir şey değildir, Hükümdar Yao'nun mu yoksa Jie'nin mi haklı olduğunu belirlemek için bile yeterli değildir. Kavunlar ve meyveler birbirinden farklıdır ancak aynı büyüme şeklini paylaşırlar; insan ilişkileri karmaşıktır ancak yaş sırasına göre düzenlenebilir. Bilgeler insan ilişkilerini küçümsemez, geçmişte ısrarcı olmazlar. Duruma uyum sağlamak erdemdir; uyumlu olmak da Dao'dur. Bu şekilde imparatorluk gücü gelişir ve hükümdar tahtına çıkar.

Gök ve yer arasında insanın hayatı duvardaki bir çatlaktan sızan güneş ışığı kadar kısadır. Her şey büyür, değişir ve ölür. Değişim sürecinde bir şey doğar ve bir şey ölür. Canlılar ölümden dolayı üzülür ve insanlar ölüm karşısında yas tutar. Oysa ölüm, doğanın dayattığı esaretten kaçmaktan başka bir şey değildir. Bir telaş içinde ruh hafifçe kaybolur ve beden arkasından gelir. Bu köküne dönmektir! Biçimsiz olan biçim alana dönüşür, biçimli olan da biçimsiz dönüşür. Bu sıradan insanlar tarafından bilinen bir gerçektir, Dao'ya ulaşmış olanlar tarafından aranan bir gerçek değildir. Bu aynı zamanda sıradan insanların tartıştıkları bir şeydir. Dao'ya ulaşanlar bunun hakkında konuşmaz, Dao hakkında konuşanlar da Dao'ya ulaşamaz. Dao açıkta elde edilemez ve bu

4 Antik Çin felsefesinde Çin, dünyanın ortası ve merkezi olarak kabul edilirdi.

yüzden tartışmaktansa sessiz kalmak daha iyidir. Dao kelimelerin aktarımı yoluyla duyulamaz ve bu nedenle kulaklarınızı tıkamak, duymaktan daha iyidir. İşte buna Dao'yu gerçekten elde etmek denir!”

[6]

Dongguo'dan bir adam⁵, Zhuangzi'ya şöyle sordu: “Dao nerededir?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Dao her yerde vardır.”

Dongguolu adam şöyle dedi: “Lütfen var olduğu bir yeri söyle.”

Zhuangzi cevap verdi: “Karıncalarda var.”

“Nasıl oluyor da böyle düşük bir yerde bulunuyor?”

“Ahır çimlerinde var.”

“Nasıl oluyor da böyle düşük bir yerde bulunuyor?”

“Kiremit ve tuğlalarda var.”

“Nasıl oluyor da daha düşük yerlerde var oluyor?”

“Dışkıda var.”

Dongguolu adam sessiz kaldı, Zhuangzi şöyle dedi: “Sorunuz konunun özüyle ilgili değil. Huo adında bir pazar müfettişi kasaba bir domuzun semizliğini test etmek için ne yapılması gerektiğini sorduğunda, kasap ayakla bastırarak anlaşıldığını söyledi. Dao'yu herhangi bir yerde aramak zorunda değilsiniz çünkü dünyadaki hiçbir şey ondan uzak duramaz. En yüce Dao işte böyledir ve en yüce düşünce de böyledir. ‘Her yerde’, ‘evrensel’ ve ‘kapsayıcı’ kelimeleri de farklı yazılır ancak aynı anlamı paylaşır. Hepsi aynı şeyi ifade eder.

Dao sınırın ötesinde olduğu için, birlik ve uyum temeline bir tartışma yapabileceğimiz Hiçlik Diyarı'na birlikte seyahat edelim! Doğaya uyalım ve hareketsiz kalalım! Zihnimizi huzurlu ve sakin tutalım! Sessiz olalım ve saf kalalım! Uyumlu ve kaygısız olalım! Zihnimiz zaten boş. Hiçbir yere gitmek istemeyelim ve nerede olduğumuzu bilmeyelim.

⁵ Dongguo Zi.

Gelip gidelim ve nerede duracağımızı bilmeyelim. İleri geri seyahat edelim ve gideceğimiz yerin neresi olduğunu bilmeyelim. Bu uçsuz bucaksız boşlukta dolaşalım. Böylece Dao ile donatılmış olacağız ve ne kadar uzağa gittiğimizi de bilmeyeceğiz. Her şeyi var eden Dao ile şeyler arasında bir sınır yoktur. Şeyler arasında bir sınır vardır. Sınırı olmayan bir sınır, sınırların mutlak olmadığı anlamına gelir. İnsanlar dolu ve boş, düşüş ve çürüme hakkında konuşuyor. Dao şeyleri dolu ya da boş yapar ama kendisi dolu ya da boş değildir. Dao şeyleri düşüş ve çürümeye götürür ama kendisi düşmez ve çürümez. Dao her şeyi başlatır ya da bitirir ama kendisi başlamaz ya da bitmez. Dao şeyleri biriktirir ya da dağıtır ama kendisi birikmez ya da dağılmaz.”

[7]

E Hegan⁶ ve Shen Nong, Yaşlı Longji'den⁷ ders alıyorlardı. Bir gün Shen Nong, kapısı kapalı odasında öğlen uykundaydı. E Hegan içeri girdi ve “Yaşlı Longji öldü!” dedi. Masasına yaslanmış Shen Nong bir değnek yardımıyla ayağa kalktı. Değneğini bir kenara atarak ağladı ve şöyle dedi: “Üstat benim dağınık bir zihnim olduğunu bildiği için beni terk etti ve öldü. Bitti! Geride bilgelik sözlerini bile bırakmadan ölüp gitti.”

Bu sözleri duyunca Yan Gangdiao şöyle dedi: “Dünyadaki tüm Üst İnsanlar Dao'yu bünyesinde barındıran birine güveniyor. Dao hakkında bir tüyün on binde birinden bile azını bilen Yaşlı Longji ölmeden önce bir şey söylememesi gerektiğini biliyordu. Öyleyse Dao'yu bünyesinde barındıran bir kişi nasıl olur düşünün! Dao'ya bakmaya çalıştığınızda biçimsizdir; onu dinlemeye çalıştığınızda sessizdir. Dao'yu anlatanlar onu karanlık ve belirsiz olarak betimler ama anlattıkları şey aslında Dao değildir.”

⁶ Hayali bir karakterdir.

⁷ Dao'ya ulaşmış bir bilge.

[8]

Büyük Saflık, Sonsuz'a şöyle sordu: "Biliyor musun?"

Sonsuz, "Bilmiyorum," dedi.

Büyük Saflık Eylemsizlik'e aynı soruyu sordu. Eylemsizlik, "Biliyorum," dedi.

"Senin bildiğin Dao'nun özel bir niteliği var mı?"

"Evet."

"Bu niteliklerin bazılarını sıralayabilir misin?"

"Bildiğim Dao'ya saygı duyulabilir ve Dao aşağılanabilir; o birleşebilir ve dağılabilir. Bunlar Dao hakkında bildiğim nitelikler."

Bu cevapları aldıktan sonra Büyük Saflık, Başlangıçsız'a gitti ve şöyle sordu: "Sonsuz bilmediğini, Eylemsizlik ise bildiğini söyledi. Bu durumda kim doğru kim yanlış?"

Başlangıçsız şöyle dedi: "Bilmiyorum diyen derin, biliyorum diyen yüzeysel; bilmiyorum diyen içsel, biliyorum diyen dışsaldır."

O sırada Büyük Saflık kafasını kaldırdı ve şöyle haykırdı: "Bilmemek bilmek; bilmek de bilmemektir. Bilmememin bilmek olduğunu kim bilir?"

Başlangıçsız şöyle dedi: "Dao duyulamaz, duyulabilecek şey de Dao değildir. Dao görülemez, görülen şey de Dao olamaz. Dao hakkında konuşulamaz, hakkında konuşulan da Dao olamaz. Şekli var edenin şekilsizlik olduğunu biliyor musun? Dao'nun bir ismi de olamaz."

Başlangıçsız şöyle dedi: "Dao hakkında soru sorulduğunda cevap verenler Dao'yu bilmez. Dao'yu soranlar da Dao'yu duymamışlardır. Dao hakkında soru sorulamaz ve Dao ile ilgili sorular cevaplanamaz. Cevaplanamayan şeyleri sorarsanız, sorunuz beyhudedir; cevaplanamayan soruları cevaplarsanız, cevabınız anlamsızdır. Beyhude bir soruya anlamsız bir cevap verenler dışarıda evreni gözlemlemeyen, içeride de köklerini bilmeyenlerdir. Bu nedenle böyleleri Kunlun Dağları'nı geçemez ve boşlukta dolaşamazlar."

[9]

Işık, Hiçlik'e şöyle dedi: "Üstat, sen var mısın yoksa yok musun?"

Hiçlik cevap vermedi. Işık bir cevap alamadığı için, Hiçlik'in görünüşünü dikkatlice inceledi, boşluğu gördü, uzun süre baktı ama hiçbir şey göremedi, dinledi ama onu duyamadı, ona dokunmaya çalıştı ama dokunamadı.

Işık şöyle dedi: "Bu varlığın nihai halidir! Kim bu varlık durumuna erişebilir ki! Hiçlik'e ulaşabilirim ama Yokluğun Yokluğu'na ulaşamam; yokluğa ulaşırken varlık halinde olurum, bu varoluş haline nasıl ulaşabilirim ki!"

[10]

Büyük generalin kılıç ustası seksen yaşındaydı ancak çalışırken en ufak bir hata bile yapmazdı. Büyük General şöyle dedi: "Siz yetenekli misiniz, yoksa Dao'ya mı sahipsiniz?"

Kılıç Ustası şöyle dedi: "Ben her zaman işime odaklanırım. Yirmi yaşımıdayken kılıç yapmaktan hoşlanmaya başladım. Başka bir şeye bakmadım bile. Kılıç dışında hiçbir şeye dikkat etmedim. Kılıç yapma becerim diğer alanlardaki ihmalimden geliyor. Bu yüzden bu kadar uzun bir süre hünerli kalabildim. Her yerde Dao vardır. Ondan faydalanmamış olan var mıdır?"

[11]

Ran Qiu,⁸ Konfüçyüs'e, "Gök ve yer ortaya çıkmadan önce ne olduğunu bilebilir miyiz?" diye sordu.

Konfüçyüs, "Evet," dedi, "geçmiş ve şimdi aynıdır."

Bu cevapla tatmin olmayan Ran Qiu ayrıldı ve ertesi gün tekrar geldi. Dün size, "Gök ve yer ortaya çıkmadan

⁸ Konfüçyüs'ün öğrencilerindendir.

“önce ne olduğunu bilebilir miyiz?” diye sordum, siz de, ‘Evet, geçmiş ve şimdi aynıdır,’ dediniz. Dün bunu anladığımı sanıyordum ama bugün düşününce anlamadığımı fark ettim. Sorunumun ne olduğunu sorabilir miyim?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Dün anlamıştın çünkü içsel zihnin kelimelerimin anlamını çoktan kavramıştı. Bugün kafan karıştı çünkü gerçekten nasıl bir şey olduğunu bulmaya çalışıyorsun. Aslında ne geçmiş ne şimdi, ne başlangıç ne de bitiş vardır. Çocukların ve torunların doğmadan önce çocuk ve torunlara sahip olmak mümkün müdür?”

Ran Qiu cevap vermedi. Konfüçyüs devam etti: “Boş ver, cevap vermek zorunda değilsin. Yaşam uğruna bir ölümü doğuramayız ve ölüm için de bir yaşamı yok edemeyiz. Yaşam ve ölüm birbirine bağlı mıdır? Onlar aynıdır. Gök ve yer ortaya çıkmadan önce var olmuş bir şey var mıdır? Şeyleri var eden bir şey değildir. Hiçbir şey var olmadan önce hiçbir şey yoktu. Her şey Dao’dan geldi. Gök, yer ve her şey ortaya çıktıktan sonra yaşamın ve ölümün bir sonu olmamıştır. Bilgeleğin sonsuz insan sevgisi gök ve yerin sonsuzluğundan gelir.”

[12]

Yan Yuan, Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Bir keresinde üstadın, ‘Hiçbir şeye hoş geldin deme, hiçbir şeyi de uğurlama’ dediğini duymuştum. Bunu neden söylediniz, sorabilir miyim?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Eskiden insanlar dışa doğru bir değişim yaşadı ama içte bir değişim olmadı. Şimdiki zamanda ise değişim içte, dışa doğru değil. İnsanlar kendilerini diğer şeylerle birlikte değiştirir çünkü içlerinde değişmez Dao vardır. Değiştirileceklerin, değiştirilmeyeceklerin ve doğal akışı takip etmesi gerekenlerin her birinin sınırları vardır. Hükümdar Xi Wei’in çiftliği, Sarı İmparator’un bahçesi vardı, Hükümdar Shun’un sarayı, Tang ve Wu’nun malikâneleri vardı. Ruistler ve Moistler neyin doğru neyin

yanlış olduğu konusunda birbirlerine saldırdı. şimdinin insanları elbette onlardan beterdir. Bilgeler şeylerle onları incitmeden başa çıkar. şeyleri incitmedikleri için şeyler de onları incitmez. Sadece başkalarına zarar vermeyenler başlarına gelenleri hoş karşılar ve gidenleri uğurlar. Dağlar, ormanlar! Ovalar! Hepsi ne kadar da mutluluk vericidir! Ancak, daha neşem sona ermeden hüžün hızla arkasından gelir. Neşe ve kederin gelmesini de gitmesini de engelleyemem. Ne yazık! İnsanlar şeylerin dünyasından geçici olarak geçip gider. Neye rastladıklarını bilenler ve bilmeyenler, güçlerinin yettiğini başarabilir ve güçlerinin ötesinde olanı elde edemez. Hiç kimse bilmediklerinden ve gücünün ötesinde olanlardan kaçınamaz. İnsanların kaçınılması mümkün olmayan şeylerden kaçınmaya çalışması üzücü değil mi! Kusursuz konuşma konuşmanın yokluğu; mükemmel eylem eylemin yokluğudur. İnsanın bildikleri aslında ne kadar sınırlıdır!”

ÇEŞİTLİ BÖLÜMLER

23. Bölüm

Geng Sangchu

[1]

Laozi'nın öğrencilerinin arasında Geng Sangchu¹ adında biri vardı, Laozi'dan Dao'yu öğrenen tek kişi oydu. Weilei Dağları'nda yaşamak için kuzeye gitti. Hizmetçileri arasında akıllarıyla gösteriş yapanları, insanlık ve doğruluklarıyla övünenleri yanından uzaklaştırdı. Sade ve çalışkan olanları yanında tuttu. Orada iyi bir hasat yaşanana kadar üç yıl yaşadı. Weilei'deki insanlar birbirlerine şöyle dedi: “Geng Sangchu buraya ilk geldiğinde ona hayran olmuştuk. Şimdi onun yaptıklarını günlük olarak değerlendirince yaptıkları çok fazla değil, yıllar olarak düşünüldüğünde ise fazlasıyla iş yaptı. O gerçekten bir bilge olmalı! Neden ona saygılarımızı sunmuyoruz?”

Geng Sangchu bunu duyduğunda mutsuz hissetti. Öğrencilerinin şaşırdığını görünce onlara şöyle dedi: “Neden şaşkınsınız? Yang'ın yaşam enerjisi ilkbaharda arttığında çeşitli bitkiler gelişmeye başlar ve daha sonra sonbahar geldiğinde çeşitli meyveler olgunlaşmaya başlar. İlkbahar ve sonbahar sebepsiz

1 Lie Zi adlı eserde Kang Cangzi ismiyle de anılmaktadır.

yere nasıl böyle hareket edebilir? Onlar olayların doğal seyrini veya göğün Dao'sunu takip ediyor. Duyduğuma göre bilge küçük bir evde sessizce yaşarmış. İnsanlar doğal eğilimlerini takip etmekte özgürmüş. Weilei'deki insanlar tanrılaştırılacağımı fısıldaşıyor diye ilgi odağı mı olmalıyım? Bu yüzden Laozi'nin öğrettiklerini düşündüğümde bundan mutlu değilim.”

Öğrencileri şöyle cevap verdi: “Mutsuz olmanıza gerek yok. Küçük bir hendekte büyük bir balık zor hareket edebilir ama küçük bir balık serbestçe dolaşabilir. Yüksek bir tepede büyük bir hayvan kendini gizleyemez ama kurnaz bir tilki kolaylıkla kendini gizleyebilir. Ayrıca, erdemli ve yeteneklilere güç vermek, iyiliğe değer vermek ve ödüllendirmek Hükümdar Yao ve Shun zamanlarından beri uygulanmıştır. Neden Weilei halkı da bunu uygulamasın ki? Siz onların sözlerini dinleyin yeter üstat!”

Geng Sangchu şöyle dedi: “Gelin gençler! Ağzıyla bir at arabasını yutacak kadar büyük bir canavar dağ ve ormanından ayrılınca tuzaklardan kaçamaz; bir tekneyi yutacak kadar büyük bir balık nehir kuruyup da kıyıda kalınca karıncalar tarafından yenecektir. Bu nedenle kuşlar ve hayvanlar dağın ne kadar yüksek olduğunu; balık ve kaplumbağalar suyun ne kadar derin olduğunu umursamaz. Kendilerini yetiştirmek isteyenler alçakgönüllülükle uzaklarda inzivaya çekilir. Hükümdar Yao ve Shun gibilerinin övülecek neleri vardır? Onların yaptıkları duvarda bir delik açıp orada ot yetiştirmek, kel kafalarını taramaya çalışmak, yemek yapmadan önce her bir pirinç tanesini saymak gibidir. Düşünün, bunlar dünyayı kurtarmaya yeter mi? Erdemlileri yükseltirseniz birbirlerine karşı mücadeleye başlayacaklardır; bilgilileri yükseltirseniz bilgiyi birbirlerinden çalmaya çalışacaklardır. Bunların insanlara hiçbir faydası yoktur. İnsanlar çıkarlarına o kadar düşkündür ki bir oğlun babasını öldürdüğü ya da bir yöneticinin hükümdarına suikast düzenlediği durumlar ortaya çıkacaktır. Güpegündüz soygunlar ya da akşam vakti

hırsızlıklar olacaktır. Şunu söyleyeyim ki bu kargaşa ve karışıklık Hükümdar Yao ve Shun zamanlarında kök salmıştır ve bin nesli etkileyecektir. Belki bin nesil sonra [böyle giderse] insan insanı yiyecektir!”

[2]

Nan Rongchu² yüzünde şaşkın bir ifadeyle oturduğu koltukta doğruldu ve şöyle dedi: “Benim gibi yaşlı bir adam senin idealine ulaşmak için senden ne öğrenebilir?”

Geng Sangchu şöyle dedi: “Fiziksel formunuzu ve doğanızı koruyun; zihninizi zorlamayın. Bu şekilde üç yıl içinde benim idealime ulaşabilirsiniz.”

Nan Rongchu şöyle dedi: “Gözlerin şekillerinin birbirinden ne kadar farklı olduğunu bilmiyorum ama kör insanlar gözleriyle göremez. Kulakların şekillerinin birbirinden ne kadar farklı olduğunu bilmiyorum ama sağır insanlar kulaklarıyla duyamaz. Zihinlerin birbirinden ne kadar farklı olduğunu bilmiyorum ama deliler zihinleriyle düzgün düşünemez. Fiziksel formlarımız birbirine benziyor ama aramızda yine de bir fark olmalı zira aynı düşünemiyoruz. ‘Fiziksel formunuzu ve doğanızı koruyun; zihninizi zorlamayın’ sözlerin kulaklarıma zar zor ulaştı.”

Geng Sangchu şöyle dedi: “Söyleyebileceğim her şeyi söyledim. Küçük eşekarıları büyük tırtılları kuluçka edemez. Yue Beyliği’nin küçük tavukları yumurtadan kuğular çıkaramaz ancak Lu Beyliği’nin büyük tavukları bunu yapabilir. Tavuklar birbirinin aynıdır. Biri yapabilir, diğeri yapamaz çünkü kapasiteleri farklıdır. Bu konuda sizi aydınlatamam çünkü yeteneğim zayıf. Neden Laozi’yi ziyaret etmek için güneye gitmiyorsunuz?”

Erzakı omzunda Nan Rongchu yedi gün yedi gece yürüdü ve sonunda Laozi’nin evine ulaştı.

2 Geng Sangchu’nun öğrencisidir.

Laozi ona şöyle sordu: “Geng Sangchu’nun yanından mı geliyorsun?”

Nan Rongchu, “Evet,” diye yanıtladı.

Laozi, “Neden bu kadar çok insanla birlikte geldin?” diye sordu.

Nan Rongchu şaşkınlıkla arkasına dönüp baktı.

Laozi şöyle dedi: “Sözlerimi anlamıyor musun?”

Nan Rongchu başını eğdi ve gökyüzüne bakıp derin bir iç çekerek şöyle dedi: “Cevabımı unuttum çünkü soracağım soruyu unuttum.”

Laozi, “Ne demek istiyorsun?” diye sordu.

Nan Rongchu dedi ki, “Bilmezsem insanlar bana aptal diyecekler; bilirsem kendime zarar vereceğim. İnsancıl olmazsam başkalarına zarar verebilirim; insancıl olursam da kendime zarar verebilirim. Doğruluğu uygulamazsam başkalarına zarar verebilirim; doğruluğu uygularsam da kendime zarar verebilirim. Bütün bunlardan nasıl kaçınabilirim? Bu üç şey, beni en çok endişelendiren şeylerdir. Umarım Geng Sangchu’dan yardım istediğim bu endişelerimi çözersiniz.”

Laozi şöyle dedi: “Gözlerine baktığımda sorunun ne olduğunu anladım. Söylediklerin düşüncemi daha da pekiştirdi. Öyle bir karışıklık yaşıyorsun ki ailesini kaybetmiş ve elinde bambu bir sopayla onları bulmaya çalışan bir çocuğa benziyorsun. Tıpkı bir sürgün gibisin ve tamamen kaybolmuşsun. Doğanı kurtarmak istiyorsun ama nasıl yapacağını bilmiyorsun. Ne zavallı bir haldesin!”

Nan Rongchu, Laozi’nın yanında kalmak için izin istedi. Kendini yetiştirmek ve içindeki kötülüklerden kurtulmak için çok uğraştı. On gün sonra o kadar mutsuz hissetti ki tekrar Laozi’yi görmeye gitti.

Laozi şöyle dedi: “Arınmak için çok uğraşıyorsun, neden hâlâ üzgün hissediyorsun! Bu hâlâ bazı kötü fikirler beslediğin anlamına geliyor. Huzursuzluğunu içeriden kontrol etmezsen onu dışarıdan durdurman gerekir; huzursuzluğunu

dışarıdan durduramıyorsan onu içeriden dizginlemen gerekir. Huzursuzluk hem içten hem de dıştan kontrol edilemediği zaman Dao'yu elde etmiş ve erdemli olan insanlar için bile zordur. Senin gibi Dao'yu yeni öğrenmeye başlayan biri için bu çok daha zordur!”

Nan Rongchu şöyle dedi: “Bir adamın hasta olduğunu ve komşusunun onu görmeye gittiğini düşünelim. Adam hastalığının ne olduğunu söyleyebilirse, hastalığını hastalık olarak kabul etmiş demektir ve bu da aslında onun hasta olmadığını gösterir. Tıpkı benim Dao'yu duyduğumda olduğu gibi ilaç içip daha da hastalanmaya benzer. Öğrenmek istediğim şey hayatımı nasıl koruyacağımdır.”

Laozi şöyle dedi: “Hayatını nasıl koruyacağını öğrenmek için önce şu soruları sorman gerekir: Saf ve sade kalabilir misin? Doğanı koruyabilir misin? Fal bakmadan uğurlu ve uğursuzu bilebilir misin? Nerede duracağını bilebilir misin? Ne kadarın yeterli olduğunu anlayabilir misin? Başkalarından istemek yerine kendinden isteyebilir misin? Endişe ve kaygılardan kurtulabilir misin? Saf ve bilgisiz olabilir misin? Yeni doğmuş bir bebek gibi davranabilir misin? Yeni doğmuş bir bebek, sesini kaybetmeden bütün gün ağlayabilir çünkü dengenin mükemmelliğindedir. Elini hiç açmadan bütün gün yumruğunu sıkabilir çünkü doğasının mükemmelliğindedir; gözlerini hiç hareket ettirmeden bütün gün bakabilir çünkü konsantre bir zihnin mükemmelliğindedir. Nereye gideceğini bilmeden hareket eder ve ne yapacağını bilmeden durur. Hayatını korumanın yolu budur.”

Nan Rongchu, “Mükemmel insanın erdemleri bunlar mıdır?” diye sordu.

Laozi şöyle dedi: “Hayır. Buna buzun erimesi denir ve zihni harekete geçirmenin tek yoludur. Bunu yapabilir misin? Mükemmel insanlar doğaya uyarak yiyeceklerini yerden sağlar ve gökle birlikte neşelenir. Karmaşık insan ilişkilerine karışmaz, birbirlerini suçlamaz, komplo kurmaz ya

da birbirlerine karşı çalışmazlar. Endişelenmeden giderler ve umursamadan gelirler. Hayatını korumanın yolu budur.”

Nan Rongchu şöyle sordu: “Bu en yüksek merteye midir?”

Laozi şöyle dedi: “Hayır. Sana şunu sordum: ‘Yeni doğmuş bir bebek gibi davranabilir misin?’ Yeni doğmuş bir bebek ne yapacağını bilmeden durur ve nereye gideceğini bilmeden hareket eder. Fiziksel şekli solmuş bir ağaç, zihni de sönmüş küller gibidir. Böylelikle talih de talihsizlik de ona gelmez. Talihten ve talihsizlikten arınmışsa, insanların neden olduğu herhangi bir sıkıntıdan nasıl etkilenebilir ki?”

[3]

Zihni huzurlu olan kişi doğanın ışığını yayar. Doğanın ışığını yayan, kendi doğasını gösterir. Ancak kendini geliştirenler erdem sahibi olur; erdem sahibi olanlar ancak doğadan yardım alabilir. Halkın takip ettiği kişiye doğa insanı, doğadan yardım alabilen kişiye Göğün Oğlu adı verilir.

[4]

Öğrenmek isteyen kişi daha önce öğrenemediği şeyleri öğrenmeye çalışır; yapmak isteyen kişi daha önce yapamadıklarını yapmaya çalışır; tartışan kişi daha önce tartışamadıklarını tartışmaya çalışır. Bilemeyeceği şeyle yetinen, kulsursuzluğa ulaşmıştır; bilmediği şeyle yetinmeyense doğasını bozacaktır.

[5]

Dünyadaki her şeyin yardımıyla bedeninizi koruyun; açık ve geniş bir zihinle ruhunuzu besleyin; dışsal şeylerle başa çıkmak için içsel zihninizi geliştirin. Bunlara ulaştıysanız ve başınıza hâlâ çeşitli felaketler geliyorsa bu insan işi

değil, göğün işidir. Bu erdeminizi etkilemez veya zihninizi rahatsız etmez. Zihninizi kontrol etmeyi öğrenmelisiniz ama bunu bilinçli olarak değil, bilinçsizce yapmalısınız.

Kontrol edemediğiniz şeyleri gösterirseniz, hiçbir zaman zihninizi düzgün bir şekilde kullanamazsınız. Zihninizde dışsal şeyler tutarsanız doğal akışı kaybedersiniz. Açıkça kötülük yapan, halk tarafından, gizlice kötülük yapansa vicdan tarafından kınanacaktır. Kim ki insanların ve vicdanın karşısına sakın bir zihinle çıkar, işte o kişi yalnız başına kusuzca hareket eder.

İçsel kazanımı düşünen kişi bir şey yaptığı zaman şan ve şöhrat umurunda değildir; dışsal kazanımı düşünen kişiye şan ve şöhrat peşindedir. Şan ve şöhrati umursamayan kişi sadedir ama değerli ve görkemlidir; şan ve şöhrati isteyen ancak bir tüccardır, kendini çok beğenir ama kaygısı belirgindir. Şeylerle başından sonuna uyum içinde olan, dışsal şeylerle uyum içindedir; şeylerle kavga içinde olan, kendine bile tahammül edemez ki başkalarına edebilsin! Başkalarına tahammül etmeyen kişinin etrafında hiç seveni olmaz; seveni olmayan kişi toplumdan dışlanacaktır. Hiçbir silah iradedden daha keskin değildir, en keskin kılıç bile iradeden zayıftır. Hiçbir yaralanma Yin ve Yang tarafından yapılandan daha ciddi değildir. Onlar dünyanın her yerindedir. Yin ve Yang insanlara kendi başlarına zarar vermez ancak bir irade tarafından yönlendirilebilirler.

[6]

Dao her şeye nüfuz eder. Her şey ayrışır ve bütünleşir, bütünleşme [tamamlanma] sonrası her şey yıkıma gider. İnsanlar ayrışmadan nefret eder çünkü bütünlüğü ararlar; bütünlükten nefret ederler çünkü daha mükemmel bir bütünlük ararlar. Ruh fiziksel biçiminden ayrılıp geri dönmediğinde bir insan ölüme yaklaşmaktadır; ruh fizik-

sel biçiminden ayrılıp var olacak bir yer bulduğunda insan ölmüştür. Fiziksel formu varlığını sürdürse de doğası mahvolmuş bir insan, bir hayaletten ibarettir. Ancak formu olan fiziksel varlığıyla formu olmayan Dao'ya uyduğu takdirde huzur bulabilir.

Dao hiçbir yerden gelmez ve hiçbir yere gitmez. Her yerdedir ama aslında hiçbir yerdedir. Büyür ama başlangıcı ve sonu yoktur. Şeyler, herhangi bir girişi olmayan fakat bir özü olan Dao'dan çıkar. Her yerdeyken aslında hiçbir yerde olmayan şey evrendir. Büyüyen ama başlangıcı ve sonu olmayan şeyse zamandır. Doğum, ölüm, çıkmak ve girmek vardır. Giriş ve çıkış yerinin fiziksel bir formu yoktur. İşte buna göğün kapısı³ denir. Göğün kapısında hiçlik vardır ve her şey hiçlikten doğar. Varlık, varlıktan doğamaz ancak hiçlikten doğar ve hiçlik, varlık ve hiçliğin birleşmesidir. İşte burası bilgelerin dolaştığı yerdir.

[7]

Eskiler belirli bir bilgi düzeyine ulaşmıştı. Peki, bunun sınırı neydi? Kimileri en başta hiçbir şeyin var olmadığını düşünüyordu, bu sınırdı, sondu ve hiçbir şey bu duruma eklenemezdi. Bazıları da her şeyin en baştan beri var olduğunu düşünüyordu. Doğumu bir kayıp, ölümü de bir geri dönüş olarak görüyorlardı. Buna göre her şey birbirinden farklıydı. En başta hiçlik ve boşluk olduğunu düşünen başkaları da vardı; sonra doğum gerçekleşir ve ardından da ölüm gelirdi. Hiçliği baş, hayatı gövde, ölümü ise ayak olarak görüyorlardı. Kim ki varlık, hiçlik, ölüm ve doğumun bir olduğunu bilebilir, işte o kişilerle dost olurum. Bu üç görüş de birbirinden farklıdır ama kaynakları Dao'dur. Zhao'lar, Jing'ler aynı mevkidedir; Jia'lar da öyle ve soyadları aynı olmasa da hepsi aslında aynı ailedir.

3 Doğanın kapısı.

Yaşam enerjisinin toplanmasıyla ortaya çıkar. Buna doğruyla yanlışın ayrılmazlığı denir. Ancak bu durum kelime-lerin anlatabileceğinin ötesindedir. Kurban töreninde sığır parçalara ayrılır ama parçalar bir bütüne aittir. Bir saraya gittiğinizde hem atalar tapınağına hem de tualete gidersiniz. İşte tüm bu durumlar doğruyla yanlışın ayrılmazlığıdır.

Doğruyla yanlışın ayrılmazlığından bahsedeyim. Bu bakış, yaşamı temel ve bilgiyi ölçüt alır ve böylece de doğruyla yanlış ayrımını kabul eder. Şöhret ve zenginlik sahibi oluruz ve bunlar bizim için en önemli şeylerdir. Bunu bir model olarak görürüz ve herkesin de buna uymasını isteriz ve bunun için ölü- mü bile göze alırız. Böyleleri yönetici olunca bilge, olmayınca aptal olduklarını; şöhrete sahip olunca başarılı, olmayıncaysa başarısız ve itibarsız olduklarını düşünürler. Şimdinin insanları ancak ağustosböceği ve güvercin kadar akıllıdır!

[8]

Pazaryerinde bir yabancının ayağına basarsanız özür dilersiniz. Kendi kardeşinizin ayağına basarsanız sadece onu teselli edersiniz. Ebeveyninizin ayağına basarsanız hiçbir şey söylemeniz gerekmez. Bu nedenle şöyle denir: “Kusursuz normlar için sen ben ayrımı yoktur, kusursuz doğrulukta ben ve şeyler arasında ayrım yoktur, kusursuz bilginin plana ihtiyacı yoktur, kusursuz insanlığın duygularını göstermeye ihtiyacı yoktur, kusursuz inancın parayla ispatlanmasına gerek yoktur.”

[9]

İradenizdeki bozuklukları ortadan kaldırın, zihninizi serbest bırakın, erdemin yüklerinden kurtulun ve Dao'nun önündeki engelleri kaldırın. Şan, zenginlik, gösteriş, güç, şöhret ve kazanç, bu altı şey sizin iradenizi bozacaktır. İtibar, görünüş, karakter, konuşma, mizaç ve tutum, bu altı şey zihninizin zin-

cirleridir. Nefret, sevgi, neşe, öfke, üzüntü ve mutluluk, bunlar erdemin altı yüküdür. Reddetme, kabul etme, almak, vermek, düşünmek ve yetenek bu altı şey Dao'nun önündeki engellerdir. Bunlar zihninizi rahatsız etmezse rahat olacaksınız, rahat-sınız sakin, sakinseniz açık, açıksanız boş olacaksınız, boşsa-nız da hiçbir şey yapmayacak ve her şeyi başarabileceksiniz.

Dao erdemin var edicisi, hayat erdemin ışığı, kişinin doğası da yaşamın özüdür. Kişinin doğasının işleyişine “ey-lem”, eylemin sapmasına “hata” denir. Bilgi [dış dünya ile] bağlantılıdır; bilgelik ise iç dünya ile. Bilgide bilinmeyenler vardır, görüşün bir sınırı olması gibi. Kendiliğinden eylem-lere “erdem”, önceden planlanmış eyleme “makul” denir. İsimleri farklı olsa da gerçekte aynıdırlar.

[10]

Okçu Yi en küçük hedefleri bile yurma konusunda çok iyiydi ancak diğer insanların onu övmesini engellemekte beceriksizdi. Bilge doğaya uyma konusunda iyidir ama in-sanlara uyma konusunda beceriksizdir. Sadece mükemmel insan her ikisine de uyum sağlayabilir. Sadece böcekler böceklerin hayatını yaşayabilir; sadece böcekler bu doğaya uyabilir. Mükemmel insan doğayı nasıl anlayabilir? İnsan davranışlarını nasıl anlayabilir? İnsan ve doğayı birbirinden ayırdığı için çok daha az anlayabilir.

[11]

Okçu Yi bir serçe ona doğru gelirse onu kesinlikle vururdu; bu onun yeteneğiydi. Dünya bir kafes olsaydı, serçe hiç kaçamazdı. Bu nedenle Shang Hükümdarı Tang, Yi Yin'i aşçısı yaparak kazanmış; Qin Beyi Mu da Bai Lixi'yi beş koyun postuna almıştır. Bu nedenle bedelini ödemedi in-sanları kazanmak mümkün değildir.

[12]

Ayakları kesilen bir suçlu kanunları göz ardı eder çünkü artık suçlama ya da övgü umurunda değildir. Bir suçlu en yüksek yere çıkar ve korkmaz çünkü artık ölüm veya yaşam umurunda değildir. Korkudan sıyrılıp ruhunuzda bir baskı kalmazsa ve ben ve başkaları ayırımından bağımsızsanız işte bu insan ve doğanın bir olmasıdır. Ne övüldüğünüzde mutlu ne de yerildiğinizde rahatsız hissedersiniz. Sadece doğayla kusursuz bir uyum içindeki bir insan böyle davranabilir. Gerçekten öfkeli olmadan öfke gösteren aslında öfkeli değildir. Hiçbir şey yapmadan bir şeyler başarırısanız, yaptıklarınız eylemsizlikten ortaya çıkmış demektir. Sakin olmak için nefesinizi ayarlamanız, enerjik olmak için zihninizi sakinleştirmeniz, doğayla uyumlu olmak için kaçınılmaz olanı yapmanız gerekir. Bilgelerin Dao'yu takip etme şekli budur.

24. Bölüm

Xu Wugui

[1]

Xu Wugui,¹ Ru Shang'ın² tavsiyesiyle Wei Beyi Wu'ya gitmişti. Bey ona acıyarak şöyle dedi: “Ne sefil bir hayat yaşıyorsun! Sanırım beni görmeye isteklisin çünkü dağlar ve ormanlarda yaşamın çok sıkıntılı.”

Xu Wugui şöyle cevap verdi: “Ben sizi teselli etmeye geldim, siz neden beni teselli etmeye çalışıyorsunuz? Arzularınızı doyurur, iyilik ve kötülükleri artırırsanız doğanıza zarar verirsiniz. Ama arzularınızdan; iyilik ve kötülükten kurtulursanız gözleriniz ve kulaklarınız keyif almaz. Ben sizi teselli etmeye geldim, siz neden beni teselli etmeye çalışıyorsunuz?” Bey Wu dikkati dağınık bir haldeydi ve ona cevap vermedi.

Bir süre sonra Xu Wugui şöyle dedi: “Köpeklerle nasıl değer biçtiğimi size anlatmaya çalışayım. En düşük seviyedeki köpekler sadece karınlarını doyurur, bunlar kediler kadar güçlüdürler; orta seviyedeki köpekler kibirlidir ve her zaman yukarı bakarlar; en üst seviyedeki köpeklerse

¹ Wei Beyliği'nden bir münzevi.

² Wei Beyliği'nden bir yönetici.

kendilerini unutmuş gibidir. Ancak atları değerlendirişim köpeklerle değer biçişimden çok daha iyidir. Atlara şöyle değer biçirim: Bir çizgi gibi dümdüz koşabilenler, merkezin etrafında kavis çizerek koşabilenler, bir karenin etrafında koşabilenler ve daire şeklinde koşabilenler; işte bunlar ülkenin en değerli atlarıdır. Ama dünyanın en iyi atları değildir. Dünyanın en iyi atları doğal yeteneklerle donanmıştır. Sanki kendi varlıklarını unutmuş gibi dikkatleri dağılmış ve melankolik görünürler. Onlar tozu dumana katıp dörtnala, göz açıp kapayıncaya kadar ortadan kaybolurlar.” Bey çok mutlu oldu ve gülümsedi.

Xu Wugui saraydan dönünce Ru Shang şöyle dedi: “Beyi nasıl bu kadar memnun ettiniz? Ben beyi memnun edebilmek için bütün klasikleri ve Tai Gong’un *Savaş Sanatı*’nı kullandım. Büyük başarılarla yol açacak sayısız öneride bulundum ama bey hiç gülümsemedi. Onu bu kadar memnun edecek ne anlattınız?”

Xu Wugui şöyle dedi: “Ona köpeklerle ve atlara nasıl değer biçtiğimi anlattım.”

Ru Shang, “Öyle mi?” dedi.

Xu Wugui şöyle dedi: “Yue Beyliği’nde sürgünde olanları hiç duymadın mı? Kendi topraklarından ayrıldıktan birkaç gün sonra aşına oldukları şeyleri görünce mutlu oldular; bir ay sonra oradan gelenleri gördüklerinde mutlu oldular; aradan bir yıl geçtikten sonra da kendi topraklarının insanlarına benzeyen insanları gördüklerinde mutlu oldular. Kendi topraklarından ne kadar uzak kaldılarsa hasretleri o kadar derinleşmiştir, değil mi? Uzun yabani otların ve gelinciklerin olduğu, vahşi doğaya kaçan ve uzun süre açık alanda yaşayan bir insan ayak sesi duyunca neşelenir. Kardeşlerinin ve ebeveyninin yanında konuşup güldüğünü duysaydı çok daha mutlu olurdu! Bey insanların onunla samimi bir dilde konuştuğunu duymayalı uzun zaman olmuş olmalı.”

[2]

Xu Wugui, Wei Beyi Wu'yu görmeye gittiğinde, Bey Wu şöyle dedi: “Dağlarda ve ormanlarda yaşadın, meşe palamutu ve kestane yiyerek beslendin. Uzun zamandır benden uzaksın. Artık yaşlandın mı? Burada et ve şarap tatmak mı, yoksa beyliğime bir lütuf getirmek mi istersin?”

Xu Wugui şöyle cevap verdi: “Ben yoksul olarak doğdum ve et ve şarabınızın tadını çıkarmak istemem. Buraya sizi teselli etmeye geldim.”

Bey Wu şöyle sordu: “Ne? Beni teselli etmeye mi geldin?”

Xu Wugui cevap verdi: “Buraya bedeninizi ve ruhunuzu teselli etmek için geldim.”

Bey Wu şöyle sordu: “Ne demek istiyorsun?”

Xu Wugui şöyle dedi: “Gök ve yer dünyadaki her şeye aynı besinleri sağlar. Yüksek bir pozisyondaysanız avantajınız, düşük bir pozisyondaysanız da dezavantajınız yoktur. Bu büyük beyliğin tek yöneticisi olarak rahat bir zihinle halkınızı kulaklarınızın, gözlerinizin, burnunuzun ve ağzınızın arzusunu doyurmaya zorluyorsunuz. Zihin uyumu sever ve düzensizlikten nefret eder. Düzensizlik bir tür hastalıktır. Bu nedenle buraya sizi teselli etmeye geldim. Nasıl oluyor da bu hastalıktan yalnız siz acı çekiyorsunuz?”

Bey Wu şöyle dedi: “Seni uzun zamandır görmeyi bekliyordum. Halkımı sevmek ve doğruluk adına savaşı durdurmak istiyorum. Bu işe yarar mı?”

Xu Wugui şöyle dedi: “Hayır, işe yaramaz. Halkı sevmek onlara zarar vermenin başlangıcıdır. Doğruluk adına savaşı sona erdirmek yeni bir savaş başlatmanın kökenidir. Bu temelden başlarsanız başarısızlığa mahkûmsunuz demektir. İyi bir şöhret yaratmaya yönelik tüm girişimler kötülüğün araçlarıdır. İnsanlık ve doğruluk adına hareket etmek istiyorsunuz ama bu hata yapmaya en yakın şeydir! İnsanlık ve doğruluk adına hareket etmeniz ikiyüzlülüğe yol açacaktır. Başarılı

olursanız övünecek, bir şeyler ters giderse de savaş başlatacaksınız. Askerlerinizi kalelerin önünde sıraya dizmemeli, sarayda süvarilerinizi toplamamalı, açgözlü olmamalı, zafer kazanmak için hile ve plan yapmamalı ve savaşa girmemelisiniz. Onların [başka beyliklerin] halkını öldürür, topraklarını yutar ve kendi kişisel şehvetiniz ve zihninizi tatmin etmek için başka beylikleri ele geçirirseniz, bu savaşların ne faydası olur? Sözde zafer nerededir? Savaşa son verip ruhunuzu eğitmeli, doğaya uyum sağlayıp başkalarını rahatsız etmekten kaçınmalısınız. İnsanlar artık ölüm tehdidiyle karşı karşıya kalmadığında zaten savaş ortadan kalkmış olacaktır.”

[3]

Sarı İmparator, Da Wei’i³ ziyaret etmek için Juzi Dağı’na⁴ giderken Fang Ming onun at arabasını kullanıyor ve Chang yanında oturuyordu; Zhang Ruo ve Xi Peng atların önünden gidiyordu ve Kun Hun ve Gu Ji de onları arkadan takip ediyordu.⁵ Xiangcheng şehrinin eteklerine ulaştıklarında, bu yedi bilge yollarını kaybetti ve yol soracak kimse bulamadılar.

Tam o sırada, atlarla ilgilenen bir çocukla karşılaştılar ve ona yolu sordular: “Juzi Dağı’nın nerede olduğunu biliyor musun?”

Çocuk cevap verdi: “Evet, biliyorum.”

Tekrar sordular: “Da Wei’in nerede yaşadığını biliyor musun?”

Çocuk cevap verdi: “Evet, biliyorum.”

Sarı İmparator şöyle dedi: “Ne muhteşem bir çocuk! Sadece Juzi Dağı’nın nerede olduğunu değil aynı zamanda Da Wei’in nerede olduğunu da biliyor. Dünyanın nasıl yönetileceğini sorabilir miyim?”

³ Hayalî bir karakterdir.

⁴ 4. yüzyılda yaşamış tarihçi Sima Biao’ya göre bu dağ Henan’dadır.

⁵ Hepsî hayalî karakterlerdir.

Çocuk şöyle dedi: “Dünyayı yönetmek benim burada yaptıklarımın fazlası değil. Büyütecek ne var? Küçükken dünyada özgürce dolaşıyordum. Sonra gözlerimde bir sorun çıktı ve yaşlı bir adam bana şöyle tavsiyede bulundu: ‘Güneşin arabasına bin ve Xiangcheng şehrinin eteklerinde dolaş’. Gözlerim artık daha iyi ve ben de dolaşmaya devam ediyorum. Dünyayı yönetmek benim burada yaptığım şeyden fazlası değil. Bunda büyütülecek ne var?”

Sarı İmparator şöyle dedi: “Dünyayı yönetmenin seni ilgilendirmedığı doğru. Ama yine de sana sormak istiyorum.” Çocuk cevap vermedi.

Sarı İmparator tekrar sorduğunda çocuk şöyle dedi: “Dünyayı yönetmekle atlarla ilgilenmek arasındaki fark nedir? Zararlı atlardan kurtulmaktan başka bir şey değil.”

Sarı İmparator onun önünde iki kez eğildi. Çocuğa “göksel öğretmen” adını verdi ve yolculuğuna devam etti.

[4]

Düşünürler düşüncelerinin bir değişim getirmediğini gördüklerinde mutsuz olur; tartışmacılar kendi görüşlerini gösterme fırsatı bulamadığında mutsuz olur; gözlemciler gözlemlenecek bir şey olmadığında mutsuz olur. Hepsi dış şeylerle sınırlıdır.

Gösteriş arayanlar sarayda olur, orta düzeyde bir adam soylu olmaktan onur duyar, güçlü olanlar engellerin üstesinden gelmekten gurur duyar, cesur olanlar insanları belalardan kurtarır, kahraman savaşçılar savaşmaktan mutlu olur, dağlarda inzivaya çekilenler şöhrete önem verir, yasadan bahsedenler yasanın uygulanmasını teşvik eder, normları uygulayanlar dış görünüşlerine dikkat eder, insanlığı ve doğruluğu teşvik edenler insan ilişkilerine vurgu yapar. Çiftçiler tarlada çalışmazsa huzursuz, tüccarlar ticaret yapmazlarsa mutsuz olur. Sıradan insanlar gün doğumundan gün batı-

mına kadar çalışır ve zanaatkârlar da yeteneklerini kullanır. Açgözlüler zenginlikleri artmazsa endişelenir, hırslılar da daha fazla güç elde edemezse kederlenir. Açgözlü ve hırslı olanlar düzensizlikten zevk alır. Yollarına çıkan her fırsattan yararlanırlar. Bu, mevsimlerin değişimi kadar kesindir; hiçbir şey onları değiştiremez. Dışsal şeylere gömülürler; durmadan bedenleri ve zihinlerini zorlarlar; ömür boyu bunun farkında olmazlar, ne yazık!

[5]

Zhuangzi şöyle dedi: “Bir okçunun nişan almadan okunu attığını ve hedefini vurduğunu düşünelim. Ok atmada iyi olduğunu söylersek bu durumda dünyadaki her insan Okçu Yi gibi ok atmada iyidir denebilir, öyle değil mi?”

Hui Zi, “Evet, öyle,” dedi.

Zhuangzi şöyle dedi: “Dünyada doğru ve yanlışın ortak bir ölçütü olmadığını düşünelim. Herkes kendi fikrinin doğru olduğunu söylerse bu durumda herkes Hükümdar Yao gibidir, öyle değil mi?”

Hui Zi, “Evet, öyle,” dedi.

Zhuangzi şöyle dedi: “Öyleyse Ru, Mo, Yang ve Gong Sunlong⁶ bu dört felsefe ve sizinki ile beraber beş felsefe vardır. Bunlardan hangisi doğru olandır? Yoksa siz Lu Ju’ye⁷ mi benziyorsunuz? Onun öğrencisi şöyle demişti: ‘Üstattan Dao’yu öğrendim. Kışın bir tencereyle yemek pişirebilir ve yazın da buz yapabilirim.’ Lu Ju şöyle dedi: ‘Bu Yang ile Yin’i bir araya getirmekten başka bir şey değildir. Benim bahsettiğim Dao bu değildir. Sana bahsettiğim Dao’yu göstereyim.’ İki zither⁸ getirip birini koridora birini de odaya koydu. Birinin bir teline vurunca diğerrinin teli titreşiyordu.

6 Konfüçyanizm, Moizm, Yang Zi ve Gong Sunlong felsefeleri.

7 16. yüzyılda yaşamış Li Yi’ye göre Zhou Hanedanı döneminin başlarında yaşamış bir kişidir.

8 Kanuna benzer bir müzik aleti.

Çünkü aynı nota diğer telde de yankılanıyordu. Bir telin bile akordu değişmiş olsa beş notayla uyumlu olmayacaktır. O tele vurduğunda, yirmi beş telin tamamı hepsine hâkim olan o tek sesle yankılanırdı. Siz de böyle misiniz?”

Hui Zi şöyle dedi: “Şimdi Ru, Mo, Yang, Gong Sunlong, dört felsefe okulu benimle tartışıyor, birbirlerine saldırıyor ve diğerlerini bastırmaya çalışıyor ve hiçbirisi benim hatalı olduğumu düşünmüyor. Bu nasıl bir iştir?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Qi Beyliği’nden bir adam oğlunu Song Beyliği’ne göndermiş, engelli bir adammış gibi kapı bekçiliği yapmasını söylemiş. Kırılmasından endişe ettiği bir çan vardı ve onu bu nedenle sıkıca sarıp sarmalardı ama kayıp oğlunu aramak için köyden dışarı çıkmazdı. İşte bütün bu felsefe okulları arasındaki tartışmaya çok benziyor! Chu Beyliği’nden bir adam, başka bir evin kapıcısıyla kavga etti, gece yarısı ortalıkta kimseler yokken de gemiciyle kavga etti. Gemi daha limana bile yanaşmadan nefrete neden olmuştu.”

[6]

Zhuangzi bir cenaze töreni sırasında Hui Zi’nın mezarının yanından geçti. Arkasını döndü ve onu takip edenlere şöyle dedi: “Ying’den bir adamın burnunda bir sineğin kanadı inceliğinde bir çamur parçası vardı. Marangoz Shi’ı çağırdı ve onu kesmesini istedi. Marangoz Shi, Yingli adam hareketsiz dururken baltasını salladı. Yingli adam hiçbir korku belirtisi göstermeden dururken Marangoz Shi burnunu incitmeden çamuru kesti, çamur elinin hareketinin rüzgârıyla yere düştü. Bunu duyunca Song Beyi Yuan marangozu çağırdı ve ‘Bende de dene’ dedi. Marangoz Shi şöyle cevap verdi: ‘Bir defa yapmıştım ama artık o adam öldü.’ Üstadım [Hui Zi] öldüğünden beri ne rakibim kaldı ne de tartışabileceğim birisi.”

[7]

Guan Zhong ağır hastaydı, Qi Beyi Huan ona şöyle dedi: “Hastalığınız ciddi. Bunu söylemek zorundayım, hastalıktan ölürseniz devlet işlerini kime emanet etmeliyim?”

Guan Zhong şöyle sordu: “Kime emanet etmek istiyorsunuz?”

Bey Huan, “Bao Shu’ya,” diye cevapladı.

Guan Zhong şöyle cevap verdi: “Olmaz. O, dürüst ve iyi. Bununla birlikte, kendisinden daha düşük olanlardan uzak durur ve birinin hatasını duyduğunda, hayatı boyunca aklında tutar. Devlet işlerini ona emanet ederseniz, özgürlüğünüzü kısıtlayacak ve halkın iradesine aykırı davranacaktır. Sizi gücendirmesi uzun sürmez.”

Bey Huan, “O zaman kime emanet etmeliyim?” diye sordu.

Guan Zhong şöyle dedi: “Başka bir seçenek yoksa Xi Peng. O, kendisinin üstünde olanlarla asla tartışmaz ve altında olanlarla dost olur. Sarı İmparator’a eşit olmadığı için hayıflanıyor ve kendisine eşit olmayanlara da acıyor. Erdemini başkalarıyla paylaşan adama bilge, yeteneklerini başkalarıyla paylaşan adama erdemli adam denir. Erdemli olması sebebiyle başkalarını aşağılayan biri asla onların kalplerini kazanamaz; hem erdemli hem alçakgönüllü olanların ise kazanamayacağı kalp yoktur. Öyle biri bazı devlet işlerine ve aile ilişkilerine karışmaz. Başka bir seçenek yoksa Xi Peng’e emanet edin.”

[8]

Yangtze Nehri’nde bir tekne gezintisinde Wu beyi maymunların yaşadığı bir dağa tırmandı. Maymun sürüsü onu görünce korku içinde derin ormana kaçtı. Sadece bir maymun dallarda sallanıyor ve sanki beye becerilerini sergiliyor-

du. Bey ona bir ok attı, maymun çeviklikle oku yakaladı. Bey etrafındaki adamlarına da ona ok atmalarını söyledi ve sonunda maymun öldü.

Bey arkadaşı Yan Buyi'ye dönüp şöyle dedi: "Bu maymun becerilerini gösterdi ve çevikliğiyle beni küçümsedi. Bundan ders çıkar! Başkalarına karşı kibirli davranma!"

Yan Buyi evine döndü ve Dong Wu'dan kibrini yenmek için dersler aldı. Zevklerinden vazgeçti ve şöhretten kaçındı. Üç yılın sonunda beylikteki tüm insanlar onu övüyordu.

[9]

Nanbo Ziqi⁹ masasına yaslanmış oturuyordu. Yan Chengziyou geldiğinde gökyüzüne bakıp iç çekiyordu. Onu görünce şöyle dedi: "Üstat, harika bir adamsınız! Vücudunuzu gerçekten solmuş bir ağaca ve aklınızı ölü küllere çevirebilir misiniz?"

Nanbo Ziqi şöyle cevap verdi: "Bir zamanlar dağda bir mağarada yaşadım. O zamanlar [Qi Beyi] Tian He beni görmeye gelince Qi Beyliği'nin halkı onu defalarca kutlardı. Şöhret kazanmış olmalıyım ve o da böylece benden haberdar olmuştu; şöhretim yayılmış olmalı ki beni ziyarete geldi. Şöhretim olmasaydı beni nereden bilecekti? Şöhretim yayılmamış olsa bana yakın davranıp ziyaretime gelmezdi. Yazık! Kendilerini kaybetmiş olanlar için üzülüyorum. Başkalarına üzülenlere de üzülüyorum. Başkalarına üzülenlere üzülenlere de üzülüyorum! O günden beri dünyadan adım adım uzaklaşıyorum."

[10]

Konfüçyüs Chu Beyliği'ne gittiğinde Chu beyi onun için bir ziyafet hazırlattı. Sun Shu'ao elinde bir içki bardağıy-

⁹ Nanguo Ziqi'nin bir başka ismi.

la ayakta duruyordu, Shinanlı Yiliao kadehini kaldırarak şöyle dedi: “Eski zamanın adamları! Böyle bir günde bir konuşma yapın!”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Kelimeler olmadan yapılan konuşmaları duymuşluğum var. Bu konuda kimseyle konuşmamıştım, şimdi burada konuşacağım. Shinanlı Yiliao iki aile arasındaki düşmanlığı toparla hokkabazlık yaparak çözdü; Sun Shu’ao, Chu Beyliği’nin savaş girişimini rahatça uyuyarak ve yelpazesini sallayarak bertaraf etti. Dilimi nasıl tutmak istiyorum!”

Shinanlı Yiliao ve Sun Shu’ao sözlere başvurmadan Dao’yu uyguladılar; Konfüçyüs sözlere başvurmadan argümanını açıkladı. Bu nedenle erdem Dao’nun birliğine dayandığında ve konuşmalar, anlaşılabilir olana varınca son bulduğunda en üst mertebeye ulaşılır. Dao’nun birliği erdemmin ötesindedir ve bu nedenle kelimeler bilmenin durduğu yeri geçemez. Ruistler ve Moistlerin yaptıkları sadece karışıklığa neden olur. Deniz, doğuya akıp giden ırmakları reddetmez. İşte o, büyüklerin en büyüğüdür. Bilge göğü ve yeri kucaklar ve tüm dünyaya bilgeliğini verir ama halk onun kim olduğunu bilmez. Sonuç olarak yaşarken bir makamı, öldükten sonra da arkasından övenler yoktur; zenginliği biriktirmez ve şöhreti umursamaz. Böylelerine büyük insan denir. Bir köpeğe sadece iyi havlayabildiği için iyi denemez ve insan da iyi konuşabildiği için bilge olmaz. Hele büyük bir insan olduğu hiç söylenemez. Büyük olmak için çabalayan büyük olamaz, erdemli olmasıysa daha imkânsızdır! Hiçbir şey gökten ve yerden daha büyük değildir; oysa gök ve yer bunun için çabalamaz, çünkü onlar zaten tamdır. Tam olanı bilen hiçbir şeyin peşinden koşmaz, hiçbir şeyi kaybetmez ve hiçbir şeyi reddetmez. Dışsal şeylerden etkilenmez. Bunun yerine sınırsız olan kendi doğasına döner. O, bozulmaz olanı, olayların doğal seyrini izleyecektir. Bu büyük insanın gerçek doğasıdır.

[11]

Nanbo Ziqi'nin sekiz oğlu vardı. Onlara önünde durmalarını söyledi ve yüz okuması yapan Jiufang Yin'i çağırdı, "Lütfen oğullarıma bak ve hangisinin en şanslı olduğunu söyle," dedi.

Jiufang Yin, "Kun en şanslı olandır," dedi.

Nanbo Ziqi çok sevindi ve "Hangi anlamda?" diye sordu.

Jiufang Yin, "Kun, yaşamının sonuna kadar bir devletin hükümdarı ile birlikte yemek yiyecek," diye yanıtladı.

Nanbo Ziqi gözyaşları dökerek, "Oğlum neden böyle bir talihe sahip?" diye sordu.

Jiufang Yin, "Bir devletin hükümdarı ile birlikte yemek yiyen kişi, ailesinden bahsetmiyorum bile, kendi ana babasına fayda sağlayacaktır! Ama bunu duyunca ağlamaya başladınız. Bu şansı kendinizden uzaklaştırıyorsunuz. Oğlunuz iyi bir talihe, siz ise talihsizliğe mahkûm olacaksınız."

Nanbo Ziqi dedi ki, "Jiufang Yin, bütün bunları nasıl bilebilirsin! Kun gerçekten şanslı olacak mı? Et ve şarabın tadını çıkaracak olabilir ama bunlar nereden gelecek? Hiç çobanlık yapmadım ama evimin güneybatı köşesinde bir kuzu doğdu; avlanmaya hiç gitmedim ama evimin güneydoğu köşesinde bir bıldırcın yumurtadan çıktı. Bu tuhaf, değil mi? Oğlumla birlikte dolaştığımızda, gök ve yeri dolaşıyoruz. Neşemizi gökte ve yiyeceğimizi yerde buluyoruz. Başarı peşinde koşmuyor, plan yapmıyoruz. Olayların doğal seyrini takip ediyor, dışsal şeylerden asla rahatsız olmuyoruz. Ama şimdi bana bu dünyevi ödülden bahsediyorsunuz! Kural olarak, tuhaf alametler tuhaf olaylardan önce gelir. Bir tehlike var! Oğlum ve ben yanlış bir şey yapmadık, öyleyse tehlike gökten geliyor olmalı. Bu nedenle ağlıyorum."

Kısa bir süre sonra Kun, Yan Beyliği'ne gönderildi. Haydutlar onu yolda yakaladı. Ayakları olmadan onu satmanın daha kolay olacağını düşündüler. Böylece ayaklarını kesip

onu Qi Beyliği'ne sattılar. Bey Qu için kapı bekçisi yapıldı ve böylece tüm hayatı boyunca et yiyebildi.

[12]

Nie Que, Xu You ile karşılaştı ve ona şöyle sordu: “Nereye gidiyorsun?”

Xu You, “Hükümdar Yao’dan kaçıyorum,” diye cevap verdi.

Nie Que tekrar sordu: “Ne demek istiyorsun?”

Xu You şöyle cevap verdi: “Hükümdar Yao insanlığa meyilli. Dünyanın maskarası olacağından korkuyorum. Gelecekte insanlar birbirlerini yiyecek. İnsanları etrafında toplamak zor değil. Onları severseniz size değer verirler; onlara fayda sağlarsanız size gelirler; onları överseniz çok çalışırlar; onları iğrendirirseniz de sizi terk ederler. Sevgi ve fayda, insanlık ve doğruluktan gelir. İnsanlık ve doğruluktan feragat edecek çok az kişi var ancak onlardan fayda elde edecek pek çok kişi var. İnsanlık ve doğruluk samimi olmayabilir, aksine açgözlü insanların ellerinde araç haline gelebilir. Bu nedenle, bir insanın sadece kendi kararlarına güvenerek dünyaya fayda sağlamayı hedeflemesi her şeyi bir anda yapmaya çalışmaya benzer. Hükümdar Yao değerli insanların dünyaya fayda sağlayacağını biliyordu ama aynı zamanda dünyaya zarar verebileceklerini bilmiyordu. Yalnızca değer fikrinden vazgeçenler bunu anlayabilir.”

[13]

Kendini beğenmiş, hoşnutsuz ve sonsuz uğraşları olan hırslı insanlar vardır.

Kendini beğenmiş insanlar belli bir bilgenin sözlerini öğrenir ve sürekli onu tekrarlar. Aslında henüz hiçbir şey öğrenmediklerini bilmezler. Bunlar kendini beğenmiş insanlardır.

Kendini beğenmiş insanlar domuzun üzerindeki bitler gibidir. Kılların kıt ve uzun olduğu bir yeri; büyük bir saray veya geniş bir bahçe olduğunu düşünerek seçerler. Uyluk, toynak ve kıç arasındaki yerlerin konforlu odalar olduğunu düşünürler. Er ya da geç kasabın kollarını sıvayacağını, çalı çırpı getirip ateş yakacağını ve domuzla birlikte kendilerinin de yanacağını bilmezler. Çevreyle birlikte gelişirler ve çevreyle birlikte çökerler. Bunlar huzur içinde yaşayan kendini beğenmişlerdir.

Sonsuz uğraşı olan Hükümdar Shun gibileri vardır. Koyun eti karıncaları sevmez ama karıncalar koyun etini sever çünkü güzel kokar. Sıradan insanlar Hükümdar Shun'u sever çünkü davranışları iyidir. Shun, Deng'deki¹⁰ vahşi topraklara yerleşene kadar başkenti üç kez taşıdı. Yüz binlerce insan onu takip etti. Hükümdar Yao, Shun'un değerli bir adam olduğunu duydu ve lütfunu halkın üzerine yağdırması umuduyla ona tarlaları verdi. Shun tarlalarda yaşlanıncaya, gözleri görmez, kulakları duymaz oluncaya kadar çalıştı ve hiç dinlenmedi. Bunlar sonsuz uğraşları olan insanlardır.

Bu nedenle kutsal insan, etrafında insanların toplanmasından nefret eder. İnsanlar etrafında toplandığında mutlaka bazı anlaşmazlıklar olur; anlaşmazlıklar ortaya çıktığında da mutlaka sorunlar ortaya çıkar. Bu nedenle ne kimseyle çok samimi ve yakındır ne de kimseye çok uzaktır. Dünyaya uyum sağlamak için erdemini geliştirir. İşte buna gerçek insan denir. Bilgiyi karıncalara bırakır, balığı takip eder ve koyunun düşüncelerini terk eder.

Gözlerini kullanarak bakar, kulaklarını kullanarak duyar ve zihnini kullanarak düşünür. Böyle yaparak doğal ve sakin kalır ve doğanın değişimine ayak uydurur. Eskilerin gerçek insanları insan işlerine doğayla bakar, doğaya insan işleriyle bakmazlardı, işte bunlar eski zamanların gerçek insanlarıydı!

¹⁰ Günümüzde Henan'da bulunan bir yer.

[14]

Onu elde etmek yaşamaktır, o olmazsa büyük ihtimal ölüm gelir; ama bazen kullanıldığında ölüme neden olur ve kullanılmazsa da yaşam korunur, işte bunlar ilaçlardır. Niao Tou, Jie Geng, Ji Tou, Zhu Ling ve bunun gibi bir sürü bitkisel ilacın her biri farklı hastalıklar için temel çare olarak kullanılabilir. Bunlar konuşmakla bitmez!

Gou Jian¹¹ üç bin askeriyle birlikte Kuai Ji Dağı'na çekildi. Sadece Wen Zhong¹² beyliğin yok olmaktan nasıl kurtulacağını biliyordu ama kendini nasıl kurtaracağını bilmiyordu. Bu nedenle şöyle denir: “Baykuşun gözleri gece görmek için, turnanın bacakları da uzun olmak içindir. Bunlardan birini azaltmak felaket getirir.”

Bu nedenle şöyle denir: “Rüzgâr esince nehir suyu azalır; güneş parladığında nehir suyu azalır. Ancak rüzgâr ve güneş aynı anda çıktığında su azalmaz çünkü kaynağından sürekli bir akış vardır.” Su topraktan, gölge insandan, nesneler de birbirinden ayrılmaz.

Keskin görüş göze; keskin duyuş kulağa; keskin düşünce zihne zarar verir. Bu tehlikelerle başa çıkılmazsa gittikçe daha fazla tehlike ortaya çıkacaktır. Doğal seyre dönmek için çaba harcamak gerekecektir. Beklenen sonucu elde etmek zaman alır. İnsanların yeteneklerini ve başarıyı hazine sanmaları ne yazık, değil mi? Sonuç olarak bazı insanlar devlete [beyliklere] ve insanlara felaketler getiriyor, ama bunun nedeni sebepleri araştırmamalarıdır.

[15]

Ayaklarımız yeryüzünün kısıtlı noktalarına bassa da, uzun bir mesafeye gitmek için üzerinde yürümediğimiz yer-

11 Yue beyi.

12 Yue beyinin danışmanıydı.

lere güvenmek zorundayız. Sınırlı bilgiye sahip olsak da, göğün Dao'sunu anlamak için bilmediklerimize güvenmek zorundayız. Büyük Bir, Büyük Yang, Büyük Yin, Büyük Göz, Büyük Eşitlik, Büyük Yetenek, Büyük Gerçek, Büyük Belirleyici'yi bilmek en iyisidir. Büyük Bir bilir, Büyük Yang açığa çıkarır, Büyük Yin gözler, Büyük Göz görür, Büyük Eşitlik köktür, Büyük Yetenek yaratır, Büyük Gerçek sınar, Büyük Belirleyici bir arada tutar. Her şeyin içinde doğa vardır; yer dünyadaki her şeyi böler; Dao'yu gözlemlemek her şeyi gözlemlemektir; Dao'nun dengesi dünyadaki her şeyi rasyonalize eder; Dao'nun ölçümü dünyadaki her şeyi somutlaştırır; Dao'nun saflığı dünyadaki her şeye ulaşır; Dao'nun huzuru dünyadaki her şeyi korur.

Dünyadaki her şeyi kucaklarsanız doğayı kucaklarsınız; doğayı takip ederseniz öze ulaşacaksınız; belirsizlik ülkesine ulaşırsanız geri dönebilirsiniz; en başa ulaşırsanız Dao'ya erişebilirsiniz. Doğayı açıklamamız bir açıklamaya benzemiyor; doğayı anlamamız bir anlamaya benzemiyor; anlayışınız anlamamaktan kaynaklanıyor. Herhangi bir şeyi araştırırken hiçbir şeyi olumlu ya da olumsuz görmemelisiniz. Her şey birbirinden çok farklıdır ama her birinin kendi gerçekliği vardır. Geçmiş ve şimdiki zaman ne birbirini değiştirebilir ne de birbirini etkileyebilir. Bu genelgeçer bir kural değil midir? Kafanız karışmasın diye neden bunu sormuyorsunuz? Kafanızın karışıklığını kafanızı karıştırmayan bir şeyle çözmeye çalışırsanız, kafanız karışmadan önceki duruma döneceksiniz. Böylece hiçbir zaman kafanız karışmayacak.

25. Bölüm

Ze Yang

[1]

Ze Yang,¹ Chu Beyliği'ne gitti; Yi Jie'nin² onu Chu Beyi'ne tavsiye edeceğini ümit ediyordu ama bu olmadı. Yi Jie daha onu beye tavsiye etmeden evine gitti.

Ze Yang, Wang Guo'nun³ yanına gitti ve ona, “Neden beni beye tavsiye etmedin?” diye sordu.

Wang Guo, “Bu işte Gong Yuexiu⁴ kadar iyi değilim,” dedi.

Ze Yang, “Gong Yuexiu ne yapar?” diye sordu.

Wang Guo şöyle dedi: “Kışın nehirdeki kaplumbağaları mızraklar ve yaz aylarında bir dağın eteğinde durur. Yoldan geçenler ona sorunca burası benim yaşadığım yer diye cevap verir. Yi Jie bile seni beye tavsiye etmediğine göre benim etmem ne işe yarar? Bu konuda Yi Jie kadar iyi değilim. Bir insan olarak Yi Jie erdemli değildir ama bilgilidir. O başkalarıyla ilişkilerinde erdeme değil bilgiye başvurur; zenginlik ve

1 Lu Beyliği'ndendir.

2 Chu Beyliği'nden üst düzey bir yöneticidir.

3 Chu Beyliği'nden bir bilge.

4 İnsanlardan uzak yaşayan bir bilge.

onurun peşindedir. Başkalarının erdemlerini geliştirmesine yardım etmez, başkalarının erdemleri yok etmesine yardımcı olur. Soğuktan mustarip bir adamın ısınmak için kıyafetlere, sıcaktan mustarip bir adamın soğuk bir esintiye ihtiyacı vardır. Chu beyi saygılı ve sadedir. Suçlulara karşı bir kaplan kadar acımasızdır. Onu kimse ikna edemez!

Bu nedenle yoksul bir bilge, aile üyelerinin yoksulluğu unutmamasını, beyler ve hükümdarların da unvanlarını unutup mütevazı olmalarını sağlar. Şeylerle uğraşırken uyuma özen gösterir; insanlarla uğraşırken onlarla iletişim kurmaktan mutlu olur ama kendini kaybetmez. Böylelikle insanlar arasında uyumu sağlar ve onlarla eşit bir şekilde yaşayarak onları dönüştürür. Babalar ve oğulları kendi uygun yerlerini almaları ve sakin ve kolay bir hayat sürmeleri için eğitir. Onun ruh hali sıradan insanlardan çok uzaktır. Bu yüzden Gong Yuexiu'yu beklemen gerektiğini söylüyorum.”

[2]

Bilge, tüm karmaşık sorunların tamamen farkındadır ve dünyadaki her şeyin bir ve aynı olduğunu bilir, ancak bunun nasıl olduğunu bilmez. Bu sınırlılık onun doğasından gelir. Doğayı öğretmeni olarak gördüğü için insanlar ona bilge der. Bildiğinden endişe ediyor ve hareketleri tutarsızsa, onun için ne yapılabilir?

Diyelim ki güzel doğmuş biri var. İnsanlar ona güzel olduğunu söylemezse, bir aynaya baksa bile güzel olduğunu bilmeyecektir. Bilsin ya da bilmesin, duysun ya da duymasın, güzelliği de insanların ona olan hayranlığı da ortadan kalkmaz. Bu onun doğasıdır. Bilge insanları sever ve insanlar da bilgeyi sever. İnsanlar ona söylemezlerse insanları sevdiğini bilemez. Bilsin ya da bilmesin, duysun ya da duymasın, insanlara olan sevgisi ve insanların onunla uyumu kaybolmayacaktır. Bu onun doğasıdır.

[3]

Kendi ülkesi [beyliği] ya da memleketini gören kişi sevinir. Topraklarının onda dokuzunu yabancı otlar ve ağaçlar kaplamış olsa bile sevinecektir. Gördüklerini görmek ve duyduklarını duymaktan mutlu olacaktır. Bu, on ren⁵ yüksekliğinde bir terastan insanlara bakmak gibidir.

Ran Xiang⁶ mükemmelliğe ulaştı ve olayların doğal seyrini izledi. Dünyadaki her şeyle olan ilişkisinde, ne başlangıç ne son, ne geçmiş ne de şimdi vardı. Dünyadaki her şeyle değişti ama her zaman zihnini korudu. Doğayı öğretmenimiz olarak görür ama onu takip etmezsek dünyadaki şeylerle yarışır ve doğamızı kaybederiz. Böyle yaparak doğaya nasıl uyum sağlayabiliriz? Bilge ne doğayı ne insanı ne kökenini, ne de şeyleri önemser. Doğayla birlikte durmadan hareket eder ve hiçbir şey kaybetmeden her şeyi tecrübe eder. Doğayla bu kadar uyum sağlayabildiğine göre onun için ne yapabiliriz?

Hükümdar Tang, Deng Heng'ı öğretmeni yaptı. Öğretmeninden doğaya uyum sağlamayı öğrendi. Deng Heng'ı ünlü yaptı ama kendi ününü hiç umursamadı. Sonuç olarak hem Hükümdar Tang hem de Deng Heng iyi şöhret elde etti. Konfüçyüs onlardan öğrenmek için düşüncelerini zorladı. Rong Cheng⁷ şöyle der: “Gün olmadan yıl, iç olmadan dış olmaz.”

[4]

Wei Beyi Hui, Qi Beyi Wei ile ittifak kurmuştu. Qi Beyi Wei ittifakı ihlal ettiğinde Wei Hui o kadar sinirlendi ki ona suikast için birini gönderdi.

5 8 chi'ya eşit antik dönem ölçü birimi, yaklaşık 2,5 metre.

6 Antik dönemin bilge hükümdarlarından.

7 Takvim yapmaktan usta efsanevi bir karakter.

General Gong Sunyan bunu duyunca bunun utanç verici olduğunu düşündü ve beye şöyle dedi: “Büyük bir beyliğin yöneticisi olarak, sıradan bir adam gibi intikam almak istiyorsunuz. İki yüz bin askerle Qi Beyliği’ne saldırmak için yalvarıyorum. Halkını tutsak alalım, atlarını ve sığırlarını yağmalayalım, yüreğine ateşler salalım. Beyliğini işgal edelim, ordusunu bozguna uğratalım. Sonra onu yakalayıp belini kiralım.”

Ji Zi bunları duyunca utandı ve beye şöyle dedi: “On renlik bir şehir surunun yapımı zaten tamamlandı, onu yıkmak çok zor olacak. Yedi yıldır hiç savaş olmadı. Bu bir yöneticinin temel erdemidir. Gong Sunyan beyliğe kargaşa getirecek bir baş belası. Onu dinlememelisiniz.”

Bunları duyan Hua Zi bunun bir utanç olduğunu düşündü ve beye şöyle dedi: “Kim Qi Beyliği’ne saldırmaktan bahsederse beyliğe kargaşa getirecek bir baş belasıdır. Qi Beyliği’ne saldırmamaktan yana olan kişi de beyliğe kargaşa getirecek bir baş belasıdır. Her ikisinin de baş belası olduğunu söyleyen kişi de beyliğe kargaşa getirecek bir baş belasıdır.”

Bey, “O zaman ne yapmalıyım?” diye sordu.

Hua Zi şöyle dedi: “Dao’dan başka bir şey aramamalısınız.”

Bunu duyan Hui Zi, Dai Jinren’i⁸ beyin yanına getirdi. Dai şöyle dedi: “Salyangoz denen bir şey var. Hiç duydunuz mu?”

Bey, “Evet, duydum,” dedi.

Dai Jinren şöyle dedi: “Salyangozun sol boynuzunda Chu adında bir bey tarafından yönetilen bir beylik, sağ boynuzunda ise Man adında bir bey tarafından yönetilen bir beylik vardır. Bu iki beylik sık sık toprakları için savaşır, geride on binlerce ceset kalır. Kaybeden tarafın ardından on beş gün kovalarlar ve ancak sonra evlerine dönebilirler.”

8 Liang Beyliği’nden bir bilge.

Bey, “Ah! Bu uydurma, değil mi?” dedi.

Dai Jinren şöyle dedi: “Size kanıtlayacağım. Yukarı ve aşağı, kuzey ve güney, doğu ve batı arasında bir sınır olduğunu düşünüyor musunuz?”

Bey, “Hayır, yoktur,” dedi.

Dai Jinren şöyle devam etti: “Dünyanın sınırsız olduğunu bildikten sonra, beyliklerin yeryüzünde zar zor var olduğunu düşünmüyor musunuz?”

Bey, “Bu doğru,” dedi.

Dai Jinren şöyle dedi: “Bütün beylikler arasında Wei Beyliği var. Wei Beyliği’nde Liang şehri var. Liang şehrinde bir bey var ki o sizsiniz. Siz ve Man adındaki bey arasında bir fark var mı?”

Bey, “Fark yok,” dedi.

Dai Jinren gittiğinde Wei Beyi Hui ne yapacağını bilemiyordu.

Dai Jinren gidince Hui Zi beyi görmeye geldi. Bey şöyle dedi: “Bu konuk çok büyük, bir bilgeden de büyük.”

Hui Zi şöyle dedi: “Bir bambuya üflerseniz yankılanan güzel bir nota olacaktır. Kılıcınızın başına üflerseniz zayıf bir tıslamadan başka bir ses çıkmayacaktır. Hükümdar Yao ve Shun’u herkes överdi. Hükümdar Yao ve Shun’u Dai Jinren’in önünde övmek tıslamadan başka bir ses çıkarmayacaktır.”

[5]

Chu Beyliği’ne giden Konfüçyüs Yi Qiu Dağı’nda bir meyhanede durdu. Komşu evin çatısında hizmetçileriyle bir adam ve kadın belirdi. Zi Lu, “Bu insanlar orada ne yapıyor?” diye sordu.

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Onlar bir bilgenin hizmetçileri. Bilge halk arasına karışır ve çiftliklerde gizlenir. Şöhreti kaybolur ama amacı sonsuzdur. Ağzıyla konuşur ama zih-

nindekilerden asla bahsetmez. Geleneklerin aksine hareket eder, kendini onlarla uyumlu hale getirmeye isteksizdir. Bir münzevi olmalı. Bu Shinanlı Yiliao, değil mi?”

Zi Lu onu çağırmak için izin istedi ama Konfüçyüs reddetti ve şöyle söyledi: “Unut gitsin. Onu çok iyi tanıdığımı ve burada, Chu Beyliği’nde bulunduğumu biliyor. Chu beyi adına onu çağıracağımı düşünüyor çünkü benim kötü biri olduğum kanısında. Kötü bir insanın sözlerini duymayı sevmediğine göre nasıl gelip beni görebilir? Sana onun hâlâ orada olduğunu düşündüren nedir?”

Zi Lu onu görmeye gitti ama ev boştu.

[6]

Sınır muhafızı, Zi Lao’ya⁹ şöyle dedi: “Beylik işleriyle uğraşırken aceleci olmayın, halkı yönetirken acele etmeyin. Tarlaları aceleyle sürerdim ve sonuç olarak kötü bir hasat elde ederdim. Yabani otları aceleyle sökerdim ve sonuç olarak da yetersiz bir hasat elde ederdim. Ertesi yıl, ekinleri büyütme yolumu değiştirdim. Toprağı öncekinden daha derin sürdüm ve yabani otları sökerken eskisinden daha dikkatli oldum. Öyle iyi bir hasat elde ettim ki bütün yıl bana yetti.” Bunu duyunca Zhuangzi şöyle dedi: “İnsanlar fiziksel formlarına dikkat eder ve zihinlerini geliştirirken genellikle sınır muhafızının tarif ettiği şekilde davranıyor. Doğadan kaçıyor, kendi doğalarından sapıyorlar, doğal duygularını yok ediyor ve ruhlarını kaybediyorlar ve dünyevi gelenekleri takip ediyorlar. Bu nedenle doğalarına karşı aceleci davrananların sevgisi ve nefreti yabani otlar gibi büyüyecek ve doğal akışı engelleyecektir. İlk başta sevgi ve nefretleri fiziksel formlarını tatmin edecek ve doğalarını yavaş yavaş etkileyecektir. Sonra bu insanlar yaralar gibi iltihaplanacak, iç ateşlerden mustarip olacaklardır.”

9 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

[7]

Bai Ju,¹⁰ Laozi ile çalışırken bir gün üstadına şöyle dedi: “Lütfen dünyayı dolaşmama izin verin.”

Laozi şöyle dedi: “Unut gitsin. Dünya, şu anda oturduğun yerle tamamen aynı.”

Bai Ju tekrar izin isteyince Laozi, “Önce nereye gideceksin?” diye sordu.

Bai Ju, “Önce Qi Beyliği’ne gideceğim,” dedi.

Qi Beyliği’ne vardığında idam edilmiş bir suçlunun cesedini gördü. Cesedi itti ve düzgün bir şekilde koydu. Sonra üzerindeki elbiseyi çıkardı ve cesedi onunla örttü. Gökyüzüne baktı ve feryat etti: “Yazıklar olsun! Dünya büyük felaketlerden mustarip olduğuna göre, ilk kurban sensin! Söylendiği gibi, ‘Çalmayacaksın. Öldürmeyeceksin!’ Onur ve onursuzluk iyi tanımlandığında, hangi sakıncaları ortaya çıkardıklarını göreceksiniz; servet biriktiğinde, insanların ne için rekabet ettiğini göreceksiniz. Sakıncaları ortaya çıkaran şey iyi tanımlanmış ve insanların sahip olmak için rekabet ettikleri şey birikmiş olmasına rağmen insanlar sonsuz sıkıntıdan mustarip. Bundan kaçmalarını nasıl umabiliriz?

Eski hükümdarlar başarıyı insanlara ve başarısızlığı kendilerine atfetti. Gerçeği insanlara ve hataları kendilerine atfettiler. Bu nedenle, ne zaman biri idam edilse geri çekildiler ve kendilerini suçladılar. Artık her şey tamamen farklı. Günümüz hükümdarları dünya gerçeğini gizliyor ve cahil insanları kandırıyor; halkı cezalandırıyor ve korkakları suçluyor; halka sorumluluk yüklüyor ve beceriksizleri cezalandırıyor; insanlar için yüksek standartlar koyuyor ve onlara ulaşamayanları öldürüyorlar. İnsanlarla işleri sona erdiğinde, hükümdarlar onlara ikiyüzlülükle davranıyor. Hükümdarlar her gün ikiyüzlülük yaparken, askerler ve halk ikiyüzlülükten nasıl uzak durabilir? Yeterince becerikli olmayanlar

¹⁰ Laozi’nın öğrencilerindendir.

ikiyüzlülüğe, yeterince zeki olmayanlar aldatmacaya, yeterince zengin olmayanlar da soyguna başvurmak zorundadır. Hırsızlık ve soygunun sorumlusu kimdir?”

[8]

Qu Boyu¹¹ altmış yaşındaydı ve altmış kez değişmişti. Sonunda başlangıçta onayladığını reddetti. Şimdi onayladığı şeyin elli dokuz yaşına gelmeden önce onaylamadığı şey olup olmadığını söylemesi zordu.

Her şeyin bir doğuşu vardır ama hiçbir şey [kendisi] kökenini göremez; her şeyin bir yolu vardır ama hiçbir şey hangi yolu seçtiğini bilemez. İnsan, bilgisinin ulaşabileceği şeye değer verir, ancak bilgisinin sınırının ötesinde ne olduğunu bilmek için bilmediklerine nasıl güvenileceğini bilmez. Bu sözde büyük şaşkınlık değil midir? Unutun gitsin! Unutun gitsin! Bundan kaçış olmayabilir. Bu sözde gerçek değil midir?

[9]

Konfüçyüs büyük tarihçiler Da Dao, Bo Changqian ve Shi Wei'ye şöyle sormuştu: “Wei Beyi Ling içki ve eğlenceye o kadar düşkündü ki devlet işlerini ihmal etti; avlanmaya o kadar düşkündü ki diğer prensler ve beylerle ittifak kurmayı ihmal etti. Nasıl oluyor da ölümünden sonra Bey Ling olarak tanınmaya devam ediyor?”

Da Dao, “Çünkü bu unvan ona uyuyor,” dedi.

Bo Changqian, “Bey Ling'in aynı küvette yıkanacağı üç karısı vardı. Ama Shi Qiu saraya gittiğinde, bey hizmetçilere getirdiği hediyeleri kabul etmelerini emretti. Üç eşiyi yıkanırken ne kadar da rezildi ama [diğer taraftan] bilgelere karşı saygılıydı. İşte bu nedenle ölümünden sonra ona Bey Ling adı verildi.”

11 Wei Beyliği'nden bilge bir soylu.

Shi Wei şöyle dedi: “Ölümünden sonra aile mezarlığına gömülmesinin kötü bir alamet olduğu ve Shaqiu Dağı’na gömülmesinin iyi olacağı söylendi. Birkaç zhang derinlik kazıldıktan sonra taş bir tabutla karşılaştılar. Tabutu dikkatlice yıkayıp incelediklerinde üzerinde bir yazıt gördüler. Yazıt şöyleydi: ‘Vârislerinin onun için hazırladığı tabut yerine Bey Ling bunu ele geçirip burada yaşayacak.’ Öyle görünüyor ki Bey Ling unvanını uzun zaman önce almıştı. Bo Dao ve Bo Changqian bunu nasıl anlayabildi?”

[10]

Küçük Bilgi, Büyük Uyum¹²’a şöyle sordu: “Köy konuşmasıyla ne kastediliyor?”

Büyük Uyum şöyle cevap verdi: “Bir köy, aynı geleneklere uyan bir grup insanın birleşimidir. Farklılıkları birleştirir ve tüm toplumu farklı bireylere ayırır. Bir atın farklı kısımlarını işaret ederseniz, bu parçalar atın kendisi değildir; at önünüzdeyken farklı parçaları tek bir varlık halinde birleştirirseniz, o varlık atın kendisidir. Aynı şekilde, alçak kısımları biriktiğinde tepeler ve dağlar yükselir; nehirler ve akarsular onlara doğru aktığında Yangtze ve Sarı Nehir büyür; Dao ile donatılmış insanlar, içinde tüm bireysel özellikler ortaya çıktığında insancıl olur. Bu nedenle dışarıdan zihninize giren şeyler hakkında kendi görüşünüz olabilir ama bu görüşe körü körüne tutunmamalısınız; zihninizden dışarı çıkanların doğru olduğunu düşünebilirsiniz ama başkalarının görüşlerini de reddetmemelisiniz.

Dört mevsimin her birinin kendi iklimi vardır, gök bunlardan herhangi birine taraflı davranmaz; böylece yılın döngüsü tamamlanmış olur; beş idari makamın her birinin farklı bir görevi vardır; hükümdar bencil olmaz ve böylece

12 Küçük Bilgi, bilgisi yüzeysel olanı, Büyük Uyum da her şeyi uyum ve düzen içinde tutanı sembolize eden hayalî karakterlerdir.

devlet işleri aksamaz. Sivil ve askerî yöneticilerin farklı yetenekleri vardır ve büyük insan onlar arasında ayırım yapmaz; bu nedenle erdemleri tamdır. Her şeyin kendine has yasaları vardır. Dao bunlar arasında ayırım yapmaz ve hepsi isimsizdir. İsimsiz olan, hiçbir şey yapmaz. Hiçbir şey yapmayanın da başaramayacağı şey yoktur. Zamanın başlangıcı ve sonu, dünyevi işlerin inişleri ve çıkışları vardır; iyi şans ve kötü şansın geliş ve gidişleri, artıları ve eksileri vardır. Farklı amaçlar peşinde olanlar haklı ya da haksız olabilir. Bir bataklıkta etrafınıza baktığınızda farklı ağaçlar göreceksiniz ki her birinin kendine has bir işlevi vardır; bir dağa baktığınızda ağaçlar ve kayaların aynı toprakları kapladığını göreceksiniz. İşte buna köy konuşması denir.”

Küçük Bilgi şöyle dedi: “Buna Dao denebilir mi?”

Büyük Uyum şöyle dedi: “Hayır. Dünyada sayısız şey var. Dünyadaki sayısız şeylerin adını söylediğimizde aslında bir genelleme yapıyoruz. Bu nedenle ‘Gök ve yer en büyük fiziksel formlardır; Yin ve Yang en güçlü yaşam enerjileridir; Dao ise her şeyi kapsar’ denir. Sonsuzluğundan dolayı ona Dao denebilir. Dao adındaki bir şey Dao ile nasıl kıyaslanabilir? Onları ayırt etmek istiyorsak, onlar köpek ve atlar kadar birbirlerinden farklıdır.”

[11]

Küçük Bilgi şöyle dedi: “Dört yön ve altı sınır içinde her şey nasıl ortaya çıktı?”

Büyük Uyum şöyle dedi: “Yin ve Yang’ın yaşam enerjileri birbirlerini çeker, iter ve düzenler. Dört mevsim birbirini takip eder, birbirlerini üretir ve bitirir. Beğenilenler ve beğenilmeyenler gelir ve gider, yükselir ve düşer. Erkek ve dişi ayrılır ve birleşir, böylece sonsuza dek yaşam devam eder. Güvenlik ve tehlike yer değiştirebilir; iyi talih ve talihsizlik birbirini takip edebilir; gergin zamanlar ve rahat zamanlar

birbirinin ardından gelir; toplanma ve dağılma birbiriyle ilişkilidir. Bu isimler ve gerçekler kaydedilebilir ve bunların ayrıntıları doğrulanabilir. Kronolojik sırada art arda hareketlerin değişimi [sınıra ulaştıklarında geri dönme, sona ulaştıklarında tekrar başlama] – bunlar dünyadaki her şeyin evrensel yasalarıdır. Dil ve ulaşabilecek bilgi dünyadaki şeylerle sınırlıdır. Dao’yu bilenler, şeylerin başlangıcı ve sonuna karışmazlar. Burası tüm tartışmaların bittiği yerdir.”

Küçük Bilgi şöyle dedi: “Ji Zhen’in ‘bir sebep olmadığı’¹³ ve Jie Zi’nın¹⁴ ‘bir sebep olduğu’ fikirlerinden hangisi gerçeğe en yakındır?”

Büyük Uyum şöyle dedi: “Horozlar öter ve köpekler havlar, insanın bildiği ancak budur. Ama en bilge olanlar, horozların neden öttüğünü ve köpeklerin neden havladığını ya da onların gelecekte ne yapacaklarını kelimelerle anlatamaz. Analiz etmeye çalışırsak, küçüklüğün olabildiğince küçük olduğunu ve büyüklüğün olabildiğince büyük olduğunu görebiliriz. Bir sebep olduğu ya da bir sebebin olmadığını söylememiz aslında kaçınılmaz olarak şeylerle sınırlı olduğumuz için bizi hataya sürükler. Bir sebep olduğu fikri, gerçek bir varlığın olduğunu ve bir sebep olmadığı fikri de hiçbir şeyin var olmadığını ima eder. İsim ve biçim hakkında konuştuğumuzda maddi varoluştan bahsediyoruz; isimsiz ve biçimsiz olandan söz ettiğimizde maddi olmayan varoluştan bahsediyoruz. Kelimelerle tarif edebilir ya da imgelerle düşünebiliriz ama kelimelerle ne kadar çok tarif edersen, gerçeklerden o kadar uzak olursun. Bir şeyin doğmasını da bir şeyin ölmesini de engelleyemeyiz. Yaşam ve ölüm birbirinden uzak ve ayrı değildir, ancak onların altında yatan yasa anlayışımızın dışındadır. Bir sebep olduğu

13 Ji Zhen’in kim olduğu bilinmemektedir. Onun düşüncesine göre her şey doğal olarak meydana gelmiştir ve bunu sağlayan herhangi bir güç yoktur.

14 Jie Zi muhtemelen *Shi Ji* içerisindeki Tian Wan Shi Jia monografisinde geçen Jie Zi’dir. Ona göre başlangıçta mutlaka bir şey vardı ve her şey böylece var oldu.

fikri ve bir sebep olmadığı fikri kuşkudan ortaya çıkan spekülasyonlardan ibaret.

Dünyanın kaynağını bulmaya çalıştığımızda sonsuzluğa varırız; dünyanın sonunu bulmaya çalıştığımızda sonsuzluğa bakarız. Geçmiş ve gelecek sonsuzluk, açıklamanın ötesindedir. Dünyadaki her şey için aynı kurallar geçerlidir. Bir sebep olduğu ve bir sebep olmadığı görüşlerinin temelinde konuşma vardır, onlar ‘şeylerle’ başlar ve biter. Dao form-suzdur ama ‘hiçlik’ değildir. Dao pratik sebeplerle kullandığımız bir terimdir. Yukarıda belirtilen iki görüş de ‘şeylerle’ sınırlıdır. Bunlar Dao’nun kendisini nasıl genelleyebilir? Uygun konuşuyorsak bütün gün Dao hakkında konuşuruz, uygun konuşmuyorsak bütün gün şeyler hakkında konuşuruz. Dao’nun kusursuzluğu konuşmayla ya da sessizlikle anlatılamaz. Tartışmanın en üstün şekli konuşma ve sessizlik olmadan yapılır.”

26. Bölüm

Dışsal Şeyler

[1]

Dışsal şeyler için sabit kurallar yoktur. Bu nedenle Long Feng idam edildi; Bi Gan katledildi; Ji Zi deli taklidi yaptı; E Lai öldürüldü; Hükümdar Jie ve Zhou devrildi. Memurlarının kendisine sadık olmasını istemeyen hükümdar yoktur; ancak onlara [tamamen] güvenmesi de mümkün değildir. Bu nedenle Wu Zixu öldürüldü ve cesedi Yangtze Nehri'ne atıldı; Chang Hong, Si Chuan'da intihar etti, kanı üç yıl saklandı ve en sonunda [kanı] yeşim taşına dönüştü. Hiçbir ana baba çocuklarının iyi evlat olmamasını istemez ancak bu, iyi evlat olanlara sevgi göstereceği anlamına da gelmez. Bu nedenle Xiao Ji¹ üzgün, Zeng Shen² kederliydi.

Bir tahta parçası diğerine sürülürse ateş çıkar, metal ve ateş bir araya gelirse metal erir. Yin ve Yang uyumsuzluğa girdiğinde gök ve yer dengesiz olur. Şimşekler çakar, yağmur yağar, yıldırımlar gelir ve büyük akasya ağaçlarını yakar. Bazı insanlar endişeye takıntılıdır, kaçınamayacakları talih

1 Shang imparatorunun oğludur, üvey annesi tarafından öldürülmüştür.

2 Anne ve babası tarafından hiç sevilmemiş bir karakter.

ya da talihsizlikten endişe duyarlar. Panik içinde hiçbir şeyi başaramazlar. Zihinleri âdeta gök ve yer arasında sallanıyor-muş gibi derin bir sıkıntıdadır. Avantajlar ve dezavantajlar arasındaki çelişkiden rahatsız olduklarında içlerindeki uyumu yok ederler. Zihinlerinin huzurlu halini koruyamadıkları için gerilerler ve akıl güçlerini kaybederler.

[2]

Zhuangzi'nin ailesi yoksuldu ve bu yüzden soylu Jian He'dan³ tahıl ödünç almaya gitti. Jian He şöyle dedi: "Olur. Vergiler toplanınca sana üç yüz altın vereyim. Bu yeterli mi?"

Zhuangzi öfkeyle kızardı ve şöyle dedi: "Dün buraya gelirken birinin bana seslendiğini duydum. Arkama baktım ve bir el arabasındaki sazan balığını gördüm. Ona şöyle dedim: 'Gel buraya balık! Burada ne işin var?' Bana şöyle cevap verdi: 'Ben Doğu Denizi'nde su yöneticisiyim. Bana bir kova su verip hayatımı kurtarır mısınız?' Ben de şöyle dedim: 'Olur. Wu Beyliği'ne ve Yue Beyliği'ne gidince onları, sizi karşılamaları için Batı Nehri'nden suyu bu tarafa yönlendirmeye ikna etmeye çalışırım. Bu işe yarar mı?' Sazan öfkeyle kızardı ve dedi ki: 'Suyu kaybettim ve bedenimi tutacak bir yer yok. Sadece bir kova su ile hayatta kalabilirim, ancak benimle böyle konuşacaksanız beni kurutulmuş balık pazarında arasanız iyi edersiniz.'"

[3]

Ren Beyliği'nin prensi siyah renkte kalın bir ipten muazam bir balık oltası yaptı ve yem olarak elli öküz hazırladı. Kuaiji Dağı'na çömeldi ve oltayı Doğu Denizi'ne fırlattı. Bir yıl boyunca hiçbir şey yakalayamadı. Sonunda büyük bir ba-

3 Jian He'nın bir unvan olduğu da düşünülmektedir.

lık kancayı yuttu ve devasa kanca ile aşağı daldı. Sonra yukarı doğru yüzdü ve sırtını ve yüzgeçlerini salladı. Dalgalar bir dağ kadar yükseğe çıktı ve sular titredi. Kükremesi binlerce li uzaktan duyuldu. Prens büyük balığı yakaladıktan sonra dilimlere ayırıp kuruttu. Zhejiang'ın doğusundan, Cangwu'nun kuzeyine kadar o balıktan yiyip de doymayan bir kişi bile kalmamıştı. Sonraki nesillerdeki hikâyeye anlatıcıları, bu hikâyeyi birbirlerine şaşkınlık içinde anlatmışlardı. İnsanlar oltalarını alıp bataklık ve hendeklerde balık avlarsa büyük bir balık yakalamakta nasıl zorlanırsa şan şöret peşinde boş konuşan bir adayın da Dao'yu tam olarak anlaması çok güçtür. Bu nedenle, Ren Beyliği prensinin hikâyesini hiç duymamış olanlar dünyayı düzene sokabilmekten çok uzaktır.

[4]

Şiirler Kitabı'nı okuyan Ruistler bir mezarı kırıyordu. Kıdemli Ruist şöyle dedi: “Güneş doğuyor. Nasıl gidiyor?”

Yaşça küçük Ruistler şöyle cevap verdi: “Henüz cenaze kıyafetlerini çıkarmadık ama ağzında inci var.”

[Kıdemli Ruist] şöyle dedi: “Eski bir şiirde şöyle denir: ‘Yeşil yeşildir buğday taneleri, toprak yığnında yetişir. Hayattayken kimseye bir şey vermedi, ölüyken ağzında neden bir inci dursun?’ Sakalından tut ve çek, sonra ağzından inciyi al. Ama ağzındaki inciye zarar verme.”

[5]

Lao Laizi'nin⁴ bir öğrencisi çalı çırpı toplamaya çıktığında Konfüçyüs'le karşılaştı. Dönünce şöyle dedi: “Orada uzun gövdeli ve kısa bacaklı bir adam vardı. Sırtı biraz eğri, kulakları geriye yaslanmış ve gözleri her şeye dikkat ediyor. Onun kim olduğunu bilmiyorum.”

4 Chu Beyliği'nden Laozi ile karıştırılmamalıdır.

Lao Laizi, “O Konfüçyüs,” dedi. “Onu buraya çağır.”

Konfüçyüs gelince Lao Laizi ona şöyle dedi: “Konfüçyüs! Kibrinden kurtulursan bir Üst İnsan olabilirsin.”

Konfüçyüs eğilip birkaç adım geri çekildi. Sonra rahatsız bir şekilde Lao Laizi’ya şöyle sordu: “Bunu başarabilir miyim?”

Lao Laizi şöyle dedi: “Bu neslin sıkıntılarına katlanamıyorsun bu yüzden sonraki on bin nesle sıkıntı yaratıyorsun. Cahil misin yoksa aklın mı yetmiyor? Başkalarına iyilik yapmaktan gurur duymak ömür boyu utanç vericidir. Vasat bir insanın yaptığı şey budur – insanları şöhretiyle çekmek ve karşılıklı yarar sağlayacak şekilde onları etrafında toplamak. Hükümdar Yao’yu övmek ve Jie’yi kınamak yerine ikisini de unutup yorum yapmamak daha iyi olur. Doğanı ihlal ederek yaralamak ve sakın zihnini rahatsız etmek kötülüğün kendisidir. Bilge herhangi bir işe başlamadan önce tereddüt eder ve bu nedenle her zaman başarılıdır. Neden hep başarılarınla övünüyorsun?”

[6]

Song Beyi Yuan bir gece rüyasında dağınık saçlı bir adamın yan kapıdan ona bakarak, “Ben Zai Lu Nehri’nin derinliklerinden geldim. Balıkçı Yu Ju tarafından yakalandığımda Yangtze Nehri’nden, Sarı Irmak Tanrısı’na elçi olarak yoldaydım,” dediğini gördü.

Bey Yuan uyanınca kâhine rüyayı yorumlamasını emretti. Kâhin şöyle dedi: “Bu, kutsal bir kaplumbağa.”

Bey Yuan, “Yu Ju adında bir balıkçı var mı?” diye sordu. Etrafındakiler, “Evet, var,” dediler.

Bey Yuan, “Yu Ju’ya huzuruma gelmesini emret,” dedi.

Yu Ju ertesi gün saraya gelince Bey Yuan, “Son zamanlarda ne yakaladın?” dedi.

Yu Ju, “Ağımda beyaz bir kaplumbağa yakaladım. Beş chi enindeydi.”

Bey Yuan, “Kaplumbağanı takdim et,” dedi.

Kaplumbağa huzuruna getirildiğinde Bey Yuan onu öldürüp öldürmeyeceğine karar veremedi. Sonunda kaplumbağa kabuğundan fal bakan kâhinlere danışmaya karar verdi ve “Kehanet için kaplumbağayı öldürün,” dedi. Kaplumbağa, kabuğundan çıkarıldı ve yetmiş iki kehanet yapıldı, bir tanesi bile yanlış çıkmadı.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Kutsal kaplumbağa Bey Yuan’a rüyada görünebilir ama Yu Ju’nun balık ağından kaçamaz. Yetmiş iki kehanet ortaya çıkarabildi ancak kabuğundan çıkarılmaktan kaçamadı. Bu nedenle bilgeliğin ve ruhsal gücün sınırları olduğunu görebiliriz. Mükemmel bilgelik bile plan yapan insanlarca alt edilebilir. Balık, ağdan korkmaz ama pelikanlardan korkar. Küçük bilgiden kurtul, büyük bilgelik ortaya çıkacaktır; iyilikten kurtul, doğal iyilik varoluşun haline gelsin. Bebek, öğretmenler olmadan konuşmayı öğrenir çünkü konuşabilen insanlar arasında yaşar.”

[7]

Hui Zi, Zhuangzi’ya, “Sözlerin işe yaramaz,” dedi.

Zhuangzi şöyle dedi: “Neyin yararsız olduğunu ben sana söylemeden önce biliyor olmalısın. Dünya çok geniş olmasına rağmen sadece ayaklarını koyduğun yere sahip olabilirsin. Aşağı Dünya’ya ulaşıncaya kadar toprağı ayaklarının etrafında kazarsan, ayaklarını koyduğun yerin küçücük bir parçası faydalı olur mu?”

Hui Zi, “Hayır, işe yaramaz,” dedi.

Zhuangzi dedi ki, “O zaman işe yaramazın yararlı olduğu açıktır.”

[8]

Zhuangzi şöyle dedi: “Bir adamın aklı özgürce dolaşabiliyorsa, nasıl özgür ve rahat olmaz? Bir adamın aklı özgürce

dolaşamazsa, nasıl özgür ve rahat olabilir? Bazı insanlar zihinlerinin istediği gibi dolaşmasına ve eksantrik davranmasına izin verir. Heyhat! Onlar mükemmel bilgiye ve yüksek erdeme sahip insanlar olarak kabul edilemez. Tökezler ve düşerler ama düzelmek istemezler; ateşe düşerler ama arkalarına bakmazlar. Hükümdar ile kul arasındaki ilişki bile geçicidir; zaman değiştiğinde, birbirlerini küçümsemeleri için bir neden yoktur. Bu nedenle mükemmel insanın durgun bir zihni olmadığı söylenir.

Eski zamanlara hayran olmak ve şimdiki zamanları küçümsemek – bu, bilginlerin eğilimidir. Shi Wei'in bakış açısıyla şimdiki zamanlara bakılırsa önyargıdan kurtulunamaz. Sadece mükemmel insan sıradan dünyada hiçbir önyargıya girmeden özgürce dolaşabilir ve sıradan dünyayı kişiliğini kaybetmeden takip edebilir. Öğretileri koşulsuz kabul etmez; tamamen kabul etmese de reddetmez.”

[9]

Her şeyi gören göz keskindir, her şeyi duyan kulak keskindir, her şeyi koklayan burun duyarlıdır, her şeyi tadan ağız lezzetleri bilir, her şeyi anlayan zihin akıllıdır, her şeye ulaşan bilgelik erdemlidir. Bu durumların hiçbirinde geçiş engellenmemelidir. Engellenirse duracaktır. Sık sık durdurulursa düzensiz olacak, düzensizse zararlar meydana gelecektir.

Bilinci olan her şeyin varlığı yaşam enerjisine bağlıdır. Yaşam enerjisi yeterli değilse bu göğün hatası değildir. Gök yaşam enerjisini gece gündüz sağlar. Bunu durduran insandır. Zihin bir boşluk ile doğar. Odalar yeterince geniş değilse kadın ve kayınvalidesi arasında kolayca kavgalar çıkacaktır; zihin yeterince geniş değilse duyular birbirleriyle kolayca çelişecektir. Ormanlar ve dağlar insanları çeker çünkü insanlar kendilerini oralarda rahat hisseder.

[10]

Şöhret erdemden çıkar; şöhret gösteriştir; planlar krizlerden, bilgi de tartışmadan doğar; inat kararları tetikler ve resmî işler herkesin isteklerinden kaynaklanır. İlkbaharda yağmur zamanında yağdığında otlar ve ağaçlar hızla büyür. İnsanlar sabanlarını hasat için hazır ettiğinde nedenini kimse bilmeden ağaçların yarısı çiçek açmıştır.

[11]

Sessiz bir zihin hastalıktan kurtulmaya yardımcı olur, masaj yaşlanmanın önlenmesine yardımcı olur, huzur sıkıntıyı giderir. Ancak bu çareler sadece sorunlu bir zihne sahip olanlar içindir. Zihni rahat bir kişinin bunlara ihtiyacı yoktur. Bilge göğün altındaki her şeyi düzeltir ama kutsal insan bunun nedenini sormaz; bilge kendi neslini geliştirmeye çalışır ama kutsal insan bunun nedenini sormaz; hükümdar beyliği yönetir ama erdemli insan bunun nedenini sormaz; Küçük İnsanın yaptıklarının nedenini hükümdar sormaz.

[12]

Song Beyliği'ndeki Yan Kapısı yakınlarında bir adam yaşardı. Ana babası ölünce kederini göstermek için kendini sakatlamış, böylece ona başkentte bir makam teklif edilmişti. Köyündekiler de onun yaptığını taklit etti ve köydekilerin yarısı öldü. Hükümdar Yao tahtını Xu You'ya teklif ettiğinde Xu You kaçtı, Hükümdar Tang tahtını Wu Guang'a sunduğunda Wu Guang bu duruma çok sinirlendi. Bunu duyduktan sonra Ji Tuo öğrencilerini Kuanshui Nehri'ne yerleşmeye yönlendirdi. Birçok prens ve soylular onu ziyarette gitti. Üç yıl sonra Shen Tudi,⁵ Ji⁶ için kendini nehre attı.

⁵ Efsanevi bir karakter.

⁶ Efsanevi bir karakter.

[13]

Balık tuzağı balık yakalamak için kullanılır ancak balıklar yakaladığımızda genellikle balık tuzağını unuturuz. Tavşan tuzakları tavşanı yakalamak için kullanılır ancak tavşanı yakaladığımızda tavşan tuzaklarını unuturuz. Dil düşünceyi ifade etmek için kullanılır ancak düşünceyi ifade ettiğimizde sözlerimizi unuturuz. Sözlerini unutmuş birini nerede bulabilir ve onunla tartışabilirim?

27. Bölüm

Masallar

[1]

Masallar sözlerimin onda dokuzu, önemli sözler bunların onda yedisidir, günlük konuşmalarım her gün devam eder ve [hepsi] doğaya uygundur.

Sözlerimin onda dokuzu olan masallar başkalarının anlayabilmesi içindir. Bir baba oğlunu övemez çünkü bir babadan gelen övgüler başkalarından gelenler kadar inandırıcı olmayacaktır. Böyle bir şey varsa bu benim değil, sıradan insanların hatasıdır. Benimkiyle aynı olan görüşlere katılıyorum ve benimkiyle aynı olmayan görüşlere karşı çıkıyorum. Benimkiyle aynı olan görüşleri onaylıyor ve benimkiyle aynı olmayan görüşleri reddediyorum.

Önemli sözler onda yedidir ve tartışmalara son verir. Bunlar eskilerin sözlerinden yapılan alıntılardır. Biri yaşça ilerlemişse ancak iyi şekillendirilmiş bir görüşe sahip değilse o, eskilerden sayılamaz. Eskilerin bilgeliğine sahip olmayan biri Dao'ya sahip değil demektir. Dao'ya sahip olmayan bir adam yaşlı ve bitkin bir adamdır.

Günlük konuşmaların bir sınırı yoktur, onlar her yerde-
dir ve ömür boyunca devam eder. Kelimeler olmadan ko-

nuştuğumda doğa ile birim demektir çünkü kelimeler doğa değildir ve doğa kelimelerle bir arada değildir. Bu nedenle, “Kelimelerle konuşma” denir. Kelimeler olmadan konuşursam, hayatım boyunca konuşmuş ama kelime kullanmamış olurum. Kelimelerle konuşursam hayatım boyunca kelime kullanmış ama konuşmamış olurum.

Bir şeyin kabul edilebilir olmasının bir nedeni olmalı ve bir şeyin kabul edilemez olmasının da bir nedeni olmalı. Bir şeylerin doğru olmasının bir sebebi olmalı ve bir şeylerin yanlış olmasının da bir sebebi olmalı. Bir şeyin kabul edilebilir olmasının nedeni kabul edilebilir olmasıdır ve bir şeyin kabul edilemez olmasının nedeni kabul edilemez olmasıdır. Bir şeyin doğru olmasının nedeni doğru olması ve bir şeylerin yanlış olmasının nedeni yanlış olmasıdır. Şeyler kabul edilebilir ve doğru olarak var olmuşlardır; kabul edilemez ve yanlış var olan hiçbir şey yoktur. Günlük rasgele konuşmalarım doğaya uymuyorsa, bu nasıl sürdürülebilir? Her şey farklı türlere ayrılır ve farklı şekillerde birbirini takip eder. İnsanlar için anlaşılmasız olan sonsuz döngülerle başlar ve sona erer. Buna doğanın dengesi denir. Doğanın dengesi doğaya uygunluk anlamına gelir.

[2]

Zhuangzi, Hui Zi’ya şöyle dedi: “Konfüçyüs artık altmış yaşında ve altmış kez fikirleri değişti. Sonunda başlangıçta onayladığını reddetti. Şu an onayladığı şeyin elli dokuz yaşındayken onaylamadığı şey olduğunu söylemek zor.”

Hui Zi şöyle dedi: “Konfüçyüs öğrenmeye ve anlamaya çalışıyor.”

Zhuangzi şöyle dedi: “Konfüçyüs öğrenmeyi bıraktı. Bir keresinde şöyle demişti: ‘İnsan yeteneklerini doğadan alır ve onları hayatına geri getirir.’ O, ezgiye göre şarkı söylüyor ve kuralına göre konuşuyor. Çıkar ve doğruluk arasında

kalınca, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları, onayladıkları ve onaylamadıkları başkalarını kısıtlayan ölçütlerden ibaret. İnsanları itaatkâr kılmak ve böylece meydan okumaya cesaret edememelerini sağlamak – dünyayı istikrara kavuşturmanın tek yolu bu. Unut gitsin! Unut gitsin! Bu konuda ondan daha iyi değilim.”

[3]

Zeng Zi¹ farklı ruh halleriyle iki kez göreve geldi. Dedi ki: “Annemle babam hayattayken, ben üç fu² maaşla mutlu idim. Annem babam öldükten sonra üç bin zhong³ maaşım var ama mutsuzum.”

Öğrencileri Konfüçyüs’e şöyle sordu: “Zeng Zi kazançlarının esaretinden arınmıştır diyebilir miyiz?”

Konfüçyüs şöyle dedi: “O hâlâ esaret içindedir. Esaretten kurtulmuş olsaydı, mutsuz olur muydu? Öyle olsa üç fu ya da üç zhong ona yanından uçup geçen serçeler ya da sinekler gibi görünürdü.”

[4]

Yancheng Ziyong,⁴ Dongguo Ziqi⁵’ye şöyle dedi: “Dao’yu anlatmaya başlamanızdan sonra ilk yıl sade ve naif, ikinci yıl söylediklerinizi uygulamaktan mutlu oldum, üçüncü yıl sizinle birlikte seyahat etmeye başladım, dördüncü yıl şeylerle karışmaya başladım, beşinci yıl rahat ve özgür oldum, altıncı yıl fiziksel formumu unuttum, yedinci yıl doğaya uymaya

1 MÖ 505-MÖ 435 yılları arasında yaşamış Konfüçyüs’ün öğrencilerinden ve Ruizm’in önemli filozoflarından.

2 Antik dönem ölçü birimi. O dönemde kullanılan bir tencereye verilen isimdir, yaklaşık 4 kg’a eşittir.

3 Antik dönem ölçü birimi, yaklaşık 40 kg’a eşittir.

4 Dongguo Ziqi’nin öğrencisidir.

5 “Şeylerin Aynılığı Üzerine” bölümünde ismi geçen Nanguo Ziqi’nin bir başka ismi.

başladım, sekizinci yıl yaşam ve ölümü aynı görmeye başladım, dokuzuncu yıl Dao'nun gizemli dünyasına girdim.”

[5]

“Hayattaki pervasız eylemler ölüme yol açar. Unutmayın ki bir insan bir sebepten dolayı ölür ama hiç sebepsiz yere Yang'ın yaşam enerjisiyle yaşar. Öyle değil midir? Hangi yer uygundur? Hangi yer uygun değildir? Gökte dört mevsim ve yerde insanlar vardır. Benim araştırmamı gerektiren ne var? Hayatın sonunu bilmediğim için, kader olmadığını nasıl iddia edebilirim? Hayatın başlangıcını bilmediğim için, kader olduğunu nasıl iddia edebilirim? Her şeyin karşıtı bir şey olduğundan, hayaletlerin var olmadığını nasıl söyleyebilirim? Her şeyin karşıtı bir şey olduğundan, hayaletlerin var olduğunu nasıl söyleyebilirim?”

[6]

Yarigölge Gölge'ye şöyle sordu: “Az önce aşağı bakıyordun, şimdi yukarı bakıyorsun; az önce saçların bağlıydı, şimdiyse saçlarını açmışsın; az önce oturuyordun, şimdi ayakta duruyorsun; az önce yürüyordun, şimdiyse hareketsiz duruyorsun. Neden?”

Gölge şöyle dedi: “Bunlar küçük şeyler, sormaya bile gerek yok! Bunları yapıyorum ama nedenini bilmiyorum. Bir ağustosböceği kabuğu gibi miyim yoksa bir yılanın derisi gibi mi? Gerçek gibi görünüyorum ama gerçek değilim. Ateşle ya da güneşle görünür; gölgede ya da gecede solarım. Gerçek bir şeye bağlı mıyım? Gerçek şey başka hiçbir şeye bağlı değildir! Gerçek şey geldiğinde onunla gelir, gerçek şey gittiğinde onunla giderim; gerçek şey hareket ettiğinde onunla birlikte hareket ederim. Yaptığım tek şey hareket etmek. Bunda soracak ne var ki?”

[7]

Yang Ziju⁶ güneye, Pei şehrine doğru yolculuk yaparken Laozi da batıya, Qin bölgesine gidiyordu, Wei Beyliği'nin başkenti Liang'da karşılaştılar. Yolda Laozi gökyüzüne baktı ve içini çekti, “İlk başta sana öğretebileceğimi düşündüm ama şimdi öyle düşünmüyorum.”

Yang Ziju cevap vermedi ama bir hana vardıklarında Laozi'ya bir kap su, havlu ve tarak getirdi. Sonra kapının dışında ayakkabılarını çıkarıp odaya dizlerinin üzerinde yürüyerek girdi ve şöyle dedi: “Aslında size sormak, öğrenmek istiyordum ama üstadın zamanı yoktu ve ben de sormaya cesaret edemedim. Şimdi zamanınız var, hatam nedir lütfen söyler misiniz?”

Laozi şöyle dedi: “Gururlu ve kibirli olduğun için, kim seninle kalmak ister? En beyaz olanda bile bir siyahlık vardır ve en saf erdemde bile bir eksiklik bulunur.”

Yang Ziju'nün yüzü kızardı ve “Duydum ve itaat ediyorum,” dedi.

Yang Ziju hana ilk geldiğinde misafirler ona hoş geldiniz demişlerdi. Hanın sahibi ona oturacak bir yer vermiş ve hizmetçi kadın ona bir tas su, havlu ve tarak vermişti. Soba etrafında ısınan kişiler kenara çekilmiş ve orada oturanlar ona yer vermişti. Ama Yang Ziju, Laozi ile konuşup döndüğünde en iyi yeri kapmak için onunla yarıştılar.

6 Laozi'nın Wei Beyliği'nden bir öğrencisidir.

28. Bölüm

Tahttan Feragat

[1]

Hükümdar Yao tahtını Xu You'ya bırakmayı teklif etti ama o bu teklifi reddetti. Hükümdar Yao tahtını Zizhou Zhifu'ya¹ teklif ettiğinde o da bu teklifi reddetti ve şöyle dedi: “Tahta geçmem benim için sorun olmayabilir ama çok ağır bir hastalıkla mücadele ediyorum. Göğün altını yönetecek zamanım yok.” Göğün altını yönetmek en yüksek komuta pozisyonuna ve en yüce otoriteye sahip olmak anlamına gelir. Öyle olsa bile bunun için sağlığı bozulmamalıdır. Daha az önemli şeyler için de bu geçerli değil midir? Öte yandan, göğün altına hükmetmek gibi önemli bir görev yalnızca bunu istemeyen kişiye verilebilir.

Hükümdar Shun tahtını Zizhou Zhibo'ya bırakmak istediğinde o şöyle dedi: “Ciddi ve ağır bir hastalığım var ve tedavi görüyorum. Bu bana göğün altını yönetmek için zaman bırakmıyor.” Göğün altına hükmetmek çok büyük bir iştir ancak hayattan daha önemli değildir. Bu, Dao'ya sahip olanların diğerlerinden ne kadar farklı olduklarını gösterir.

1 Daoist bir münzevi.

Hükümdar Shun daha sonra Shan Juan'a² teklif götürdü. Shan Juan şöyle dedi: "Bu uçsuz bucaksız evrende yaşıyorum. Kışın kendimi derilerle ve kürklerle örtüyor, yaz aylarında ketenden yapılmış ince kıyafetler giyiyorum. İlkbaharda tarlaları sürer, sonbaharda ekinleri hasat eder ve saklarım. Bu şekilde kendi kendime yetiyorum. Gün doğarken çalışmaya gidiyor ve gün batımında eve dönüyorum. Gök ve yer arasında kaygısız bir hayat yaşıyorum ve bu hayattan çok memnunum. Tahtla uğraşmaya ihtiyacım yok! Ne yazık ki beni anlamıyorsun!" O da tahtı reddetti. Çok geçmeden Shan Juan uzaklara gitti ve dağlarda yaşadı. Kimse onun nerede olduğunu bilmiyordu.

Shun daha sonra tahtı Shihu'da çiftçilikle uğraşan bir arkadaşına teklif etti. Çiftçi şöyle dedi: "Majesteleri, kesinlikle elinizden gelenin en iyisini yaptınız. Ne kadar gayretli bir insansınız!" Hükümdar Shun'un henüz en büyük erdeme ulaşmadığını düşünerek, eşi ve çocukları ile birlikte eşyalarını taşıyıp uzak bir adaya gitti ve asla geri dönmedi.

[2]

Hükümdar Dan Fu,³ Di kabilelerinin⁴ sık sık taciz ettiği Bin denen yerde yaşıyordu. Di kabilesi onlara sunulan av köpeklerini, atları, mücevherleri ve yeşim taşlarını reddetti. Tek istedikleri topraktı.

Hükümdar Dan Fu halkına şöyle dedi: "Kardeşleriyle yaşadığım insanların, babalarıyla yaşadığım çocukların öldürülmesini görmeye dayanamam. Hepiniz gidip Di kabilesiyle barış içinde yaşamaya çalışın. Benim ya da Di kabilesinin tebası olmak sizin için fark etmez. Ayrıca insanların toprağa sahip olmak uğruna başkalarına zarar vermemesi gerektiğini sık sık duyuyorum."

2 Bir münzevi.

3 Zhou Hanedanı'nın kurucusu.

4 Qin ve Han Hanedanı döneminde Xiong Nu'lara [Hunlar] verilen isimlerden biri.

Sonra Hükümdar Dan Fu bastonuyla yürüyerek orayı terk etti. Halkı onu takip edip Qi Dağı'na gitti ve orada yeni bir beylik kurdular. Hükümdar Dan Fu'nun, hayatı en değerli şey olarak gördüğü söylenebilir. Yaşama değer veren kişi, hayatı pahasına servet aramayacaktır, ne kadar zengin olursa olsun ve ne kadar fakir olursa olsun kişisel kazanımlar uğruna sağlığına zarar vermeyecektir. Şimdilerde yüksek mevkilerdekiler makamlarını koruma konusunda takıntılıdır. Maddi kazançlar için hayatlarını kolayca feda ederler. Bu şaşırtıcı değil midir?

[3]

Yue Beyliği'nde üç hükümdar art arda öldürülmüştü, Prens Sou bu nedenle dehşete kapılmıştı. Dağlara kaçtı ve Danxue adında bir mağarada saklandı. Onları yönetecek bir hükümdar olmadığı için Yueliler Prens Sou'yu mağarada bulana kadar aradı. Prens dışarı çıkmayı reddedince mağaranın ağzında ot yaktılar ve dumanın içeri girmesini sağladılar. Prens zorla dışarı çıkarıldı ve onun için hazırlanan hükümdar arabasına bindirildi. Arabaya binerken prens yukarı baktı ve yüksek sesle bağırdı: "Ah, taht! Ah, taht! Beni rahat bırakmayacaksın!" Prens Sou hükümdar olmaktan nefret etmiyordu. Onun nefret ettiği şey başına gelebilecek talihsizliklerdi. Prens Sou taht uğruna hayatını bozmak istemeyen biri olarak tanımlanabilir. Belki de Yue halkının onun hükümdarlığı konusunda ısrar etmesinin sebebi buydu.

[4]

Han ve Wei beylikleri sınırlarındaki topraklar için mücadele ediyordu. Bir gün Hua Zi,⁵ soylu Zhao Xi'yi⁶ gördü.

⁵ Wei Beyliği'nden bir bilge.

⁶ Han Beyliği'nden bir yönetici.

Zhao Xi çok endişeli görünüyordu. Hua Zi şöyle dedi: “Bugün göğün altındaki tüm insanlardan size şöyle bir anlaşma sunmalarını istediğimizi hayal edin: ‘Onu sol elinizle ele geçirmeye çalışırsanız sağ eliniz, sağ elinizle ele geçirmeye çalışırsanız sol eliniz kesilecek. Buna karşılık onu ele geçirmeyi başaran göğün altına hükmedecektir.’ Onu ele geçirmeye çalışır mısınız?”

Zhao Xi, “Hayır, çalışmam,” diye cevap verdi.

Hua Zi şöyle dedi: “Çok iyi! Söylediklerinize bakılırsa, kollarınız dünyadan daha önemli ve hayatınız da kollarınızdan daha önemli. Han Beyliği dünyadan çok daha az önem taşıyor; benzer şekilde, ele geçirilmeye uğraşılan topraklar da Han Beyliği’nden çok daha az önem taşıyor. Sağlığınız ve hayatınız pahasına elde edilemeyecek tartışmalı topraklar için neden endişeleniyorsunuz?”

Zhao Xi şöyle dedi: “Çok iyi! Birçok kişi bu konuda benimle konuştu ama hiçbiri bana böyle akıllıca bir tavsiye vermedi.”

Hua Zi’nın neyin daha önemli olduğunu bildiği söylenbilir.

[5]

Lu Beyi, Yan He’nın Dao’yu elde ettiğini duymuştu, ulağına Yan He’ya hayranlık ve saygısını göstermek için hediye olarak ipek kumaş ve para götürmesini emretti. Yan He uzak bir köyde yaşıyor, kaba kumaştan giysiler giyiyor ve sığırlarını tek başına besliyordu. Ulak evine geldiğinde Yan He onunla yüz yüze görüşmeye geldi.

Ulak şaşkınlıkla, “Burası Yan He’nın evi mi?” diye sordu.

“Evet, öyle,” diye yanıtladı Yan He.

Ulak parayı ve kumaşı sunarken Yan He ona şöyle dedi: “Korkarım doğru mesajı almadınız. Hata yapmaktan kaçınmak için gidip tasdik ettirseniz iyi olur.”

Ulak ayrıldı ama aynı görevle geri döndü. Bu sefer Yan He'yi hiçbir yerde bulamadı. Yan He gibi bir adam servet ve onurdan nefret ederdi.

Bu nedenle şöyle denir: Dao'nun özü sağlıklı kalmak için; Dao'nun geri kalanı devlet yönetmek ve Dao'nun cürufu da dünyaya hükmetmek için kullanılabilir. İmparator ve hükümdarların başarıları bilgelerin boş zamanlarında yaptıkları şeylerden ibarettir. Hiçbir şekilde sağlığı geliştirmeye ve zihni yetiştirmeye yardımcı olamazlar. Dünyadaki pek çok insanın doğal konumlarını göz ardı etmeleri ve maddi kazançlar için hayatlarını feda etmeleri anlaşılmasa da değil midir? Bir bilge ne yaparsa yapsın, amaçlarını ve nedenlerini dikkatle gözden geçirir. Eğer bir adam değerli bir inci ile yüksekte uçan bir serçeyi vurmaya çalışıyorsa bu gülünç bir şeydir. Peki, bu nedendir? Çünkü önemsiz bir kazanç için böylesine yüksek bir bedel ödemektedir. Hayat kıymetli bir inciden daha değerli değil midir?

[6]

Yoksulluk içinde yaşayan Lie Zi'nın yüzünde açlıktan ölmek üzereymiş gibi bir ifade vardı. Bunu Zheng Beyliği'nde üst düzey bir yetkili olan Zi Yang'a bildiren adam şöyle demişti: "Lie Zi, Dao ile donatılmış bir adam ama sizin yönettiğiniz topraklarda yoksul bir halde yaşıyor. Yetenekli ve erdemli insanlardan hoşlanmadığınız için mi bu durumdadır?" Zi Yang hemen Lie Zi'ya tahıl göndermelerini emretti. Ancak Lie Zi teşekkür ederek bunu reddetti.

Yetkililer gittikten sonra Lie Zi karısını evde şikâyet ederken buldu: "Dao'ya sahip bir adamın karısı ve çocuklarının rahat yaşayabileceği söylenmişti bana ama şimdi açlıktan ölüyoruz. Zi Yang sana saygı duyduğu için tahıl gönderdi ama sen reddettin. Bu bizim talihimiz mi?"

Lie Zi gülümsedi ve karısına şöyle açıkladı: "Zi Yang beni gerçekten anlamıyor. Adamlarına bana tahıl göndermelerini

emretti çünkü başkalarının ona söylediklerini dinledi. Başkalarının ona söylediklerini duyunca bana suçlu da diyebilir. Bu yüzden onun gönderdiklerini reddettim.” Çok geçmeden Zheng Beyliği’ndeki insanlar ayaklandı ve Zi Yang öldürüldü.

[7]

Chu Beyi Zhao, beyliğini kaybetti. Kasap Yue de onunla birlikte beyliği terk etti. Bey Zhao, beyliğini geri kazanınca sürgünde yanında olanları ödüllendirmeye karar verdi. Kasap Yue de onlardan biriydi. Kasap ödülü reddetti ve şöyle dedi: “Siz beyliğinizi kaybettiğinizde ben de kasaplık işimi kaybettim; siz beyliğin yönetimini geri alınca kasaplık işime yeniden başlayabildim. Bu benim için zaten bir ödüldür. Bu nedenle, beni tekrar ödüllendirmenize gerek yok!”

Bey, “Ödül kabul edilmeli!” diye emretti.

Kasap Yue kendini savundu ve şöyle dedi: “Beyin gücünü kaybetmesi benim suçum değildi, burada kalıp ölümü ya da başka bir cezayı beklemek istemedim. Beyin geri dönmesi benim başarım değil, bu yüzden ödülü hak etmiyorum.”

Bey, “Yue’yi buraya getirin!” diye emretti.

Kasap Yue şöyle dedi: “Chu Beyliği’nin yasalarına göre, sadece cömert hizmetlerinden dolayı ödüllendirilen kişi bey tarafından kabul edilme hakkına sahiptir. Ne beyliği savunacak kadar zekâm vardı ne de düşmanı öldürmek için yeterli cesaretim. Dehşet içinde kaçtım çünkü Wu Beyliği’nin istilacı ordusu başkent Ying’e saldırdığında yaklaşan tehlikeden korktum. Yanlışıyla sürgüne giden bey hazretlerini takip ettim. Şimdi beni şahsen görmek için beylik yasalarını ihlal ediyorsunuz. Şüphesiz, dünyanın bilmesini istediğim şey bu değil.”

Bey, görevlilerinden biri olan Sima Ziqi’ye şöyle dedi: “Kasap Yue düşük konumuna rağmen derin fikirlerini dile getirdi. Onu bakanlarımdan biri yapmanı istiyorum.”

Bunu duyan Kasap Yue şöyle dedi: “Bir bakanın pozisyonunun bir kasaptan daha yukarıda olduğunu biliyorum. Bakanın bir kasaptan çok daha fazla maaş aldığını da biliyorum. Ama açgözlülükle yüksek mevkie göz dikerek Bey Hazretleri’ne, dikkatsiz atamalar yaptığına dair kötü şöhret getirmek istemem. Bu teklifi kabul edemem, mezbahada kalmayı tercih ederim.” Kasap Yue makamı ve ödülü ısrarla reddetti.

[8]

Lu Beyliği’nde yaşayan Yuan Xian,⁷ yeni hasat edilmiş samanla kaplı küçük bir kulübede yaşıyordu. Çamurlu sazlardan yapılmış ve deliklerle dolu kapısı kapanmazdı ve kırık dut dalları da kapısının menteşeleriydi. Kulübesinde pencere yerine tabanı olmayan çömlekler vardı. Yağmur çatıdan sızar ve kulübenin her yanı ıslanırdı. O ise orada dimdik oturur ve enstrümanını çalardı.

Zi Gong beyaz kubbeli ve mor perdeli büyük at arabasıyla Yuan Xian’i ziyarete geldi. At arabası dar yolda devam edemediği için Zi Gong onun kulübesine kadar yürümek zorunda kaldı. Kapının çaldığını duyan Yuan Xian yırtık şapkası, topuksuz ayakkabılarıyla, bastonuna yaslanarak kapıyı açtı.

Zi Gong çok şaşırdı: “Ah! Hangi hastalıktan mustaripsin?”

Yuan Xian şöyle cevap verdi: “Bildiğim kadarıyla mülk sahibi olmayanlar yoksul kabul edilir, hasta ise öğrendiklerini uygulamaya koyamayanlara denir. Yoksulum ama hasta değilim.” Bu sözler üzerine Zi Gong yüzünde utançla birkaç adım geri çekildi.

Yuan Xian gülümsedi ve devam etti: “Dünyevi şeylere uygun hareket eden bazı insanlar var, arkadaşlar edinme-

7 Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

ye çalışıyor, başkalarını etkilemek için çok çalışıyor ve kendilerini göstermek için talimatlar veriyorlar. Büyük atların zarafetini ve zarif arabaların ihtişamını seven, insanlık ve doğruluk kılığında kötü şeyler yapan bazı insanlar bile var. Bunların hiçbirini yapmak istemiyorum.”

[9]

Zeng Zi, Wei Beyliği’nde yaşıyordu. Kenevirden yırtık pırtık eski bir elbise giyerdi. Yüzü şişmiş, elleri ve ayakları kalın nasırlarla kaplıydı. Üç gün boyunca pişmiş yiyecek olmadan ve on yıl boyunca yeni kıyafetler olmadan yaşıyordu. Şapkasını düzeltmeye yönelik önemsiz bir girişim, şapkasının bağcıklarının kopmasına neden olurdu. Elbisesi en ufak bir çekişte bile parçalanır, dirsekleri ortaya çıkardı. Ayakkabılarını giydiği anda topukları düşerdi. Topuksuz ayakkabılarıyla tüm zamanını Shang şarkısını⁸ söyleyerek geçirirdi. Sesi metal ve taştan yapılmış bir müzik aletinden geliyormuş gibiydi. Hükümdar onu bakan olarak tayin etme ve prensler de onunla ilişki kurma girişimlerinde başarısız oldular. Buna bakarak, zihnini geliştirmek isteyen kişinin fiziksel formunu, sağlığını korumak isteyen kazanç ve kayıpları ve kendini Dao’ya adanmış kişinin de zihnini görmezden geldiği sonucu çıkarılabilir.

[10]

Konfüçyüs, Yan Hui’ye şöyle dedi: “Buraya gel Yan Hui. Bu kadar mütevazı ve yoksul bir durumda kalmak yerine neden kendine resmî bir pozisyon bulmuyorsun?”

Yan Hui şöyle cevap verdi: “Bunu yapmaya hiç niyetim yok. Şehrin dışındaki elli mu’luk⁹ alanda yetiştirdiğim yiyecekler bana yetiyor; on mu’luk başka bir yerde de kenevir ve

⁸ Song Beyliği’ne ait bir şarkıdır.

⁹ Antik dönem alan ölçü birimi, 1 mu yaklaşık 0.006 hektardır.

ipekböceği yetiştiriyorum, bunlar da bana fazlasıyla yetiyor. Enstrüman çalmak bana yeterli keyif ve eğlenceyi sağlıyor; sizden öğrenmek bana yeterli neşe ve mutluluğu veriyor. Daha ne isteyebilirim ki? Resmî bir pozisyon umurumda değil.”

Bu sözlerden çok etkilenen Konfüçyüs’ün yüzü değişti, artık daha az sert görünüyordu: “Ne güzel bir dilek gerçekten Yan Hui! Bir zamanlar bana şöyle denmişti: ‘Sahip olduklarından memnun olan kişi, yüksek bir pozisyon ve iyi bir maaş için kendini tüketmeyecektir; barışçıl ve kaygısız bir varoluşa öncülük eden kişi, herhangi bir kayıp için endişelenmeyecektir; zihnini yetiştirmeye devam eden kişi, mütevazı ve alçak pozisyonundan utanmayacaktır.’ Bu satırları uzun zamandır okuyor olsam da bunun ne anlama geldiğini sadece sende görüyorum. Senden bir şey öğrendim.”

[11]

Prens Mu,¹⁰ Zhan Zi’ya¹¹ şöyle dedi: “Bedenim denizler ve nehirlerin yanında da olsa zihnim sarayda dolaşiyor. Bu konuda ne yapabilirim?”

Zhan Zi şöyle dedi: “Hayatınıza değer verin. Bu doğal olarak şöhret ve zenginliğe aldırmamanızı sağlar.”

Prens Mu şöyle dedi: “Bunu çok iyi biliyorum ama kendimi kontrol edemiyorum.”

Zhan Zi şöyle dedi: “Kendinizi kontrol edemezseniz düşüncelerinizin yoldan çıkması işten değildir. Zihninizin huzurunun bozulmasında şaşılacak bir şey var mı? Bir yandan kendinizi kontrol edememeniz ve diğer yandan kendinizi kontrol etmeye zorlamanız hem zihninize hem de ruhunuza çifte zarar verecektir. Bu tür bir hasar kesinlikle ömrünüzü kısıltacaktır.”

10 Wei Beyliği prensi. Zhong Shan bölgesini (günümüz Hebei bölgesinde) yönetiyordu.

11 Daoist bir bilgedir.

Mu bir zamanlar güçlü Wei Beyliği'nin prensiydi. Onun için, toplumdan çekilip mağarada münzevi bir hayat yaşamak sıradan insanlar için olduğundan çok daha zordu. Dao'ya henüz ulaşmamış olsa da ona dair bir fikri olduğu söylenebilir.

[12]

Konfüçyüs Chen ve Cai beylikleri arasındaki tarlalarda kuşatıldığında yedi gün boyunca yemek pişirmek için ateş yakmadı. İçinde tek bir pirinç tanesi bile bulunmayan, sadece yabani otlardan yapılmış bir çorba dışında yiyeceği hiçbir şey yoktu. Yorgun olduğu halde enstrüman çalmaya ve şarkı söylemeye devam etti. Dışarıda, Yan Hui sebze yerine yenebilir yabani otları temizliyordu. Bu sırada, Zi Lu ve Zi Gong birbirleriyle konuşuyorlardı: “Üstat iki kez Lu Beyliği'nden kovuldu; Song Beyliği'nde altında ders verdiği ağaç kesildi ve hakarete uğradı; Wei Beyliği'nden kovuldu; Song ve Zhou beyliklerinde hiçbir çıkış yolu yoktu; Chen ve Cai beylikleri arasında kuşatıldı. Dahası, üstadı öldürmeye teşebbüs eden kötü adamlar ceza almadı ve ona hakaret etmek isteyen acımasız kişiler serbest kaldı. Sinirlenmek bir yana, üstat asla enstrüman çalmayı ve şarkı söylemeyi bırakmadı. Bir Üst İnsan bu kadar utancı nasıl kaldırır?”

Yan Hui bu soruya bir cevap bulamadı. Eve gidip Konfüçyüs'e bundan bahsetti. Konfüçyüs enstrümanını bıraktı, iç çekerek şöyle dedi: “Zi Lu ve Zi Gong ne kadar cahil! İçeri gelmelerini söyle, onlarla konuşacağım.”

İçeri giren Zi Lu şikâyet ederek, “Burada mahsur kaldık, hiçbir çıkış yolumuz yok!” dedi.

Konfüçyüs şöyle dedi: “Ne saçmalık! Dao'da tecrübeli biri her yolun açık olduğunu görür. Oysa Dao'yu bilmeyenlerin hiçbir yolu yoktur. İnsanlık ve doğruluk ilkesine bağlılığım nedeniyle bu düzensiz ve adaletsiz dünyada talihsizlikler yaşıyorum. Bu hiçbir şekilde mahsur kalmışlık olarak görülemez! Kendini sorgulama kişiyi Dao'ya ulaştırır ve tehlike karşısında erdemini korumasını sağlar. Soğuk kışta

kar yağarken, çamlar ve selvilerin yemyeşil ve gür hallerini gördüm. Bu durumda Chen ve Cai beylikleri arasında kuşatılacak kadar şanslıyım!”

Sözlerini bitirdikten sonra Konfüçyüs enstrümanını eline aldı ve huzurlu bir şekilde çalıp şarkı söylemeye devam etti. Zi Lu heyecanla kalkanını eline aldı ve dans etmeye başladı. Zi Gong şöyle dedi: “Üstadım bu kadar asil ve safken bu kadar sığ ve yüzeysel olduğumu gördükçe utanıyorum!”

Eski zamanlarda Dao’yu elde etmiş olanlar hem olumlu hem de olumsuz durumlarda neşe ve sevinç buldu. Onların mutluluğu görünür dezavantajlardan veya avantajlardan gelmiyordu. Dao ve erdemin içselleştirilmesiyle, tıpkı kışın ardından yazın gelmesi gibi zorlukların aşılabileceğini düşünüyorlardı! Bu nedenle Xu You, Yingshui Nehri’nin kuzey kıyısında yalnızlıktan mutlu olarak ve Gong Bo da Qiushou Dağı’nda kaygısız bir hayat yaşadı.

[13]

Hükümdar Shun tahtını arkadaşı Beiren Wuze’ye¹² bırakmak isteyince Beiren Wuze şöyle dedi: “Shun ne kadar tuhaf bir adam! Hükümdar Yao’nun tahtı devretme teklifini kabul etmek yerine tarlalarda çiftçiliğe devam etmeliydi. Daha da kötüsü, bana aynı rezaleti yaşatmaya çalışıyor. Onu görmekten utanç duyuyorum.” Aşağılanmaya dayanamadığı için kendini Qingling’in derin sularına attı.

[14]

Hükümdar Tang, Xia Hanedanı’nı devirmek için Hükümdar Jie’nin güçlerine bir saldırı başlatmak üzereydi. Bian Sui adında bir münzeviyle görüştü, Bian Sui şöyle dedi: “Bu benim işim değil.”

¹² Kuzeyden Wu Ze adında bir kişi.

Hükümdar Tang, “Kime danışmalıyım?” diye sordu.

Bian Sui, “Bilmiyorum,” diye cevap verdi.

Hükümdar Tang, Wu Guang adında başka bir münzeviye daha danıştı. Wu Guang da, “Bu benim işi değil,” diye cevap verdi.

Hükümdar Tang, “Kime gitmemi önerirsin?” diye sordu.

Wu Guang, “Bilmiyorum,” diye cevap verdi.

Hükümdar Tang, “Yi Yin’e ne dersin?” diye sordu.

Wu Guang şöyle cevap verdi: “Yi Yin iradesi ve aşağılanmaya dayanıklılığı ile ünlüdür! Onun hakkında başka bir şey bilmiyorum.”

Hükümdar Tang, Hükümdar Jie’ye karşı bir saldırı için Yi Yin’e danıştı. Birlikte bir plan yaptılar. Hükümdar Jie bu saldırı sonrası yenildi ve devrildi. Hükümdar Tang bu zaferden sonra tahtını Bian Sui’ye bırakmak istedi. Bian Sui bu teklifi reddederek şöyle dedi: “Hükümdar, Jie’ye saldırmayı planlarken benim tavsiyemi istedi çünkü beni cani biri olarak görüyordu. Jie’yi yendikten sonra gelip bana tahtı teklif ediyorsa benim hırslı biri olduğumu düşünüyor olmalı. Ben düzen olmayan bir dönemde doğdum ve yaşadım, Dao’yla hiç ilgisi olmayan bir adam iki kez bana geldi ve bu davranışıyla beni lekeledi. Bu sözlerin tekrar edilmesine artık dayanamıyorum.” Bu sözlerden sonra Bian Sui kendini Zhou Nehri’ne attı.

Hükümdar Tang, Wu Guang’ı hükümdar olmaya ikna etmeye çalıştı: “Eski zamanlardan beri bilgeler plan yapar, cesur askerler de planı uygular ve yerine getirir, iyiliksever bir insan tahta geçer, bu eski zamanlardan beri böyledir. Neden tahta geçmeyi kabul etmiyorsunuz?”

Wu Guang şöyle cevap verdi: “Bir hükümdarı devirmek doğruluğa aykırı, halkını katletmek insanlığa aykırı, halk tehlikelere göğüs gerdikten sonra başkalarının başarısından oturup faydalanmak dürüstlüğe aykırıdır. Duyduğuma göre, dürüstlüğü olmayan bir adamın sunduğu yüksek mevkiyi ve

zenginliğı reddetmeli ve Dao'ya karşı olan bir yerin topraklarına adım atmamalı. Tahtı kabul etmemi bir tarafa bırak! Artık buna daha fazla katlanamam.” Sonra sırtına ağır bir kaya bağlayıp Lu Nehri'nin dibine battı.

[15]

Zhou Hanedanı'nın yükseliş döneminde, Guzhu Beyliği'nde¹³ Bo Yi ve Shu Qi adında iki adam birbirleriyle konuşuyordu: “Batıda birinin Dao'yu elde etmiş olduğu söyleniyor. Gidip onu görelim.” Böylece Qi Dağı'nın güneyine doğru yola çıktılar. Zhou Hükümdarı Wu bunu öğrenince kardeşi Shu Dan'ı iki adamı ziyaret etmesi ve onlarla ittifak kurması için gönderdi. Shu Dan onlara şöyle bir anlaşma sundu: “En yüksek unvana ve en yüksek ikinci rütbe maaşına sahip olacaksınız.” Anlaşmayı okuduktan sonra oracıkta öldürülen bir hayvanın kanıyla ıslattı ve toprağı gömdü.

İki adam birbirlerine baktı ve gülmeye başladılar: “Ne kadar tuhaf! Bu Dao'dan çok uzaktır. Uzun zaman önce Shen Nong dünyaya hükmettiğinde tanrılara vakitlice ibadet etti ve kurbanlar sundu. Çok inançlı olmasına rağmen asla kendisine bir iyilik için dua etmedi. Halkını sadakat ve samimiyetle yönetti, onlardan hiçbir karşılık beklemedi. Halkının istediğı gibi davranmasına izin verdi. İstekli olanlar yönetim işleriyle uğraşmanın özgürlüğünü yaşadı. Shen Nong hedefine ulaşmak için başkalarının talihsizliklerini kullanmadı. Kendini başkalarından üstün görmedi ve kişisel kazançlar peşinde koşmadı. Bunların tam tersine şimdi Zhou Beyliği, Shang Hanedanı'nın zor durumda olduğunu görüyor ve bunu kullanmaya çalışıyor. Zhou Beyliği akıl almak için bilgeleri arıyor, manipölasyon için yetkililere rüşvet veriyor ve kudret için silahlara başvuruyor. Şimdi bize bir ittifak teklifiyle geliyorsunuz. Samimiyetinizi göstermek için

¹³ Tarihçi Si Mabiao'ya göre Liaodong'daki Lingzhi yakınlarında bir yer.

bir hayvanı öldürüp kanını anlaşmaya sürüyorsunuz, destek almak için erdemli olduğunuzu söylüyorsunuz ama hedefinize ulaşmak için insanları katlediyorsunuz. Tüm bunlar sadece zorbalığın yerine daha fazla kargaşa yaratabilir. Eski zamanların bilgeleri barış ve refah zamanlarında yönetme sorumluluğundan kaçmaz, kargaşa zamanlarında onursuz bir hayatı uzatmaya çalışmazlardı. Günümüz dünyası kapkaranlık; Zhou'nun erdemi kalmamış, Zhou'yla birlik olup kendimizi rezil etmektense soylu ve lekesiz karakterimizi ve davranışlarımızı korumayı tercih ederiz." İki adam kuzeye doğru yöneldi ve Shouyang Dağı'na ulaştılar. Orada açlıktan öldüler. Bo Yi ve Shu Qi gibi prensiplerine bağlı adamlar, ulaşılabilir olsa bile zenginlik ve şöhret elde etmeye çalışmaz. Bu iki adam soylu ruhları, dünyevi olmayan davranışlarıyla, kendi istekleriyle mutlu olarak ve çıkar peşinde koşmayarak bilgeliğin ne olduğunu göstermiştir.

29. Bölüm

Haydut Zhi

[1]

Konfüçyüs'ün, kardeşi “Haydut Zhi” olarak bilinen Liu Xiaji¹ adında bir arkadaşı vardı. Haydut Zhi dokuz bin adamıyla, gittiği her yerde zorbalık yaptı, yöneticileri taciz etti. Haydut Zhi ve adamları evlere girdi, kapıları zorla açtı, sığırları çaldı ve kadınları kaçırdılar. O kadar doyumsuzlardı ki akrabalarını bile önemsemediler, ebeveynlerini ve kardeşlerini düşünmediler ya da tanrılara ve atalarına herhangi bir kurban sunmadılar. Haydut Zhi ve adamları tüm beylikleri tehdit etti, büyük beylikler savaşçılarının duvarların ve hendeklerin arkasına çekilmesini, küçük beylikler adamlarının kalelere sığınmasını istedi. Halk onlar yüzünden büyük çileler çekti.

Konfüçyüs arkadaşı Liu Xiaji'ye şöyle dedi: “Bir baba oğlunu eğitmeli, bir ağabey küçük kardeşine yol göstermelidir. Baba oğlunu eğitmez, ağabey küçük kardeşine yol göstermezse bunların arasındaki sevginin de değerli bir yanı kalmayacaktır. Siz değerli bir insansınız ve kardeşiniz de

1 Lu Beyliği'nden bir bilgedir.

Haydut Zhi olarak anılan kişi. O, yol göstermekte başarısız olduğunuz bir lanet haline geldi. Sizin adınıza utanıyorum. Sizin adınıza gidip onu ikna edeceğim.”

Liu Xiaji şöyle dedi: “Siz şöyle dediniz: ‘Bir baba oğlunu eğitmeli, bir ağabey küçük kardeşine yol göstermelidir.’ Fakat oğul babasını dinlemezse veya küçük kardeş ağabeyinin yol göstermesine izin vermezse ne yapılabilir ki! Ayrıca, Zhi fışkıran bir pınar gibi canlı, beklenmedik bir fırtına kadar sağlam iradeli, dayanıklılığı ve korkusuzluğu düşmanlarını yenecek kadar güçlü, dilini hatalarını örtbas edecek kadar iyi kullanan biridir. Kendisine itaat edildiğinde memnun olur ve itaatsizlik edildiğinde ise ağzını bozar. Hiçbir şekilde onu görmeye gitmemelisiniz.”

Konfüçyüs onu dinlemedi. Yan Hui at arabasını kullandı, Zi Gong da sağına oturdu ve Konfüçyüs Haydut Zhi’ı ziyarette gitti. Haydut Zhi, Tai Dağı’nın eteklerinde yanında birkaç adamıyla birlikte dinlenirken insan ciğeri kızartıp yiyordu. Konfüçyüs arabasından inip Haydut Zhi’nın habercisine doğru ilerleyerek, “Ben Lu Beyliği’nden Konfüçyüs’üm,” dedi. “Yüce ve dürüst olduğumu duyduğum liderinizi görmek için uzak bir yerden geldim. Ziyaretimi liderinize bildirmenizi rica ediyorum.”

Haberci, Haydut Zhi’a haber verdi. Zhi buna çok öfkelen-di; öyle ki saçları dimdik oldu ve gözlerinden ateş saçı-yordu. Bağırarak şöyle dedi: “Bu, Lu Beyliği’nden kurnaz ve ikiyüzlü Konfüçyüs değil mi? Ona şöyle söyle: ‘Etkili konuşuyor ve Hükümdar Wen ve Wu’nun savunucusu ol-duğunu iddia ediyorsun. Başında solmuş dallardan yapılmış bir şapkaıyla ve belinde sığır derisinden geniş bir kemerle saç-malamaktan başka bir şey yapmıyorsun. İyi yemekler yersin ama tarla sürmeyi bilmezsin; güzel elbiseler giyersin ama do-kumayı bilmezsin. Dilin davul döver gibi hiç durmuyor ve sorun yaratmaktan başka bir işe yaramıyor; beylerin kafa-sını karıştırıyor, bilginleri işlerini yapmaktan alıkoyuyorsun.

Büyüklerle saygı, kardeşlere sevgi fikirlerinle soylular ve zenginlerin desteğini kazanmaya çalışıyorsun. En iğrenç suçları işliyorsun. Çekil gözümün önünden, yoksa daha keyifli bir öğle yemeği için ciğerini çıkarırım!” Konfüçyüs tekrar Zhi’ı görmek için yalvardı: “Liu Xiaji’yi tanımaktan onur duyuyorum, liderinizle bizzat görüşmek istiyorum.”

Haberciyi ikinci kez dinledikten sonra Zhi, “Onu içeri getirin!” diye emretti.

Konfüçyüs hızlı bir şekilde Zhi’in çadırına girdi ancak ona gösterilen yere oturmadı ve Zhi’in oturduğu yerden birkaç adım geri çekildi ve onun önünde eğildi. Haydut Zhi bacaklarını uzattı, elini kılıcının üzerine koydu ve baktı. Yavrusunu savunan bir kaplan gibi kükredi. “Konfüçyüs, buraya gel! Söylediklerin beni memnun ederse yaşayacaksın. Kızdırırsa öleceksin.”

Konfüçyüs şöyle dedi: “Duydum ki bu dünyada üç çeşit erdem vardır. Doğmak ve büyümek, uzun boylu ve iyi görünümlü olmak. Böylece genç ve yaşlı, soylu ve sıradan herkes sizi görmekten mutluluk duyar. Bu en yüksek erdemdir. Göğü ve yeri anlamak ve her şeyi ayırt edebilmek ise orta erdemdir. Cesaret ve çok sayıda savaşıya komuta etme yeteneği ise en alt sıradaki erdemdir. Üçünden herhangi birine sahip olmak, bir kişinin dünyaya hükmedebilmesini sağlar. Siz bunların üçüne de sahip olabilirsiniz. Sekiz chi iki cun boyunuz var, yüzünüzden ve gözlerinizden ışık fışkırıyor; kasıtlı olarak düzenlenmiş gibi görünen mükemmel dişleriniz ve çan sesi gibi bir sesiniz var ama size Haydut Zhi diyorlar. Aslında hak etmediğiniz bu kötü şöhretten dolayı sizin yerinize utanıyorum. Beni dinlerseniz güneyde Wu ve Yue beyliklerine, kuzeyde Qi ve Lu beyliklerine, doğuda Song ve Wei beyliklerine, batıda Jin ve Chu beyliklerine gidebilir; onları topraklarını size bırakmaya, sizin için harika bir şehir kurmaya ikna edebilirim. Yüz bin ailelik büyük bir şehir kurar ve yönetici olarak başına geçersiniz. Komşu beylikler-

le barış yaparak, ordunuzu dağıtarak, kardeşleri birleştirip besleyerek ve atalarınıza adaklar sunarak yeni bir başlangıç yapabilirsiniz. Böyle bir hareket sadece bilgelerin ve erdemlilerin yapacağı bir şey olmakla kalmaz, aynı zamanda tüm sıradan insanların isteklerini de tatmin eder.”

Haydut Zhi büyük bir öfkeyle şöyle dedi: “Konfüçyüs, dinle! Maddi kazançlarla yönlendirilen ve güzel sözlerle ikna edilenler sıg ve cahil bir topluluktan başka bir şey değildir. Güçlü ve iyi yapıli olma ve herkes tarafından sevilme erdemini ana babama borçluyum. Beni burada böyle övmesen ben bunun farkında değil miydim?

Ayrıca, birinin yüzüne karşı övgüler düzenlerin onu arkasından lekelemelerinin muhtemel olduğunu duydum. Büyük bir şehir inşa etme ve insanları yönetme önerin beni maddi kazançlarla ikna etmek ve bana sıradan bir kişi muamelesi yapmak anlamına geliyor. Bu uzun vadede varlığını sürdürebilecek bir şey olur mu? En büyük şehir bile göğün altından [dünyadan] daha büyük değildir. Hükümdar Shun ve Yao’yu düşün. Bir zamanlar göğün altına hükmetmişlerdi ama çocukları ve torunları küçücük bir toprağa bile sahip değil. Tang ve Wu kendilerini Göğün Oğlu ilan etti ancak birkaç nesil içinde hanedanları yok olup gitti. Talih-sizlikleri büyük kazançlar için doyumsuzluktan kaynaklanmıyor muydu?

Eski çağlarda, hayvanların çok, insanların sayıca az olduğu zamanlarda insanların onlardan kaçınmak için evlerini ağaçlara inşa etmek zorunda kaldıklarını da duydum. Gündüzleri meşe palamutu ve kestane toplarlardı. Geceleri ağaçlarda uyurlardı. Bu nedenle onlara ‘kuş yuvası insanları’ denirdi. Eskiden insanlar nasıl kıyafet yapılacağını bilmiyordu. Yaz aylarında yakacak odun toplar ve kışın onu yakarak ısınırlardı. Bu nedenle, ‘hayatta kalmayı bilen insanlar’ olarak adlandırıldılar. Shen Nong’un hükümdarlığı sırasında insanlar huzurlu bir zihinle yatağa girer ve özgür

ve rahat kalkarlardı. Babalarını bilmez, sadece annelerini tanırldı. Geyiklerle yan yana yaşarlar, çiftçilik yaparlar, kendileri giymek için kumaşlar dokurlar, başkalarına zarar vermeyi hayal bile etmezlerdi. Bu, erdemın zirveye ulaştığı bir çağdı. Ancak Sarı İmparator bu erdem çağını sürdürmedi. Zhou Lu bölgesinde Chi You ile savaştı. Yüz li'lik alan kanla kaplandı. Hükümdar Shun ve Yao tahta çıktığında çok sayıda resmî makam ortaya çıkardılar. Hükümdar Tang önceki efendisini sürgün etti ve Hükümdar Wu kendinden önceki hanedanı yok etti. O zamandan beri güçlü zayıfı eziyor, azınlık da çoğunluğa av oluyor. Hükümdar Tang ve Wu'dan beri tüm hükümdarlar insanlara felaket getiren gaspçılar olmuştur.

Şimdi gelecek nesillere kurallar oluşturmak için Hükümdar Wen ve Wu'nun iktidar stratejilerini öğreniyorsun. Kendine özgü bol giysilerinle ve geniş bir kemer takarak, yanlış konuşmalar ve ikiyüzlü davranışlarla donanmış bir halde farklı beyliklerin yöneticilerini kandırıp zenginlik ve şöhret arayarak dolaşıyorsun. En büyük soyguncu bile sana yetişemez. Neden bana Haydut Zhi diyenler sana Soyguncu Konfüçyüs demiyor?

Tatlı sözlerini kullanarak Zi Lu'yu seni takip etmesi için ikna ettin. Şapkasını bir kenara bırakmasına, uzun kılıcını atmasına ve senin öğretilerini izlemesine sebep oldun. Herkes Konfüçyüs'ün zulüm ve şiddete bir son vereceğini söylüyor ama Zi Lu'nun başkaldıran Wei beyini öldürme girişimi başarısızlıkla sonuçlandı ve bedeni Wei Beyliği'nin doğu kapısında parçalara ayrıldı. Buna sen neden oldun. Bu, öğretilerinin ne kadar başarısız olduğunu gösteriyor.

Akıllı bir bilgin ve bilge olduğunu iddia ediyorsun, değil mi? İki kez Lu Beyliği'nden kovuldun ve Wei Beyliği'nde kalmaya izin verilmedi. Qi Beyliği'nde başın belaya girdi; Chen ve Cai beylikleri arasındaki bölgede kuşatıldın. Dünyada bir yer bulmakta zorlanıyorsun. Fikirlerinin değeri nedir?

Dünyadaki tüm insanlar arasında Sarı İmparator kadar övgü almış kimse yoktur ama yine de o Zhuo Lu alanlarında savaşılarak erdemini mahvetti, yüz li boyunca kan aktı. Ondan sonraki hükümdarlar da farklı değildi: Yao yeterince şefkatli değildi, Shun iyi bir evlat değildi, Yu'nün bir tarafı felç oldu, Tang hükümdarı selefini sürgün etti. Hükümdar Wu, Shang Beyi Zhou'ya saldırdı. Zhou Beyi Wen, Jiuli'de hapse düştü. Bu altı hükümdarın tümü, erdemleri pahasına güç ve kazanç peşine düştü; hepsi kendi doğalarına ihanet etti. Onların davranışları gerçekten çok utanç vericidir.

Öte yandan, Bo Yi ve Shu Qi gibi erdemli adamlar çok övüldü ve onlara çok saygı duyuldu. Bu iki adam, Guzhu Beyliği'nin tahtını reddettiler. Shouyang Dağı'nda açlıktan öldüler ve cesetleri gömülmedi bile. Dünyevi işlerden uzak kalan ve sıradan dünyayı eleştiren münzevi Bao Jiao bir ağaca sarılmış halde öldü. Shen Tudi defalarca tahtı reddetti ve sonunda sırtında ağır bir kayayla nehre atlayıp boğuldu. Cesedi nehirdeki balık ve kaplumbağalara yem oldu. Jie Zitui en sadık kişiydi, kendi bacağından kopardığı eti sürgündeki Jin Beyi Wen'a [açlıktan ölmemesi için] yedirdi. Sonradan tahtını geri alan bey onu unuttu ve ödüllendirmedi. Jie Zitui acı içinde oradan ayrıldı ve ağaçlara sarılıp yanarak can verdi. Köprünün altında sevdiği kızla buluşacak olan Wei Sheng, kız gelmediği halde ayrılmayı reddetti. Yükselen nehir canını aldığı anda hâlâ köprünün sütununu tutuyordu. Bu altısı da katledilmiş köpeklerden, nehirde boğulan domuzlardan ve pis dilencilerden daha iyi değil. Hepsisi de şöhret ve onur için hayatlarını feda etti.

Hiçbir yönetici Prens Bi Gan ve Wu Zixu'den daha sadık değildir. Bi Gan'ın kalbi söküldü ve diğeri de nehre atılarak öldürüldü. O zaman için itibarlarını sadakatleriyle kazanmış olsalar da sonraki nesiller onlarla alay etti. Yukarıdaki örnekler, Bi Gan ve Wu Zixu dâhil, hiçbirinin övgüye ya da saygıya layık olmadığını kanıtlar.

Beni ikna etmek için söyleyeceğin hiçbir şey işe yaramaz. Bana doğaüstü şeylerden bahsedersen onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum; diğer taraftan bana göre insanların dünyasında hiçbir şey değerli değil ve hepsi daha önce duyduğum ya da zaten bildiğim şeyler.

Şimdi sana insanın doğasını anlatayım. Gözlerin renkleri görmek istemesi, kulakların sesleri duymak, ağzın tatları tatmak, kalbin ve zihnin tatmin olmak istemesi doğal ve normaldir. Bir kişi en uzun yüz, ortalama seksen ve en kısa altmış yaşına kadar yaşayabilir. Hastalıklardan, yastan, ölüm tehdidinden veya endişelerden mustarip olduğu zamanlar hariç tutulursa bir insan bir ayda en fazla dört veya beş gün hayattan zevk alabilir. Gök ve yer sınırsızdır. İnsan hayatı ise sınırlıdır. Sınırsız gök ve yer arasında insanın sınırlı yaşamı bir yarıktan dörtnala koşan bir at kadar çabuk kaybolur. Kim ki kendini memnun etmeyi ve ömrünü uzatmayı başaramazsa o kişi Dao'yu elde etmiş sayılmaz.

Senin söylediklerinin hepsi benim reddettiğim şeyler. Buradan git ve bir daha konuşma! Çılgınlıkla yaymaya başladığın öğreti, doğal akışı korumaya yardımcı olamayan, zekice bir uydurmadan ve ikiye bölmeyle başkasına başka bir şey değil. Bunun hakkında konuşmaya değmez!”

Konfüçyüs iki kez onun önünde eğildikten sonra hızla yürüdü. Dışarı çıktı ve arabasına bindi, dizginleri üç kez elinden düşürdü. Gözleri bomboş bakıyordu ve yüzü sönmüş küllerin rengine dönmüştü. Başını at arabasının önüne yasladı. Nefes almakta zorluk çekecek kadar hayal kırıklığına uğramıştı. Lu Beyliği'nin doğu kapısına ulaşınca Liu Xiaji ile karşılaştı.

Liu Xiaji şöyle dedi: “Seni günlerdir görmedim. Araban çok uzak bir yere gitmiş gibi görünüyor. Zhi'ı görmeye gittin, değil mi?”

Konfüçyüs gökyüzüne baktı ve içini çekerek, “Evet, gittim,” dedi.

Liu Xiaji şöyle sordu: “Zhi seni tarif ettiğim gibi hayal kırıklığına uğrattı mı?”

Konfüçyüs şöyle cevap verdi: “Evet. Hasta olmadığı halde ot yakılıp tütsü koklatılmış gibiyim; bir kaplanın kafasını okşayıp bıyıklarıyla oynadım ve ona yem olmaktan zor kurtuldum!”

[2]

Zi Zhang,² Man Goude’ya³ şöyle dedi: “Neden erdeme uygun davranmıyorsun? Erdem doğrultusunda davranmazsan başkalarının güvenini kazanamazsın. Başkalarının güvenini kazanamazsan herhangi bir makama atanmazsın. Herhangi bir makama atanmazsan herhangi bir kazanç elde edemezsin. Bu nedenle itibar açısından da kazanç açısından da bakıldığında, insanlık ve doğruluk en önemlisidir. Bilgili bir kişi itibar ve kazançtan vazgeçse ve kendini sorgulamaya başlasa bile insanlık ve doğruluk olmadan hareket etmesi imkânsızdır!”

Man Goude şöyle cevap verdi: “Utanç duygusu olmayan bir kişinin zengin olması muhtemeldir; dalkavukluk konusunda iyi bir kişinin yüksek bir makam elde etmesi muhtemeldir. İtibar ve çok kazanç elde eden, dalkavukluk yapan utanmaz bir insandır. Bu açıdan bakıldığında dalkavukluk gerçekten itibar ve kazanç getirir. Bilgili kişi itibar ve kazançtan vazgeçerek içine dönerse doğasına uygun davranıyor demektir!”

Zi Zhang şöyle dedi: “Çok uzun zaman önce Hükümdar Jie ve Zhou Göğün Oğlu olma onuruna nail oldu; dünyanın tüm zenginlikleri onlarını. Ama şimdi bir köle ya da hizmetçiye ‘Hükümdar Jie ve Zhou gibi davranmalısın’ desen sana kızar ve aşağılanmış hisseder. Öte yandan Konfüçyüs

² Konfüçyüs’ün öğrencilerindendir.

³ Çıkarları peşinde koşan bir adam.

ve Mo Di, hayattayken sıradan insanlardan farklı değildi; ancak şimdi yüksek rütbeli bir yetkiliye ‘Konfüçyüs ve Mo Di gibi davranıyorsunuz’ desen yüzlerinin rengi değişir ve yaptıklarının yeterli olmadığını söyleyip, bilgili insanların ne kadar değerli olduğunu anlatırlar! Bu nedenle Göğün Oğlu olmak bir kişiye saygı duyulacağı anlamına gelmez, yoksul ve mütevazı olmak da kişinin hor görüleceği anlamına gelmez. Saygı duyulup hor görülmek arasındaki farkı belirleyen, kişinin davranışlarıdır.”

Man Goude şöyle dedi: “Küçük suçlular hapsedilirken büyük suçlular soylu olurlar veya soyluların kapılarında hizmetkâr olurlar ve burada insanlık ve doğruluk vardır. Uzun zaman önce Qi Beyi Huan kardeşini öldürüp onun karısıyla evlendiğinde, Guan Zhong onun yöneticisi olarak görev yapıyordu. Daha sonra Tian Cheng Zi, Chang hükümdarını öldürüp yerine geçti ama Konfüçyüs ondan para almayı kabul etti. Tartışmalarda böyle insanları kınıyorlar ama kendileri de aynı şeyleri yapıyorlar. Bu onların kullandıkları kelimeler ve eylemleri arasındaki çelişkiyi ortaya koyuyor. Bu çok büyük bir çelişki! Bu nedenle kitapta⁴ şöyle yazar: ‘Kim iyi kim kötü? Başarılı olan iyi, başarısız olan kötüdür.’”

Zi Zhang şöyle dedi: “Normal davranış biçimlerine dikkat etmez, yakın ve uzak akraba arasında, soylu ve sıradan, yaşlı ve genç arasında hiçbir ayırım yapmazsan, beş sınıf ve altı akrabalık⁵ düzenini nasıl koruyabilirsin?”

Man Goude şöyle dedi: “Yao büyük oğlunu öldürdü ve Shun üvey kardeşini sürgün etti. Bu ikisi için akrabalığın bir değeri var mıdır? Tang hükümdarı, Jie’yi sürgün etti ve Hükümdar Wu efendisi Zhou’yu devirdi. Bunlar için sıradan ve soylu arasında bir fark var mıdır? Wang Ji ağabeyleri yerine tahta çıktığında ve Zhou Beyi Dan iki büyük ağabeyini öl-

4 Kitap antik Çin metinlerinde genellikle klasik bir eser olan *Shang Shu*’yu işaret eder.

5 Wu Ji Liu Wei: Baba oğul, hükümdar memur, karıkoca, büyük küçük arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar.

dürdüğünde büyük küçük ayrımı yaptılar mı? Ruistler iki-yüzlü konuşur, Moistler de herkesin eşit derecede sevilmesi gerektiğini söyler. Bu düşünceyle beş sınıf ve altı akrabalık için bir ayırım yapmak nasıl mümkün olabilir?

Ayrıca senin peşinden koştuğun itibar, benim peşinden koştuğum ise çıkardır. Aslında itibar da çıkar da Dao ile uyumlu değildir. Wu Yue'nin huzurunda seninle durmadan tartışırdım: 'Küçük İnsan mal mülk için, Üst İnsan itibar için ölür. İradelerine karşı hareket etmelerinin ve doğalarını ihlal etmelerinin nedenleri değişebilir. Aslında ikisi de peşinden koşturmaları gereken bir şey için tutunmaları gereken bir şeyden vazgeçer ve aslında ikisi birbiriyle aynıdır.' Küçük İnsanın peşinde koştuğunun peşinde koşma, kendi doğana uygun davran; Üst İnsanın peşinde koştuğunun peşinde koşma, doğal akışa uygun davran. Yollar düz ya da dolambaçlı olsun, doğanın sesini dinle. Dört bir yanı gözle ve zamanla birlikte sen de değiş. Doğru ya da yanlış, kendi merkez noktana sıkı tutun, tek başına isteğini yerine getir ve sadece Dao ile birlikte hareket et. Yolundan sapma, doğrulukta mükemmel olmaya çalışma ki gerçek karakterini kaybetmeyesin. Zenginlik için koşuşturma ve başarılar için hayatını feda etme, yoksa doğa kanunlarını çiğnemiş olursun.

Bi Gan'ın kalbinin sökülmesi, Wu Zixu'nun gözlerini kaybetmesi; bunlar sadakatin verdiği zarardı. Zhi Gong'un babasının koyunları çaldığını anlatması ve Wei Sheng'in boğulması; bunlar dürüstlüğün verdiği zarardı. Bao Jiao'nun bir ağaca sarılarak ölmesi ve Shen Zi'nın kendini nehre atması; bunlar doğru yolda olmanın verdiği zarardı. Konfüçyüs'ün annesini, Kuang Zi'nın babasını görememesi; bunlar doğruluğun verdiği zarardı. Bunlar nesilden nesile aktarılanlardır. Bizden sonra da tartışılacak konulardır. Bunlar açıkça gösteriyor ki sözlerine sadık kalmaya kararlı olan bilgili kişiler bunun bedelini ödüyor ve bu tür felaketleri yaşıyorlar.”

[3]

Yeterli Olmayan, Uyumu Bilen'e şöyle dedi:⁶ "Herkes itibar ve kazanç istiyor. Zengin olduğunda herkes peşinden koşar. Peşinden koştuklarında da senden aşağıda olurlar. Senden aşağıda olduklarında sana tabi olurlar. Peşinden koşar ve sana tabi olurlarsa, uzun yaşar ve mutlu olursun. Böyle bir arzun yok, bu yeteri kadar akıllı olmadığından mıdır? Yoksa bunu başaramayacağın için midir? Yoksa doğruluk tek düşüncen olduğundan mıdır?"

Uyumu Bilen şöyle dedi: "Şimdi diyelim ki böyle bir insan var, bizimle aynı dönemde, bizimle aynı yerde doğmuş, dünyevi şeyleri aşmış biri. [Böylelerinin] aslında zihinlerinde onlara rehberlik edecek bir prensipleri yoktur. Böyle bakınca geçmiş ve şimdi, doğru ve yanlış arasında bir ayrım yoktur. Onlar için en değerlisi hayattır, Dao'yu terk ederler, istediklerinin peşinden gider, uzun bir ömür, huzur ve mutluluk isterler. Bu [gerçekten onlardan] çok uzak değil midir? Keder ve üzüntüden mutluluk ve neşe kadar etkilenir ancak bunların bedenlerini nasıl etkilediğini anlamazlar. Korku ve heyecan duyar, zevk alır ve acı çeker ama bunların nedenini anlamalarına yardımcı olacak hiçbir şey yapmazlar. Ne yapılacağını bilir ama bunun neden yapılması gerektiğini bilmezler. Bu nedenle hükümdarlar kadar yüce ve asil olsalar da, bütün dünyaya sahip olsalar da talihsizlikler ve felaketlerden kaçınamazlar."

Yeterli Olmayan şöyle dedi: "Yüksek makama ve varlığa sahip olmak kimseye zarar vermez. Bunlar mükemmel insanın da bilgenin de elde edemeyeceği güzelliği ve gücü sağlar. Diğerlerinden güç ve cesaret satın alır, böylece sahip olduklarıyla korkutur ve güçlü olurlar. Başkalarının bilgeliğini ve becerilerini satın alabilir, böylece bilge ve becerikli görünebilirler. Kendine ait bir beyliği olmamasına rağmen

6 İkisi de hayalî karakterlerdir.

zengin adama bir hükümdar, hatta bir baba kadar saygı duyulur. Dahası müzik, güzellik, iyi yemek ve güç daha önce onlar hakkında hiç düşünmemiş olanlar tarafından da zevki çıkarılacak şeylerdir. Zihin başkalarından öğrenmek zorunda kalmadan bunlardan zevk alabilir. Arzuların, hoşnutsuzlukların, peşinden gitmemiz ve kaçınmamız gereken şeylerin öğrenilmesine ihtiyaç yoktur çünkü bunlar insan doğasının parçalarıdır. Dünyada böyle düşünen tek kişi ben değilim. Kim bunlardan vazgeçebilir ki?”

Uyumu Bilen şöyle dedi: “Bilge insan halkın isteğine göre hareket eder ve onun iradesine karşı çıkmaz. Yeteri kadarına sahipse daha fazlasını aramaz, ihtiyacı olmadığı için daha fazlasını aramak zorunda da değildir. Bazı insanlar her şeyin peşinden koşar ve açgözlülüklerini kabul etmez. Bazıları fazlasına sahipse onu başkalarına verir. Dünyadaki tüm servetten vazgeçseler bile kendilerini dürüst görmezler. Gözü tokluk ve açgözlülük dışsal değil, içseldir. Bazıları hükümdarlar kadar güçlü olabilir ama durumları nedeniyle başkaları üstünde baskı kurmaz. Bazıları tüm dünyaya sahip olabilir ama servetini asla başkalarını aşağılamak için kullanmaz. Tahtı şöhret elde etmek için değil, ileride başlarına gelecekleri, olayların olumsuz yönünü göz önünde bulundurdıkları ve bunun doğalarına zarar vereceğini düşündükleri için reddederler. Hükümdar Yao ve Shun dünyayı yönettiğinde herkes uyum içinde yaşıyordu. Bu onların dünyayı insancıl olarak yönetmelerinden kaynaklanmıyordu, iyi olanı uygulayarak kendi hayatlarını mahvetmek istememelerinden kaynaklanıyordu. Shan Juan ve Xu Yu imparator olabilirlerdi ama bunu reddettiler. Bununla başkalarını etkilemeye çalıştıkları için değil, bu şekilde kendilerine zarar vermek istemedikleri için böyle yaptılar. İyi olanı aldılar ve kötü olanı reddettiler; yine de bilge ve yetenekli insanlar olarak övgüyle karşılandılar. Bu şöhreti hak ettiklerini inkâr etmek mümkün değil ancak onlar bunu şöhret elde etmek için yapmadı.”

Yeterli Olmayan şöyle dedi: “Şöhret korunmalıdır. Eğer biri vücudunu yorar, güzel yemekleri reddeder ve sadece varlığını sürdürmek için tutumlu bir hayat yaşarsa, nefes almaya rağmen hastalık ve yorgunluktan mustarip biridir.”

Uyumu Bilen şöyle dedi: “Ortalamaya sahip olmak mutluluk, fazlalık ve aşırılık ise beladır. Bu her şey için, özellikle de zenginlik için geçerlidir. Şimdinin zengin adamları çan, davul ve flüt seslerini dinler, doyup ne yapmaları gerektiğini unutana kadar ağızlarını en lezzetli etler ve kaliteli şaraplarla doldurur. Bu tamamen bir kafa karışıklığıdır. Tıpkı sırtlarında ağır bir yükü bir tepeye tırmanır gibi hırslarının içine daha da batarlar. Aslında bu sefalettir. Zenginlik arzu ederler ve orada biraz rahatlık bulmayı umarlar. Boş zamanlarında kendilerini şımartırlar, enerji dolu olduklarında ise küstahlaşırlar. Aslında bu bir hastalıktır. Zenginlik arzularlar, kâr peşinde koşarlar, odalarını dolup taşıracak kadar mala da sahip olsalar daha fazlasını istemekten vazgeçemezler. Bu istekten kurtulamazlar, daha fazlasını isterler ve tavsiye de bulunanları görmezden gelirler. Aslında bu bir utançtır. Biriktirdiklerinin hiçbir faydası olmamasına rağmen onları akıllarından çıkaramaz ve onlardan vazgeçemezler. Sonsuza dek kazanmayı arzu ettikleri için endişelenip takıntılı hale gelirler. Aslında endişe içindedirler. Evlerinin soyulmasından ya da dışarıda öldürülmekten korktuklarından ikamet ettikleri yerin çevresine kuleler kurar ve dışarı çıkmaya korkarlar. Aslında korku içindedirler. Yukarıda anlatılanlar en yıkıcı olanlardır. Ancak insanlar genellikle bunları unuttur ve üzerinde düşünmezler. Bir felaket geldiğinde, yoksul ama huzur içinde bir gün karşılığında bütün mallarından vazgeçmeye hazır olmalarına rağmen canlarını kurtarmaları imkânsızdır. Sonuç olarak ellerinde ne şöhret ne de kazanç kalır. Şöhret ve kazanç için zihni tüketmek, çaba sarf etmek ve bedeni yormak anlamsız değil midir?”

30. Bölüm

Kılıç Üzerine

[1]

Çok uzun zaman önce Zhao Beyi Wen kılıç oyunlarına o kadar düşküncüydü ki üç bin kılıç ustasını toplamıştı. Beyi eğlendirmek için gece gündüz birbirleriyle yarıştılar. Her yıl yüzden fazla kişi bu nedenle ölse de beyin kılıç oyununa olan düşkünlüğü hiç bitmedi. Üç yıl sonra Zhao Beyliği zayıflamaya başladı ve diğer beylikler Zhao'ya saldırı planlamaya başladılar.

Veliaht Prens Li çok endişeliydi. Etrafındakilere şöyle dedi: “Beyi kılıç oyunundan vazgeçmeye ikna edecek kişiye bin altın ödül vereceğim.” Etrafındakiler, “Bunu Zhuangzi yapabilir,” dediler.

Veliaht prens hemen bir memuruna Zhuangzi'ya bin altın göndermesini emretti. Zhuangzi bunu kabul etmedi ve memurla birlikte veliaht prensi görmeye gitti. Prense şöyle dedi: “Sizin için ne yapmamı istiyorsunuz? Neden bana bin altın vermek istiyorsunuz?”

Prens şöyle cevap verdi: “Sizin yetenekli ve bilge bir usta olduğunuzu duydum. Hediye takipçileriniz için verildi. Kabul etmediğinize göre artık bir şey söylemeye cesaretim yok!”

Zhuangzi şöyle dedi: “Beyi kılıç oyununa düşkünlüğünden vazgeçmeye ikna etmemi istediğinizi duydum. Konuşmam beyi rahatsız eder ve sizi hayal kırıklığına uğrattırca cezalandırılıp öldürülürüm. O zaman böyle cömert bir armağanı kabul etmemin faydası ne olur? Aksine, beyi ikna edebilir ve böylece sizi de memnun edersem, Zhao Beyliği’nde istediğim hiçbir şey ulaşamaz olmaz!”

Prens şöyle dedi: “Bu doğru. Gerçek şu ki, bey o kılıç oyuncularından başka kimseyi görmüyor.”

Zhuangzi şöyle dedi: “Bu bir sorun değil çünkü kılıç oyununda da iyiyim.”

Prens şöyle dedi: “Fakat beyin görmeyi tercih ettiği saçları dağınık, kalın ve kaba şapkalar takan, hepsi kısa savaş kıyafetleri giyen kişilerdir. Korkutucu bir görüntüleri vardır ve sadece kılıç müsabakalarından bahsederler. Bey sadece bunları sever. Beyi görmeye bilge kıyafetleri içinde gidererseniz bunun iyi bir sonuç vermesi zordur.”

Zhuangzi şöyle dedi: “Lütfen benim için bir kılıç ustası kıyafeti hazırlatın.”

Üç gün içinde kıyafet hazırlandıktan sonra Zhuangzi kıyafeti giyerek prensin yanına gitti. Prens onunla birlikte beyin huzuruna çıktı. Bey kılıcını çekmiş onu bekliyordu.

Zhuangzi sakın ve yavaş adımlarla saraya girdi. Beyin önünde eğilmedi. Bey şöyle dedi: “Bana öğretecek neyin var? Prens seni bana neden takdim ediyor?”

Zhuangzi şöyle dedi: “Beyin kılıç oyunlarından hoşlandığını duydum ve kılıçtaki ustalığımı sergilemek için geldim.”

Bey, “Rakibini yenmek için kılıç ustalığını nasıl kullanıyorsun?” diye sordu.

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Kılıcımla on adımda bir rakibi alt edebilir ve bu şekilde bin li ilerleyebilirim.”

Bey büyük bir mutlulukla şöyle dedi: “Göğün altında düşman bırakmazsın o halde!”

Zhuangzi şöyle devam etti: “Benim kılıç oyunu prensibim şöyledir: Önce rakibimin zayıf yönünü anlar, ona bile rek hamle fırsatı veririm, hamlesini yaptıktan sonra da ona saldırırım. Size bunu göstermek istiyorum.”

Bey şöyle dedi: “Burada kalmanı ve dinlenmeni istiyorum. Bir müsabaka ayarlayıp sana haber vereceğim.”

Yedi gün boyunca beyin kılıç ustaları birbirleriyle yarıştı. Altmıştan fazla kişi öldü ya da yaralandı. Sonunda aralarından beş altı kişi seçti ve sarayın önünde kılıçlarıyla beklemelelerini emretti. Zhuangzi’yi çağırdı. Bey şöyle dedi: “Bugün onlarla müsabaka yapmana izin vereceğim.”

Zhuangzi, “Günlerdir dört gözle bunu bekliyorum,” dedi.

Bey, “Ne tür bir kılıç kullanıyorsun, uzun mu yoksa kısa mı?” diye sordu.

Zhuangzi cevap verdi: “İkisi de olur. Üç çeşit kılıcım var ve beyin benim için onlardan birini seçmesini istiyorum. Lütfen müsabakaya başlamadan önce ne demek istediğimi açıklamama izin verin.”

Bey şöyle dedi: “Üç kılıç hakkında söyleyeceklerini duymak istiyorum.”

Zhuangzi şöyle dedi: “Göğün Oğlu’nun kılıcı, beyin kılıcı ve sıradan insanın kılıcı.”

[2]

Bey şöyle sordu: “Göğün Oğlu’nun kılıcı nasıldır?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Göğün Oğlu’nun kılıcının ucu Yan Xi Taşı Şehri’nden,¹ kılıcın ağzı Qi Beyliği’ndeki Tai Dağı’ndan, sırtı Jin Beyliği’nden yapılmıştır; Zhou Hanedanı ve Song Beyliği onun kılıcının ağzı, Han ve Wei beylikleri onun kılıcının kabzasıdır. Dört tarafı Yi’lerle [yabancı

¹ Yan Beyliği’nde bulunan bir şehir.

kabileler], dört mevsim ve Bo Denizi'yle sarılmış ve Heng Dağı'yla süslenmiştir. Dünyayı beş bileşenle yönetir; doğru ve yanlış erdemle yargılar ve cezalandırır. Yin ve Yang ile başlar, ilkbahar ve yazın sıcaklığıyla gücünü korur, sonbahar ve kış harekete geçer. Bu tür bir kılıç ileri itildiğinde, havaya kaldırıldığında, aşağı indirildiğinde önünde hiçbir şey duramaz. Yukarıda bulutları ayırır, aşağıda yeri keser. Böyle bir kılıç kullanıldığında bütün beyleri düzeltir ve bastırır. Bu Göğün Oğlu'nun kılıcıdır.”

Bey şaşkın bir halde şöyle sordu: “Beyin kılıcı nasıldır?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Beyin kılıcının ucu bilge ve cesur insanlar, keskin tarafı bütünlük ve samimiyet, sırtı yetenekli ve erdemli insanlar, kabzası sadık ve bilgili insanlardır. Bu tür bir kılıç ileri itildiğinde, havaya kaldırıldığında, aşağı indirildiğinde önünde hiçbir şey duramaz. Yukarıda, yuvarlak göğün düzenine itaat eder ve üç ışığı [güneş, ay ve yıldızlar] izler. Aşağıda, yerin yasalarına uyar ve dört mevsimi takip eder. Ortada, halkla uyumludur ve dört bir yanda denge sağlar. Bir kez kullanıldığında sanki sınırlar içindeki bütün topraklar bir gök gürültüsüyle sarsılmış gibi olur. Kimse beyin emirlerine itaat etmeyi reddedemez. İşte bu beyin kılıcıdır.”

Bey şöyle sordu: “Sıradan insanın kılıcı nasıldır?”

Zhuangzi şöyle cevap verdi: “Sıradan insanın kılıcı şöyledikleri için yapılmıştır: Onlar saçları dağınık, kalın ve kaba şapkalar takan, hepsi kısa savaş kıyafetleri giyen kişilerdir, korkutucu bir görüntüleri vardır ve sadece kılıç müsabakalarından bahsederler. Bu insanlar birbirleriyle rekabet ve gösteri için kendilerini yok eder. Sonuç olarak ya kafaları kesilir ya vücutları. Sıradan insanın kılıcını sallayanlar dövüş horozundan farksızdır. Öldükleri zaman beyliğe hiçbir faydaları olmaz. Bey hazretleri Göğün Oğlu'nun mevkiine sahiptir ama sıradan insanların kılıcını sever, bana kalırsa bu çok yararsızdır.”

Bey, Zhuangzi'yı sarayına götürdü, beyin aşçısı yemek getirdi. Bey odada üç kez tur attı. Zhuangzi şöyle dedi: "Bey hazretleri, lütfen oturun ve sakinleşin, kılıçlar hakkında söyleyeceklerim bu kadar."

Bundan sonra Zhao Beyi Wen, üç ay saraya kapandı ve bütün kılıç ustaları da intihar etti.

31. Bölüm

Balıkçı

[1]

Konfüçyüs seyahatlerinden birinde bereketli, sık ağaçlarla tanınan Ziwei Ormanı'na geldi. Öğrencileriyle Kayısı Ağacı Altarı'nın altında dinlenmek için oturdular. O enstrüman çalıp şarkı söylerken öğrencileri kitap okuyordu. Henüz şarkının yarısına gelmişken bembeyaz sakallı ve kaşlı, uzun saçlı bir balıkçı, kayığından inip ona doğru geldi. Balıkçı yürürken durakladı; sol elini dizine koydu ve sağ elini çenesinin altına götürerek şarkıyı dinlemeye başladı. Müzik bitince Zi Gong ve Zi Lu onu yanlarına çağırdı.

Konfüçyüs'ü işaret eden balıkçı, "Kim o?" diye sordu.

Zi Lu şöyle cevap verdi: "Lu Beyliği'nden bir Üst İnsan."

Balıkçı soyadını sordu.

"Kong,"¹ diye cevapladı Zi Lu.

Balıkçı, "Ne iş yapar?" diye sordu.

Zi Lu cevap vermeden önce Zi Gong bu soruyu cevapladı: "Konfüçyüs adlı bu kişi, sadakate inanır, insanlık ve doğruluğu uygular, merasimler ve müziği güzelleştirir, insan

1 Konfüçyüs.

ilişkilerini dengeler. O, hükümdara sadıktır, halka öğretir ve onları yönlendirir ve dünyaya fayda sağlamaya çalışır. İşte yaptıkları bunlardır.”

Balıkçı şöyle sordu: “Yönettiği bir toprak var mıdır?”

“Hayır,” dedi Zi Gong.

“Bir hükümdarın yardımcısı mıdır?” diye sordu balıkçı.

“Hayır,” diye yanıtladı Zi Gong.

Yaşlı balıkçı gülerek arkasını dönerken şöyle dedi: “İyilikseverlik, iyilikseverliktir ama yine de [bu] onu kendine zarar vermekten kurtaramaz. Zihnini ve bedenini zorlamak onun gerçek doğasını tehlikeye atar. O, gerçek Dao’dan çok uzak.”

Zi Gong, Konfüçyüs’ün yanına döndü ve yaşlı balıkçıyla olanları anlattı. Konfüçyüs enstrümanını bir kenara bırakıp ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Bu bir bilge olmalı!” Onu bulmak için yamaçtan aşağı indi. Balıkçı, kayığıyla oradan ayrılmak üzereyken suyun kenarına ulaştı. Arkasına bakıp Konfüçyüs’ün geldiğini gördü ve geri döndü. Konfüçyüs biraz aceleyle geri adım attı, iki kez eğildi ve ileri doğru yürüdü.

Balıkçı, “Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?” diye sordu.

“Evet. Az önce birkaç kelime söylediniz ama sözünüzü bitirmediniz. Söylediklerinizi anlayamadım ve burada bekledim, söyleyeceğiniz önemli sözleri dinlemek istiyorum, bunların bana yardımı olacaktır,” dedi Konfüçyüs.

“Öğrenmeye ne kadar da isteklisiniz,” dedi balıkçı.

Konfüçyüs iki kez eğilip şöyle dedi: “Çocukluğumdan beri öğrenmeye istekliyimdir. Şu anda altmış dokuz yaşımdayım ama bir kez olsun gerçeğin bu kadar güzel öğretilerini duymadım. Öğretilerinize nasıl kayıtsız kalırım?”

Balıkçı şöyle dedi: “Doğanın ilkelerine göre aynı türden olanlar kümelenir ve aynı sesten olanlar da armoniktir. Bildiklerimi anlatayım, böylece yaptıklarınıza biraz yardımcı olabilirim. Siz dünyevi işlerle uğraşmışsınız. Eğer dört insan

sınıfı –hükümdar, soylular, yönetici memurlar ve sıradan insanlar– kendilerine uygun yerlerde olursa toplum düzen içinde olur; aksi takdirde kargaşa ve düzensizlik kaçınılmazdır. Yetkililer kendi görevlerini yerine getirirse ve insanlar kendi işleriyle ilgilenirse, hiçbir sorun olmayacaktır. Bu nedenle sıradan insanlar, mahvolmuş tarlalar, sızdıran çatılar, yiyecek ve giyecek eksikliği, haksız vergiler, eşler ve cariye-ler arasındaki anlaşmazlıklar, gençler ve yaşlılar arasındaki kargaşadan endişe eder. Yönetici memurlar, görevlerini yerine getirmede yetersizlik, gücü kötüye kullanma, astlarının ihmali, itibarlarını ve makamlarını kaybetmekten endişe eder. Soylular ve yerel beyler, hükümdarın sarayında sadık yetkililerin olmaması, karışıklık, sanatsal becerilerin yetersizliği, hükümdara verilecek vergilerin toplanamaması ve hükümdarı memnun edememekten endişe eder. Hükümdar, Yin ve Yang'ın uyumsuzluğundan, yeryüzündeki her şeyin büyümesini bozabilecek mevsimsel değişikliklerden, yerel beylerin isyan etmesinden, halkın acı çekeceği savaşların çıkmasından, merasim ve müziklerin uygun olmamasından, mali gücün tükenmesinden ve sıradan insanların kanunlara meydan okumasından endişe eder. Şimdi siz, ne bir yerel bey ne de yönetici bir memursunuz ama küstahça, merasimlerin ve müziğin normlarını değiştirmek, halkı eğitmek ve yönlendirmek istiyorsunuz. Çok fazla şey düşünmüyor musunuz?

Dahası, insanların sorumlu olduğu sekiz kusurun yanı sıra, işlerini etkileyen dört kötülük vardır, bunlar göz ardı edilmemelidir: Sizinle ilgisi olmayan işlere karışmak haddini aşmaktır; fikriniz sorulmadan konuşmak dalkavukluktur; başkalarına yaranmak için kendini alçaltmak yağcılıktır; doğruyu yanlış ayırmadan konuşmak birilerini pohpohlamaktır; akraba ve arkadaşları birbirinden ayırmak kötü niyettir; başkalarının arkasından kötü konuşmak iftiradır; boş sözlerle başkalarının itibarını zedelemek kötülüktür; iyi ve kötüyü birbirinden ayırmamak, bunları kişisel çıkar

için kullanmak ve ikiyüzlü olmak hainliktir. Bu sekiz kusur hem yapanın kendisine hem de başkalarına zarar verir. Bu nedenle Üst İnsan böyle insanlarla ilişki kurmaz ve aydınlanmış hükümdarlar da onları bir makama getirmez. Dört kötülük şunlardır: Büyük işler yapmayı sevmek, gelenekleri değiştirmeye çalışmak – buna hırs denir. Her şeyi bildiğinizi sanan biri olmak ve her şeyi kendi yolunuzla halletmeye çalışmak, başkalarının yaptıklarını ele geçirmeye çalışmak – buna açgözlülük denir. Hatayı gördüğünüz halde değişmek, başkalarının uyarılarını dinlememek – buna inatçılık denir. Biri sizinle aynı fikirdeyken ona gülümsemek ve iyi davranmak ama sizinle aynı fikirde olmadığı zaman onlara sırtınızı dönmek – buna dar kafalılık denir. Bunlar dört kötülüktür. Ancak sekiz kusur ve dört kötülükten kurtulan biri bir şeyler öğrenebilir.”

[2]

Uzun uzun iç çektikten sonra Konfüçyüs bir kez daha önünde eğildi. Sonra şöyle dedi: “Ben iki kez Lu Beyliği’nden sürüldüm; Wei Beyliği’nden kovuldum; Song Beyliği’nde altında derslerimi verdiğim ağaç kesildi; Chen ve Cai beylikleri arasındaki tarlalarda kuşatıldım. Herhangi bir suç işlediğimi sanmıyorum. Neden bu felaketler başıma geldi?”

Balıkçı şöyle dedi: “Gerçeği görmekte çok yavaşsınız. Bazı insanlar kendi gölgelerinden korkar ve kendi ayak izlerinden o kadar nefret eder ki ikisinden de kaçmaya çalışır. Daha fazla yürüdükçe arkalarında daha fazla ayak izi bıraktıklarını, ne kadar hızlı koşarlarsa koşsunlar gölgelerini geride bırakamayacaklarının farkına varamazlar. Bu olduğunda yeterince hızlı koşmadıklarını düşünerek daha da hızlı koşmaya çalışırlar ve sonunda yorgunluktan ölürlər. Işık olmayan bir yere geçerlerse gölgelerinin ortadan kaybolacağını, yürümeyi ve koşmayı bırakırlarsa da ayak izlerinin

olmayacağını bilemeyecek aptallardır! İnsanlık ve doğruluk üzerinde düşünüyor, şeylerin benzerliklerini ve farklılıklarını belirlemeye çalışıyor, herhangi bir hareketin değişimlerini gözlemliyor, neyin kabul neyin reddedileceğini düşünüyor, iyi ve kötü arasında ayırım yapmaya ve zihninizi düzenlemeye çalışıyorsunuz. Ve yine de kendinizi sıkıntılardan kurtaramıyorsunuz. Bu nedenle kendi bedeninize ve zihninize daha fazla odaklanmalı, kendi doğal eğiliminizi korumaya özen göstermeli ve size dayatılan sorumlulukları unutmalsınız. Ancak o zaman kısıtlamalardan ve yüklerden kurtulacaksınız. Şimdi, kendi bedeninizi ve zihninizi önemsemek yerine başkalarının bedenlerini ve zihinlerini şekillendirmeye çalışıyorsunuz. Bu çok anlamsız değil mi?”

Konfüçyüs iç çekerek şöyle sordu: “Doğal eğilimin ne olduğunu açıklayabilir misiniz?”

Balıkçı şöyle cevap verdi: “Doğal eğilim mutlak samimiyetin zirvesi anlamına gelir. Mutlak samimiyet olmadan, başkalarının duygularını ve tutkularını asla ortaya çıkaramazsınız. Bu nedenle, sahte bir ağlama ne kadar iyi yaparsanız yapın gerçek bir keder gibi olmaz; sahte bir öfke ne kadar sert görünürseniz görünün karşı tarafta korku uyandırmaz; sahte bir gülümseme ne kadar iyi yaparsanız yapın uyum yaratmaz. Gerçek keder ses çıkarmaz ama gerçek bir üzüntüdür; gerçek bir öfke tezahür etmemesine rağmen korku yaratır; gerçek şefkat gülümsemeye bile ihtiyaç duymaz ve uyum yaratır. Doğal eğilim kişinin içindedir ve ifade etmeye gerek olmadan görünür. Bu nedenle doğal eğilime öncelik verilir. Bu ilkeler insan ilişkilerine uygulandığında, iyi bir evlat olmak ve hükümdara sadakatle hizmet etmek kendiliğinden gelecektir; içki içmenin keyfi ve yas tutmanın kederi doğal olarak ortaya çıkacaktır. İçki içmek keyif, cenaze ise yas içindir. Amaç, ona ulaştıran araçları haklı çıkarır; amaca ulaşmak için çeşitli yollar kullanılabilir. İyi bir evlat olmak ana babayı memnun etmeyi amaçlar, bu nedenle

araçlar çok önemli değildir. İçki içmek mutlu olmak içindir, bu nedenle kadehlerin ve bardakların bir önemi yoktur. Bir cenaze töreni kederi göstermek içindir, bu nedenle merasim çok önemli değildir. Merasim kurallarına uymak dünyevi insanın davranışdır, samimiyet ve saflık ise doğal eğilimdir ve değişmezdir. Bilge bir adam her zaman doğal içgüdülerini takip eder ve dünyevi kısıtlamalardan arınır. Aksine aptal bir adam doğal içgüdülerine karşı gelir ve dünyevi işler için endişe duyar. Doğal eğilimine değer vermeyecek kadar aptaldır ve hep uyum sağlamaya çalışmakla meşguldür. Bu nedenle kendini asla tatmin olmuş hissetmez. Hayatınızın bu kadar erken dönemlerinde kendinizi böyle sahte merasimlere gömmeniz ve daha önce hiç Dao'yu duyma şansınızın olmamış olması çok üzücü.”

Konfüçyüs balıkçının önünde tekrar eğildi. Sonra toparlandı ve şöyle dedi: “Bugün sizinle tanıştığım için çok şanslıyım. Bu toplantıyı küçük düşürücü olarak görmek yerine, bana öğrencinize davranır gibi davrandınız ve bizzat ders verdiniz. Nerede yaşadığınızı sorabilir miyim? Böylece öğrenciniz olma fırsatını yakalar, Dao öğrenimimi tamamlayabilirim.”

Balıkçı şöyle dedi: “Duyduğuma göre yanılığının farkında olup doğru yolu arayanlar sonunda Dao'yu öğreneceklerdir, farkında olmayanlarsa onu asla öğrenemeyecektir. Kendinizi beladan kurtarmak için bunlarla herhangi bir ilişkiye girmeyin. Bunu kendi başınıza yapabilirsiniz. Sizden ayrılıyorum ve gidiyorum!”

Balıkçı sözlerini bitirdikten sonra kürek çekerek sazlıklara doğru ilerledi. Yan Yuan at arabasını aldı. Zi Lu arabaya çıkmaya yarayan ipi Konfüçyüs'e verdi ama o bakmadı. Hâlâ balıkçıya bakıyordu ve küreklerin sesi kaybolana kadar at arabasına binmedi.

Arabaya yaslanmış olan Zi Lu şöyle sordu: “Sizi yıllardır takip ediyorum ve daha önce hiçbir zaman başkalarının

önünde bu kadar mütevazı ve saygılı görmemiştim. Büyük beyliklerin prensleri ve küçük beyliklerin beyleri tarafından bile eşit muamele görürsünüz, o zaman bile kibrinizi başarıyla gizleyemezsiniz. Fakat bu sefer balıkçı elinde küreğiyle ayakta dururken siz önünde defalarca eğildiniz. Haddinden fazla mütevazı davrandığınızı düşünmüyor musunuz? Biz öğrencileriniz bu durumun çok olağandışı olduğunu düşünüyoruz. Bir balıkçının neden böyle bir iyiliği ve saygıyı hak ettiğini anlamıyoruz.”

Konfüçyüs arabanın ön korkuluklarına eğildi ve içini çekti, “Size bir şeyler öğretmek gerçekten çok zor! Oldukça uzun bir süredir ritüellere ve doğruluğa maruz kaldınız ve yine de kaba eğilimlerinizden kurtulmadınız. Bir adım öne çıkın ve beni dinleyin. Genel olarak konuşursak, yaşlılara nezaket ve bilgelere saygı göstermemek insanlık dışıdır. O, kusursuzluğa yakın erdeme sahip bir adam olmasaydı başkalarının alçakgönüllü hissetmelerini sağlayamazdı. Mutlak samimiyet olmadan alçakgönüllü gibi davranmak doğal eğilimi kaybetmeye neden olur ve bu da fiziksel hasara neden olur. Ne yazık! Bilge bir adama saygı göstermemek çok yıkıcı bir şeydir. İşte bu sizin zayıf noktanız. Dahası, Dao evrendeki her şeyin kaynağıdır. Dao olmadan, her şey yok olur; Dao ile her şey gelişir. Bilge bir adam Dao’ya her zaman saygı gösterir. Yaşlı balıkçı, derin Dao’nun içsel tecrübesine sahipti. Ona nasıl saygı göstermem!”

32. Bölüm

*Lie Yukou*¹

[1]

Lie Zi, Qi Beyliği'ne giderken yarı yoldan döndü. Yolda Bohun Maoren² ile karşılaştı. Bohun Maoren, “Geri dönene ne sebep oldu?” diye sordu.

Lie Zi, “Dehşete kapılıyorum,” dedi.

Bohun Maoren tekrar sordu: “Dehşete kapılmana neden olan nedir?”

Lie Zi şöyle dedi: “Çorba içmek için on salona gittim ve beş tanesi çorbayı ücretsiz verdi.”

Bohun Maoren, “Bu neden dehşete kapılmana neden olsun ki?” diye sordu.

Lie Zi şöyle dedi: “Ben samimiyim ama henüz mükemmel değilim. İnsanları dünyevi başarılarla etkilemek ve yaşlılara kıyasla bana daha fazla saygı gösterilmesi şüphesiz felakete yol açacaktır. Çorba satıcıları sadece çorba satmak ister. Çok az kâr ederler. Bana ücretsiz çorba vermekteki ni-

¹ Lie Zi.

² Bohun Wuren'in farklı şekilde yazılmış hali.

yetleri hiç de iyi değildi. Bana sanki çok önemli biri, büyük bir beyliğin prensiymişim gibi davrandılar. Prensler bilgeliklerini beyliklerinin işlerine adarlar, benim de böyle büyük sorumluluklar almamı isteyecekler ve başarılarımı gözleyecekler. Bu yüzden dehşete düştüm.”

Bohun Maoren şöyle dedi: “Gözlemlerinizi kesinlikle doğru. Böyle davranmaya devam ederseniz, insanlar mutlaka size gelecektir.”

Kısa bir süre sonra Lie Zi’yi görmeye gittiğinde, Bohun Maoren kapının dışında birçok ayakkabı fark etti. Bohun Maoren çenesi bastonunda kuzeye bakarak bir süre durdu ve sonra hiçbir şey söylemeden gitmek için arkasını döndü.

Misafirleri karşılayan kişiler Bohun Maoren’in varlığını bildirdiklerinde Lie Zi çıplak ayakla kapıya koştu ve şöyle dedi: “Madem zahmete girip buraya kadar geldiniz, ayrılmadan önce bir tavsiyede bulunmayacak mısınız?”

Bohun Maoren cevap verdi: “Hayır. İnsanların size geleceğini daha önce de söylemiştim. Söylediklerim gerçekleşti. İnsanların size geleceğini kastetmemiştim aslında, onların size gelmesini engelleyemeyeceğinizi kastetmiştim. İnsanları etkilemek ya da farklı olmak için kasıtlı olarak bir şeyler yapmak zorunda kalmazsınız. İçinizden gelmiş olmalı. Aksi takdirde doğanız değişmezdi ama başka seçeneğiniz yoktu. Etrafınızdaki insanlar sizi bu konuda uyarmıyor veya size bunu hatırlatmıyor. Söyledikleri size zarar verecektir. Kimse bunun bilincinde değilse insanlar birbirlerini nasıl inceleyebilir ki? Hünerli elleri olanlar kendilerini fiziksel olarak, bilgeliği olanlar da zihinsel olarak yorar ve hiçbir işe yaramayanlar da hiçbir şeyle uğraşmaz. Onlar mideleri doluyken sanki rotası olmayan bir tekne gibi denizde dolanır. Özgürce dolaşan adam böyledir.”

[2]

Zheng Beyliği'nden Huan, Qiushi adında bir yerde kitap okuyordu.

Üç yıl sonra Ruist bir bilgin oldu. Düşüncelerinin etkisi her yere ulaştı. Bu iyiliği ana babasına, akrabalarına ve karısının akrabalarına da yansıdı. Bu etkinin sonucunda küçük kardeşi de bir Moist oldu. Ruizm ve Moizm birbirlerine karşı iki felsefeydi ve babası da Moistlerin tarafında yer aldı.

Huan kardeşiyle aynı safta yer alan babasına çok sinirlendi. On yıl sonra intihar etti. Babası rüyasında, oğlu Huan'ın şöyle dediğini duydu: "Oğlunuz Moist bir bilgin olduğu için bana çok şey borçlu. Mezarıma gelip bakmak istemez misiniz? Mezarımdaki selvi ağacı meyve verdi."

Var edenin insanlara verdiği şey bilgelik ya da yetenek değil, doğal eğilimdir. Huan'ın küçük kardeşi Moist bir bilgin oldu çünkü bu doğal eğilime sahipti. Huan, kazdıkları kuyudan su çekenlerle savaşıyor Qi halkı gibi, babasını küçümsüyordu çünkü kendini diğerlerinden üstün görüyordu. Huan gibi her başarısının takdir edilmesini isteyenler bugünün dünyasında her yerededir. Bu her zaman böyle olmuştur ama erdemli olanlar ve Dao'ya sahip olanlar bunu bilmez. Eski zamanlarda başarılarının takdir edilmesini beklemek bir suç olarak görülür ve cezalandırılırdı.

Şeylerin doğal halinden memnun olan bilgiler, bilinçli şekilde yönlendirilmeye istekli olmaz; bilinçli şekilde yönlendirilmeye alışkın sıradan insanlar ise şeylerin doğal durumundan memnun olmaz.

Zhuangzi şöyle der: "Dao'yu anlamak kolay ama bu konuda konuşmamak zordur. Dao'yu anlamak ama bu konuda sessiz kalmak doğal duruma giden yoldur; Dao'yu anlamak ve bununla övünmek dünyevi bir iştir. Eski insanlar kendilerini doğaya uygun hale getirdi ve bilinçli yönlendirmelerden uzaklaştı. "

[3]

Zhu Pingman, Zhi Liyi'den³ ejderha becerisini öğrenmek için bin altın harcadı. Üç yıl sonra yetenekleri edindi ama onları uygulama fırsatı bulamadı.

Bilgeler gerekli olan şeyi gerekli olarak görmez, bu nedenle de itiraz etmezler. Sıradan insanlar gerekli olmayanı gerekli olarak görür, bu nedenle itiraz ederler ve sonu olmayan bir açgözlülüğe ve tartışmaya mahkûm olurlar.

Tartışmaya bir kere başlayan her zaman ona başvurma eğiliminde olur. Daima tartışma ve mücadele içinde olmak yıkıma yol açar.

Küçük İnsanlar önemsiz konulara ve hediye verme işlerine çok zaman ve enerji harcar. Dünyadaki her şeyi kolaylaştırmayı amaçlıyorlar, bunu yaparak başlangıçtaki kaotik duruma geri dönebileceklerini ve böylece evrenle nihai birliği elde edebileceklerini düşünüyorlar. Bu insanlar evrenin sonsuzluğu ve kendi fiziksel zorluklarına takıntılıdır. Kaotik durumun özünü gerçekten anlayamazlar. Üst İnsan, aksine ruhunun başlangıçtaki kaotik duruma girmesine izin verir, sessiz bir hiçlikten doğaya doğru akan bir dere gibi hiçliğin diyarında uyumaya isteklidir. Heyhat! İnsanların zihinleri küçük işlerle meşgul ve büyük huzurun ne olduğunu bilmiyorlar.

[4]

Song Beyliği'nde Cao Shang adında bir adam vardı ve bey tarafından Qin Beyliği'ne elçi olarak gönderilmişti. Ayrılmadan önce bey ona birçok at arabası tahsis etti. Qin beyini çok memnun etti ve ona yüz at arabası daha verildi. Song Beyliği'ne döndükten sonra Zhuangzi'ya şöyle dedi: "Yoksul bir köyün fakir sokaklarında yaşıyor ve kenevirden sandaletler yaparak geçiminizi sağlıyorsunuz. Yüzünüz sap-

3 İsminden hayalî bir karakter olduğu anlaşılmaktadır.

sarı ve açlıktan zayıf düşmüşsünüz. Bu açıdan sizden aşağıdayım. Ama şimdi, büyük bir beyliğin yöneticisi yeteneğimi fark etti, yüzden fazla at arabasına sahibim. Bu bakımdan sizden üstünüm.”

Bu sözleri duyan Zhuangzi şöyle dedi: “Qin beyinin hasta olduğunu ve onu tedavi edecek birini aradığını duydum. Ülserini iyileştirecek kişiye bir at arabası, basurunu yalayarak iyileştirecek olana da beş at arabası verecekmış. Vücudunun ne kadar aşağısına inilirse o kadar çok at arabası verecekmış. Bu durumda onun basurunu yalayıp tedavi etmediysen sana nasıl bu kadar çok at arabası verdi? Git buradan!”

[5]

Lu Beyi Ai, Yan He’ya şöyle sordu: “Konfüçyüs’ü önemli bir göreve getirirsem beyliğe faydası olur mu?”

Yan He şöyle cevap verdi: “Çok tehlikeli! Konfüçyüs görünüşüne her zaman aşırı önem veren, boş ve dürüst olmayan konuşmalar yapan ve sürekli olarak insanlık ve doğruluktan bahseden bir adamdır. Halkın içinde, halkın güvenini kazanmak için dürüst bir görünümü vardır ama ne bilge ne de güvenilirdir. Böyle bir ikiyüzlü beyliğinizin insanlarına nasıl rehberlik eder? Makama getirmeniz için uygun biri midir? Gerçekten halkı besleyebilecek kapasitede midir? Düşünceleriniz kesinlikle yanlış. Halkınızı ikiyüzlülüğü öğrenmeye teşvik etmek, halkınıza rehberlik etmenin doğru yolu değildir. Bu niyetten vazgeçmeniz gelecek kuşakların yararına olur. Çünkü Konfüçyüs Lu Beyliği’ni yönetemez.”

[6]

İnsanlara bir iyilik yapıp karşılığında bir ödül beklemek iyilik yapmış olmak değildir. Tüccarlar bile bu tür davranışları hor görür. Şartlar böyleleri hakkında konuşmayı gerekli kılınca da Üst İnsan onlara acıyarak bakar.

[7]

Fiziksel cezaların uygulanmasında kullanılan araçlar metalden ya da ahşaptan yapılmıştır; ancak ruhsal acı, aklın sıkıntısı ve suiistimalden gelir. Kötü adam üzerindeki fiziksel işkence aletlerle uygulanır; ruhsal acı ise Yin ve Yang'ın kişiyi tüketmesinden kaynaklanır. Sadece yaşamın gerçek anlamını kavrayanlar fiziksel ve ruhsal ıstıraplardan kurtulabilir.

[8]

Konfüçyüs der ki: “İnsan aklı sarp kayalıklardan daha tehlikelidir ve onu anlamak göğü anlamaktan daha zordur. Göğün bir düzeni vardır; ilkbahar, yaz, sonbahar, kış, gece ve gündüz; ancak insanın suretinden bir şey anlaşılmaz, duyguları içinde ve derinlerde gömülüdür. Dürüst görünen bazı insanların içleri kibirle doludur; saygıdeğer büyüklere benzeyenlerin bazılarının kötü niyetleri ve planları vardır; rahat görünen bazılarının zihinleri gergindir; katı görünen bazıları doğası gereği gevşektir; ve sabırlı görünenler aslında sabırsızdır. İşte bu nedenle insanlar, yanan boğazları için su arayan gezginler gibi insanlık ve dürüstlük arar. Ancak, az önce bahsettiğim insanlar, sanki yanan bir ateşi söndürüyormuşçasına insanlık ve doğruluğu söndürdü. Bu nedenle [makam verilecek kişinin] sadık olup olmadığını öğrenmek için bu kişi uzaktaki konumlara atanabilir; itaatkâr olup olmadığını öğrenmek için yakındaki ayak işlerine gönderilebilir; yetenekli olup olmadığını öğrenmek için karmaşık sorunlarla uğraşması söylenebilir; ani sorular sorularak zekâsı denenebilir; sözünü tutup tutmadığını öğrenmek için aciliyeti olan görevler verilebilir; yozlaşıp yozlaşmayacağını anlamak için ona değerli eşyalar ve para emanet edilebilir; ahlaki bütünlüğünü test etmek için tehlikenin ne olduğu ona söylenebilir; doğal davranışlarını gözlemlemek için sarhoş

edilebilir; kadınların çekiciliğine nasıl tepki verdiği gözlemlenebilir. İstenmeyenler ancak bu dokuz denemeden sonra ortaya çıkarılabilecektir.”

[9]

Zheng Kaofu⁴ atandığı ilk görevde kafasını hafifçe eğerek yürüdü, bunun biraz üstünde bir göreve atanınca sırtını eğerek yürüdü, en üst makama atanınca tamamen eğildi. O her zaman sokakta başkalarına yol verdi ve kendisi duvarların kenarından hızla yürüdü. En yüksek makamdaki biri böyle mütevazıyken kim yanlış bir şey yapmaya yeltenebilirdi ki? Fakat sıradan bir adam en düşük makama da gelse kibirli olur; bundan bir üst makama atansa at arabasında dans eder; en yüksek makama getirilse amcalarına ilk isimleriyle hitap eder. Herkes böyle davranırsa kim Hükümdar Tang, Yao ve Xu You zamanındaki gibi dürüst ve mütevazı olmak ister?

En kötüsü erdem olmadan zihnin bir göz gibi açılmasıdır. Zihin bir göz gibi açılınca kişi çok düşünmeye başlayacak ve bu yıkıcı olacaktır. Erdemi bozan beş şey vardır.⁵ Bunlardan erdemi en çok bozanı zihindir. Bu, kendi söylediği her şeyi doğru sanıp başkalarının söylediği her şeyin yanlış olduğunu düşünmektir.

İnsanları sınırlayan sekiz aşırı durum, vücuda en az altı organ kadar gerekli üç kaçınılmaz gelişme vardır. Sekiz sınırlayıcı; güzel, sakallı ve bıyıklı, uzun boylu, geniş omuzlu, güçlü kuvvetli, göz kamaştırıcı, cesur ve kararlı olmaktır. Hepsi diğer insanları geçiyorsa nihayetinde kişiyi bir çıkmaza götüreceklerdir. Üç kaçınılmaz gelişme şunlardır: geleneklere uymaya hazır olma, birinin emrinde olmayı kabul etme ve başkalarından daha iyi olma isteği. Çok fazla

4 Song Beyliği zadegânından.

5 Erdemi bozan beş şey: mide, kulak, göz, dil ve burun.

zekâyâ sahip olan gösteriş yapmaya meyillidir; çok cesur ve huzursuz kişi nefret beslemeye, insanlığı ve doğruluğu başlatan kişiye herkesi kınamaya yatkındır. Yaşamın gerçek anlamını kavrayanlar geniş fikirlidir; bilgelikte uzman kişi dar bir zihin durumundadır; yaşamı anlayanlar işlerin doğal seyrinde akmasına izin verir; yaşamın kısa olduğunu bilenler huzur içindedir.

[10]

Bir adam Song beyini ziyaret etti ve bey ona on at arabası verdi. Gösteriş yapmak için Zhuangzi'nın yanına arabalarla gitti.

Zhuangzi şöyle dedi: "Nehir kıyısında yoksul bir aile vardı. Geçimlerini kamış örerek sağlıyorlardı. Bir gün oğul nehrin derinliklerine daldı ve bin altın değerinde bir inci buldu. Babası oğluna şöyle dedi: 'Bir taş getir de inciye ezeyim. Bin altın değerinde bir inci ancak nehrin derinliklerindeki kara ejderhanın çenesinin altından çıkar. Sen onu oradan alırken ejderha muhtemelen uyuyordu. Aldığın sırada uyanmış olsa oradan kaçman imkânsızdı!' Song Beyliği'ndeki tehlikeler nehrin derinliklerinden çok daha fazla. Song beyi kara ejderhadan daha az zalim değildir. Beyden on at arabasını kabul ettiğin sırada o da muhtemelen uyuyordu. Song beyi uyanınca seni parçalara ayıracak!"

[11]

Bir gün biri Zhuangzi'yı davet etti. Zhuangzi davetiye-yi getirene şöyle dedi: "Hiç kurban edilmek için hazırlanan buzağuları gördün mü? Güzel kumaşlarla süslenirler, taze ot ve fasulyeyle beslenirler. Ama büyük tapınağa yönlendirildiğinde tekrar basit bir buzağı olmak istese de bu artık imkânsızdır!"

[12]

Zhuangzi ölmek üzereydi, öğrencileri onun için görkemli bir cenaze töreni düşünüyorlardı. Bunu öğrenince Zhuangzi şöyle dedi: “Gök ve yer benim tabutum olacak. Güneş ve ay benim süs eşyalarım olacak. Yıldızlar benim mücevherlerim olacak. Her şey benimle birlikte gömülecek. Bir cenaze töreni için bunlar yeterli değil midir?”

Öğrencileri şöyle dedi: “Kuzgunların ve kartalların sizi yemesinden korkuyoruz!”

Zhuangzi şöyle dedi: “Yerin üstünde kuzgunlar ve kartallar tarafından, yerin altında karıncalar tarafından yeneceğim. Yani kuzgun ve kartalların ağzından yemeği alıp karıncalara vermiş oluyorsunuz. Neden karıncalara iyilik yapıyorsunuz?”

Eşitliği üretmek için eşit olmayan şeyi kullanmaya çalışmak aynı derecede eşitsizliktir. Belirli bir şeyi belirsiz bir şeyle kanıtlamaya çalışmak o şeyi kesin olarak belirsiz kılar. Gözleri açık olan ve anladığını düşünen kişi bu manzaraların kurbanıdır; oysa ruhu tarafından yönlendirilen kişi gerçekliği algılar. Gözlerimizle gördüğümüz şey ile ruhumuzla bildiğimiz şey arasında bir fark vardır. Ama budala gözlerine güvenir ve kendini sadece dünyevi olan şeylerde kaybeder. Yaşamdaki amacı görüntü ve maddi zenginliktir. Ne yazık!

33. Bölüm

Göğün Altı

[1]

Çok sayıda bilgin öz hakikati keşfettiğini iddia eder. Eskilerin bahsettiği doğal yasa nerededir? Bu sorunun cevabı “her yerde”dir. Şu sorulur: “Bu ruh nereden gelir? Aydınlanma nereden doğar?” Cevap budur: “Her gizemli bilginin doğuşunun ve her bilgili insanın varlığının bir nedeni vardır, çünkü her şey ‘bir’den¹ kaynaklanır.”

Dao’nun temel ilkelerine göre hareket eden göksel bir insandır; Dao’nun ruhunda hareket eden ruhani bir insandır; Dao’nun özünü kavrayan yüce bir adamdır; doğayı kaynak kabul edip doğal eğilimi temel alan ve çeşitli değişiklikleri tahmin ederken yasaları kullanan kişi bir bilgedir; insancıl ruhla zarafet veren, insancıl davranan, doğruyu yanlıştan ayıran, kişinin davranışını merasim ve normlarla ölçen, kişinin mizacını müzikle düzenleyen ve diğer insanlara iyilikle öğreten, Üst İnsandır. Sosyal roller kanun ve yönetmeliklere göre tanımlanmalı, sosyal statüye göre standartlar oluşturulmalı, doğrulama tekrarlanan sınavlarla sağlanmalı, kararlar

1 Dao kastedilmektedir.

kapsamlı soruşturmalar yoluyla alınmalı, yöneticiler [önceden] tanımlandığı gibi yerlerini almalıdır. Sıralama tıpkı [rakamların arka arkaya dizilişi gibi] bir, iki, üç, dört gibi açık olmalı, bütün yöneticiler bu şekilde bir düzende davranmalı ve işlerini eksiksiz yapmalıdır. Yiyecek ve giyecek [temini] önemlidir; üretim ve depolama önemlidir; yaşlı, zayıf ve yalnız olanlara bakılmalıdır. İşte bu halka bakmanın yoludur.

Eskilerin erdemi mükemmeldi! Onlar ruhsallık ve aydınlanma bakımından eşitti, gök ve yer gibi her şeyi görüyorlardı. Tüm yaşam biçimlerini ve tüm dünyayı birleştirdiler. Tüm insanlara ulaştılar, her şeyin köklerini açıkça algıladılar ve en küçük ayrıntılara bile özen gösterdiler. Etkileri altı yöne ve dört zamana kadar uzandı, böylece küçük ve büyük, kaba ya da ince, olmadıkları bir yer yoktu. Doğaları ve edinilmiş zekâları ile evrenin tüm değişimlerini kavrayabildiler. Açıkça ifade edilen görüşleri birçok eski yasaya ve tarihî kayıtlara yansımıştır; *Şiirler Kitabı*, *Tarih Kitabı*, *Törenler Kitabı* ve *Müzik Kitabı*'nda yer alan fikirlerin ruhu, çoğu bilgin tarafından anlaşılabilir.

Şiir Kitabı düşünce ve duyguları ifade eder; *Tarih Kitabı* siyasi olayları kaydeder; *Törenler Kitabı* davranış normlarını tanımlar; *Müzik Kitabı* uyum kavramını aktarır; *Değişimler Kitabı* Yin ve Yang arasındaki değişimin gizemini açıklar; *İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları* hiyerarşiyi açıklar. Bu kitaplardaki fikir ve görüşler, Çin'in orta düzlüklerinde geniş bir alana yayılmıştır. Farklı felsefelerin takipçileri tarafından sık sık alıntılanmış ve yorumlanmıştır.

Dünya kargaşa içindeyken, bilge görüşler ortadan kaybolacak ve herkesin aynı ahlak kurallarına uyması mümkün olmayacaktır. Dünyadaki çoğu insan asla yanılmaya-çağını sanır ve mümkün olan her yerde kendini gösterme eğilimindedir ancak gerçekte bilgileri çok sınırlıdır. Örneğin göz, kulak, ağız ve burun kendi fonksiyonlarına sahiptir ve hiçbirisi diğerinin yerini alamaz. Bu, her biri doğru koşul-

larda uygulanabilir birçok [pratik] beceri için de geçerlidir. Her bir beceri belirli bir durumla sınırlıdır. Tıpkı bunun gibi yüz felsefe okulunun her birinin olumlu yanları, zamanı geldiğinde kullanılacak düşünceleri vardır. Fakat çoğu insan gerçeğin sadece bir kısmını görebilir. Bu insanlar gök ve yer arasındaki dengeyi yok etti, her şeyin uyumunu bozdu ve bilgiler tarafından başlatılan Dao felsefesini yanlış yorumladılar. Nadiren doğanın gerçek güzelliği ile kendilerini birleştirdiler ve nadiren doğal eğilim ile edinilmiş zekâ arasında bir uyum sağladılar. Bunlar yüzünden bilgiler ve hükümdarların önerileri soluklaştı ve engellerle karşılaştı. Çoğu insan arzularını tatmin etmek uğruna ve kendi görüşlerini mükemmel gördüğü için acı çeker. Ne yazık! Yüz okul da Dao'dan artık ona geri dönemeyecek ve onu takip edemeyecek kadar uzaklaştı! Sonraki nesillerin bilginleri gök ve yerin saf güzelliğini ve eskilerin Dao'sunun tamamını göremez hale geldi. Kaçınılmaz olarak göğün altı parçalanacak ve bozulacaktır.

[2]

Gelecek nesiller savurgan olmasın, israftan kaçının, gösteriş yapmayın, kurallarla kendinizi sınırlayın. Eskilerin Dao anlayışı işte böyledir. Mo Zi, Qin Guli bunları duysa hoşlanırlardı. Onlar kendilerini Dao'nun uygulamasına adadı. Ancak savunuculuğunu yaptıkları uygulamalar çok aşırı ve yasakları da çok katıydı. “Müziksizlik”i yazdılar ve “kısıtlamalar”dan bahsettiler; doğumda müzik olmayacak, ölümden de cenaze merasimleri yapılmayacaktı. Mo Zi evrensel sevgi ve eşitlik düşünceleriyle savaşımlara karşı çıktı. Onun ilkesi şiddete ve nefrete karşı olmaktır. Mo Zi çalıştı, iyi okumuştı ve diğer insanların da onun düşüncelerini takip edeceğini umuyordu. Asla herhangi bir hükümdarla anlaşma yapmadı, tören ve müziklere karşı çıktı.

Sarı İmparator'un Xian Chi şarkısı, Hükümdar Yao'nun Da Zhang şarkısı, Hükümdar Shun'un Da Shao şarkısı, Yu'nün Da Xia şarkısı, Hükümdar Tang'ın Da Huo şarkısı vardır. Hükümdar Wen'in Bi Yong şarkısı, Hükümdar Wu'nun da Wu şarkısı vardır. Antik çağlarda cenazeler ölülerin sosyal statüsüne göre sınıflandırılır ve derecelendirilirdi. Göğün Oğlu'nun tabutunun yedi katmanı olurdu, bey için beş, kıdemli memur için üç, sıradan memur için ise iki katman. Şimdi Mo Zi doğumda şarkı söylenmesini, ölümden de merasimi kabul etmiyor; dış katmanı olmayan üç cun'luk ahşap bir tabutun herkes için sabit bir kural olmasını savunuyor. İnsanlara bunu öğretirse bu insanlara karşı gerçek sevgi olmaz. Bunu kendi cenazesi için yaparsa kendisi için de fazla sevgisi olduğu söylenemez. Bununla birlikte bu, Mo Zi'nin öğretisinin değerli olmadığı anlamına gelmez. Yine de, kendi duygularını bastırmak insan doğasına uygun değildir. O, gerektiğinde şarkı söylenmesine, zamanı geldiğinde kedere ve ihtiyaç halinde müziğe karşıdır. [Ona göre] yaşam boyunca çalışmalı ve ölümden sonra cenaze basit olmalıdır. Onun teorileri çok serttir. Bu felsefeyi takip etmek imkânsızdır çünkü kaygı ve üzüntü getirir. Bu, bilgelerin Dao'su olamaz. İnsanların isteklerine aykırı olduğundan kabul görmeyecektir. Mo Zi bunu kendisi uygulayabilmektedir ama sıradan insanlar bunu nasıl yapsın? Bu durumda hükümdarların da bu yoldan gitmeleri mümkün değildir.

Mo Zi kendi felsefesini överek şöyle dedi: "Geçmişte Hükümdar Yu, Yangtze Nehri ve Sarı Nehir'i kontrol ederek dört barbar kabilenin ve dokuz beyliğin topraklarına yönlendirdi. Üç yüz nehir ıslah etti, üç bin kanal ve sayısız küçük akarsuyu temizledi. Çamuru kendi elleriyle, kürek ve sepetle çalışarak çıkarıp sonunda büyük selleri nehirlerle yönlendirdi. Bunu yaparken yıkıcı yağmur, rüzgâr

ve fırtınalar altında çalıştı ve insanlara yardım etmek için durmadan bir yerden bir yere gitti. Bunu yaparken o kadar çok yürüdü ki bir deri bir kemik kaldı, bacaklarında tüy kalmadı. Hükümdar Yu büyük bir bilge olmasına rağmen sıradan insanlar için çok çalıştı.” Bu nedenle sonraki nesillerin Moistleri [ona benzemek için] koyun derisinden kaba kıyafetler ve tahtadan sandaletler giyer. Gece gündüz dinlenmeden çalışırlar, çok çalışmak prensipleridir ve şöyle söylerler: “Böyle yapmazsak Yu’nün Dao’suna ulaşamayız ve Moist olacak niteliklere de sahip değiliz demektir.”

Xiang Liqin’in öğrencileri, Wu Hou’nun takipçileri, güneydeki Moistler Ku Huo, Ji Chi, Deng Lingzi gibilerinin hepsi *Moizm Klasığı*² kitabını okurlar ve birbirlerini gerçek Moist olmamakla suçlarlar. Birbirleriyle “taşların sertliği ve beyazlığı”, “benzerlik ve farklılıklar” gibi konuları tartışır- lar, birbirlerinin argümanlarını çürütmeye çalışırlar ve “tek sayılar ve çift sayılar asla aynı olamaz” gibi laf cambazlıklarından faydalanırlar. Çoğu zaman geçici bir şefi bilge olarak görürler. Bir gün Moist okulunun lideri olmasını umarak ona bir lider gibi saygı duyarlar. Moistler arasındaki tartışmalar bugün de devam etmektedir. Sonuç olarak Mo Zi ve Qin Guli’nin yapmak istediklerinin çok iyi olduğu ancak uygulamalarının aşırıya kaçtığı söylenebilir. Kendilerinden sonraki Moistler için geride; çok çalışıp bir deri bir kemik kalmak, bacaklarında tüy kalmayana kadar yürümek ve birbirleriyle tartışmaktan başka bir şey bırakmadılar. Moist felsefe bela ve kargaşa zamanlarında en iyi çare olarak adlandırılabilir, ancak barış ve refah zamanlarında uygulanması en zor şeydir. Yine de, Mo Zi insanları sevdi ve ulaşılamaz hedefinde ısrar etti. Kendini tüketip zayıflamış olmasına rağmen düşüncelerinden vazgeçmeyi reddetti. O gerçekten bir kurtarıcıdır!

2 Mo Zi.

[3]

Dünyevi işlere karışmayın; dışsal şeylerle süslenmeyin; başkalarını yargılamayın; çoğunluğun duygularına karşı çıkmayın. Herkesin huzurlu bir dünyada bedenini ve ruhu- nu bir arada tutmasına izin verin; herkesin önemli bir ha- yat yaşamasına ve aklından geçeni söylemesine izin verin. Eskilerin Dao anlayışı böyledir. Song Jian³ ve Yin Wen⁴ bunları duysa hoşlarına giderdi. Onlar farklı toplumsal ta- bakalar arasında eşitlik fikirlerini ifade etmek için Huashan Dağları şeklinde yapılmış şapkalar giyerdi. Dünya meselele- riyle ilgilenmeleri gerektiğinde her şeyden önce tüm tanım ve önyargıları ortadan kaldırırlardı. İnsanların kalplerindeki durum hakkında çok tartıştılar, buna zihnin aktivitesi diyor- lardı. İnsanların iyiliğine hitap etmek ve dünyada uyumu sağlamak için yumuşak bir tutum benimsediler, kişinin duy- gularını ve arzularını bastırmayı bir araç olarak düşündü- ler. Kendilerini insanlar arasındaki çatışmaların çözümüne adadılar. Saldırgan eylemleri ve silah kullanımını kınadılar ve beylikler ve ülkeler arasındaki tüm savaş ve çatışmaların ortadan kaldırılması için çalıştılar. Bu ilke doğrultusunda bir beylikten diğerine giderek sosyal tabakaların üst kısmındaki yetkilileri ve en alttaki sıradan insanları ikna etmeye çalış- tılar. Onları dinleyen olmasa da konuşma yapmaya devam ettiler ve vazgeçmediler. Gittikleri her yerde soğuk karşılan- dılar ama yine de vazgeçmediler.

Her şeye rağmen Song Jian ve Yin Wen başkalarını ken- dilerinden daha fazla düşünmeye devam etti. Şöyle diyorlar- dı: “Beş sheng pirinç bizim karnımızı doyurmaya yeter.” Sa- dece Song Jian ve Yin Wen değil, öğrencileri de çoğunlukla aç geziyorlardı ama yine de insanları düşünmekten vazgeç- mediler. “Hepimiz hayatta kalmalıyız!” diyerek insanların

3 Song Rongzi.

4 Qi Beyliği'nden bir düşünür.

yararına gece gündüz çalıştılar. Onlar heybetli görünümlü kurtarıcılardır! Şöyle diyorlardı: “Üst İnsan asla zamanını boşa harcamamalı, başkalarından fazla şey talep etmemeli ve dışsal şeylerin kölesi olmamalıdır.” Onların görüşlerine göre, insan için faydalı olmayan şeyleri yapmayı bırakmak boş tartışmalara girmekten çok daha iyidir. Dıştan, bütün saldırgan eylemleri ve şiddeti kınadılar; içsel olarak, duyguları ve bedensel zevkleri bastırdılar. Yaptıkları her şeyde ve gittikleri her yerde bu temel kuralı uyguladılar.

[4]

Adil ve tarafsız olmak; esnek olmak ve sabit fikirli olmamak; açık fikirli olmak; doğru fikirleri takip etmek; endişeli bakışlardan kurtulmak; bilgiyi kötülük için kullanmamak; bir şeyi bir başka şeye tercih etmemek; olayların doğal seyrini takip etmek. Peng Meng, Tian Pian⁵ ve Shen Dao⁶ bunları duysa çok hoşlarına giderdi. Olayları tarafsız ve nesnel bir şekilde değerlendirmeyi birinci öncelikleri kabul ederek şöyle derlerdi: “Gök her şeyi örter ama taşımaz; yer taşır ama örtmez; Dao her şeyi kapsar ama ayırım yapmaz.” Her şeyin olumsuz yanı kadar olumlu yanı da olduğunu biliyorlardı. Bu nedenle şöyle söylenir: “Ne zaman bir seçim yapılsa önyargı söz konusudur. Eğitimin olduğu her yerde yetersizlik de olacaktır. Sadece her şeye aynı düzgünlükle muamele edildiğinde ve her şey aynı kıstasla ölçüldüğünde her şey için bir ölçüt olabilir.”

Bu nedenle Shen Dao tüm öznel değerlendirmelerinden vazgeçti ve doğanın gidişatını izledi, bunu doğanın değişimini anlamak için bir rehber olarak gördü ve şöyle dedi: “Eğer öğrenemeyeceğinizi biliyor ancak şeyleri olduğu gibi bırakmak yerine daha fazla zorluyorsanız kendinize

5 Qi Beyliği’nden bir düşündür.

6 Zhao Beyliği’nden bir düşündür.

daha fazla zarar vereceksiniz demektir.” Tembel biri olarak, bilge adamlara hayranlık duyanlara gülüyordu; kontROLSÜZ ve kötü biri olarak, bilgelere saygı duyanlarla alay ediyordu. Ona göre, şartlarda değişiklik olduğu sürece kesme ve budama yapılabilirdi; doğru ve yanlış, fiziksel yorgunluktan kaçınılabildiği sürece göz ardı edilebilirdi. Sadece itildiğinde yürüdü ve sadece zorlandığında bir şeye başladı. Orada öylece durdu. Bir kasırga, dönen bir tüy, bir değirmen taşının dönüşü gibiydi. Bu şekilde, asla suçlanamazdı. Bu nasıl mümkün oldu? Bilgisiz olanlar, terfi etme sıkıntılarından, bilgiyle çalışmaktan kaynaklanan tuzaklardan bağımsızdır. İster hareket etsin, ister dinlensin, o doğru yolu asla terk etmedi ve hayatı boyunca hiç kimse tarafından övülmedi. Ne yaparsa yapsın mantıkla uyum içindeydi. Bu yüzden onurlandırılmaya kayıtsız bir adamdır. Şöyle söylenir: “Eğer kayıtsızlık durumuna ulaşabilirsen, bir bilge olmak zorunda değilsin. Bir toprak parçası asla kendini kaybetmez.” O zamanlar yetenekli bilginler sık sık bir araya gelip Shen Dao ile dalga geçerdi: “Onun öğretisi ölümler içindir, yaşayanlar için değil. Yani bu bir saçmalıktır.”

Tian Pian de aynıydı. O, Peng Meng’den öğrendi. Peng Meng konuşmadan ders verirdi. Öğretmen ve öğrenci karşılıklı anlayış yoluyla öğretir ve öğrenirdi. Peng Meng’in öğretmeni şöyle demişti: “Eski zamanlarda, Dao ile donatılmış bir kişi, hiçbir şey hakkında olumlu ya da olumsuz olmama durumuna ulaşmış kişidir. Gelip geçen bir rüzgâr gibi arkasında hiç iz bırakmaz. Bu nasıl konuşarak anlatılır ki?” Tian Pian ve Peng Meng halkın ortak isteklerine daima zıt gittikleri için kimsenin dikkatini çekmediler. Onların anlattıkları gerçek Dao değildi. Bu nedenle iddia ettikleri şeyin nihayetinde yanlış olduğu ortaya çıktı. Peng Meng, Tian Pian ve Shen Dao sonsuz Dao’yu bilmiyordu, ama hepsi bu konuda bir şeyler duymuş olmalıdır.

[5]

Evreni yöneten Dao'nun özüdür; somut olan hiçbir şey temel değildir. Biriktirmek doyumsuzluktur; sessiz ve sade bir hayat Dao'nun ilkesidir. Bunların tamamı Guan Yin Zi⁷ ve Laozi'nin savundukları kadim Dao'dadır. Hem Guan Yin Zi hem de Laozi bunları duysa hoşlarına giderdi. “Özgün varoluş” ve “özgün hiçlik” görüşlerini ortaya attılar ve görüşlerinin çekirdeğini “mutlak Dao” oluşturdu. Dışsal olarak, insanları yumuşak ve ihtiyatlı bir tutumla etkilediler; içsel olarak, sessiz ve yıkıcı olmayan bir ruh halini korudular.

Guan Yin Zi şöyle der: “İç zihinde öznel bir görüş bulunmadığında, fiziksel varlık kendini gösterecektir. Hareket halindeyken su gibi, sessizken pürüzsüz bir cam parçası gibi olun. Tepki verdiğinizde bir sesin yankılanması gibi olun. Zihninizi boş olduğunda unutmuş gibi görünün; hareketsizken su gibi durgun olun; barışçıl olup her şey ile bir olun; başarıyı başarısızlık olarak görün ve asla öncülük etmeye çalışmayın, her zaman takip edin.”

Laozi şöyle der: “Dao ile donatılmışlar güçlü bir taraf olduğunu bilmelerine rağmen zayıf tarafta olur. Minik dereciklerin içinde birleşeceği bir nehir olmaya isteklidirler. Aydınlık taraf varken karanlık tarafta dururlar. Başka şeylerin yuvası olmak için boş bir vadi olmaya hazırdırlar.”

Herkes birinci olmaya çalışırken Laozi en arkada durur ve aşağılanmaya razı olduğunu söylerdi. Herkes vicdansızca kazanç peşinde koşarken Laozi hiçliğe sarıldı. Hiçbir zaman bir şey biriktiremediği için her zaman bolluk içinde ve yüceydi. Her ne yaptıysa kendini fazla zorlamadan, kolaylıkla yaptı. Hiçbir şey yapmaya çalışmadı ve hiçbir şey başarmadı ama yine de bilge ve yeteneklilere güldü. Herkes mutluluk ve iyi talihin peşinde koşarken o herkesin iyiliğini düşündü

7 Yi Xi adıyla da bilinir. Zhou Hanedanı zadeğânındandır. *Wen Shi Zheng Jing* adlı eserin yazarıdır.

ve kendisi için talihsizliğin uzak olmasını dilemekle yetindi. Onun temel ilkesi Dao hakkında derin bir anlayışa sahip olmaktı; yaşamdaki yol gösterici ilkesi tutumlu olmaktı. Sert nesnelerin parçalanmasının ve sivri nesnelerin kırılmasının kolay olduğunu iddia etti. Onun yüceliği insanlara karşı hoşgörölü ve şeylere karşı esnek olmaktı.

Guan Yin Zi ve Laozi kesinlikle geçmişten beri gelmiş geçmiş en büyük insanlardır!

[6]

Boşluk iz bırakmaz; değişim formsuzdur. Yaşam ya da ölüm yoktur. Dao, gök ve yerle bir arada bulunur ve hem iç hem de dış ile ilişkilidir. Hiçbir yere gider ve hiçbir yerden gelir. Her şeyi içerir ve nihai varış noktası bilinmez. Bunların tümü Zhuangzi'nın savunduğu kadim Dao anlayışındadır. Zhuangzi kendisini Dao'nun uygulamasına adadı. Düşüncelerini ve fikirlerini abartılı ve kısıtlanmamış söylemlerle detaylandırdı, fakat ortaya aykırı fikirler atarak kendini göstermeye çalışmadı. Zhuangzi'ya göre insanlar maddi zenginliklerin cazibesine kapıldıkları için onlarla tartışılamıyordu. Bu yüzden kelimelerle konuşmalar geliştirdi, bilgelerden saygın alıntılar yaptı ve masallarla durumu resmetmeye çalıştı. Göğün ve yerin sonsuzluğu ile iletişim kurmak isterken hiçbir şeyi küçümsemedi, doğru ve yanlış sorgulamadı; fakat dünyevi işlerle uyumlu hale geldi. Yazdıkları hırslı ve tuhaf ama akıcıdır; o her zaman tanımların içinde kalır, önceden kestirilemezdir; zekâ ve mizah doludur; büyüleyici ve çekicidir. O kadar ustalaşmıştı ki yazmaya başladığında kalemi durmazdı. Yukarıda gökle, aşağıda yerle birlikte dolaştı; yaşamı ve ölümü görmezden gelenlerle, başlangıcı ve sonunu göz ardı edenlerle dost oldu. Dao'yu açıklaması ve anlatışı geniş, parlak ve derindi. Uyumlu keşifleri Dao'nun zirvesiydi. Dahası, fiziksel dünya ile ilgili değişim teorileri ve

analizleri sınırsızdı; başlattığı doktrinler özgün ve mantıklıydı. O kadar derin ve sınırsızlardı ki inceliklerini tamamen anlamak imkânsızdı.

[7]

Hui Zi birçok alanda çok bilgili biriydi. Beş at arabasını dolduracak kadar kitap yazdı ancak fikirlerinin çoğu yanlıştı ve konuşmalarının konuyla alakası yoktu. Dünyayı gözlemleyerek ve analiz ederek şöyle dedi: “Sonsuz büyüklükte bir şeyin sınırı yoktur ve bu yüzden ona ‘büyük sonsuzluk’ denir; sonsuz küçük bir şeyin içinde hiçbir şey yoktur ve buna ‘küçük sonsuzluk’ denir. Yüksekliği olmayan bir alan hiçbir zaman hacim sahibi olamaz ancak sonsuz şekilde gerilebilir. Evrensel açıdan bakıldığında gök ve yer alçaktadır, dağlar ve göller de düzdür. Güneş doğrudan en tepeye çıkar çıkmaz aynı zamanda bu noktayı geçmektedir; [tıpkı bu durum gibi] doğum da ölümün başlangıcıdır. Aynı türden her canlının ve aynı türden her cansızın bir ortak noktası vardır. Yine de bu ortak noktalar birbirinden farklıdır. Buna ‘küçük benzerlikler ve farklılıklar’ denir. Her şeyin ortak bir noktası vardır ancak aynı zamanda her şeyin kendine özgü özellikleri vardır. Buna ‘büyük benzerlikler ve farklılıklar’ denir. Güney sonsuzdur ama aynı zamanda bir sonu vardır; bugün Yue Beyliği’ne gitmek dün Yue Beyliği’ne gelmek olarak adlandırılabilir. Bir dizi kilit açılmaz ama aynı zamanda her saniye biri açılmaktadır. Dünyanın merkezini biliyorum; Yan Beyliği’nin kuzeyinde veya Yue Beyliği’nin güneyinde olduğunu söyleyebilirim. Evrendeki her şeyi sev çünkü gök ve yer tek bir varlıktır.”

[8]

Hui Zi bunların en kusursuz görüşler olduğunu düşünüyordu. Her yere seyahat etti ve fikirlerini yaydı. Tartışmaya

düşkün olanlar bu tartışma konularından büyük bir zevk aldı: Bir yumurtanın bir tüy içerdği söylenebilir; bir civcivin üç ayağı olduğu söylenebilir; Chu Beyliği'nin başkenti Yingbao tüm dünyayı içerir; bir köpek bir keçi olarak adlandırılabilir; bir atın bir yumurtadan çıktığı söylenebilir; bir kurbaganın bir kuyruğu olduğu söylenebilir; ateş sıcak değildir; bir dağın sesi yankılaması dağın bir ağıza sahip olduğu anlamına gelebilir; bir at arabasının tekerleği asla yere değmez; gözler görmez; bir nesneye formuyla işaret edilemez, bu yapılabilirse bile, işaret eden yine de nesnenin kendisi değildir; bir kaplumbağa bir yılandan daha uzun olabilir; bir gönye karenin kendisi değildir; pergelle daire çizilebilir ama pergel bir daire değildir; bir keski ele sığmaz; uçan bir kuşun gölgesi asla hareket etmez; uçan okun duraklama anları ve hareket anları vardır; bir köpek köpek değildir; sarı bir at ve siyah bir öküz üç tane olarak sayılabilir; beyaz bir köpek siyah köpektir; annesiz bir tayın asla annesi olmamıştır; bir chi uzunluğunda bir sopa her gün yarıya kesilirse, kesme işi sonsuza dek sürer. Bu önermeler üzerinde tartışmaya düşkün olanlar Hui Zi ile durmadan tartıştılar.

Tartışmada iyi olsalar da Huan Tuan,⁸ Gongsun Long⁹ ve benzerlerinin de sınırları vardı. İnsanları geçici olarak kandırabilir, fikirlerini değiştirebilir ve ağızlarını tıkayabilirlerdi ama onları ikna edemezlerdi. Hui Zi her gün onlarla akıllıca tartıştı ve yukarıdaki saçma argümanları ortaya attı.

Dahası, Hui Zi kendini bir dâhi olarak gördü ve durmadan konuştu. Dedi ki: “Gök ve yer ne kadar büyüktür!” Tüm düşmanlarına üstün gelmeyi arzuladı, ancak Dao’yu gerçekten kavrayamadı. Güneyden Huang Liao adında meraklı bir adam ona gökyüzünün neden düşmediğini ve yer yüzünün neden çökmediğini sordu. Rüzgâr, yağmur ve gök gürültüsünün nasıl oluştuğunu da açıklamasını istedi. Hui

⁸ Zhao Beyliği'nden bir düşünür.

⁹ Gongsun Longzi olarak da bilinir. Zhao Beyliği'nden bir düşünür.

Zi bu sorulara tereddüt etmeden cevap verdi. Dünyadaki her şeyin yasalarını ve ilkelerini açıkladı ama yine de yeterince uzun konuşmadığını hissetti. Bu yüzden çok daha saçma açıklamalar ekledi. Başkalarını yenerek ün kazanmaya can atıyordu. Bu nedenle sıradan insanlar tarafından kabul edilmedi. Öğrenme isteği zayıftı ve şöhret hırsı çok güçlüydü. Seçtiği yol dar ve karanlıktı. Uçsuz bucaksız Dao'ya baktığında yeteneği bir atsineğinin vızıltısı kadar önemsizdi. Onun argümanları dünyadaki şeylerin anlaşılmasına hiçbir katkıda bulunmuyordu! Bir felsefe okulu kurabilirdi. Dao'ya dair doğru bir tutum takınsaydı, Hui Zi ona yaklaşabilirdi. Hui Zi zihnini kapsamlı bir anlayış üzerine yerleştirmek yerine yorulmadan tüm zamanını ve enerjisini şöhret ve servete yönlendirdi. Onca yeteneğiyle hiçbir zaman önemli bir başarı elde edemedi. Sonunda sadece iyi bir tartışmacı olarak hatırlandı. Ne yazık! Hui Zi yetenekli bir adamdı fakat Dao'ya giden yol yerine yanlış yola saptı, tıpkı yüksek sesle bir çığlık atıp sonra yankısını tutmaya çalışan bir adam ya da kendi gölgesinden kaçmaya çalışan biri gibi. Ne yazık!

Ben, Zhuangzi, bir seferinde rüyamda bir kelebek olduğumu gördüm, mutlu mutlu kanat çırpın bir kelebek.

Öyle mutluydum ki Zhuangzi olduğumu unutmuştum.

Aniden uyanınca aslında Zhuangzi olduğumu anlayıp hayrete düştüm. Zhuangzi mı rüyasında kelebek olduğunu gördü, yoksa kelebek mi rüyasında Zhuangzi olduğunu gördü?

Zhuangzi (MÖ 369-MÖ 286): Daoizmin en önemli filozoflarından Zhuangzi'nin hayatı ile ilgili çok az bilgi bulunmaktadır.

Si Maqian'in Tarihçinin Kayıtları adlı eserine göre, kısa bir süre için bahçe işlerinde alt düzeyde bir memur olarak görev yapmış ve Chu Beyliği'ni yönetmesi için gelen teklifi reddetmiştir.

Ömrü boyunca sade ve yoksul bir hayat sürdüğü bilinmektedir. Zhuangzi metinlerinin, Daoizmi Dao De Jing'den (Tao Te Ching) çok daha kapsamlı şekilde açıkladığı düşünülmür. Zhuangzi'nin öğretileri Çin Budhizmi üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır. Daoizmin temel eserlerinden Zhuangzi Metinleri ilk defa özgün dili Çince'den çevirisiyle okurla buluşuyor.

Giray Fidan (1980-): Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi Sinoloji Bölümü'nde lisans, yüksek lisans ve dokorasını tamamladı. Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi ve Min Zu Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Princeton Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Halen Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Chen Guying (1935-): Çin'in Fujian eyaletinde doğdu. Felsefe derecelerini hayatının büyük bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştığı Ulusal Taiwan Üniversitesi'nden aldı. 1980'lerde Çin'e döndü ve Pekin Üniversitesi Daoist Araştırmalar Merkezi'nde ders verdi. Daoist düşünce üzerine çok sayıda kitabın ve makalenin yazarı olan Chen, Çin düşüncesinin yaşayan en yetkin uzmanlarından sayılmaktadır. Halen akademik çalışmalarını sürdürmekte, Daoist düşüncenin daha geniş kitlelere tanıtılma

vermektedir.

9 786254 051562

24 TL